JOHN LE CARRÉ

TAINICUL PELERIN

EDITURA ELIT COMENTATOR

John Le Carré

TAINICUL PELERIN

Titlul original : *The Secret Pilgrim*, by John Le Carré, copyright 1990 by David Cornwell

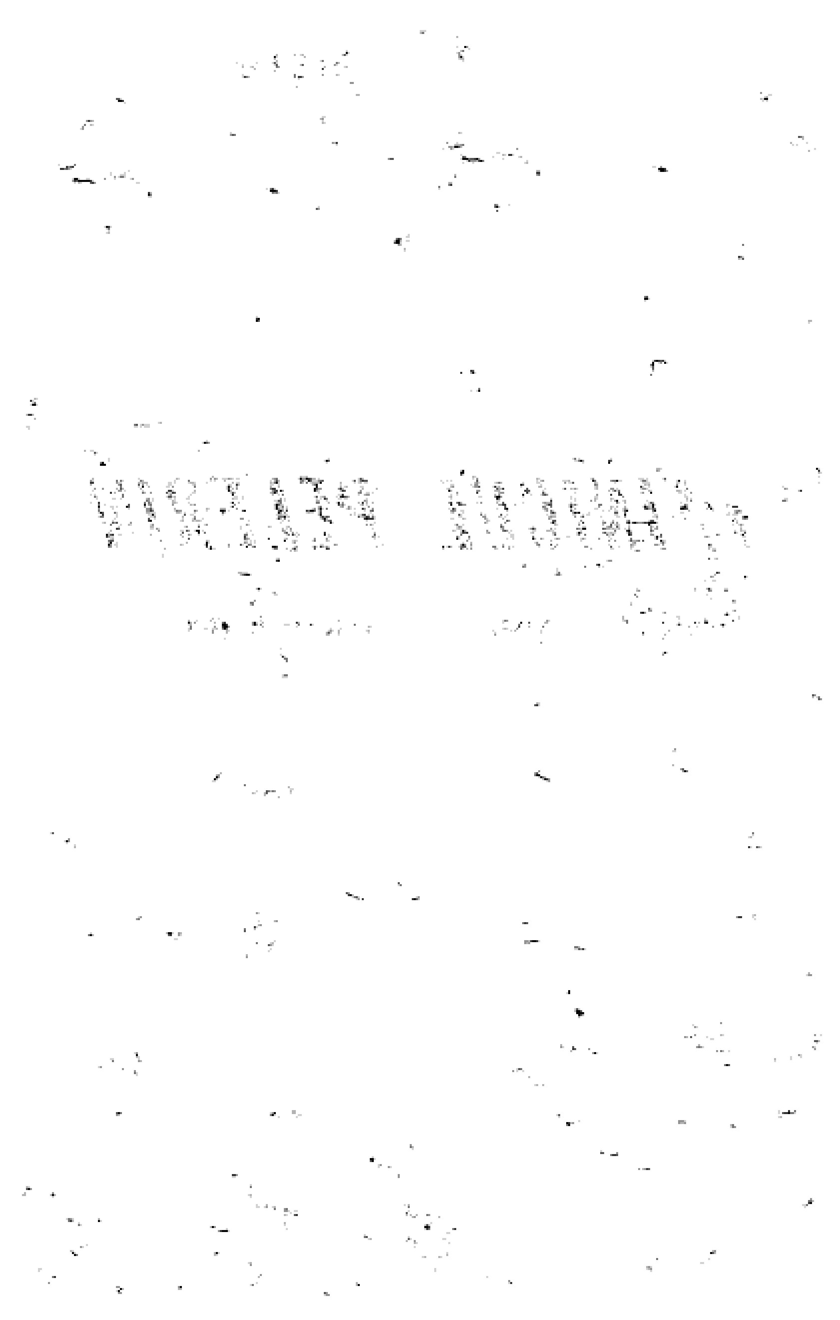
I.S.B.N. 973-9100-54-6

John Le Carré

TAINICUL PELERIN

Versiunea românească : Marcel Ghibernca

Editura Elit Comentator
1994

LUI ALEC GUINNESS,

cu afecţiune şi mulţumiri

UNU

DAŢI-MI VOIE SĂ VĂ MĂRTURISESC de la bun început că, dacă sub impulsul momentului, n-aş fi pus mâna pe toc ca să-i scriu în grabă câteva rânduri lui George Smiley, invitându-l să facă o expunere în ultima seară a stagiului de inţiere a studenţilor mei care absolveau — şi dacă Smiley n-ar fi acceptat, contrar aşteptărilor mele — n-aş fi putut să mă destăinui acum domniilor voastre cu inima deschisă.

Cel mult, v-aş fi ofert acel gen de amintiri înfrumuseţate cu care, să fiu sincer, doream să-mi încânt un pic studenţii : isprăvi vitejeşti secrete, impresionante, pline de inventivitate şi întotdeauna eficace. V-aş fi captivat cu amintiri din expediţiile nocturne în munţii Caucaz, precum şi din riscantele traversări de râuri cu ambarcaţiuni rapide, cu debarcări pe plaje, semnale luminoase de coastă şi mesaje prin emiţătoare de radio clandestine care se întrerupeau la mijlocul transmisiei. Aş fi amintit de eroii discreţi ai războiului rece, care, după ce şi-au îndeplinit misiunea, s-au retras cu modestie în sânul societăţii pe care au apărat-o. Sau despre agenţii în misiune salvaţi în ultimul moment din ghearele duşmanului.

Şi, până la un punct, cam asta era viaţa pe care o duceam. Pe vremea noastră îndeplineam asemenea misiuni, care uneori chiar se sfârşeau cu bine. Agenţii noştri erau acei oameni buni care îşi riscau viaţa pentru noi printre cei răi. Iar în general aveam încredere în ei, informaţiile lor fiind uneori folosite cu pricepere. Cel puţin aşa sper, căci altfel cel mai mare spion din lume n-ar valora nimic.

Pentru a destinde puţin atmosfera la barul începătorilor, după un al doilea pahar de wisky, aş fi ales pentru ei o întâmplare cu o echipă de trei oameni aparţinând Circului, care acţiona în Germania de est şi condusă cu distincţie de mine. Îngheţaserăm pe una din crestele munţilor Harz, rugându-ne să auzim în sârşit zumzetul discret al unui avion fără însemne, venind cu motoarele oprite şi lansând preţioasa paraşută neagră. Iar când ruga ne-a fost auzită şi ne-am rostogolit pe bancul de gheaţă ca să ne luăm comoara, ce credeţi că am găsit ? Pietre, le-aş fi spus studenţilor mei stupefiaţi. Bucăţi de granit veritabil de Argyll. Dispecerii de la baza noastră aeriană din Scoţia ne trimeseseră din greşeală containere de antrenament.

Episodul acesta ar fi avut, cel puţin, o oarecare audienţă la publicul meu, chiar dacă în alte poveşti se părea că-mi pierd ascultătorii pe drum.

Presupun că îndemnul de a-i scrie lui Smiley mocnea în mine de mai multă vreme decât aş fi bănuit. Ideea mi-a venit în timpul uneia din obişnuitele mele vizite la şeful serviciului personal, unde mă interesam de modul în care evoluau studenţii mei. Trecând pe la barul ofiţerilor superiori ca să iau un sandviş şi o bere, am dat nas în nas cu Peter

Guillam. Peter jucase rolul lui Watson când Sherlock Holmes alias Smiley se lansase în nesfârșita căutare a trădătorului care opera în cadrul Circului și care se dovedise a fi fost Bill Haydon însuși, adică șeful birolui nostru de operațiuni. Peter nu mai avusese nici o veste de la George de vreun an de zile, poate chiar mai mult. George, spunea Peter, își cumpărase o vilă undeva în nordul regiunii Cornwall, permițându-și plăcerea de a nu-și instala telefon. Se bucura de un fel de sinecură la Universitatea Exeter, unde i se permitea să citească la bibliotecă. Eu i-am completat întristat imaginea ; George, sihastrul însingurat într-un peisaj pustiu făcându-și plimbările solitare, înconjurat doar de propriile gânduri, furișându-se până la Exeter pentru un pic de căldură umană la bătrânețe, când aștepta să-și ia locul în Walhalla spionilor.

— Dar Ann, soția lui ? l-am întrebat pe Peter, vorbind mai în șoaptă, ca întotdeauna când venea vorba despre Ann, căci era un secret al lui Polichinelle, și încă unul dureros. faptul că Bill Haydon fusese unul dintre numeroșii ei amanți.

— Ann a rămas aceeași, mi-a răspuns Peter, ridicând din umeri în semn de nepăsare. Avea câteva rude, cu case somptuoase, în estuarul Helford. Uneori stătea acolo, alteori cu George.

I-am solicitat adresa lui Smilef.

— Nu-i spune că ți-am dat-o, mi-a cerut Peter, în timp ce mi-o notam.

În cazul lui George, exista întotdeauna același sentiment de vinovăție când i se dezvăluiau coordonatele. Nici acum nu știu de ce.

După trei săptămâni, Toby Esterhase a venit la Sarratt pentru a ne ține faimoasa sa conferință despre arta supravegherii secrete în teritoriul ina-

mic. Şi, bineînţeles, a rămas cu noi la masă, prilej cu atât mai plăcut pentru el cu cât la dejun luau parte şi primele noastre trei fete. La capătul unei bătălii care a durat tot timpul cât am stat la Sarratt, şeful personalului a decretat în fine că, la urma urmei, şi fetele pot executa astfel de misiuni.

Iar eu m-am trezit pronunţând numele lui Smiley.

Au fost momente în care aş fi preferat să nu exist deloc decât să fiu văzut în compania lui Toby şi altele în care i-am mulţumit lui Dumnezeu că l-am avut alături de mine. Dar îmi place să constat că, odată cu trecerea anilor, sfârşeşti prin a te obişnui cu oamenii.

— Oh, Doamne, ascultă, Ned, a strigat Toby cu accentul său unguresc incorigibil, netezindu-şi chica argintie pomădată cu grijă. Vrei să spui că n-ai auzit ?

— Ce s-aud ? am întrebat calm.

— Dragul meu, George este preşedinte al Comitetului pentru Drepturile Pescarilor. Nu ţi-au spus nimic aici, la marginea pământului ? Va trebui, de fapt, să vorbesc între patru ochi cu Şeful. Să-i şoptesc o vorbă la Club.

— Poate-mi spui mai întâi ce este Comitetul pentru Drepturile Pescarilor, am sugerat.

— Ştii ce, Ned ? Povestea asta mă îngrijorează. E posibil să te fi tăiat de pe listă.

— Poate chiar au făcut-o, am zis eu.

Aşa cum mă aşteptam, mi-a spus-o până la urmă, iar eu am reacţionat prompt, manifestându-mi uimirea, ceea ce l-a făcut să se simtă şi mai important. O parte din uimire dăinuie şi astăzi. Comitetul pentru Drepturile Pescarilor, mi-a explicat

Toby, mie, un biet ignorant, era un grup de lucru neoficial, constituit din ofițeri ai Centrului din Moscova și ai Circului. Misiunea lui, a continuat Toby — pe care sunt convins că nimic nu-l mai putea surprinde — era de a identifica acele obiective care puteau interesa ambele servicii și de a crea un sistem de împărțire a informațiilor.

— De fapt, Ned, ideea de la care s-a plecat a fost de a repera punctele fierbinți ale lumii, a rostit Toby cu un aer de înnebunitoare superioritate. Cred că s-au oprit, pentru început, la Orientul Mijlociu. Nu de la mine ai aflat, Ned. De acord ?

— Și zici că Smiley este președintele acestui comitet ? am întrebat mirat, încercând să înțeleg despre ce era vorba.

— Poate că nu pentru mult timp, Ned. Limita de vârstă și toate celelalte. Rușii însă doreau atât de mult să-l cunoască, încât pe el l-am adus să taie panglica. Faceți-i amicului nostru o plăcere, am zis. Flatați-l puțin. Câteva bancnote de cinci lire într-un plic.

Nu știam ce era mai surprinzător : ideea logodirii lui Toby Esterhase cu Centrul din Moscova sau faptul că George Smiley era cel care îi dădea binecuvântarea. Cu permisiunea șefului personalului, am scris după câteva zile la adresa din Cornwall pe care mi-o dăduse Guillam, adăugând discret că, dacă lui George îi displăcea să vorbească în public măcar pe jumătate cât îmi displăcea mie, nu trebuia să se simtă obligat să accepte. Am avut o oarecare stare de neliniște, dar când, la destul de scurt timp, au sosit de la el cele câteva rânduri prin care se declara încântat de idee, m-a cuprins o emoție atât de mare de parcă aș fi fost și eu student.

După două săptămâni, într-un costum nou-nouț, așa cum se poartă la țară de sărbători, stăteam lângă o portiță din gara Paddington, privind vechile trenuri din care descindeau navetiștii. Mai mult ca oricând mi-am dat seama de înfățișarea anonimă a lui Smiley. Oriunde mă uitam, mi se părea că îl văd în diverse ipostaze : domni rotofei, cu ochelari, având o oarecare distincție, arborând cu toții mina lui George, de om care întârziase puțin la o întâlnire pe care ar fi preferat s-o evite. Și, deodată, ne-am pomenit dând mâna, după care s-a așezat lângă mine pe bancheta din spate a Rover-ului Biroului Central, mai rigid decât mi-l aminteam, cu părul alb, e adevărat, dar plin de vigoare și o bună dispoziție pe care n-o mai văzusem la el de când soția lui avusese aventura aceea fatală cu Haydon.

— Ia spune-mi, Ned, cum îți place să fii profesor ?

— Ție cum îți place la pensie ? am răspuns tot printr-o întrebare, râzând. În curând o să fiu și eu lângă tine !

— Oho, se simțea minunat ca pensionar, m-a asigurat. Avea sentimentul că nu se mai satură, a adăugat apoi, pe un ton ușor ironic. Nu exista nici un motiv de teamă. Un mic post de profesor aici, câteva conferințe ocazionale dincolo... Plimbări... Ba chiar își luase un câine.

— Am auzit că te-au numit la conducerea unui comitet extraordinar, i-am spus, cică pentru a conspira cu Ursul împotriva Hoțului din Bagdad.

Lui George nu-i plăcea bârfa, dar l-am văzut zâmbind larg ?

— Serios ? Fără îndoială că sursa ta e Toby, a remarcat el, aruncându-și privirea satisfăcut spre peisajul mohorât al unei suburbii urâte și schimbând

vorba, pentru a se lansa apoi într-o povestire despre două bătrâne din satul lui care se urau reciproc. Una avea un magazin de antichități, cealaltă era foarte bogată. Dar cum Rover-ul înainta prin regiunea, pe vremuri rurală, a Hertfordshire-ului, mi-am dat seama că mă gândeam nu atât la povestea cu bătrânele din satul lui George, cât la George însuși. Îl vedeam ca pe un om renăscut, care spunea povești cu femei bătrâne, conducea comitete formate din spioni ruși și contempla lumea exterioară cu nesațul unui om abia ieșit din spital.

În seara aceea, strâns într-un smoching puțin uzat, același om stătea lângă mine la masa de onoare de la Sarratt, privind iscoditor dar cu blândețe în jurul lui la sfeșnicele de argint lustruite, la câteva fotografii de grup, Dumnezeu știe de când, precum și la fețele tinerilor auditori care așteptau cuvântul maestrului.

— Doamnelor și domnilor, domnul George Smiley, l-am anunțat pe un ton solemn, ridicându-mă să-l prezint și adăugând : O legendă a Serviciului nostru. Vă mulțumesc.

— O, nu sunt deloc o legendă, a protestat Smiley, sculându-se anevoie în picioare și continuând: Cred că sunt mai degrabă un bătrân gras, căzut în ispita budincii și a vinului de Porto.

Apoi, legenda a început să vorbească iar eu mi-am dat seama că nu-l mai auzisem niciodată pe Smiley luând cuvântul în public. Nu credeam că avea o asemenea vocație ; nu-l vedeam impunând altora propriile sale opinii sau spunând lucrurilor pe nume. Ceea ce m-a impresionat, înainte de-a ajunge la conținut, era maniera superioară în care

vorbea. După primele sale fraze, am privit fețele studenților mei — nu întotdeauna foarte atenți — care se concentrau, se destindeau, se înseninau, acordându-i la început atenție, apoi încrederea, iar la sfârșit sprijin nemijlocit. Și-atunci m-am gândit că, deși tardiv, trebuia să recunosc că descopeream o altă fațetă a lui George. Îl aveam în fața ochilor pe actorul care stătuse dintotdeauna ascuns în el, pe histrionul misterios și talentat. Iată bărbatul pe care Ann Smiley îl iubise, Bill Haldon îl decepționase iar noi, ceilalți, îl urmaserăm fideli, spre marea mirare a celor ce nu ne cunoșteau.

La Sarrat există o tradiție înțeleaptă care interzice ca la dineurile noastre expunerile să fie înregistrate, să se ia note sau să se facă ulterior vreo referință la ceea ce se discută. Oaspetele de onoare se bucura de ceea ce Smiley numea cu o expresie germanică „libertatea bufonului", expresie care în cazul nostru, nu prea se potrivea. Dar, ca un adevărat profesionist, am învățat să ascult și să memorez ; în plus, de la primele sale cuvinte am înțeles — așa cum au sesizat deîndată și studenții mei — că Smiley se adresa direct firii mele eretice. Trebuie să mărturisesc că, în faza finală a carierei mele, am ascuns acest *alter ego* mai puțin supus, acest investigator secret a cărui prezență incomodă mă însoțise chiar înainte ca un agent șovăitor pe care-l aveam în grijă, pe nume Barley Blair, să se fi decis, din dragoste dar și dintr-un fel de onoare, să treacă dincolo de Cortina de Fier și să-și continue liniștit drumul, spre stupefacția celor de la Etajul Cinci.

Așa cum obișnuiam să spunem despre șeful personalului, cu cât restaurantul e mai bun, cu atât veștile sunt mai proaste.

— A sosit momentul, Ned, să-ţi împărtăşeşti înţelepciunea bobocilor, îmi spusese în timpul unui prânz suspect de bun la Connaught. Şi totodată şi *fetelor* nou venite, adăugase cu un rânjet dezgustător. Dacă vom continua aşa, în curând vom avea femei şi în rândul clerului.

Revenise apoi la un domeniu mai plăcut.

— Cunoşti toate şiretlicurile. Ai călătorit mult. Ai făcut în ultima vreme o treabă foarte bună la conducerea Secretariatului. E timpul să-ţi pui în valoare întreaga experienţă. Cred că ar trebui să preiei Creşa şi să-i antrenezi pe spionii de mâine.

Dacă îmi amintesc bine, mai folosise câteva metafore sportive la fel ca atunci când, după fuga lui Barley Blair, mă retrogradase din postul de director al Casei Rusia, trimiţându-mă la parlagiii de la Secţia anchetatorilor.

A mai comandat două pahare de Armagnac.

— Apropo, ce-ţi mai face Mabel ? a întrebat apoi, ca şi când şi-ar fi amintit tocmai atunci de existenţa ei. Mi s-a spus că şi-a redus handicapul la doisprezece... ba chiar zece, pe legea mea ! Mă rog, sper că n-o să-mi ceri niciodată să joc contra ei ! Ei, ce zici ? La Sarratt în timpul săptămânii, acasă la Tunbridge Wells, în week-end, mie mi se pare o încununare triumfală a unei cariere. Ce zici ?

La drept vorbind, *ce* poţi să zici ? Ce au zis şi alţii înaintea ta : cei care pot, acţionează. Cei care nu pot, îi învaţă pe alţii. Şi ceea ce-i învaţă pe alţii este exact ce nu mai pot ei să facă, fiindcă trupul, fie mintea, fie amândouă nu se mai pot concentra în urmărirea unui scop anume ; fiindcă au văzut prea multe, au ascuns în ei prea multe şi au făcut

prea multe compromisuri, pentru ca, în cele din urmă, să profite prea puțin. Iar atunci se hotărăsc să retrăiască vechile visuri cu mințile altora reîncălzindu-se la focul tinereții.

Iar asta mă face să revin cu gândul la primele cuvinte ale lui Smiley din seara aceea, care deodată mi-au mers drept la inimă. Îl invitasem pentru că reprezenta o legendă a trecutului. Și totuși, spre bucuria noastră, a tuturor, s-a dovedit a fi un profet iconoclast al viitorului.

N-o să vă plictisesc cu detaliile turului de orizont introductiv al planetei pe care l-a făcut Smiley. Le-a vorbit studenților despre Orientul Mijlociu care, evident, îl preocupa și despre limitele puterii coloniale în perioada așa-zisului post-colonialism. Le-a vorbit despre lumea a treia și lumea a patra, susținând pe bază de argumente existența unei lumi a Cincea și întrebându-se dacă disperarea și sărăcia oamenilor preocupă cu adevărat vreuna din națiunile bogate. Părea relativ convins că nu. Râdea de cei ce credeau că, odată sfârșit războiul rece, spionajul va dispărea ca profesiune : odată cu apariția noilor țări ieșite din îngheț, spunea el, a fiecărui nou regim, a redescoperirii vechilor identități și sentimente, a eroziunii vechiului status quo, spionii vor avea de lucru zi și noapte. Vorbise, am descoperit ulterior, dublu față de timpul care se acorda unor asemenea expuneri în mod obișnuit, dar n-am auzit nici un scârțâit de scaun și nici un zăngănit de pahar — nici măcar atunci când l-au dus cu forța în bibliotecă și l-au așezat în fotoliul de onoare, cerându-i să le mai vorbească despre erezii și subversiuni. Copiii mei, niște pușlamale cu toții, îndrăgostiți de

George ! N-am auzit un sunet în afara vocii încrezătoare a lui Smiley și a râsetelor pricinuite când, în mod neașteptat, devenea subiectul propriilor ironii sau când își mărturisea vreun eșec. Nu îmbătrânești decât o dată, îmi ziceam în gând, ascultându-l împreună cu ei, cu același entuziasm.

Le-a expus cazuri despre care nu auzisem niciodată și cărora eram sigur că nimeni de la Biroul Central nu le autorizase divulgarea — și în nici un caz consilierul nostru juridic, Palfrey, care, ca reacție la franchețea foștilor noștri dușmani, bloca orice secret de doi bani care-i cădea în mână.

S-a oprit apoi la rolul lor viitor de coordonatori ai agenților și, adaptându-l la noua ordine mondială, l-a suprapus imaginii tradiționale a Serviciului : cea de mentor, păstor, rudă și prieten, de susținător și consilier conjugal, de oameni care iartă, întrețin buna dispoziție și protejează, de bărbat sau femeie care are darul de a ști să trateze o situație delicată ca pe o problemă de zi cu zi, devenind astfel partenerul propriului agent în acea lume a himerelor. Nimic din toate astea nu s-a schimbat. Și nici nu se va schimba vreodată, a spus el, parafrazându-l apoi pe Robert Burns : „Spionul tot spion rămâne".

Dar nici n-a apucat bine să-i încânte cu această viziune idilică că i-a și avertizat asupra felului cum propriile lor caractere pot dispărea din cauza manipulării semenilor și a atrofierii sentimentelor cu care îi înzestrase natura.

— Dacă te dăruiești totalmente spionajului și oamenilor lui, riști să nu mai existi deloc pentru tine, a mărturisit el cu tristețe. Să nu vă imaginați vreodată că metodele pe care le folosiți n-o să vă

afecteze direct și personal. Scopul scuză mijloacele — altminteri îndrăznesc să spun că nici nu v-ați afla aici. Dar trebuie plătit un preț, iar acest preț poate fi chiar cel în cauză. La vârsta voastră e ușor să-ți vinzi sufletul. Mai târziu e mai greu.

Îmbina de minune lucrurile extrem de serioase cu cele extrem de frivole, aproape anulând granița dintre ele. Câteodată părea că pune exact genul de întrebări pe care eu însumi, în întreaga mea activitate, nu reușisem să le formulez: „A meritat ?“ „În ce măsură am fost afectat ?“ sau „Ce se va întâmpla cu noi acum ?“ Uneori întrebările conțineau și răspunsul. George avea reputația omului care nu pune niciodată vreo problemă dacă nu-i cunoștea soluția.

Ne-a făcut să râdem, ne-a emoționat și ne-a șocat prin diverse contradicții derutante, mai cu seamă pentru că le prezenta cu un tact deosebit. În plus, ne-a zdruncinat prejudecățile. În ce mă privește, mi-a alungat resemnarea și a făcut să renască în mine rebelul condamnat la somnolență din momentul exilului la Sarratt. George Smiley mi-a tulburat miraculos orizontul senin și m-a făcut să reîncep căutările.

Am citit undeva că fricoșii nu învață niciodată. Dacă așa stau lucrurile, evident că nu ei ar trebui să predea. Nu sunt un fricos — sau nu sunt mai fricos decât oricare din cei care au văzut moartea cu ochii. Însă experiența și inevitabila suferință m-au făcut cam prea prudent în ce privește atât adevărul, cât chiar și propria persoană. Dar George Smiley a pus lucrurile la punct. George a fost pentru mine mai mult decât un mentor, mai mult decât un prieten. Deși nu întotdeauna lângă mine,

mi-a dirijat viața. Au fost momente în care l-am considerat ca pe un fel de tată, inlocuindu-l pe cel pe care nu l-am cunoscut niciodată .Vizita lui George la Sarratt mi-a reînviat amintirile în tot ce au ele mai periculos. Dar acum că am timp să-mi aduc aminte, exact asta îmi propun, ca să mă puteți însoți în această călătorie și să vă puneți tocmai întrebările pe care mi le pun și eu.

DOI

ARUNCÂNDU-I UN SURÂS JOVIAL tinerei frumoase de la Trinity Oxford, pe care avusesem grijă s-o așez la masă în fața lui, Smiley a declarat liniștit :

— Există oameni care, când le este amenințat trecutul, se tem că pierd tot ce credeau că au și poate tot ce credeau că sunt. Ei bine, în ce mă privește, nu sunt deloc în situația lor. Singurul *meu* scop a fost să sfârșesc odată cu epoca în care am trăit. Prin urmare, dacă trecutul meu ar fi supraviețuit, ați putea spune că am eșuat. Dar nu e cazul, noi suntem cei care au învins. Nu că victoria ar însemna mare lucru. Și poate că nu am învins noi, ci au pierdut *ei*. Sau poate, având în vedere că implicațiile conflictuale ideologice au dispărut, dificultățile de-abia acum încep pentru noi. Nu contează. Important este că un război îndelungat a luat sfârșit. La fel de importantă este speranța.

Scoțându-și și ochelarii, și-a pipăit derutat cămașa cu mâinile, fiindu-mi greu să-i ghicesc intențiile până când mi-am dat seama că de fapt își căuta partea lată a cravatei, de care obișnuia să-și șteargă lentilele. Numai că papionul negru strâns stângaci nu i-a fost de nici un folos, așa că până la urmă, și-a folosit batista de mătase.

— Dacă regret ceva, este modul în care ne-am irosit timpul și talentul. Câte piste false, câți amici imaginari și câte energii irosite! Câte amăgiri cu privire la ceea ce reprezentam cu adevărat!

Și-a pus ochelarii la loc pe nas și, după cum am presupus, și-a îndreptat privirea spre mine zâmbind. M-am simțit deodată ca unul din propriii mei studenți. Mă aflam din nou în anii '60. Eram un boboc în ale spionajului iar George Smiley — îngăduitorul, răbdătorul și inteligentul George — veghea la primele mele încercări de a zbura.

Pe atunci formam o echipă bună și astfel zilele păreau mai lungi. Poate că nu era mai reușită decât cea a studenților mei de azi, însă aveam o imagine mai clară despre patriotism. La sfârșitul cursului introductiv eram gata să salvez întreaga lume, dacă trebuia s-o spionez de la un cap la altul. Eram zece în grupă și după vreo doi ani de pregătire — la Creșa de la Sarratt, în văile înguste ale muntelui Argyll și pe câmpurile de bătălie de la Wiltshire — așteptam primele misiuni operaționale, ca niște cai de rasă fremătând la startul unei curse.

În felul nostru ajunseserăm la maturitate tot într-un moment deosebit al istoriei, chiar dacă ne aflam într-o conjuctură total diferită de cea de azi. Stagnarea și ostilitatea erau prezente în toate colțurile lumii. Pericolul Roșu ne pândea pretutindeni, chiar și în propria noastră patrie sfântă. Zidul Berlinului fusese ridicat cu doi ani în urmă și, după cum stăteau lucrurile, ar fi putut rămâne acolo încă două sute de ani. Orientul Mijlociu era un vulcan, așa cum e de fapt și azi, cu excepția epocii în care englezii și-l aleseseră pe Nasser ca țintă a urii lor, pentru că le redase arabilor demnitatea și pe deasupra mai și intrase în cârdășie cu rușii. În Cipru, Africa și Asia de Sud-Est, rasele inferioare

și nelegiuite se ridicau împotriva vechilor lor stăpâni coloniali. Iar dacă noi, cei câțiva bravi englezi, simțeam uneori că prin asta puterea noastră scădea — ei bine, ca întotdeauna, verișoara noastră America era cea care ne aducea înapoi pe eșichierul politic al lumii.

Ca niște eroi secreți în devenire ce eram, aveam la dispoziție tot ce ne trebuia : o cauză dreaptă, un dușman rău, un aliat binevoitor, o lume în fierbere, femei care să ne aclame, dar numai de pe margine, și în primul rând moștenirea unei mari tradiții, pentru că pe atunci agentura trăia încă din gloria din timpul războiului. Aproape toți șefii noștri își câștigaseră galoanele spionându-i pe nemți. Întrebați apoi la seminariile desfășurate cu ușile închise, toți fuseseră de acord că, în problema protejării omenirii împotriva propriilor excese, comunismul mondial se dovedise o amenințare chiar mai sumbră decât invazia hunilor.

— Dumneavoastră, domnilor, ați moștenit o planetă plină de pericole, ne tot spunea Jack Arthur Lumley, legendarul nostru instructor șef. Iar din punctul meu de vedere, dacă vă interesează, sunteți ai naibii de norocoși !

Oho, cum să nu ne intereseze ! Jack Arthur era un om de-un curaj nebun. Își petrecuse trei ani intrând și ieșind din Europa ocupată de naziști ca la el acasă. Aruncase în aer poduri, acționând de unul singur. Fusese prins, evadase și fusese prins din nou, nimeni nu știa de câte ori. Ucisese oameni cu mâinile goale, pierzându-și două degete într-o încăierare, iar când apăruse războiul rece pentru a-l înlocui pe cel cald, Jack nu prea observase vreo diferență. La vârsta de 55 de ani încă mai putea să nimerească cu un Browning de 9 milimetri, de la douăzeci de pași, o țintă de mărimea unui om,

să deschidă un lacăt cu o agrafă, să instaleze o încărcătură explozibilă lanțului unui closet în treizeci de secunde sau să te imobilizeze la podea dintr-o singură mișcare. Jack Arthur ne parașutase din bombardierele Stirling, ne debarcase în bărci de cauciuc pe plajele din Cornwall și ne îmbătase până căzuserăm sub masă la mesele de la popotă. Dacă Jack Arthur spunea că era o planetă periculoasă, îl credeam fără rezerve !

Eram extrem de nerăbdători iar așteptarea mi s-ar fi părut insuportabilă dacă nu l-aș fi avut alături pe Ben Arno Cavendish. Sunt într-adevăr foarte rare posturile din Centrală care transformă entuziasmul în venin.

Ben și cu mine ne născuserăm sub aceeași stea. Eram de aceeași vârstă, urmaserăm aceleași școli, aveam aceeași conformație și eram practic de aceeași înălțime, cu o mică diferență de vreo doi centimetri. Crezusem că cei de la Circ ne plasaseră cu bună știință împreună, așa cum ne-o și mărturisiserăm emoționați ; probabil că-și dăduseră seama de la bun început.

Amândoi aveam mame născute în străinătate, deși a lui decedase — numele Arno fiind de origine germană — și amândoi făceam parte în mod cert, poate în compensație, din categoria englezilor extrovertiți : sportivi, având cultul plăcerii, crescuți la școli înalte și născuți pentru a administra, dacă nu chiar pentru a conduce. Totuși, privind fotografiile de grup ale anului nostru, îmi dau seama că Ben corespundea mai bine decât mine acestui model, având un aer de maturitate care mie îmi lipsea pe atunci, purtându-și părul lăsat pe frunte și dând la iveală un chip hotărât, de tânăr maturizat prematur.

Iată de ce nu eu, ci Ben obținuse postul mult râvnit de la Berlin, organizând infiltrarea unor veritabili agenți în interiorul Germaniei de Est. în timp ce mie mi se încredințase din nou o misiune de mâna a doua.

— Dragul meu Ned, te împrumutăm celor de la filaj pentru două săptămâni, mi-a spus șeful personalului, pe acel ton de bunic binevoitor care începuse deja să mă irite. Și ție o să-ți prindă bine, și ei o să fie mulțumiți fiindcă li se dă o mână de ajutor. Urmăriri și aventuri din belșug. Exact ce-ți place ție.

Nu strică o schimbare, mi-am spus, acceptând lucrurile așa cum erau. În ultima lună, dintr-un birou întunecos de la etajul trei, îmi pusesem toată iscusința în sabotarea Conferinței Mondiale pentru Pace de la — să zicem — Belgrad. Din ordinul unui superior cumpătat care avea obiceiul să mănânce ore întregi în localul ofițerilor superiori, modificasem, plin de entuziasm itinerariul trenurilor delegaților, blocasem instalațiile hotelului unde erau cazați și expediasem mesaje anonime, avertizând asupra existenței unor bombe în sala de ședințe. Cu o lună înainte de asta, stătusem ghemuit vitejește, în fiecare dimineață la ora sase, într-un beci urât mirositor din apropierea ambasadei Egiptului, așteptând ca o femeie de serviciu coruptă să-mi aducă, pentru o bancnotă de cinci lire, conținutul coșului de hârtie din ziua precedentă al ambasadorului. Datorită unor asemenea activități modeste, două săptămâni în anturajul celor mai buni specialiști în filaj din lume mi se păreau o adevărată sărbătoare.

— Ești angajat în operațiunea „Grăsunul“ mi-a spus șeful personalului, dându-mi adresa unei case

conspirative de lângă Green Street, în cartierul de vest.

Când am intrat acolo, am auzit țăcănitul unei mingi de ping-pong și o placă zgâriată, cu vocea lui Fields. Mi s-a făcut inima cât un purice și încă o dată m-a cuprins invidia față de Ben Cavendish și bravii săi agenți din Berlin, eternul oraș al spionajului. Monty Arbuck, șeful secției noastre, ne-a instruit chiar în aceeași seară.

Fie-mi permis să încep prin a-mi cere scuze. Pe atunci știam foarte puțin despre celelalte grade. În ceea ce mă privește, mi se părea absolut normal ca, în calitate de ofițer în adevăratul sens al cuvântului, pentru că servisem în Marina Regală, să mă bucur din naștere de un statut social ridicat. Circul era de fapt oglinda la scară mai mică a Angliei pe care el însuși o proteja, motiv pentru care consideram la fel de firesc ca oamenii de la filaj sau cei cu ocupații înrudite, cum ar fi spărgătorii și cei ce trăgeau cu urechea, să fie recrutați din clasele de jos. Nu poți urmări mult timp pe cineva dacă ai pe cap un melon. Un crainic cu o voce plăcută de la BBC nu trece neobservat decât în cartierele protipendadei Londrei, necum dacă se deghizează în negustor ambulant, spălător de geamuri sau depanator de la poștă. Așa că va trebui să mă considerați, în cel mai bun caz, un tânăr matelot nepriceput, aflat în mijlocul camarazilor săi mai experimentați, dar mai puțin privilegiați. Iar pe Monty, nu cum era de fapt, ci cum îl văzusem eu în seara aceea, ca pe un paznic de vânătoare mărginit și pus pe harță. Eram zece, cu tot cu Monty: trei echipe a câte trei, având în fiecare echipă și o femeie ca să putem controla și toaletele pentru

doamne. Acesta era principiul. Iar Monty era șeful nostru.

— Bună seara, domnule student! a rostit el, așezându-se în fața unei table, vorbind și privindu-mă țintă. E întotdeauna plăcut, a spus în continuare, să ai pe cineva de „sus" pentru rdicarea nivelului...

Am râs cu toții, eu cel mai tare, dând prilejul unui moment de destindere pentru oamenii lui.

— Misiunea de mâine, domnule student. Alteța Sa Regală „Grăsanul", cunoscut și sub numele de...

Întorcându-se spre tablă, Monty a luat o cretă și a desenat cu grijă un nume arab care parcă nu se termina.

— Natura misiunii noastre este RP, a reluat el. Sunt sigur că știi ce înseamnă RP, nu-i așa? Nu mă îndoiesc că la acest Eton al spionilor te-au învățat și chestia asta !

— Relații cu Publicul, am spus eu, surprins de ilaritatea pe care am produs-o. Pentru că, de fapt, în limbajul filatorilor, inițialele respective însemnau Raportați și Protejați, iar sarcina noastră pentru a doua zi, ca și pentru întreaga perioadă în care înaltul oaspete urma să rămână în grija noastră, era să-i asigurăm protecția totală și să informăm Centrala asupra activității sale, atât în domeniul social cât și în cel comercial.

— Domnule student, vei face echipă cu Paul și Nancy, mi s-a adresat Monty, după ce ne-a prezentat și restul detaliilor operațiunii. Vei fi numărul trei în secție și te rog să faci *exact* ce ți se va spune, indiferent ce anume. Ai înțeles?

Acum însă prefer să vă fac o prezentare a cazului „Grăsunul", nu varianta lui Monty, ci a mea

proprie, cu mintea de-acum, nu cu cea de-acum douăzeci și cinci de ani. Și astăzi mai roșesc când mă gândesc la ce crezusem despre mine și la impresia pe care le-o făcusem lui Monty, Paul, Nancy și celorlalți din echipe.

Mai întâi de toate, trebuie să știți că negustorii de arme britanici se consideră un cerc restrâns — astăzi ca și ieri — și se bucură de privilegii nemăsurate din partea poliției, a administrației de stat și a serviciilor secrete. Pentru motive pe care nu le-am înțeles niciodată, aceste instituții le acordă toată încrederea. Una din explicații ar fi, poate, impresia de activitate concretă pe care o dă sinistrul comerț cu arme, ca metodă de control asupra vieții și a morții. Poate că, în mintea sclelorozată a oficialilor noștri, simpla posesie a armelor sugerează aceeași autoritate de care se bucură cei ce le folosesc.

Greu de spus. Am văzut însă atâtea la viața mea, încât îmi dau seama că sunt foarte mulți cei cărora le place războiul, dar n-au participat niciodată la o luptă, și că din ce în ce mai multe arme se cumpără de fapt pentru satisfacerea acestei pasiuni și nu într-un scop care ar putea fi scuzat.

Totodată, e bine să știți că „Grăsunul" a fost un client extrem de valoros al acestei industrii, iar misiunea noastră de supraveghere și protecție constituie doar o mică parte dintr-o acțiune de mult mai mare anvergură, care urmărea cultivarea cu grijă a relațiilor cu un stat arab, chipurile prieten. Ceea ce ar însemna — și mai înseamnă și azi — captarea bunăvoinței arabilor și coruperea prințișorilor prin lingușiri specific englezești, pentru obținerea unor concesiuni menite să ne acopere ne-

voile de petrol și să ne asigure o vânzare de arme suficient de mare pentru ca diabolicele noastre uzine de la Birmingham să producă zi și noapte. Ceea ce explica într-un fel ura viscerală pe care o nutrea Monty față de misiunea noastră. Cel puțin așa îmi place să cred. Vechea gardă de la filaj era recunoscută — pe bună dreptate — pentru simțul său moral. Întâi urmărirea obiectivului și abia apoi gândirea. Monty ajunsese la acest ultim stadiu.

În privința „Grăsunului“ acesta întrunea toate condițiile pentru a beneficia de asemenea tratament. Era fratele risipitor al conducătorului unui emirat bogat în petrol. Era capricios și gata să uite lucuri pe care abia le făcuse. A sosit la ora prevăzută, cu Boeing-ul emirului, la un aeroport militar din apropierea Londrei, evacuat special pentru el. Venea să se distreze puțin și să facă niște cumpărături, printre care, din câte aflasem, și câteva fleacuri, cum ar fi: două mașini Rolls-Royce blindate pentru el, jumătate din micile bijuterii de la Cartier, pentru prietenele lui din întreaga lume, vreo sută din lansatoarele noastre de rachete sol-aer din generații mai vechi și una sau două escadrile din avioanele noastre de luptă, nici ele prea moderne, pentru fratele său de os domnesc. Fără să uite să încheie cu guvernul britanic un consistent contract pentru piese de schimb, servicii și pregătire de specialiști, ceea ce făcea ca pe viitor aviația regală britanică și producătorii de arme să trăiască liniștiți ani de zile. Ah, da! Am uitat de petrol. Urma să avem, firește, petrol din belșug.

Suita „Grăsunului“, în afară de secretari particulari, astrologi, lingușitori, copii, îngrijitoare ale acestora, și doi profesori particulari, precum și un

medic personal și trei oameni care alcătuiau garda de corp.

Exista, în fine, și soția „Grăsunului" al cărei nume codificat nu avea importanță pentru că, din primul moment, oamenii lui Monty o și porecliseră „Panda", din cauza inelelor negre care-i înconjurau ochii și care erau vizibile când își ridica voalul, precum și datorită atitudinii sale melancolice și solitare, care lăsa impresia unei specii de animale pe cale de dispariție. „Grăsunul" avea o mulțime de neveste, dar „Panda", deși cea mai în vârstă dintre ele, era favorita lui și poate cea mai indulgentă față de plăcerile soțului, care adora barurile de noapte și jocurile de noroc, pasiuni care îi făcuseră pe oamenii mei să-l deteste încă înainte de a veni, căci fuseseră preveniți că se culca rareori înainte de șase dimineața, după ce pierdea de douăzeci de ori mai mult decât câștigau cu toții la un loc într-un an de zile.

Întreaga suită ocupa două etaje ale unui hotel luxos din cartierul de vest, legate între ele printr-un lift instalat special. „Grăsanul", ca orice bărbat de patruzeci de ani care se lasă pradă plăcerilor, era îngrijorat de modul în care funcționa inima. Totodată, era preocupat de eventualele microfoane din reședință, motiv pentru care folosea liftul pentru discuțiile confidențiale. Prevăzători, specaliștii de la stația de ascultare a Circului instalaseră un microfon în lift pentru a afla ultimele noutăți despre intrigile de la palat sau orice ar fi putut amenința în mod neprevăzut lista de achiziții militare aparținând „Grăsanului".

Totul a mers foarte bine până în cea de-a treia zi, când un micuț arab misterios îmbrăcat într-un pardesiu negru de catifea, și-a făcut apariția la

orizont. Mai exact, în sectorul lenjerie feminină dintr-un mare magazin universal din Knightsbridge, unde „Panda" și suita sa își alegeau câte ceva dintr-o grămadă de articole de lenjerie albă de damă cu volănașe, expuse pe tejgheaua de sticlă. Pentru că avea și „Panda" spionii ei. Așa se face că-i ajunsese la ureche că în ziua precedentă și „Grăsanul" stătuse îndelung în fața acelorași articole, alegând câteva duzini și cerând să fie expediate la o adresă din Paris, unde îl aștepta una din favoritele lui întreținută cu bani grei.

În cea de-a treia zi, atmosfera din cadrul echipei noastre devenise încordată. Paul Skordeno era un tip închis, cu fața ciupită de vărsat, gata oricând să jignească. Nancy mi-a explicat că Paul era abătut, dar nu știa de ce.

— A lovit o fată, Ned, a zis ea, dar dacă stau să mă gândesc bine, cred că voise să-mi sugereze că fusese vorba de ceva mai mult decât o simplă lovitură.

Nancy măsura doar un metru și jumătate și avea aspectul unei vagaboande. Își schimba destul de rar „ținta de bază", cum o numea ea. Purta ciorapi din bumbac și pantofi cu talpă de cauciuc. Celelalte lucruri de care mai avea nevoie — șaluri, impermeabile, căciulițe de lână de diferite culori — le ținea într-o sacoșă de plastic.

În misiunile de supraveghere, secția noastră lucra în schimburi de opt ore, Nancy și Paul formau avangarda, iar tânărul Ned venea în urma lor jucând rolul de „măturător". Când l-am întrebat pe Skordeno dacă puteam schimba funcțiile, m-a sfătuit să mă obișnuiesc mai întâi cu cea pe care o primisem. În prima zi l-am urmărit pe „Grăsan"

până la Sandhurst, unde se organizase un dejun în onoarea sa. Noi ne-am mulțumit cu ochiuri cu cartofi prăjiți într-un bistro din apropierea porții principale, în timp ce Skordeno a înjurat de zor, mai întâi pe arabi, apoi exploatarea acestora de către țările occidentale, iar după aceea — spre mâhnirea mea — l-am auzit proferând invective la adresa celor de la Etajul Cinci, pe care îi cataloga drept jucători de golf fasciști.

— Ești francmason, domnule student ?

L-am asigurat că nu.

— Atunci ai face bine să te grăbești să devii. N-ai observat felul special în care ți-a strâns mâna șeful personalului ? N-o să ajungi niciodată la Berlin dacă nu ești francmason, domnule student.

Cea de-a doua zi am petrecut-o în preajma unui magazin cu arme din Mount Street, unde „Grăsanul" venise să comande două puști Purdy, luând drept model o pușcă de încercare pe care o învârtea destul de periculos prin magazin. Însă l-a cuprins furia în momentul când i s-a spus că trebuie să aștepte doi ani până la onorarea comenzii. Între timp, Paul mi-a ordonat de două ori să intru în momentul acela în magazin și să arunc o privire. A părut mulțumit când i-am spus că întrebările iscoditoare pe care le adresasem vânzătorilor îi puseseră pe gânduri.

— Am crezut că te simți bine într-un asemenea joc, m-a persiflat el. Vânătoare, tir cu arma și pescuit — lucrurile care le plac celor de la Etajul Cinci, nu-i așa, domnule student ?

În aceeași seară, am stat toți trei la pândă într-o camionetă parcată în fața unui bordel cu storurile trase din South Audley, Street iar Centrala aproape că a intrat în panică. Rămas acolo timp de două

ore, „Grăsunul" a telefonat alarmat la hotel, cerând să i se trimită imediat doctorul personal. Inima, a fost primul nostru gând. Trebuia oare să intrăm în bordel? În timp ce Centrala se agita, noi îl și vedeam pe omul nostru mort de o criză cardiacă în brațele unei prostituate prea zeloase, înainte însă de a fi semnat cecul pentru avioanele sale de luptă demodate. De-abia la ora patru dimineața cei de la postul de ascultare ne-au alungat temerile : medicul îi făcuse o injecție cu un afrodisiac în fundul său princiar, în urma unei trecătoare crize de impotență. În ciuda furiei lui Skordeno, pe la ora cinci ne-am întors la casele noastre, liniștiți la gîndul că „Grăsunul" trebuia să plece la ora prânzului spre Luton pentru a asista la o demonstrație cu un tanc englezesc din penultima generație, ceea ce ne dădea și nouă posibilitatea să ne odihnim o zi. Am răsuflat ușurați. Ne-am bucurat, însă, prea devreme.

„Panda" vrea să-și cumpere niște fleacuri strălucitoare, ne-a anunțat Monty cu delicatețe când am ajuns în Green Street. Și asta e tot treaba voastră. Îmi pare rău, domnule student.

Așadar, ne-am întors la raionul de lenjerie al marelui magazin din Knightsbridge și la momentul meu de glorie. Ben, îi spuneam în gând colegului meu, aș schimba oricare din zilele tale cu cinci de-ale mele. Și deodată, am încetat să mă mai gândesc la Ben și să-l invidiez. Retrăgându-mă lângă tocul ușii, unde eram mai ferit de vedere, am început să vorbesc în microfonul incomodului meu emițător, care era în vremea aceea expresia celei mai înalte tehnici. Am ales frecvența care-mi dădea acces direct la bază. Era chiar aceea pe care Skordeno îmi interzisese s-o folosesc.

— Panda" are o maimuță în spate, l-am informat pe Monty cât mai calm posibil, folosind termenul consacrat în jargonul celor de la filaj pentru a indica faptul că era urmărită de o persoană neidentificată. Un metru șaizeci și cinci, figură de arab, păr negru ondulat, o mustață mare, patruzeci de ani, pardesiu negru, pantofi negri cu talpă de cauciuc. Era la aeroport când a sosit avionul „Grăsunului". Mi-l amintesc. E unul și același.

— Nu-l slăbi din ochi, a răspuns laconic Monty. Paul și Nancy rămân cu „Panda" iar tu te ocupi de maimuță. La ce etaj ?

— Primul.

— Urmărește-l peste tot și informează-mă.

— E posibil să ducă ceva, am semnalat eu, privind cu coada ochiului spre cel care făcea obiectul descrierii.

— Vrei să spui că e... însărcinat ?

Mi s-a părut o glumă proastă.

Dați-mi voie să vă descriu exact scena, întrucât era mai complicată decât ați putea bănui. Nu eram singurii aflați pe urmele „Pandei" și a suitei ei, care se deplasau ca melcul prin raioanele magazinului. Prințesele bogate din țările arabe nu vin la marile magazine din Knightsbridge neanunțate. În afară de doi vânzători în haine negre și pantaloni în dungi, alți doi bărbați, care se vedea de la o poștă că erau detectivii magazinului, barau porțile, într-o poziție specifică, ținându-și picioarele desfăcute și pumnii închiși de-a lungul corpului, gata în orice moment să-i înfrunte pe intrușii care s-ar fi învârtit pe acolo. Ca și când toate acestea n-ar fi fost de-ajuns, Scotland Yard-ul își trimisese în dimineața aceea propriul om de protecție, un tip cu o mutră dură și îmbrăcat într-un imper-

meabil cu cordon, care insistase să se plaseze chiar lângă „Panda“, străfulgerând cu privirea pe oricine se apropia de ea. În fine, închipuiţi-vă cum arătau Paul şi Nancy, gătiţi de sărbătoare, admirând rafturile cu lenjeria de corp şi întorcând spatele tuturor, dar supraveghind-o cu coada ochiului, prin oglinzi, pe protejata noastră.

Şi toate acestea, vă reamintesc, în atmosfera liniştită şi înmiresmată a haremului ; în împărăţia lenjeriei vaporoase, a covoarelor moi şi a manechinelor languroase pe jumătate goale — ca să nu mai vorbim de amabilele vânzătoare cu părul cărunt, îmbrăcate în costume de crep negru, a căror vârstă nu mai ameninţa pe nimeni, ceea ce le conferea autoritatea de a oficia în acest sanctuar al intimităţii feminine.

Am observat că alţi bărbaţi evitau raionul cu lenjerie de corp feminină sau treceau prin el în viteză, cu ochii plecaţi, atitudine pe care aş fi adoptat-o şi eu, din instinct, dacă n-ar fi fost acest omuleţ melancolic cu mustaţă neagră şi privire pătrunzătoare, care urmărea cu insistenţă suita „Pandei“ la numai cincisprezece paşi. Dacă Monty nu mi-ar fi dat această misiune de „măturător“, nu l-aş fi depistat poate niciodată — sau cel puţin nu atunci. Dar mi-am dat seama imediat că sarcinile pe care le primiserăm amândoi — chiar dacă aveau o motivaţie diferită — ne obligau să ne menţinem la aceeaşi distanţă de obiectiv, eu cu un aer detaşat, el cu un zel de fanatic, nepierzînd-o nici o clipă din ochi. Chiar atunci când un stâlp sau vreun client se interpuneau „şi o ascundeau“ temporar privirii, îşi lungea gâtul într-o parte şi în alta până când ochii săi vigilenţi, de al căror fanatism mă convinsesem între timp, o regăseau.

Sesizasem pentru prima oară starea de agitație în care se afla în sala de așteptare de la aeroport, unde, lipsit de peretele de sticlă, se ridicase în vârful picioarelor, sucindu-se și răsucindu-se, ca să vadă mai de-aproape cuplul princiar. Atunci nu reacționasem în nici un fel. Lăsase impresia că făcea parte din grupul de diplomați, însoțitori și gură-cască veniți să-l întîmpine. Îi cercetasem pe toți cu aceeași atenție. Totuși, mă frapase neastîmpărul lui. Oare ăsta să fie Orientul Mijlociu ? mă întrebasem, văzându-i fața suptă și strivită de geam. Asemenea porniri pasionale trebuie ținute în frâu de Serviciul meu dacă vrem să ne vindem armele în pace.

Avansând câțiva pași, maimuța se făcea că se uită la o cutie cu panglici. Ca și omonimul său, mergea cu pași mari și tăcuți, îndoind genunchii în fața unei vitrine cu jartiere, pentru a încerca să descopăr discret vreo umflătură suspectă în dreptul șoldurilor sau sub braț. Pardesiul lui negru, larg și fără cordon, pe care-l folosesc în mod obișnuit asasinii, putea să ascundă cu ușurință un pistol cu țeavă lungă prevăzut cu amortizor de zgomot sau un semi-automat atârnat de umăr.

I-am studiat mâinile, în timp ce ale mele mă furnicau de emoție. Mâna lui stângă atârna inertă de-a lungul corpului, cea dreaptă însă, care era mai puternică, se agita nehotărâtă la piept, ca și când omul s-ar fi pregătit să-și ia inima în dinți pentru actul final.

Ar trebui să ducă mâna dreaptă la subsuoara stângă, m-am gândit. Instructorii noștri de tir ne învățaseră toate aceste tehnici.

Ochii lui — acei ochi sumbri și expresivi, în care ardea flacăra fanatismului — păreau să con-

temple deja viața de dincolo. Jurase răzbunare împotriva ei sau a familiei ei ? Anumiți conducători musulmani fanatici îi promiseseră cumva un loc în rai dacă își îndeplinea misiunea ? Deși superficiale, cunoștințele mele despre Islam, dobîndite dintr-una sau două conferințe și din romanele lui P.C. Wren, mă avertizaseră că mă aflam în prezența unui fanatic disperat, pentru care propria viață nu conta.

În ceea ce mă privește, nu eram înarmat. Eram într-o situație delicată. Cei de la filaj nici nu puteau visa să poarte arme în timpul unui serviciu normal. Având însă în vedere că supravegherea acoperită este un alt tip de activitate, am fi avut dreptul la armă. Paul Skordeno se bucurase de acest drept și primise un revolver din seiful lui Monty.

— Unul e destul, domnule student, îmi atrăsese atenția Monty, cu zâmbetul lui de bătrân înțelept. Nu vrem să declanșezi cel de-al treilea război mondial !

Prin urmare, nu-mi rămăsese decît să aleg una din loviturile pe care le învățasem la cursurile de ucidere fără zgomot. Ce trebuia să fac, să-l atac pe la spate, cu o lovitură de pumn în ceafă, cu așa-numita „moarte a iepurelui", sau cu o dublă lovitură la tâmple ? Ambele l-ar fi ucis pe loc și n-am mai fi putut să-l interogăm. Păi atunci nu era mai bine să-i rup mai întâi brațul drept și să-l țin la respect cu propria-i armă ? Dar dacă, așa cum mă temeam, ar fi reușit să scoată pistolul, n-am fi fost oare ciuruiți de gloanțele trase de mai multe gorile din garda personală răspândite prin magazin ?

„Panda" îl văzuse !

Îl privise drept în ochi, iar maimuța nu se ferise, uitându-se la ea la fel de insistent!

Oare chiar îl recunoscuse? Eram sigur că da. Îi înțelesese cumva intențiile, și, cedând unui misterios fatalism oriental, se declarase în sinea ei gata să moară? În minte mi se învălmășiseră și alte posibilități oribile, în timp ce continuam să urmăresc straniul lor schimb de priviri. Cînd ochii li s-au întîlnit din nou, „Panda" îngheță. Mâinile sale mici, îndoite și încărcate de bijuterii, care scormoneau prin lenjeria de corp, au căzut inerte de-a lungul trupului. După care a rămas stană de piatră și neputincioasă, nemaiavând forța să evite privirea pătrunzătoare a maimuței.

În cele din urmă, s-a întors cu un aer stingher, de ciudată umilință, le-a șoptit câteva cuvinte doamnelor de companie și și-a ridicat mâinile de pe tejghea, dând drumul combinezonului pe care încă îl ținea în mână. Era îmbrăcată într-o rochie maro cu mâneci largi, mai lungi decât brațele sale — dacă ar fi fost bărbat, aș fi asemuit-o cu un călugăr franciscan — iar pe frunte avea o bentiță asortată.

Am văzut-o oftând, apoi, cu pași înceți și evident resemnată, s-a îndreptat spre ușă, urmată de garda sa personală, polițistul de la Scotland Yard, doamnele de companie, vânzătorii și, în fine, de Paul și Nancy care, neputând, se pare, să se pună de acord asupra alegerii unei lenjerii de corp, au pornit la rândul lor agale, ca orice cumpărători, în urma grupului. Paul, care în mod sigur auzise convorbirea mea cu Monty, nu m-a onorat nici măcar cu o privire. Nancy, care făcea caz de talentul ei de actriță, a simulat o dispută conjugală cu el. Am încercat să văd dacă Paul își descheiase haina, dat

fiind că și el avea aceeași tehnică de scoatere a pistolului, dar s-a întors cu spatele la mine.

În regulă, domnule student, arată-mi-l, mi-a șoptit Monty bine dispus, la urechea stîngă, apărând lângă mine ca prin minune.

Habar n-aveam de cât timp se afla în preajma mea. Trecuse de ora prânzului și a ieșirii din tură, dar situația nu permitea schimbarea gărzii. La mai puțin de cinci pași de noi, maimuța o urmărea pe „Panda" mergând încet dar hotărât.

— Putem să-l imobilizăm pe scări, i-am spus în șoaptă.

— Vorbește mai tare, m-a sfătuit Monty, fără să reducă intensitatea vocii. Vorbește normal, ca să nu atragi atenția. Dacă vorbești în șoaptă, în colțul gurii, toată lumea va crede că ai venit să jefuiești casa de bani a magazinului.

Având în vedere că eram la etajul întâi, grupul „Pandei" trebuia să ia liftul, indiferent dacă ar fi mers în sus sau în jos. Lângă lift se aflau două uși batante care pe vremuri dădeau spre o scară de serviciu, destul de umedă și murdară, cu treptele acoperite cu linoleum. Planul meu, pe care i l-am expus lui Monty în propoziții scurte, în timp ce o urmăream pe maimuța care se îndrepta spre ușă, era foarte simplu. În momentul în care grupul s-ar apropia de lift, Monty și cu mine l-am înșfăca fiecare de câte un braț, împingându-l apoi pe scări. După ce l-am imobiliza cu o lovitură puternică în abdomen și l-am dezarma, l-am duce în Green Street, unde l-am invita să facă mărturisiri. Exersaserăm această tactică de zeci de ori, inclusiv — spre rușinea noastră — pe un nevinovat funcționar de bancă ce se grăbea să ajungă acasă la familie, pe care îl confundaserăm cu unul din instructorii

noştri. Am constatat însă, spre marea mea mâhnire, că Monty nu dădea nici un semn că ar fi de acord cu planul meu. Privea cum şefii de raioane ai magazinului croiau pârtie printre oameni, pentru ca grupul „Pandei“ să intre în lift. Şi zâmbea, ca orice om de rând care rămâne pironit când vede un cap încoronat.

— Coboară, a declarat el cu satisfacţie. Pariez pe o liră că se duce la raionul cu bijuteriile alea de doi bani. Ai fi tentat să crezi că nici unul din bogătaşii din Golf nu se uită la făcăturile alea. Ei bine, din contră, nu se mai satură de ele şi sunt convinşi că fac o afacere bună. Hai, fiule, e de tot hazul. Să mergem să vedem ce se întâmplă.

Trag nădejde că, deşi atitudinea lui Monty m-a lăsat perplex, am reuşit să-i apreciez profesionalismul. Anturajul exotic al „Pandei“ îmbrăcat în costume tradiţionale, stârnea curiozitatea cumpărătorilor. Monty s-a amestecat printre ceilalţi gură-cască, pentru a lua parte la spectacol. Am constatat că şi de această dată avusese dreptate, pentru că grupul s-a îndreptat spre raionul cu bijuterii de mâna a doua. Aşa cum, de altfel, bănuise şi maimuţa care, la ieşirea noastră din ascensor s-a infiltrat rapid în faţa grupului, pentru a ocupa un loc bun în apropierea vitrinelor strălucitoare, cu umărul stâng rezemat de perete, exact în poziţia unui asasin care trage cu mâna dreaptă şi scoate arma în cruciş, cu mâna dreaptă de la subsuoara stângă.

Totuşi, departe de a-şi fi ales o poziţie strategică de unde ar fi putut să riposteze, Monty s-a mulţumit să-l urmărească şi, odată ajuns în apropierea lui, mi-a făcut semn să mă duc lângă ei. Nu-mi rămânea decât să-l las pe Monty, şi nu pe maimuţă, în centrul trio-ului nostru.

— Vezi, de-aia vin totdeauna la Knightsbridge, fiule, mi-a explicat Monty, vorbind atât de tare încât îl auzea toată lumea din jur. Nu știi niciodată de cine dai. Ultima dată când am venit cu mama ta — doar ții minte ? — ne-am dus la raionul de alimente de la Harrods și, la un moment dat, mi-am zis : „*Ia* te uită, păi ăsta-i Rex Harrison". Aș fi putut să-l ating cu mâna, dar n-am făcut-o. Knightsbridge este într-adevăr centrul pământului, nu, domnule ? — a adăugat el, salutând-o pe maimuță, scoțându-și pălăria și făcând-o să-i răspundă cu un surâs plictisit. După care a continuat : Mă întreb de unde or fi. După cum arată, par a fi arabi. Oamenii ăștia au toate bogățiile lumii și în plus nici nu plătesc impozite. O să-mi spui că membrii familiilor regale sunt scutiți de impozite, spune. Nu există în lume nici o casă regală care să-și plătească sieși impozite. Ar fi ilogic. Îl vezi pe polițistul ăla solid de colo, fiule ? E în mod sigur de la serviciile speciale. Se vede după aerul de prostovan și după privirea încruntată.

Grupul „Pandei" s-a răspândit de-a lungul vitrinelor luminate, în timp ce „Panda" a cerut cu o emoție abia controlată să vadă mai de aproape bijuteriile. Și nu după mult timp, ca și la raionul cu lenjeria de corp, a început să ia obiect după obiect, examinându-le la lumină cu atenție, pentru ca apoi să le pună la loc și să ia altele, cercetându-le cu aceeași minuțiozitate. I-am văzut privirea îngrijorată îndreptată spre noi, mai întâi spre maimuță, iar apoi spre mine, ca și când m-ar fi considerat singura ei speranță în materie de protecție.

I-am aruncat o privire întrebătoare lui Monty, care a continuat să zâmbească.

— Exact asta ce s-a întâmplat și la lenjeria intimă, i-am șoptit, uitând din nou să vorbesc normal, așa cum îmi recomandase.

Însă Monty și-a continuat monologul cu glas tare.

— Cum am spus întotdeauna, prinț sau paria, toți suntem la fel, fiule. Toți ne-am născut în costumul lui Adam și toți mergem în pământ. Adevărata bogăție este sănătatea. Și-apoi, e mai bine să ai mulți prieteni decât mulți bani, crede-mă. Toți avem aceleași pofte, aceleași mici slăbiciuni și aceleași nachițe.

A continuat în același fel, ca și când ar fi vrut cu tot dinadinsul să fie în dezacord cu exagerata mea vigilență.

„Panda" a cerut să i se prezinte și alte casete cu bijuterii. Tejgheaua s-a umplut cu splendide diademe, brățări și inele cu strasuri. A probat un colier cu trei rânduri de rubine false, admirându-se într-o oglindă de mână.

Să fi fost oare doar imaginația mea ? Nu ! Se folosea de oglindă ca s-o observe pe maimuță și să ne urmărească și pe noi. Și-a fixat asupra maimuței și a noastră, mai întâi unul din ochii ei negri, apoi pe celălalt, iar în cele din urmă pe amândoi odată, prevenindu-ne și implorându-ne. După care a lăsat oglinda și, ignorându-ne, s-a apropiat oarecum iritată de celălalt capăt al vitrinei, unde o așteptau noi seturi de bijuterii.

În aceeași clipă, maimuța a făcut brusc un pas înainte și a dus mâna spre impermeabilul descheiat. Uitând de orice fel de prudență, am înaintat și eu cu un pas, cu brațul drept tras în spate, cu degetele îndoite și palma paralelă cu pământul, așa cum ne învățaseră la Sarratt. Alesesem o lovitură

de cot în inimă, urmată de o alta cu muchea palmei pe buza superioară, exact în punctul de legătură dintre cartilagiul nasului și partea de sus a maxilarului, unde își au punctul de întâlnire mai multe fascicule de nervi. O astfel de lovitură bine aplicată poate imobiliza victima pentru câtva timp. Maimuța a deschis gura și a inspirat adânc, poate ca să strige numele lui Allah sau sloganul unei secte fundamentaliste — deși nu cred că știam pe atunci prea multe lucruri despre integriștii arabi și nici că ne îngrijorau prea mult. M-am hotărât imediat să strig și eu, nu numai pentru a o pune pe maimuță într-o situație neplăcută, dar mai ales pentru că o respirație adâncă mi-ar fi îmbogățit sângele cu oxigen și astfel mi-ar fi mărit forța de lovire. Tocmai inspiram când am simțit mâna lui Monty care mi-o prinsese pe a mea ca într-un cleș-te, imobilizându-mă și trăgându-mă înapoi spre el.

— Nu face una ca asta, fiule, m-a sfătuit el pe un ton absolut firesc, dânsul a fost înaintea ta și are de rezolvat niște treburi confidențiale, nu-i așa, domnule ?

Așa era. Monty mi-a dat drumul la mână abia când am înțeles ce se întâmpla. Maimuța nu se adresa nici „Pandei“, nici vreunei persoane din suita ei, ci celor doi șefi de raioane în pantaloni cu dungi, care își aplecaseră capul spre el ca să-l audă mai bine, manifestând mai întâi o atitudine de respect iar apoi de interes și surpriză. Amândoi și-au îndreptat privirea spre „Panda“.

— Vedeți dumneavoastră, domnilor, alteța sa regală preferă să-și rezolve cumpărăturile fără prea multe formalități, le-a spus el. Fără complicații, cum ar fi, să zicem, împachetarea sau plata la casă. Vârsta e de vină... Acum trei sau patru ani era

expertă în negocierea prețurilor, vă asigur. Obținea cele mai mari reduceri la orice voia să cumpere. Acum, însă, la vârsta ei, a început să ia efectiv problema în propriile mâini. Sau poate că ar trebui să spun în propriile... mâneci, înțelegeți dumneavoastră. De aceea, alteța sa prințul m-a însărcinat să compensez cât mai generos cu putință aceste cumpărături „neoficiale", cu condiția să nu transpire nimic, nici în scris, nici oral. M-ați priceput, domnilor ?

Spre regretul meu, n-a scos din buzunar nici un redutabil Walther automat, nici un pistol-mitralieră Heckler & Koch și nici măcar clasicul Browning de 9 milimetri, pe care îl îndrăgiserăm atât de mult, ci un frumos portofel cu ornamente din piele marocană, aparținînd stăpânului său și ticsit de bancnote de diverse valori.

— Cred că am numărat trei inele frumoase, domnule, unul cu un smarald artificial, două cu diamante din ștrasuri, plus un colier din rubine artificiale la trei rânduri. Domnilor, dorința alteței sale prințul este ca în cadrul înțelegerii noastre, să rezolvați orice eventuală neplăcere produsă excelenților dumneavoastră angajați. În plus, un comision pentru dumneavoastră înșivă, pentru acordul pe care l-am convenit în ceea ce privește discreția...

Monty mi-a dat, în fine, drumul la mână și, în timp ce ne îndreptam spre hol am îndrăznit să-i arunc o privire, constatând, spre liniștea mea, că expresia feții sale, deși gânditoare, era surprinzător de calmă.

— Asta-i necazul în meseria noastră, Ned, mi-a explicat el, adresându-mi-se pentru prima dată pe numele mic. Viața e una, ce credem noi despre ea cu totul alta. Câteodată recunosc că îmi doresc un dușman cum scrie la carte. Totuși, e greu al naibii să-l găsești, nu-i așa? Sunt prea mulți oameni cinstiți pe lumea asta.

TREI

PE UN TON CE AMINTEA de preotul care apelează la enoriaşi ca să-şi depună obolul în cutia milei la ieşirea din biserică, Smiley a recomandat cu căldură tânărului său public :

— Să nu uitaţi niciodată că englezii — şi englezoaicele, dacă-mi daţi voie — educaţi în şcolile particulare au fost cei mai perfizi oameni din lume. Au fost, sunt şi vor fi întotdeauna, atâta timp cât ruşinosul nostru sistem de învăţământ nu se va schimba, a continuat el, după ce a aşteptat câteva clipe ca să se potolească râsetele din sală. Sunt maeştri în a vă încânta cu vorbe goale, în a-şi ascunde simţămintele şi a-şi şterge urmele, dar incapabili să-şi recunoască greşelile. Ştiu mai bine ca oricine, să acţioneze cu curaj când sunt morţi de frică, să simuleze perfect fericirea când sunt disperaţi şi să-i flateze pe cei pe care îi urăsc cel mai mult. Aceştia sunt oneştii englezi — sau onestele englezoaice — proveniţi din clasele aşa-zis privilegiate. Chiar dacă, în timp ce aşteaptă autobuzul lângă tine, un englez are o depresiune nervoasă şi chiar dacă îi eşti cel mai bun prieten, tot te consideră mai prost ca el. De aceea unii dintre cei mai buni ofiţeri ai noştri se dovedesc a fi cei mai răi şi invers. Şi din acelaşi motiv agentul care o să-i

dea fiecăruia cea mai mare bătaie de cap o să fie propria sa persoană.

Spunând toate acestea, Smiley se gândea, fără îndoială, la cel mai mare ipocrit dintre noi toți, adică la Bill Haydon. Eu însă mă gândeam la Ben!... Și, deși nu mi-e ușor s-o spun, mă gândeam totodată nu doar la tânărul Ned, ci poate și la bătrânul cu același nume.

Era tot în după-amiaza când nu reușisem să-i vin de hac individului din garda personală a „Pandei". Obosit și deprimat, am ajuns la apartamentul meu din Battersea, unde am găsit ușa descuiată și doi bărbați îmbrăcați în costume gri scotocindu-mi prin birou.

Când am intrat în cameră, au crezut de cuviință să-mi arunc doar o privire fugară. Cel mai aproape de mine era șeful personalului. În spatele lui, un bondoc fără vârstă, cu niște ochelari rotunzi care-l făceau să semene cu o bufniță, m-a privit insistent, cu un fel de compasiune îndurerată.

— Când ai primit ultimele vești de la prietenul tău Cavendish ? m-a întrebat șeful personalului, uitându-se în treacăt la mine și concentrându-se din nou asupra hârtiilor mele.

— Este *într-adevăr* prietenul tău, acest Ben sau Arno, cum i-oi fi spunând, a întrebat bufnița, cu un aer trist, în timp ce eu încercam să-mi revin.

— Da, este. Ben îi zic. Ce s-a întîmplat ?

— Când ai primit ultima dată vești de la el ? a repetat șeful personalului, dând la o parte un teanc de scrisori de la iubita mea de atunci. Îți telefonează ? Cum ții legătura cu el ?

— Am primit o carte poștală acum o săptămână. De ce ?

— Unde e ?

— Nu știu. Am distrus-o, dacă nu este în birou. Vreți să-mi spuneți ce se întâmplă ?

— Ai distrus-o ?

— Da, probabil c-am aruncat-o.

— *A distruge* sugerează premeditare, nu ? Cum arăta ? m-a întrebat el, deschizând al doilea sertar. Stai acolo, nu te apropia !

— Era fotografia unei fete. Ben scrisese câteva rânduri pe dos. Ce importanță are ce era pe ea ? Vă rog să ieșiți afară.

— Ce scria ?

— Nimic. Spunea că fata era ultima lui achiziție: „Dragă Ned, iată noua mea captură, sunt fericit că nu ești aici. Cu prietenie, Ben". Și-acum, ieșiți afară !

— Ce vroiau să spună rândurile acelea ? mi s-a adresat bărbatul, deschizând încă un sertar.

— Era fericit că nu aveam cum să-i suflu fata, așa cred. Era o glumă.

— Ți se întâmplă deseori să-i sufli femeile ?

— N-am avut niciodată aceleași iubite.

— Dar atunci ce aveți în comun ?

— Prietenia, i-am replicat iritat. Și mă rog, ce naiba căutați ? Cred că ar fi bine să plecați, amândoi și cât mai repede.

— N-o găsesc, i s-a adresat supărat șeful personalului colegului său bondoc, dând la o parte un alt teanc din corespondența mea particulară. Nu-i nici o carte poștală. Nu ne minți, Ned, nu-i așa ?

Omul-bufniță nu-și luase ochii de la mine. Mă privea cu un aer de compătimire, vrând parcă să spună : „Ni se întâmplă tuturor și n-avem ce face".

— Cum ai *primit* cartea poştală, Ned ? a întrebat el cu o voce la fel de ezitantă şi plină de regrete ca întreaga lui atitudine.

— Prin poştă, cum altfel ? am răspuns iritat.

— Prin poşta normală, vrei să spui ? a continuat să mă interogheze, cu acelaşi aer trist. Ia gândeşte-te „n-a fost prin curier secret ?

— Prin poşta militară, am replicat. Unul din oficiile poştale din Berlin, cu timbru englez. Mi-a adus-o factorul poştal din zonă.

— Din întâmplare, Ned, nu cumva îţi aminteşti *numărul* oficiului poştal ? s-a interesat omul-bufniţă, sceptic din cale-afară. Acela de pe ştampilă, vreau să spun.

— Numărul normal al Berlinului, presupun, am spus, străduindu-mă să-mi ascund indignarea în faţa unei persoane care mi se adresase, totuşi, cu o deosebită deferenţă. Cred că patruzeci. Dar de ce e atât de important ? M-am săturat de povestea asta.

— Eşti sigur că a fost expediată de la Berlin ? Adică, aşa ai presupus atunci, din cîte-ţi aminteşti ? Despre numărul Berlinului — eşti sigur ?

— Arăta la fel ca celelalte pe care mi le-a trimis. N-am examinat-o în detaliu, am zis, cuprins din nou de mânie când l-am văzut pe şeful personalului trăgând un alt sertar al biroului meu şi scoţând tot ce era înăuntru.

— E cumva manechin, Ned ? — s-a interesat omul-bufniţă cu un zâmbet umil, care parcă cerea iertare atât pentru şeful personalului cât şi pentru el.

— Eu văd un nud şi basta. O fi o ştoarfă, ţinând cont că pozează în fundul gol. De aceea am şi aruncat-o. Din cauza femeii de serviciu.

— Aha, deci îți amintești ! a strigat șeful personalului, întorcându-se spre mine. „Am aruncat-o". La dracu, puteai să ne-o spui de la început !

— Ei, zău așa, Rex, a spus omul-bufniță pe un ton conciliant. Când a intrat, Ned a fost destul de surprins. Cine n-ar fi fost ? Acum lucrezi cu cei de la filaj, nu-i așa ? m-a întrebat, aruncându-mi din nou o privire îngrijorată. Monty zice că faci treabă bună. A propos, nudul acela era în culori ?

— Da.

— Întotdeauna ți-a trimis cărți poștale sau a mai trimis și scrisori ?

— Numai cărți poștale.

— Câte ?

— Trei sau patru de când e acolo.

— Numai în culori ?

— Nu mai țin minte. Probabil. Da.

— Și întotdeauna cu fete ?

— Cred că da.

— Cum să nu, sunt sigur că-ți amintești foarte bine. Și întotdeauna goale, bănuiesc.

— Da.

— Unde sunt celelalte ?

— Probabil că le-am aruncat și pe acelea.

— Din cauza femeii de serviciu ?

— Da.

— Ca să-i cruți sensibilitatea ?

— Da !

— Atunci, a reluat omul-bufniță după un timp de reflecție, porcăriile alea de cărți poștale — iartă-mă, zău că nu vreau să te jignesc — nu erau decât o veche glumă între voi ?

— Din partea lui, da.

— Tu nu i-ai trimis în schimb nici una ? Spune, te rog. Nu te jena. Nu e momentul.

— Nu mă jenez deloc ! Nu, nu i-am trimis nici una. Da, era doar o glumă și devenise din ce în ce mai neplăcută. Dacă vreți să știți, mă săturasem și eu să le văd zăcând pe măsuța din hol. De altfel, doamna Simpson, proprietăreasa, mi-a sugerat să-i scriu lui Ben și să-i cer să înceteze să mai trimită asemenea cărți poștale. Spunea că îi strică reputația casei. Și-acum, îl rog, pe unul din voi să-mi spună ce dracu se întâmplă.

De data asta cel care a răspuns, cu o voce lugubră, a fost șeful personalului.

— Mă rog, credeam că o să poți să ne spui *tu* nouă. Ben Cavendish a dispărut. Cu tot cu agenți, ca să zic așa. Doi dintre ei au apărut în numărul de azi dimineață al ziarului *Neues Deutschland* : „Rețeaua spionilor englezi prinsă în flagrant delict". Ziarele de seară londoneze vor publica știrea în ultimele ediții. Nu l-a mai văzut nimeni de trei zile. Dânsul este domnul Smiley, care vrea să-ți vorbească. Trebuie să-i spui tot ce știi. Ne vedem mai târziu.

Cred că m-am pierdut cu firea un moment, ca să-mi revin abia când l-am văzut pe Smiley în mijlocul covorului meu, privind dezolat în jurul lui la dezordinea provocată de cei de la personal.

— Am o casă pe malul celălalt al Tamisei, în Bywater Street, a mărturisit el pe un ton împovărat de griji. Am putea da o fugă până acolo, dacă nu te deranjează. Nu e *grozav* de curat, dar oricum e mai bne decât aici.

Am plecat cu micul lui Austin, iar Smiley a condus atât de încet de parcă ar fi transportat un

invalid, așa cum probabil că mă considera. În amurg, reflexele luminoase ale felinarelor de pe Albert Bridge pluteau spre noi ca niște lanterne lăsate la apă. Ben, ce-am făcut ? mă întrebam disperat. Ce ți-au făcut Ben ?

Pe Bywater Street nu mai era nici un loc, așa că am parcat pe o străduță laterală. După ce a reușit să se insinueze cu mașina, acțiune la fel de complicată ca acostarea unui pachebot, am mers pe jos până am ajuns. Mi-aduc aminte cât de greu mi-a fost să-l urmez, cu mersul lui legănat ca de pinguin, uitând uneori că mai sunt și eu cu el. Totodată, țin minte și că a trebuit să se înarmeze cu mult curaj pentru a învîrti cheia în ușa principală și îmi amintesc de prudența cu care a pășit în hol, ca și când în apartament l-ar fi așteptat o primejdie. Acum știu că avea motive să se teamă. În vestibul erau două sticle cu lapte iar în salon o farfurie cu resturile unei fripturi cu garnitură de mazăre. Platanul unui patefon se învârtea liniștit. Nu mi-a fost greu să presupun că fusese chemat de urgență — probabil de șeful personalului, ieri seară — tocmai când începuse să înfulece din friptură și să asculte muzică.

Am mers cu el în bucătărie, unde s-a dus să caute sifon pentru whisky. Casa lui Smiley avea ceva care te făcea să te simți vinovat de singurătatea lui. Cutii goale de conserve zăceau peste tot iar chiuveta era plină de vase murdare. În timp ce pregătea paharele cu whisky, m-am apucat să fac un pic de ordine. El a luat un prosop din spatele ușii, și a început să șteargă vesela spălată și s-o pună la loc.

— Ați format o echipă foarte bună, tu cu Ben, nu-i așa ? a întrebat el.

— Am locuit împreună la Sarratt.

— Ce ați avut acolo — bucătărie, două dormitoare și baie ?

— Fără bucătărie.

— Ați făcut pereche și la antrenament, nu ?

— Numai în ultimul an fiecare trebuia să-și aleagă un adversar, urmând să se învețe reciproc.

— Să-și aleagă sau să i se aleagă ?

— Mai întâi alegeai, după care se aproba sau nu.

— Iar pe urmă rămâneați împreună și la bine și la rău.

— Cam așa ceva.

— În tot timpul ultimului an ? Adică de fapt pe jumătate din durata stagiunii ? Zi și noapte ? E o căsătorie în toată regula !

Nu înțelegeam de ce insista atât ca să obțină niște informații pe care ar fi trebuit să le știe.

— Și făceați totul împreună ? a continuat el. Iartă-mă, dar a trecut mult timp de când am fost și eu instruit. Făceați totul împreună : probe scrise, practice sau fizice. Luați masa și locuiați împreună — de fapt era o viață în comun.

— Pentru activitatea în grup și pentru luptă, era de la sine înțeles. Primul criteriu cuprindea greutatea și aptitudinile asemănătoare.

Deși întrebările lui erau cîteodată stânjenitoare, am început să simt nevoia să-i vorbesc.

— Restul pare ceva firesc, am reluat după o pauză.

— Aha.

— Uneori eram despărțiți pentru un exercițiu special, sau pentru că se aprecia că unul din noi se sprijinea prea mult pe celălalt. Dar echilibrul odată restabilit, tandemul se refăcea.

— Şi voi aţi câştigat totul, a afirmat Smiley pe un ton aprobator, luând o altă farfurie udă. Tu şi cu Ben aţi format cea mai bună echipă.

— Asta pentru că Ben a fost cel mai bun student, am replicat eu. Cu el, oricine ar fi câştigat.

— Da, desigur. Am mai cunoscut astfel de oameni. Vă ştiaţi de dinainte de a lucra în acest serviciu ?

— Nu. Am avut drumuri paralele. Am învăţat la aceeaşi şcoală, dar în clădiri diferite. Am fost amândoi la Oxford, dar la colegii diferite. Amândoi am urmat facultatea de limbi străine, dar nu ne-am întâlnit niciodată. El a fost un timp la infanterie, eu la marină. În cele din urmă, Circul a fost acela care ne-a adus unul lângă celălalt.

Smiley a rămas îndelung cu ochii la ceaşca de cafea din porţelan fin, ca şi cum s-ar fi gândit la o eventuală emisiune a mea.

— Dumneata l-ai fi trimis la Berlin ?

— Da, desigur. De ce nu ?

— Chiar, de ce ?

— Vorbeşte perfect germana, pe care o ştie de la mama lui. Este inteligent, descurcăreţ, ştie să se facă ascultat. Tatăl său s-a remarcat în timpul războiului.

— La fel ca mama ta, dacă mi-aduc bine aminte !

Se referea la activitatea mamei mele în mişcarea de rezistenţă olandeză.

— Ce-a făcut *el*, adică tatăl lui Ben ? a continuat Smiley, ca şi când într-adevăr nu ştia.

— Descifra codurile străine, am declarat cu aceeaşi mândrie pe care o avea şi Ben. Era o forţă la matematică. Un adevărat geniu. A contribuit

masiv la organizarea sistemului de joc dublu împotriva germanilor ; el le recruta agenții și-i trimitea înapoi. Ce făcea mama era un fleac față de activitatea lui.

— Iar asta l-a impresionat pe Ben ?

— Pe cine n-ar fi impresionat ?

— Nu, vreau să spun că vorbea des despre asta, nu ? a insistat Smiley. Ai avut cumva impresia că pentru el era un lucru important ?

— Chiar mi-a mărturisit că trebuia să fie la înălțime și că era singurul avantaj că a avut o mamă germană.

— Vai de mine, a oftat Smiley. Chiar așa a spus ? N-ai pus nimic de la tine ?

— Absolut nimic ! Spunea că, având asemenea antecedente, în Anglia trebuia să fugi de două ori mai repede decât ceilalți dacă voiai să te menții în cursă.

— Vai de mine, a repetat Smiley, evident tulburat. Ce lucru neplăcut. Și crezi că are curaj pentru așa ceva ?

Încă o dată m-a lăsat perplex. Când ești tânăr, rezervele de curaj par nelimitate.

— Pentru ce ? am întrebat.

— Păi, știu și eu ? De ce fel de energie e nevoie ca să fugi de două ori mai repede decât ceilalți la Berlin ? De ce nervi de oțel — așa cred... tensiunea e mare ! O mare rezistență la alcool și la tentația femeilor... nu-i așa de simplu.

— Sunt sigur că are tot ce-i trebuie, am afirmat cu loialitate.

Smiley a agățat cârpa într-un cui strâmb, care părea a fi singura notă personală din bucătărie.

— Ați discutat vreodată politică ? m-a întrebat

el în timp ce ne îndreptam spre salon, cu paharele cu whisky în mână.

— Nu, niciodată.

— Înseamnă că era întreg la minte a remarcat el, râzând oarecum trist. Am râs și eu.

Când îmi arunc privirea într-o casă, îmi dau seama imediat dacă este locuită de un bărbat sau de o femeie. La Smiley, draperiile frumoase, oglinzile cu rama sculptată și gustul delicat al detaliului făceau ca interiorul să pară inconfundabil feminin. Mă întrebam dacă Smiley locuia singur, iar dacă nu, cu cine. Ne-am așezat.

— Dar există vreun motiv pentru care să nu-l fi trimis la Berlin ? a reluat el, zâmbind binevoitor pe deasupra paharului.

— Doar fiindcă aș fi vrut să merg *eu* acolo. Toți vizează acest post. La Berlin ești în prima linie.

— A dispărut fără urmă, mi-a explicat Smiley, înfundându-se în scaun, cu pleoapele pe jumătate închise. Nu vreau să-ți ascundem nimic. Îți voi spune tot ce știm. Joia trecută a trecut în Berlinul de est pentru a se întâlni cu principalul său agent, un anume Hans Seidl, a cărui fotografie a apărut în *Neues Deutschland*. Era prima lor întâlnire în doi, deci un eveniment foarte important pentru Ben. Șeful lui la secția din Berlin este Haggarty. Îl cunoști ?

— Nu.

— N-ai auzit de el ?

— Nu.

— Ben nu ți-a vorbit despre el ?

— Nu, v-am spus. N-am auzit niciodată acest nume.

— Iartă-mă. Uneori răspunsul poate fi diferit când chestiunea este prezentată altfel, mă înțelegi?

— Nu l-am înțeles.

— Haggarty este numărul doi din secția respectivă, imediat după șeful ei, a reluat el. Pe el îl știi ?

— Nu.

— Ben avea vreo iubită ?

— Nu, din câte știu.

— Dar simpatii întâmplătoare ?

— Oriunde s-ar fi dus la dans, toate fetele erau după el.

— Și după dans ?

— Nu se lăuda niciodată cu nimic. Dacă se culca cu vreo fată, nu spunea nimănui. Nu e genul.

— Mi s-a spus că tu și Ben vă petreceați permisiile împreună. Unde mergeați ?

— La rugby pe Twickenham, la cricket pe Lord's și la pescuit din când în când. Dar în special mergeam la rude.

— Aha.

Nu știam de ce, dar cuvintele lui Smiley începuseră să mă sperie. Poate că îngrijorarea mea pentru Ben mă făcea să mă tem de orice. Aveam din ce în ce mai mult impresia că Smiley mă credea vinovat de ceva, chiar dacă rămânea să descoperim ce. Modul în care povestise evenimentele semănase cu o enumerare de dovezi acuzatoare.

— Primul e *Willis*, a început el ca și când ar fi trebuit să mergem pe urmele unei piste complicate. Willis este șeful secției din Berlin și în această calitate are depline puteri. Urmează *Haggarty*, care are cel mai mare grad după Willis, fiind șeful direct al lui Ben. Haggarty conduce activitatea de zi cu zi a rețelei lui Seidl, care cuprinde — sau

mai degrabă cuprindea — nouă bărbați și trei femei, în prezent arestați cu toții. O rețea ilegală de o asemenea importanță, care transmite informații și prin texte scrise și secrete, necesită o echipă cel puțin la fel de numeroasă care să susțină această activitate, fără să mai vorbesc de analiza și comunicarea informațiilor.

— Știu.

— Sunt sigur că știi, dar hai s-o luăm metodic, a continuat el în același ritm ponderat. După aceea mă vei ajuta să completez tabloul. Ca mulți semeni care provin din Ulster, Haggarty are o personalitate puternică. Bea, e gălăgios și dezagreabil — dar numai în afara serviciului. Când lucrează este cu totul altfel. Este un ofițer conștiincios, cu o memorie uimitoare. Ești sigur că Ben nu ți-a vorbit despre el niciodată ?

— V-am spus că nu, am răspuns.

Nu dorisem ca răspunsul meu să fie prea violent. Nu știi niciodată de câte ori poți să negi un lucru până începe să semene a minciună, chiar pentru tine însuți. Pe această incertitudine se baza în mod sigur și Smiley când voia să scoată la iveală secretele ascunse în mine.

— E adevărat, mi-ai spus că nu și am auzit-o foarte clar, a recunoscut el, cu obișnuita-i politețe. Am crezut doar că-ți voi reîmprospăta memoria.

— Nu.

— Haggarty și Seidl erau *prieteni*, atât cât le permitea activitatea, a reluat Smiley, vorbind și mai rar, dacă așa ceva era posibil. Seidl fusese prizonier de război în Anglia iar Haggarty în Germania. În 1944, condițiile de detenție ale prizonierilor de război germani s-au îmbunătățit într-o oarecare măsură și Seidl a fost angajat zilier la o fermă de

lângă Cirencester. Acolo a cucerit inima unei țărănci. Paznicii lagărului își făcuseră un obicei din a-i lăsa o bicicletă în fața porții principale, cu o manta militară pe ghidon, pentru a nu i se vedea tunica de prizonier de război. Atâta timp cât revenea la timp pentru ca dimineața să fie la deșteptare, paznicii închideau ochii. Seidl n-a uitat niciodată generozitatea englezilor. Când s-a născut copilul, atât paznicii cât și prizonierii au venit la botez. Admirabil, nu-i așa ? Englezii în toată splendoarea lor. Ești sigur că povestea asta nu-ți spune nimic ?

— Cum să-mi spună ? Doar vorbiți de un agent !

— Unul dat în vileag și care era condus de Ben. Haggarty n-a avut același noroc în lagărul prizonierilor de război din Germania. Să trecem. În 1948, când Haggarty lucra la Comisia de Control, s-a întâlnit cu Seidl într-un bar din Hanovra. L-a recrutat și l-a trimis înapoi în Germania de Est, la Leipzig, orașul său natal. Din acel moment l-a dirijat permanent. Secția noastră din Berlin se bazează de cinsprezece ani pe prietenia lor. Când a fost arestat săptămâna trecută, Seidl era al patrulea pe schemă în Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei de Est. Înainte fusese ambasador la Havana. Și zici că n-ai auzit niciodată de el. Nimeni nu ți-a vorbit despre el. Nici Ben și nici altcineva.

— Nu, am răspuns pe un ton cât se poate de plictisit.

— O dată pe lună, Haggarty obișnuia să meargă în Berlinul de Est pentru a prelua informațiile de la Seidl — într-o mașină, într-un apartament secret al agenturii, pe o bancă dintr-un parc, oriunde. Procedura normală. Construcția zidului de la Berlin a determinat întreruperea pentru un

timp a acestor contacte, pentru ca apoi întâlnirile să se reia cu prudență. Scenariul folosit prevedea trecerea frontierei într-o mașină cu dublu diferențial — de exemplu, un jeep al armatei — înlocuirea unei persoane din mașină cu o alta înainte de părăsirea vehiculului la momentul potrivit și urcarea la loc în el într-un punct dinainte stabilit. Această metodă părea pe bună dreptate periculoasă, însă, practicată mereu, a dat rezultate. Dacă Haggarty se îmbolnăvea sau pleca în concediu, întâlnirile erau anulate. Cu vreo două luni în urmă, Centrala a ordonat ca Haggarty să-l prezinte pe Seidl unui succesor. Haggarty depășise vârsta de pensie, iar Willis era la Berlin de atâta timp încât fusese identificat. În plus, deținea prea multe secrete pentru a i se permite să hoinărească dincolo de Cortina de Fier. Așa a ajuns Ben să fie trimis la Berlin. Ben — un nou venit fără antecedente. Nepătat. Haggarty l-a instruit personal, după câte am înțeles, până la ultimul detaliu. Nu l-a menajat, asta e sigur. Haggarty nu știe să menajeze, iar o rețea formată din doisprezece oameni este adesea o treabă complicată : trebuie să știi cine pentru cine și pentru ce lucrează, cine ce identități cunoaște, să fii familiarizat cu intermediarii, codurile, curierii, numele de acoperire, simbolurile, să știi să lucrezi cu un emițător radio, să ai habar ce sunt și cum se folosesc ascunzătorile secrete, să cunoști cernelurile, mașinile, salariile, copiii, aniversările, soțiile, amantele. Trebuie să asimilezi o groază de lucruri deodată.

— Știu.

— Ți-a spus Ben, nu-i așa ?

— Ni s-au repetat de sute de ori la cursurile de pregătire, am precizat, hotărât ca de data aceasta să nu mă mai enervez.

— Da, da, evident. Problema e că teoria nu se potrivește întotdeauna cu practica, nu-i așa ? Cine este prietenul lui cel mai bun, în afară de dumneata ?

— Nu știu, am răspuns, surprins de modul brusc în care schimba subiectul. Poate că Jeremy.

— Jeremy și mai cum ?

— Galt. A fost cu noi la cursurile de pregătire.

— Iar de sex femeiesc ?

— V-am spus deja, nici o legătură serioasă.

— Haggarty a vrut să-l ia pe Ben cu el în Berlinul de Est, pentru a-l prezenta personal, a reluat Smiley. Dar cei de la Etajul Cinci au refuzat. Voiau să-l separe pe Haggarty de agentul său și, de fapt, nu țineau să trimită doi oameni în gura lupului când unul ar fi fost destul. Așa că Haggarty a revăzut procedeele de întâlnire pe o hartă a orașului, iar Ben a trecut singur în Berlinul de Est. Miercuri s-a dus să recunoască locurile, iar joi să treacă dincolo. A intrat legal, într-o mașină a Comisiei de Control. A trecut punctul de control la orele 15 și a coborât din mașină la locul cuvenit. Dublura care l-a înlocuit a mers în mașină timp de trei ore, așa cum se prevăzuse. Ben a revenit în mașină după trei ore, așa cum se prevăzuse. Ben a revenit în mașină la orele 18,10, și a trecut frontiera spre Berlinul de Vest la 18,50. La punctul de control a fost notată ora precisă a trecerii. A fost dus acasă. Parcurs fără greșeală. Willis și Haggarty îl așteptau la cartierul general al secției, însă Ben le-a telefonat pentru a le spune că întâlnirea avusese loc conform planului. Și, dat fiind că nu a adus nimic decât o febră mare și o puternică infecție intestinală, a cerut ca informarea să aibă loc a doua zi dimineața. Din nefericire, ei au acceptat. Din momentul acela nu l-au mai văzut și nici n-au mai

auzit de el. La telefon li s-a părut bine dispus, deşi spunea că nu se simte bine. Au pus totul pe seama nervilor. L-ai văzut vreodată pe Ben bolnav ?

— Nu.

— Le-a spus că prietenul lor comun era într-o formă bună, că era un om de caracter, etc. Evident, nu putea spune mai mult prin telefon. Când s-au dus la el, patul era neatins şi nu-şi luase haine de schimb. Nu se poate şti dacă a telefonat de la el din apartament, după cum nu se ştie dacă a fost răpit sau nu. Dacă avea de gând să fugă, de ce n-a rămas în Berlinul de Est ? Şi nici nu s-ar fi putut să ni-l trimită înapoi, pentru că în acest caz n-ar fi putut să-i distrugă reţeaua. Iar dacă ar fi vrut să-l răpească, de ce n-ar fi făcut-o când era în partea cealaltă a zidului, pe teritoriul lor ? Nu există dovezi certe că ar fi părăsit Berlinul de Vest pe căile obişnuite — tren, autostradă sau avion. Controalele nu sunt eficiente şi, cum bine spui, era perfect instruit. Tot ce ştiu este că nu a părăsit Berlinul. Pe de altă parte, am crezut că ar fi putut să vină să te caute. Nu fi atât de îngrozit. Doar eşti prietenul lui, nu ? Cel mai bun prieten al lui. Mai apropiat de el decât oricine. Tânărul Galt nici nu se compară. Ne-a spus-o el însuşi : „Cel mai bun prieten al lui Ben este Ned. Dacă Ben simte nevoia să vadă pe vreunul dintre noi, acesta e Ned“. Mi-e teamă că toate indiciile conduc la tine.

— Ce indicii ?

Nici o pauză apăsătoare, nici urmă de ton teatral, nici un fel de avertisement : acelaşi bătrânel cumsecade pe nume George Smiley care, ca întotdeauna, părea că se scuză.

— În apartamentul lui există o scrisoare care îţi este adresată, mi-a spus el. Nu e datată, ci doar

aruncată în sertar. E mai mult o hârtie pe care au fost măzgălite câteva cuvinte. Probabil că era beat. Mă tem că e o scrisoare de dragoste.

Întinzându-mi o fotocopie a ei, s-a dus să mai aducă un pahar cu whisky.

Poate ca să nu retrăiesc tulburarea care mă cuprinsese în acel moment, ori de câte ori îmi vine în minte această scenă mă trezesc că adopt punctul de vedere al lui Smiley. Îmi închipui cum m-aș fi simțit dacă aș fi fost în locul lui.

Ceea ce avea în față era destul de ușor de vizualizat : imaginați-vă un începător zelos care încearcă să pară mai bătrân fumând pipă, făcând iahting, clătinând mereu din cap și dându-și importanță — și-l veți avea în fața ochilor pe tânărul Ned așa cum arăta pe la începutul anilor șaizeci.

Ceea ce avea însă în spate era mult mai complex și putea să-i schimbe într-o mare măsură părerea despre mine. La vremea respectivă, nu-mi dădeam seama de situația extrem de dificilă în care se găsea Circul în urma unei serii de eșecuri inexplicabile. Arestarea agenților lui Ben, deși tragică în sine, nu era decât ultima dintr-un șir de catastrofe ce avuseseră loc în întreaga lume : în nordul Japoniei, o întreagă stație de ascultare cu cei trei oameni ai săi se evaporase, filierele noastre de salvare din Caucaz își întrerupseseră activitatea peste noapte, în câteva luni pierduserăm rețele în Ungaria, Cehoslovacia și Bulgaria iar la Washington verii noștri americani își arătau din ce în ce mai mult nemulțumirea față de faptul că nu mai prezentam siguranță, amenințând cu ruperea definitivă a legăturilor în acest domeniu cu totul special.

Într-un asemenea climat, teoriile cele mai aberante devin monedă curentă și fiecare se închide

în bunkerul său. Nimic nu mai poate avea loc din întâmplare ; dacă Circul a repurtat vreun succes, aceasta s-a datorat adversarilor care ne-au permis să-l obținem. Vina prin simplă asociere era la mare preț. După părerea americanilor, Circul pregătea nu o cârtiță, ci o colonie întreagă, fiecare ajutând la desăvârșirea carierei alteia. Ele erau unite nu atât prin fidelitatea lor periculoasă față de Marx — deși și ăsta era un lucru destul de rău — cât mai ales prin îngrozitoarea lor homosexualitate britanică.

Am citit scrisoarea lui Ben. Douăzeci de rânduri nesemnate, scrise pe o singură parte a unei coli albe de hârtie fără filigramul Serviciului. Era într-adevăr scrisul lui, dar dezordonat și fără ștersături. Cred că era beat.

Mi se adresa cu „Ned, iubitule". Apoi descria cum mă mângâia pe față, cum își apropia buzele de ale mele, cum mă săruta pe pleoape și pe gât și, mulțumesc lui Dumnezeu, descrierea fizică se oprea aici.

Nu folosea adjective, și nu avea nici urmă de stil, dar asta nu rezolva nimic. Scrisorica nu putea fi considerată nici măcar o pastișă de epocă, grecească sau din anii 1920. Era strigătul spontan de dorință al unui homosexual pe care îl crezusem doar un bun camarad.

De la primele rânduri mi-am dat seama că Ben fusese cel care le scrisese, un Ben frământat, dând la iveală sentimente de a căror existență nu știusem niciodată, dar a căror sinceritate am recunoscut-o imediat. Poate că simplul fapt de a fi fost obiectul acestei dorințe mă făcea să mă simt vinovat, chiar dacă nu mă atrăsese niciodată în mod conștient și nu-i răspunsesem. Se scuza și asta era tot. Însă

n-am crezut că nu apucase s-o termine. Pur și simplu nu mai avea ce spune.

— N-am știut, am spus după aceea.

I-am dat scrisoarea, pe care Smiley a pus-o înapoi în buzunar, fără să-și ia privirea de la mine.

— Sau poate că n-ai știut că știi, a sugerat el.

— N-am știut, am repetat pe un ton iritat. Ce vreți să mă faceți să spun ?

Încercați să înțelegeți poziția înaltă pe care o deținea Smiley, precum și respectul pe care îl trezea numele său în conștiința celor din generația mea. N-am să uit niciodată răbdarea extraordinară cu care aștepta să cedez. La un moment dat a început o aversă de ploaie, picăturile aterizând pe caldarâm cu acel răpăit specific străzilor din Londra. Dacă Smiley mi-ar fi spus că el însuși dirijează elementele naturii, n-aș fi fost surprins.

— Oricum, cu englezii nu se știe niciodată, am mormăit îmbufnat, încercând să-mi revin și neavând habar de ce vroiam să dovedesc. Jack Arthur nu e însurat, după câte știu, am continuat. Nu are familie, așa că seara bea cu prietenii până se închide barul. Ba chiar și după aceea. Și nu spune nimeni că Jack Arthur e homosexual. Dar dacă mâine ar fi surprins cu vreun tip în pat, am sări cu toții cu gura cum că știam de mult de toată povestea. Eu, cel puțin, așa aș face. Ăștia sântem.

Perseverasem fără prea multă abilitate, căutând în zadar o ieșire. Știam că protestele vehemente devin la un moment dat suspecte, dar cu toate acestea o țineam una și bună.

— Oricum, unde a fost găsită scrisoarea ? am întrebat, încercând să preiau inițiativa.

— Într-un sertar din biroul lui. Parcă ți-am mai spus.

— Un sertar gol ?

— Are vreo importanță ?

— Sigur că are. Dacă scrisoarea zăcea pe undeva prin grămada de hârtii e una, iar dacă a fost pusă acolo pentru a fi găsită de oamenii dumneavoastră, e cu totul alta. Poate că a fost silit s-o scrie.

— A, sunt sigur că a fost silit, a zis Smiley. Rămâne de văzut cum anume. Știai că era atât de singur ? Dacă nu mai avea pe nimeni în afară de tine, cred că era un lucru evident.

— Atunci de ce n-a fost evident și pentru șeful personalului ? am explodat din nou. Înainte de-a ne angaja, Dumnezeu știe că ne-au pus o mie de întrebări. S-au interesat despre noi la prieteni și la cunoscuți, chiar și la profesori. Ei cunosc mult mai multe lucruri despre Ben decât mine.

— De ce n-am admite că șeful personalului nu și-a îndeplinit bine misiunea ? A greși e omenește, suntem în Anglia și știm ce înseamnă spiritul de echipă. Hai să reluăm discuția despre acel Ben care a dispărut și ți-a scris. Nu avea nici un prieten mai apropiat ca tine. În orice caz, n-aveai cunoștință de așa ceva. Puteau fi zeci de oameni de care nu știai, dar nu ai nici o vină pentru asta. După cum am văzut, nu avea alți prieteni. Asupra acestui punct ne-am înțeles, nu ?

— Da.

— Foarte bine, atunci hai să vorbim despre ce *ai știut*. Ce zici ?

A făcut ce-a făcut și m-a adus unde voia, așa că am vorbit până în zori, mult după ce încetase ploaia și se treziseră graurii. De fapt, am vorbit mai mult eu, în timp ce Smiley a ascultat cum numai el știa să asculte, cu ochii pe jumătate închiși și cu bărbia în piept. Am avut impresia că îi spusesem

tot ce știam. Dar mă îndoiesc că și el a avut aceeași impresie, pentru că înțelegea mult mai bine decât mine iluziile care ne ajutau să supraviețuim. La un moment dat a sunat telefonul. După ce a ascultat mesajul, a murmurat un „mulțumesc" încet și a pus receptorul în furcă.

— Ben este în continuare dat dispărut și încă nu există nici un indiciu. Rămâi singura noastră pistă.

N-a luat note, din câte îmi amintesc, și nu știu nici până azi dacă a înregistrat convorbirea. Nu cred c-a făcut-o. Ura aparatele și, în plus, memoria lui era mai fidelă decât a lor.

Am vorbit despre Ben, dar am vorbit la fel de mult despre mine, lucru pe care, de fapt, Smiley îl și dorea, încercând să găsească în mine explicația actelor prietenului meu. Am vorbit din nou despre asemănările vieților noastre și despre cât de mult îl invidiam pentru eroismul tatălui său, în timp ce eu n-aveam un tată de care să-mi amintesc. N-am făcut nici un secret din faptul că amândoi ne arătasem încântați descoperind cât de multe lucruri aveam în comun. Nu, nu, am repetat, în viața lui n-a existat nici o femeie — cu excepția mamei lui, care murise. Și am fost convins că așa era.

În copilărie, i-am spus lui Smiley, îmi puneam mereu întrebarea dacă nu cumva undeva în lume există o dublură a mea, un geamăn misterios care să aibă aceleași jucării și aceeași îmbrăcăminte, aceleași gânduri, ba chiar și aceiași părinți. Eram singur la părinți, ca și Ben. I-am povestit lui Smiley toate acestea pentru că vroiam să-i dezvălui gândurile și amintirile mele așa cum erau, chiar dacă tocmai ele m-ar fi învinuit în fața lui. Cu riscul de a mă discredita complet, n-am ascuns nimic,

în mod conştient, pentru că Smiley a reuşit să mă convingă că îi datoram destul de mult lui Ben. Dacă am ascuns ceva în mod inconştient, asta e altă treabă. Cine ştie ce poate ascunde un om, chiar şi sieşi, când spune adevărul pentru a supravieţui ?

I-am vorbit lui Smiley despre prima mea întâlnire cu Ben la centrul de pregătire al Circului, în Lambeth, unde fuseseră convocaţi toţi noii veniţi. Nici unul nu-i cunoscuse până atunci pe vreunul din noii colegi .Nici chiar pe oamenii Circului, în afară de ofiţerul care se ocupa de recrutări, juriul de selecţie și comisia de verificări. Unii dintre noi n-aveam decât o idee vagă despre serviciul în care ne angajaserăm. În cele din urmă, am fost lămuriţi atât cu privire la camarazi, cât și la îndeletniciri. Ne-am adunat în sala de aşteptare, ca personajele dintr-un roman despre Legiunea Străină, fiecare cu speranţele sale, cu motivele sale secrete și cu sacul plin cu acelaşi număr de cămăşi și de articole de lenjerie, înmatriculate cu cerneală indiană, conform instrucţiunilor înscrise pe hârtia fără antet. Eu aveam numărul nouă, iar Ben zece. Când am intrat în sala de aşteptare, acolo se mai găseau două persoane, un scoţian scund şi îndesat pe nume Jimmy, pe care l-am salutat, şi Ben. Ne-am recunoscut imediat, nu de la școală sau universitate, ci ca oamenii modelaţi din aceeaşi plămadă.

— Intrat-a cel de-al treilea ucigaş, mi s-a adresat el, strângându-mi mâna. Momentul mi s-a părut extraordinar de prost ales pentru a-l cita pe Shakespeare. Mă numesc Ben, iar el e Jimmy. Se pare că nu mai avem nume de familie, Jimmy şi l-a lăsat la Aberdeen.

Am dat mâna şi cu Jimmy, aşezându-mă apoi

pe bancă lângă Ben și așteptând cu toții să vedem cine va urma să mai intre pe ușă.

— Pariez cinci lire că următorul are mustață, zece lire că are și barbă și treizeci de lire că poartă ciorapi verzi, a spus Ben.

— Iar eu pariez pe tot atât că poartă manta, am adăugat.

I-am povestit lui Smiley despre antrenamentele pe care le făceam în orașe necunoscute, unde trebuia să inventăm un pretext al prezenței noastre acolo, să ne întâlnim cu omul de legătură și să rezistăm interogatoriului după arestare. L-am făcut să înțeleagă cât de mult ne consolidaseră prietenia toate aceste isprăvi, la fel cum se întâmplase la prima lansare cu parașuta, pe drumurile parcurse noaptea cu busola prin munții Scoției, în căutarea ascunzătorilor secrete pentru scrisorile conspirative, în suburbii uitate de Dumnezeu, sau cu ocazia debarcărilor pe plajă dintr-un submarin.

I-am spus că persoane din conducere se refereau în treacăt la tatăl lui Ben, numai pentru a arăta că erau mândri că-i instruiau fiul. I-am mai povestit cum ne petreceam permisiile de la sfârșitul de săptămână, când la mama mea în Gloucestershire, când la tatăl său în Shropshire. Și cum, dat fiind că amândoi părinții erau văduvi, ne amuzam plănuind să-i căsătorim, și făcând pe intermediarii. Dar fără mari speranțe, pentru că mama mea era o anglo-olandeză îndârjită și înconjurată de un grup vesel de surori, nepoți și nepoate care i-ar fi putut servi drept model lui Breughel, în timp ce tatăl lui Ben devenise un pustnic erudit, nemaiavând altă pasiune decât muzica lui

— Iar Ben îl venerează, a adăugat Smiley, aducând din nou discuția pe făgașul dorit.

— Da. Își adora și mama, dar aceasta murise. Iar atunci tatăl său a devenit pentru el un fel de sfânt.

Îmi amintesc că, spre rușinea mea, am evitat intenționat cuvântul „dragoste", pentru că Ben îl folosise pentru a-și descrie sentimentele față de mine.

Am abordat și problema băuturii, deși sunt sigur că Smiley era la curent și cu aceasta. În mod normal, Ben nu bea mult, de cele mai multe ori deloc ; dar se întâmpla ca într-o seară de joi, de exemplu, înainte de week-end, să bea pe săturate whisky, vodcă, orice, o dușcă pentru Ben, una pentru Arno. După care se prăbușea pe pat, tăcut și inofensiv. Pentru ca a doua zi dimineață să arate ca și când ar fi fost supus unui tratament de două săptămâni la un sanatoriu psihiatric sau de dezalcoolizare.

— Și chiar nu mai era nimeni în afară de tine? a întrebat gânditor Smiley. Bietul de tine, ce povară, să înfrunți singur atâta farmec !

Mi-am povestit amintirile, am spus vrute și nevrute, i-am relatat tot ce mi-a trecut prin cap, dar știam că tot mai aștepta ceva de la mine ; ceva ce i-aș fi putut ascunde, ceva neclar și greu de precizat. Eram oare conștient că-i ascund ceva ? Nu pot să vă răspund decât ce mi-am răspuns mie însumi : nu știam că știam. Mi-au mai trebuit douăzeci și patru de ore de introspecție ca să-mi dezvălui secretul. La ora patru, Smiley m-a sfătuit să mă duc acasă și să mă culc, dar să nu mă îndepărtez de telefon înainte de a-l preveni pe șeful personalului.

— Firește că apartamentul dumitale e supravegheat, m-a prevenit el, în timp ce așteptam taxiul.

N-o lua ca pe o acțiune îndreptată împotriva dumitale, a continuat. Dacă iți imaginezi că în ceea ce te privește te poți mișca în libertate, dă-mi voie să-ți spun că sunt extrem de puține porturile în care te-ai putea refugia în timpul unei furtuni. Apartamentul tău este, fără îndoială, undeva în partea de sus a listei lui Ben, presupunând că nu mai există altă persoană în afară de tatăl său. Însă nu se va duce la el, nu-i așa ? I-ar fi rușine. S-ar îndrepta mai degrabă spre tine. Prin urmare, ți se supraveghează locuința, e normal.

— Înțeleg, am replicat, profund scârbit.

— În definitiv, dintre toți oamenii de vârsta lui, se pare că dumneata ești cel pe care-l preferă.

— În regulă. Am înețles, am repetat.

— Pe de altă parte, Ben nu e prost. Va intui cum gândim. Și nici nu-și va închipui că l-ai ascunde la tine fără să ne spui. N-ai face-o, nu-i așa ?

— Nu, n-aș putea.

— Va intui și acest lucru dacă are un pic de judecată, așa că te va elimina de pe listă. În fine, ar putea totuși trece pe la dumneata pentru un sfat sau un sprijin, sau ca să beți împreună un pahar. E puțin probabil, dar nu putem ignora o asemenea posibilitate. Îi ești de departe cel mai bun prieten și nu există cineva mai apropiat, așa-i ?

Doream din suflet să înceteze să mai vorbească în felul acesta. Până atunci, evitase cu multă delicatețe să evoce dragostea pe care o nutrea Ben față de mine, dar deodată a părut decis să redeschidă rana.

— Evident, este posibil să fi scris și altor persoane, în afară de dumneata, a presupus el. Unui bărbat, unei femei sau amândurora. Nu e posibil. Există momente în care unii, aflându-se într-o ase-

menea stare de disperare, sunt gata să se cramponeze de tot felul de oameni, atunci când, de exemplu, simt că li se apropie sfârşitul sau când se gândesc la un gest disperat. Deosebirea dintre dumneata şi alţii este că celorlalţi Ben chiar le-ar fi *trimis* scrisoarea. Totuşi, nu putem să-i vizităm pe toţi prietenii lui ca să-i întrebăm dacă nu cumva au primit recent de la el câteva rânduri înflăcărate. Nu ar fi prudent. În plus, de unde să începi? Asta-i problema. Trebuie să te pui în situaţia lui Ben.

M-am întrebat dacă sădise cu bună ştiinţă în mine germenul introspecţiei. Mai târziu mi-am dat seama că aşa era. Îmi amintesc de privirea lui îngrijorată şi pătrunzătoare când m-a condus la taxi. Îmi amintesc că, privind în urmă, înainte de a da colţul, i-am văzut silueta dolofană în mijlocul străzii. Mă urmărea cu privirea ca şi când ar fi vrut să-mi fixeze bine în minte ultimele lui cuvinte. „Trebuie să te pui în situaţia lui Ben".

Îmi vâjâia capul de oboseală, la capătul unui maraton început târziu în noapte pe South Audley Street, continuat, după o scurtă siestă, cu episodul maimuţei „Pandei" şi încheiat cu scrisoarea lui Ben. Paharul de whisky băut la Smiley şi sentimentul că eram victima unor situaţii îngrozitoare îmi puseseră capac. Jur însă că numele de Stefanie continua să nu existe. Sunt sigur că n-am mai uitat niciodată pe cineva în acest fel, fără să-mi pot aminti absolut nimic.

Reîntors acasă, răbufnirilor mele de repulsie faţă de pasiunea lui Ben le-a luat locul îngrjorarea faţă de situaţia în care se găsea. Am privit cu un aer tragic sofaua din salon, pe care se întindea a-

desea după o zi lungă de exerciții de filaj în cartierul Lambeth. „Cred c-o să mă culc aici, dacă nu te deranjează, amice. Va fi mai vesel aici decât acasă în seara asta. Arno poate dormi la el acasă. Ben doarme aici". În bucătărie, am atins ușor cu mâna vechiul cuptor din fontă, în care îi prăjisem cândva niște ouă în toiul nopții și parcă l-am auzit aievea :

— Dumnezeule mare, Ned, pe chestia asta gătești ? Seamănă mai mult cu tunurile care ne-au făcut să pierdem războiul Crimeii !

Îmi sună și-acum în ureche vocea lui, târziu după ce stinsesem lumina de la veioză, lansând prin peretele subțire câte o idee, care mai de care mai năstrușnică și folosind limbajul nostru codificat.

— Știi ce-ar trebui să-i facem Fratelui Nasser?

— Nu, Ben.

— Să-i dăm Israelul. Știi ce-ar trebui să facem cu evreii ?

— Nu, Ben.

— Să le dăm Egiptul.

— De ce, Ben ?

— Oamenii apreciază numai ceea ce nu este al lor. Cunoști povestea cu broasca și scorpionul care trec Nilul ?

— Da. Acum taci și culcă-te.

Și totuși mi-a povestit-o, ca pe unul din cazurile — tip audiate la Sarratt : scorpionul, un agent infiltrat, care trebuia să ia contact cu echipa sa repliată pe malul celălalt al fluviului și broasca, un agent dublu, care se prefăcea că dă crezare poveștii cu care vroia să se acopere scorpionul, pentru a-l preda celor care o plăteau.

Iar dimineața Ben pleca, lăsând doar câteva

rânduri : „Ne vedem la Casa de corecție", așa cum îi zicea el școlii de la Sarratt. „Cu drag, Ben".

Vorbiserăm cumva despre Stefanie în asemenea ocazii ? Nu. Stefanie era un subiect pe care îl abordam când ne plimbam, nu stând lungiți de-o parte și de alta a unui perete. Stefanie, fantoma împărțită între noi în timpul plimbărilor pe care le făceam, era o enigmă prea plăcută pentru a fi disecată. Iată de ce probabil că nu mă gândisem la ea, sau cel puțin nu încă, iată de ce nu existase nici un moment dramatic în care să sar din baie, izbit de o lumină puternică, și să strig „Stefanie !" Pur și simplu nu s-a întâmplat nimic de acest gen pentru că, așa cum încerc să vă explic, undeva în zona neutră care separă confesiunea de instinctul de conservare, Stefanie plutea ca o himeră, până în momentul când îi admiteam existența. După câte îmi amintesc, mi-a revenit în gând pentru prima oară când am dat de agenda mea din anul trecut, în momentul când puneam lucrurile la loc, după dezordinea lăsată de șeful personalului. Am frunzărit-o, gândindu-mă cât de multe evenimente trăim și cât de puține ne rămân în memorie. În dreptul lunii iunie, am remarcat o diagonală care bara cele două săptămâni de la mijlocul lunii, precum și cifra 8 scrisă alături îngrijit. Însemna tabăra de instrucție paramilitară nr. 8, din North Argyll. Și am început să reflectez, sau poate doar să presimt. Da, desigur, Stefanie...

Iar apoi, fără nici o neașteptată revelație à la Arhimede, m-am trezit retrăind noaptea când străbătuserăm munții Scoției, scăldați de razele lunii : amândoi cu fețele biciuite de vântul de iunie, Ben la volanul Triumph-ului sport decapotabil iar eu lângă el, vorbindu-i tot timpul ca să nu adoar-

mă, pentru că amândoi eram frânţi de oboseală după o săptămână în care simulaserăm organizarea unor trupe de gherilă în munţii Albaniei.

Restul promoţiei revenise la Londra cu autobuzul care făcea cursa până la Sarratt. Ben şi cu mine, însă, aveam Triumphul sport al lui Stefanie, o fată bună şi altruistă, care făcuse tot drumul de la Oban la Glasgow numai pentru a-i împrumuta lui Ben maşina pentru o săptămână. Trebuia să i-o aducă înapoi când se reluau cursurile. Aşa mi-a revenit în minte Stefanie, exact cum o văzusem atunci în autobuz : cu idei confuze, dar care puteau stârni interesul, o femeie împărţită de doi bărbaţi, dar prietena lui Ben.

— Spune-mi, *cine* sau ce este această Stefanie ? Sau ai de gând că răspunzi cu obişnuita tăcere ? l-am întrebat, deschizând cutia în care ţinea mănuşile şi căutând în zadar unele indicii despre ea.

Pentru o clipă s-a aşternut aceeaşi tăcere, după care mi-a răspuns grav :

— Stefanie este un far pentru sufletele rătăcite şi un model de virtute. Provine din latura germană a familiei, a adăugat pe un ton mai puţin elogios.

Ca şi el, cum îi plăcea să repete în momentele de tristeţe. Steff se înrudea cu Arno, aşa cum tocmai încerca să-mi spună.

— E drăguţă ? am întrebat.

— Nu fi vulgar.

— Frumoasă ?

— Acum eşti mai puţin vulgar, dar tot n-ai nimerit-o.

— Atunci cum e ?

— E perfecţiunea însăşi. Fermecătoare. Incomparabilă.

— Păi, înseamnă că e frumoasă, nu ?

— Nu bădăranule. Încântătoare. Fără egal. Inteligentă, depășind până și visele șefului personalului.

— Și-n afară de asta, pentru tine ce reprezintă ? Lăsând la o parte că este din ramura germană și că posedă o mașină.

— Este o rudă îndepărtată a mamei mele, o verișoară de-a șaptea spiță. După război a venit la noi în Shropshire, unde a și rămas. Am crescut împreună.

— Înseamnă că e de vârsta ta.

— Dacă veșnicia poate fi măsurată, da.

— E ca o soră, cum s-ar zice.

— A fost. Cîțiva ani. Am făcut o mie de nebunii împreună, culegem ciuperci în zorii zilei, ne jucam de-a doctorul. Apoi am plecat la o școală la internat, iar ea s-a întors la München ca să-și regăsească rădăcinile germane. Sfârșitul idilei din adolescență, după care întoarcerea la tata și în Anglia.

Nu-l auzisem niciodată vorbind atât de deschis despre o femeie sau despre el.

— Și-acum ? l-am întrebat după un timp.

M-am temut că o să devină din nou taciturn, dar în cele din urmă mi-a răspuns :

— Acum nu mai e cum a fost. A urmat școala de arte, s-a îndrăgostit de un pictor nebun și s-a instalat într-un conac moștenit pe una din insulele din vestul Scoției.

— Deci nu mai e cum a fost? Pictorul ei nu te place ?

— Nu-i mai place de nimeni. S-a împușcat. Nu s-a știut niciodată motivul. A lăsat câteva cuvinte consiliului municipal, cerându-și iertare pen-

tru că le dădea de lucru. Pentru Stefanie — nimic. Nu erau căsătoriți, ceea ce a complicat lucrurile.

— Și-acum ? l-am întrebat din nou.

— Locuiește tot acolo.

— Pe insulă ?

— Da.

— În conacul ăla moștenit ?

— Da.

— Singură ?

— Cea mai mare parte a timpului.

— Vrei să spui că te duci s-o vezi ?

— Bănuiesc că *trebuie* să mă duc ca să pot s-o *văd*, nu-i așa ? Da, merg acolo ca s-o văd.

— Vorbești serios ?

— Tot ce este legat de Steff este extrem de serios.

— Ce face acolo când nu ești cu ea ?

— Ce face și când sunt, așa cred. Pictează, vorbește cu păsărelele, citește, ascultă muzică, pictează, gândește, citește, ascultă muzică, citește, îmi împrumută mașina. Mai vrei să știi și altceva despre ce facem ?

Fiecare a rămas cu gândurile lui, până când Ben s-a domolit din nou.

— Știi ce, Ned ? Ar trebui să te căsătorești cu ea.

— Cu Stefanie ?

— Dar cu cine, tâmpitule ? E o idee genială, dacă mă gândesc bine. Mi-am propus să vă adun laolaltă ca să discutați problema. Vă căsătoriți iar eu vin să stau cu voi și să pescuiesc în lac.

Următoarea mea întrebare s-a auzit cu o naivitate monstruoasă și vinovată :

— De ce nu te căsătorești tu cu ea ?

Să fie oare posibil ca abia acum, la mine acasă

și privind zorile liniștite care luminau pereții, să fi aflat răspunsul ? Contemplând paginile bifate din calendarul lunii iunie și amintindu-mi, cu o tresărire, îngrozitoarea lui scrisoare ?

Sau poate că tocmai tăcerea lui Ben în mașina care gonea în noaptea scoțiană fusese cea care mă luminase ? Oare nu cumva înțelesesem atunci că Ben nu se va căsători niciodată ?

Și nu din cauza aceea o scosesem din minte pe Stefanie, aruncând-o atât de adânc în uitare, încât nici chiar Smiley, cu toată priceperea lui de a scoate lucrurile la lumină, nu putuse s-o readucă la viață ?

Oare îl privisem pe Ben când îi pusesem această patetică întrebare și când refuzase cu încăpățînare să-mi răspundă ? Sau evitasem cu bună știință să-l privesc ? Obișnuit de multă vreme cu acest taciturn, m-am decis să-l pedepsesc pentru așteptarea mea zadarnică, cufundându-mă din nou în propriile gânduri.

Tot ce știam în mod sigur era că Ben nu-mi răspunsese la întrebare și că nici unul din noi nu mai vorbise despre Stefanie.

Stefanie, femeia visurilor lui, mi-am spus, în timp ce continuam să-mi consult agenda. În insula ei. Care îl iubea, dar trebuia să se mărite cu mine. Care avea o paloare de mort cu care păreau a fi stigmatizați toți cunoscuții lui Ben.

Eterna Stefanie, incomparabila, minunata Stefanie, farul sufletelor rătăcite. Stefanie nemțoaica, modelul de virtute, cea care ținuse loc de soră — și poate și de mamă — atrăgându-l cu un semn din turnul ei, oferindu-i un sanctuar unde să se refugieze din fața tatălui său.

Trebuie să te pui în situația lui, spusese Smiley.

Nici chiar acum, cu agenda deschisă în mână, nu mi-am permis să mă abandonez destăinuirilor. Îmi încolțise în minte o idee, care s-a transformat treptat în posibilitate, și după ce a mai trecut un timp, datorită stării mele de oboseală fizică și nervoasă, a devenit certitudine și în cele din urmă scop.

În fine, s-a făcut și dimineață. Am aspirat prin casă, am șters praful și am lustruit puțin mobila, analizând la rece starea mea de furie. Mi-am scos documentele personale profanate și le-am ars în cămin pe acelea care mi s-au părut iremediabil compromițătoare după intrarea intempestivă în apartamentul meu a lui Smiley și a șefului personalului : scrisorile de la Mabel, îndemnurile fostului meu instructor să fac „și un lucru ceva mai amuzant“ decât o simplă activitate de documentare la Ministerul Apărării.

Am făcut toate aceste lucruri în mod mecanic, în timp ce mintea se străduia să găsească o linie de acțiune corectă, morală și decentă.

Ben, prietenul meu.

Ben, cu haita de câini după el.

Ben, supus supliciilor și altor neștiute încercări.

Stefanie.

După o baie prelungită, m-am lungit în pat, privind strada prin oglinda de deasupra comodei. Am văzut doi oameni în salopetă, care, din câte îmi dădeam seama, erau oamenii lui Monty. reparând fără să se grăbească o cutie de racord. Smiley mă avertizase că nu erau pentru mine. În definitiv, nu doreau decât să pună mâna pe Ben.

La ora zece a acestei dimineți fără sfârșit, ascuns după fereastra care dădea în curtea murdară și spre șopronul impregnat cu creozot care, odinioară, era folosit drept closet, am constatat că în spatele barierei de lemn, străduța era pustie. În fond, nici Monty nu era infailibil.

O insulă din vestul Scoției, spusese Ben. Un conac mic pe o insulă din vestul Scoției.

Dar care insulă ? Și care Stefanie ? Se putea bănui doar că, dacă aparținea ramurii germane a familiei lui Ben și trăia la München, și dat fiind că rudele germane ale lui Ben erau aristocrate, purta fără îndoială un titlu de noblețe.

Am telefonat șefului personalului. Aș fi putut să-i telefonez lui Smiley, însă mi s-a părut mai puțin periculos să-l mint pe șeful personalului decât pe Smiley. Mi-a recunoscut vocea înainte chiar de a-i spune pentru ce-l sunasem.

— Ai ceva noutăți ? a întrebat el.

— Nu, îmi pare rău. Aș vrea să ies în oraș pentru o oră. Am voie ?

— Unde vrei să mergi ?

— Am nevoie de cîte ceva. Alimente. Ceva de citit. Vroiam să dau o fugă până la bibliotecă.

Șeful personalului era renumit pentru refuzul de a aproba, refuz exprimat prin tăcere.

— La ora unsprezece ești înapoi și cum ajungi acasă îmi telefonezi.

Satisfăcut de acțiunea realizată cu sânge rece, am ieșit pe poarta principală ca să cumpăr un ziar și pâine. Am folosit vitrina pentru a controla dacă sunt urmărit sau nu. Nu era nimeni pe urmele mele, eram sigur. M-am dus la biblioteca publică din cartier și din raftul cu lucrări de referință, am scos o ediție veche din *Whó's Who* și un exem-

plar zdrențăros al *Almanahului de la Gotha*, fără măcar să mă întreb cine anume din Battersea putea să-l deterioreze în halul acela. M-am uitat mai întâi în *Who's Who*, unde am descoperit că tatăl lui Ben avea titlul de cavaler și o mulțime de decorații : *„Născut în 1936, căsătorit cu Grafin Ilse Arno zu Lothringen, are un fiu Benjamin Arno"*. Am luat apoi *Almanahul* și am găsit familia Arno Lothringen, ale cărei date se întindeau pe trei pagini. Nu mi-a trebuit prea mult timp s-o identific pe ruda îndepărtată care era verișoara pe nume Stefanie. Mi-am luat inima în dinți și am cerut bibliotecarei o carte de telefon a insulelor Scoției. Nu avea, însă mi-a permis să sun la informații de la telefonul ei, ceea ce mi-a convenit de minune, pentru că al meu mai mult ca sigur că era ascultat. Pe la 10,45 i-am telefonat șefului personalului cu același ton destins.

— Unde ai fost ? m-a întrebat el.

— La chioșcul de ziare și la brutărie.

— N-ai mai fost la bibliotecă ?

— La bibliotecă ? A, ba da ! Da, da, am fost.

— Aș putea să știu ce cărți ai împrumutat ?

— N-am mai împrumutat nimic. În momentul ăsta mi-e greu să mă concentrez. Și-acum ce trebuie să fac ?

Așteptând răspunsul lui, m-am întrebat dacă nu mă justificasem prea mult, dar în final am ajuns la concluzia că nu.

— Aștepți. Ca noi toți.

— Pot să vin la Centrală ?

— Nu cred că e cazul. Dacă tot aștepți, poți s-o faci la fel de bine acolo.

— Pot să mă întorc la Monty, dacă vreți.

Eram probabil pradă imaginației prea înfier-

bântate, dar parcă îl vedeam pe Smiley lângă șeful personalului, dictându-i răspunsurile pe care să mi le dea.

— Rămâi acolo unde ești, a zis acesta pe un ton sec.

Și-am așteptat, Dumnezeu știe cum. Am încercat să citesc. Am dat un caracter dramatic situației și am scris o cerere de demisie adresată șefului personalului, pe care am rupt-o în bucățele ca s-o ard. Am privit la televizor iar odată venită seara m-am lungit pe pat pentru a observa în oglindă cum se schimba garda lui Monty, gândindu-mă la Stefanie, apoi la Ben și din nou la Stefanie, acum bine fixată în mintea mea, întotdeauna inaccesibilă, îmbrăcată în alb, Stefanie cea neprihănită, protectoarea lui Ben. Permiteți-mi să vă reamintesc că eram tânăr, iar în materie de femei mai puțin experimentat decât ați putea bănui auzindu-mă cum vorbesc despre ele. Acel Adam din mine rămăsese copil și era exact reversul luptătorului care devenisem.

Am așteptat până la ora 22, după care m-am fofilat la parter cu o sticlă de vin la subțioară ca să ciocnesc un pahar cu familia Simpson și să mă uit iar la televizor. L-am luat apoi deoparte pe domnul Simpson.

— Chris, i-am spus. Poate c-o să-ți pară o prostie, însă am o femeie geloasă care mă urmărește și aș vrea să plec prin spate. Te deranjează dacă ies pe ușa de la bucătărie ?

După o oră, eram deja într-unul din vagoanele de dormit ale trenului de Glasgow. Am respectat ca la carte procedeele de evitare a filajului, fiind sigur că nu fusesem urmărit. În gara centrală din Glasgow la fel : m-am instalat prudent la bufet,

comandând un ceai, pentru a repera eventualii agenți care m-ar fi putut urmări. Tot din prudență, am folosit un taxi până la Helensburgh, de partea cealaltă a râului Clyde, unde am luat autobuzul care făcea cursa Campbeltown — West Loch Tarbert. În perioada aceea, în afara scurtului sezon estival, feribotul nu circula spre insulele de vest decât de trei ori pe săptămână. Dar am avut noroc : la debarcader era o navă care, la câteva minute după ce m-am îmbarcat, s-a pus în mișcare, astfel încât la începutul după-amiezii trecusem de insula Jura ; ambarcațiunea a făcut escală în portul Askaig, ieșind apoi din nou în larg sub un cer amenințător. Nu mai rămăseserăm decât trei pasageri : o pereche în vârstă și cu mine. Când am urcat pe punte ca să scap de întrebările lor, am dat de secundul vasului care, bine dispus, a continuat cu o nouă serie de întrebări : Eram în vacanță ? Eram medic ? Eram căsătorit ? Cu toate astea, mă simțeam în elementul meu. Din momentul în care sunt pe mare, toți oamenii îmi par curați, totul devine posibil. Da ! m-am gândit emoționat, la vederea falezelor înalte care se apropiau și bucurându-mă la auzul țipetelor pescărușilor. Da, e exact genul de ascunzătoare care i s-ar potrivi lui Ben ! Mai mult ca sigur că aici își găsesc liniștea demonii lui wagnerieni !

Trebuie să înțelegeți și să încercați să-mi iertați susceptibilitatea puerilă din vremea aceea față de orice formă de abstracție nordică. Căutam să văd ce îl atrăsese pe Ben acolo. Legenda ossianică a insulei, rostogolirea norilor, marea zbuciumată, preoteasa din castelul pustiu... nu-mi dădeam seama. Eram în perioada mea romantică și mă recunos-

cusem învins de Stefanie chiar înainte de-a o fi cunoscut.

Conacul se găsea de partea cealaltă a insulei, după cum mi s-a explicat la prăvălia din localitate, unde am fost sfătuit să-l rog pe tânărul Fergus, care avea cel puțin 70 de ani, să mă transporte cu jeep-ul. Am trecut printre două porți de fier ruginite, i-am plătit „tânărului“ Fergus și am sunat la ușă. A apărut o femeie blondă care m-a privit mirată.

Era înaltă și zveltă. Dacă, așa cum stăteau de fapt lucrurile, aveam aceeași vârstă, dădea dovadă de o autoritate pe care eu nu aș fi obținut-o nici într-o viață de om. Nu era îmbrăcată în alb, ci într-un halat de lucru albastru închis, cu pete de vopsea pe el. În timp ce vorbeam, își ridica din când în când mâna în care ținea cuțitul de paletă pentru a-și da pe spate o meșă de pe frunte. O lăsa apoi să cadă din nou încet pe frunte, ascultându-mă și profitând de liniștea ce se așternea după ce nu mai vorbeam, pentru a analiza rezonanța pe care o aveau în mintea ei vorbele mele și a le compara cu omul sau băiatul pe care îl avea în față. Cel mai ciudat și cel mai dificil moment care ar putea fi povestit îl reprezenta faptul că imaginea pe care mi-o făcusem despre Stefanie corespundea realității de o manieră tulburătoare. Paloarea, expresia onestității ei perfecte, forța interioară dublată de o fragilitate aproape dezolantă, corespundeau într-o măsură atât de mare așteptărilor mele încât dacă aș fi întâlnit-o undeva aș fi recunoscut-o imdiat.

— Mă numesc Ned, m-am prezentat, privind-o drept în ochi. Sunt un prieten și un coleg de-al lui

Ben. Am venit singur, nimeni nu știe că mă aflu aici.

Îmi pregătisem în minte o frază pompoasă, care ar fi sunat astfel : „Spuneți-i vă rog că, orice ar fi făcut, pentru mine nu contează." Dar fermitatea cu care mă privea m-a împiedicat s-o rostesc.

— Ce importanță are dacă știe cineva că te afli aici ? a întrebat ea.

Vorbea fără accent, dar cu ritmul tipic german, având o ușoară ezitare înaintea vocalelor deschise.

— Nu se ascunde, a continuat ea. Cine-l caută în afară de tine ? Ce motiv ar avea Ben să se ascundă ?

— Am înțeles că ar avea probleme, i-am răspuns, intrând cu ea în casă.

Holul era pe jumătate atelier, pe jumătate un salon improvizat. Cele mai multe dintre mobile erau acoperite cu huse. Pe masă zăceau resturi de mâncare : două cești și două farfurii mânjite.

— Ce fel de probleme ? a întrebat ea.

— În legătură cu activitatea sa de la Berlin. Credeam că ți-a vorbit despre asta.

— Nu mi-a spus nimic. Nu mi-a vorbit niciodată despre activitatea lui. Poate pentru că nu mă interesează.

— Pot să te întreb despre ce vorbește cu tine ?

— Nu, a răspuns ea scurt după un moment de reflecție, calmându-se apoi și adăugând : Acum nu-mi mai vorbește deloc. Parcă ar fi devenit călugăr trapist și de ce nu ? Uneori mă privește cum pictez, altădată pescuiește, iar alteori mâncăm sau bem un pahar de vin împreună. Doarme destul de mult.

— De când e aici ?

— De vreo trei zile, a răspuns ea, ridicând din umeri în semn că nu era sigură.

— A venit direct de la Berlin ?

— Tot ce știu, dat fiind că nu prea vorbește, este că a venit cu o ambarcațiune.

— A dispărut, i-am spus. E căutat peste tot. Ei au crezut că s-a refugiat în locuința mea. Nu cred că știu despre tine.

Ca și înainte, m-a ascultat și a așteptat din nou să se aștearnă liniștea. Nu părea stingherită. Continua să aștepte tăcută, ca un animal la pândă. Este forța pe care ți-o dă suferința, mi-am spus, amintindu-mi de sinuciderea amantului ei ; ea însă nu se lasă doborâtă de micile neplăceri.

— Ei, a repetat nedumerită. Cine sunt *ei* ? Și ce e atât de important *să știe* despre mine ?

— Ben îndeplinea activități secrete, i-am răspuns.

— *Ben ?*

— Ca și tatăl său, am continuat. Era teribil de mândru că mergea pe urmele tatălui său.

— De ce ? a întrebat ea, zguduită de șoc și iritată. Pentru cine ? Activități *secrete ?* Ce tâmpenie !

— Pentru serviciile secrete engleze. A fost repartizat la biroul consilierului militar de la Berlin, însă adevărata lui activitate era culegerea de informații.

— *Ben ?* a întrebat din nou, în timp ce repulsia și neîncrederea i se citeau pe chip. Toate *minciunile* pe care trebuie să le spună ? Ben ?

— Da, mă tem că așa stau lucrurile. Obligație profesională.

— *Îngrozitor !*

Șevaletul se afla cu spatele la mine. Așezân-

du-se de cealaltă parte a lui, a început să amestece culorile.

— Ar fi bine dacă aș putea să-i vorbesc, am sugerat.

Dar ea s-a prefăcut prea absorbită de tablou ca să mă poată auzi.

Spatele casei dădea într-un parc, cu un rând de pini îndoiți de vânt, dincolo de care era un lac înconjurat de coline ce băteau în mov. Pe celălalt mal am zărit un om care pescuia de pe un dig năruit. Pescuia, dar fără să scoată undița și s-o arunce iar. Nu știu cât timp l-am privit, destul însă ca să-mi pot da seama că era Ben și că nu-l interesa deloc să prindă pește. Am deschis ușa de sticlă și am intrat în grădină. Am mers tiptil de-a lungul digului sub un vânt rece care ondula suprafața lacului. Ben purta o haină de tweed foarte largă, care în mod sigur aparținuse fostului amant al Stefaniei. Pe cap avea o pălărie din fetru verde care, ca toate pălăriile lui Ben, parcă ar fi fost făcută pentru el. Nu s-a întors, deși îmi auzise pașii. M-am oprit lângă el.

— Singurul lucru pe care o să-l prinzi în felul ăsta e pneumonia, nemțotei tâmpit !

Fără să-i văd fața pe care și-o întorsese de la mine, am rămas lângă el, privind împreună apa și simțindu-i umărul cum se lovea de al meu în mișcarea digului care ne legăna în voia lui. Priveam apa umflându-se și cerul devenind cenușiu dincolo de munți. Am văzut de mai multe ori dopul roșu al undiței dispărând sub suprafața apei uleioase. Dacă Ben agăța vreun pește, nu făcea nici un efort pentru a-l scoate sau a-l aduce pe mal. Luminile s-au aprins în casă și am zărit-o pe Stefanie în fața șevaletului, aplicând încă o tușă de

pensulă și ducând apoi mâna la frunte. Deși se apropia seara și se răcorea, Ben nu s-a mișcat din loc. Ca pe vremea instrucției, între noi se declanșase un fel de întrecere. Eu ceream, Ben refuza. Ieșea învingător unul singur. Aș fi stat toată noaptea acolo, și a doua zi dacă ar fi trebuit, chiar dacă aș fi murit de foame, dar n-aș fi cedat atâta timp cât nu-mi dădea nici o importanță.

Luna s-a ivit pe cerul înstelat. Vântul a încetat iar câmpia stearpă, cufundată în beznă, s-a acoperit cu o brumă argintie. Iar noi eram tot acolo, fiecare așteptându-l pe celălalt să cedeze. De-abia mă mai țineam pe picioare de somn când am auzit un zornăit al mulinetei și am văzut pluta scoasă din apă iar apoi undița fără nimic în ea, lucind în lumina lunii. Fără să mă mișc și fără să vorbesc, l-am lăsat să-și scoată undița din apă și s-o strângă. S-a întors spre mine. Trebuia s-o facă, dacă voia să plece de-acolo pe dig.

Eram față în față în lumina lunii. Și-a plecat ochii spre picioarele mele, ca și când ar fi vrut să vadă cum să le ocolească. M-a privit îndelung, fără ca expresia feței lui împietrită să se schimbe. Singurul lucru care se putea citi pe ea era mânia.

— Ei bine, a spus el, intrat-a cel de-al treilea asasin.

De data asta nici unul din noi n-a mai râs.

Auzind că ne apropiam, Stefanie s-a retras. Mi-a ajuns la ureche o muzică dintr-o altă parte a casei. Cum am intrat în hol, Ben s-a îndreptat spre scări. Eu însă l-am luat de braț.

— Trebuie să-mi spui, Ben, l-am rugat. N-o să găsești pe nimeni căruia să-i poți mărturisi. Am

dezertat ca să vin aici. Trebuie să-mi spui ce s-a întâmplat cu rețeaua.

În spatele holului era un salon lung, cu ferestre cu obloanele trase și cu sofale acoperite de huse. În salon era frig. Ben nu și-a dezbrăcat haina, iar eu am rămas cu pardesiul pe mine. Am deschis obloanele pentru a lăsa să pătrundă lumina lunii, bănuind că o altă lumină mai puternică l-ar fi deranjat pe Ben. Muzica se auzea destul de aproape și mi s-a părut că era Grig. Nu eram sigur. Ben vorbea fără remușcări și fără crispare, după ce sunt sigur că își petrecuse toată ziua și toată noaptea făcându-și un examen de conștiință. Așa cum se povestește o dramă pe care nimeni nu poate s-o înțeleagă dacă n-a trăit-o, Ben vorbea de o manieră monotonă, pe un fond muzical discret. Faimosul erou, neștiind dacă mai era bun la ceva, se retrăsese din marea bătălie a vieții. Poate că era puțin deprimat din cauza vinovăției sale. Mi-a vorbit foarte sec. Cred că voia să plec.

— Haggarty e un rahat de prima clasă, a spus Ben. E un hoț și-un bețiv și din când în când comite și câte-un viol. Singura sa justificare este rețeaua Seidl. Cei de la Centrală au vrut să-l retragă de la conducerea rețelei și s-o încredințeze altor persoane. Dintre acestea, eu eram primul vizat, iar atunci Haggarty s-a hotărât să mă pedepsească pentru că i-am luat rețeaua.

Mi-a descris insultele special pregătite, serviciul de gardă făcut noapte de noapte și, la fiecare sfârșit de săptămână, rapoartele negative trimise de Haggarty celor care-l sprijineau din Centrală.

— La început n-a vrut să-mi spună nimic despre rețea, dar pentru că Centrala l-a săpunit bine mi-a povestit până în cel mai mic detaliu viața

tuturor colegilor din ultimii cincisprezece ani, inclusiv a agenților căzuți la datorie. Mi-a trimis teancuri de dosare, toate cu însemnări și rezoluții : Citește aici, memorează. Cine-i ea ? Cine-i el ? Notează tot : adresă, nume, nume fictiv, semne convenționale, filiere de evadare, procedee de salvare, coduri de recunoaștere și procedee de asigurare a securității radio-ului. Apoi, m-a interogat. Mă ducea în camera special amenajată, mă așeza în fața lui și mă tortura cu întrebările. „Nu ești la înălțime. Nu putem să te trimitem până nu știi totul ca pe apă. Ai face bine să rămâi aici în week-end și să înveți pe rupte. Te mai întreb din nou luni". Rețeaua era viața lui. Voia să mă simt incompetent și a reușit : așa eram și tot așa mă și simțeam.

Dar nici Centrala, nici Ben, nu s-au lăsat intimidați de metodele lui Haggarty.

— Am fost pus în fața unui adevărat examen, a remarcat el.

Văzând că se apropie ziua primei întâlniri cu Seidl, Ben și-a pus la punct în folos personal un sistem de mnemotehnică și niște procedee care ușurează memorarea prin acronime, pentru a putea cuprinde cei cincisprezece ani de istorie complexă a rețelei. Țintuit locului, zi și noapte, în biroul său de la cartierul general al secției, a conceput tabele de compartimentare și tabele de comunicare, precum și sisteme de memorare a numelor de împrumut, a numelor conspirative, a adreselor profesionale și personale ale agenților, agenților secundari, curierilor și colaboratorilor. A trecut aceste date pe niște cartonașe simple, scrise pe o singură parte. Pe verso, pe un singur rând, a scris subiectul : „ascunzători secrete", „salarii", „case conspirative"

În fiecare seară, înainte de a pleca spre casă sau de a se întinde la infirmeria antenei, își testa memoria jucându-se : punea cartonașele pe biroul său cu fața în jos, comparând apoi datele pe care și le amintea cu datele de pe verso.

— Dormeam foarte puțin, însă acest lucru nu era neobișnuit, mi-a spus el. În ajunul zilei fatidice, n-am închis un ochi, tocind toată noaptea. M-am lungit apoi pe șofa, cu ochii în tavan. Când m-am trezit, nu-mi mai aminteam nimic. Parcă îmi paralizase creierul. M-am dus în camera mea, m-am așezat la birou, mi-am sprijinit capul în mâini și am început să-mi pun singur întrebări. „Dacă agentul cu numele conspirativ Margaret/doi crede că este urmărit, de la cine și cum află acest lucru și ce trebuie să facă în consecință ?“ N-am reușit să răspund.

Haggarty a trecut pe la mine să mă întrebe cum mă simt și i-am spus că foarte bine. Trebuie să fiu corect și să recunosc că mi-a dorit noroc și cred că a fost sincer. Credeam că vrea să-mi pună o întrebare încuietoare, și mă pregătisem să-l trimit la dracu. Nu mi-a spus decât *„Komm gut Heim“*, bătându-mă ușor pe umăr. Am pus cartonașele în buzunar. Nu mă întreba de ce. Mi-era teamă de eșec. De fapt, asta ne motivează pe toți, nu-i așa ? Mi-era teamă de eșec și îl uram pe Haggarty iar Haggarty mă torturase. Aveam poate două sute de motive să iau cartonașele cu mine, dar nici unul din ele nu mă ajuta prea mult. Poate că era o formă de a mă sinucide. Iată o idee care îmi place. Le-am luat cu mine și am traversat frontiera, așezat pe bancheta din spate a unei limuzine cu dublura ascunsă sub scaun. Evident, cei din po-

liția populară nu aveau dreptul să ne controleze. Oricum însă, un schimb de persoane luând un viraj scurt este extrem de riscant, pentru că te poți aștepta să fii aruncat din mașină. Seidl mi-a făcut rost de o bicicletă. Îndrăgise bicicleta de când paznicii lagărului din Anglia unde fusese prizonier de război îi împrumutaseră una.

Știam toată povestea de la Smiley, dar l-am lăsat să mi-o mai spună o dată.

— Mi-am pus cartonașele în buzunarul de la haină, a continuat el. În buzunarul din interiorul hainei. Era una din acele zile îngrozitor de calde din Berlin și cred că pe bicicletă m-am descheiat la haină. Nu mai știu. Mi-amintesc că uneori mergeam cu haina încheiată, alteori nu. Așa se întâmplă cu memoria când muncești prea mult : îți trec prin cap toate posibilitățile. Am ajuns la întâlnire mai devreme, am verificat mașinile — treabă de rutină — apoi am intrat în casă. Îmi revenise totul în memorie. Simplul fapt că știam că aveam la mine cartonașele își făcuse efectul. Deveniseră inutile. Între Seidl și mine totul s-a petrecut admirabil. Am discutat probleme de serviciu, l-am instruit, i-am dat bani — exact ca la Sarratt. Mi-am luat iar bicicleta și l-am părăsit în locul unde m-am furișat în mașină. Când am trecut în Berlinul de Vest, am constatat că nu mai aveam cartonașele. Nu le-am mai simțit greutatea sau apăsarea, nu știu. Am intrat în panică, deși de fapt sunt speriat tot timpul. Asta-i felul meu. De data asta însă, mă cuprinsese groaza. Le-am spus să mă lase acasă. I-am telefonat lui Seidl la numărul folosit în caz de urgență. N-a răspuns nimeni. Am încercat la un telefon de rezervă. Același lucru. Am încercat la adjuncta lui, o femeie pe nume Lotte. Nici un răs-

puns. Atunci am luat un taxi până la Tempelhof, m-am fofilat discret și am ajuns aici.

Brusc, nu s-a mai auzit decât muzica venită dinspre Stefanie. Ben își terminase povestea. Fără să-mi dau seama, mă uitam la el, așteptând continuarea. Doream să aud măcar despre o răpire sau să apară poliția secretă est-germană în spatele mașinii lui și, cu violența-i cunoscută, să-i tragă o mamă de bătaie, să-i pună cu forța o mască îmbibată cu cloroform, în timp ce-l căuta prin buzunare. Îngrozitoarea banalitate a poveștii lui m-a făcut, încet-încet, să înțeleg că poți să pierzi o rețea la fel de ușor ca pe o legătură de chei, un carnet de cecuri sau o batistă. Tânjeam după un scenariu mai onorabil, dar nu avea ce să-mi ofere.

— Unde te aflai când le-ai avut ultima dată ? l-am întrebat stupid, ca pe un școlar care și-a pierdut cărțile. Pe Ben însă nu l-a deranjat, pentru că nu mai avea nici urmă de mândrie.

— Cartonașele ? s-a trezit întrebând. Probabil pe bicicletă, după ce am ieșit din mașină. Poate când m-am suit la loc în mașină. Bicicleta avea un lanț antifurt în jurul roții. Trebuia să mă aplec ca să-l iau sau să-l pun. Poate atunci... Când pierzi un lucru, întotdeauna e la fel : cât timp nu-l găsești, nu știi niciodată unde-ar putea fi. După aceea, ți se pare normal să-l găsești. În cazul meu însă, n-a existat nici un „după aceea".

— Crezi că ai fost urmărit ?

— Nu știu. Pur și simplu nu știu.

Vroiam să-l întreb când mi-a trimis scrisoarea aceea de dragoste, dar n-am reușit. În plus, eram convins că știam : într-unul din momentele acelea de beție, când Haggarty îl tortura iar el era dispe-

rat. Ceea ce aş fi vrut să aud din partea lui era că nu el fusese autorul. Aş fi vrut să întorc timpul înapoi, ca să regăsesc lucrurile aşa cum erau până acum o săptămână. Dar întrebările simple dispăruseră odată cu răspunsurile simple. Copilăria noastră încetase pentru totdeauna.

Probabil că au înconjurat casa. În orice caz, nu au sunat. Monty se afla, fără îndoială, foarte aproape când am deschis obloanele pentru a lăsa să intre în casă lumina lunii, pentru că atunci când a trebuit n-a făcut decât un pas pentru a intra în cameră. Părea puțin jenat, dar ferm.

— Te-ai descurcat foarte bine, Ned, m-a consolat el. Biblioteca te-a trădat. I-ai plăcut frumoasei tale bibliotecare. Cred că ar fi venit și ea cu noi, dacă am fi lăsat-o.

Skordeno a intrat după el, apoi Smiley a apărut la cealaltă ușă, cu acel aer al omului care-şi cere scuze pe care îl afișa adeseori în nemiloasele sale acțiuni. Am înțeles, fără să mă surprindă prea tare, acționasem exact cum dorise el : punându-mă în locul lui Ben, îi dusesem direct la prietenul meu. Nici Ben n-a părut prea surprins, poate că a simțit chiar o uşurare. A rămas pe canapeaua acoperită de huse şi înfășurat în haina sa de tweed ca într-un covor. Monty şi Skordeno s-au apropiat de el, încadrându-l. Skordeno l-a bătut uşor pe umăr, apoi s-au aplecat amândoi spre el şi, ca o echipă de muncitori care mută mobilele, l-au ridicat uşor în picioare. Când am încercat să mă apăr față de Ben, arătând că nu am vrut să-l trădez, el a dat din cap, vrând să spună că n-avea importanță. Smiley s-a dat la o parte pentru a-i lăsa să treacă pe cei trei oameni.

— Ne intoarcem cu un feribot special, mi s-a adresat, ridicându-și întrebător spre mine privirea mioapă.

— Eu nu vin, am replicat.

Mi-am luat pentru o clipă ochii de la Ben, iar când mi-am întors privirea, el nu mai era. Am auzit la scurt timp jeep-ul plecând. Am mers pe urmele muzicii din holul gol până într-un birou îngrămădit cu cărți și reviste, unde niște foi care păreau a fi un manuscris de roman erau împrăștiate pe dușumea. Stefanie se instalase într-un fotoliu adânc. Se schimbase într-o rochie de casă, iar părul auriu despletit îi cădea pe umeri. Era cu picioarele goale iar la intrarea mea nici n-a ridicat capul. Mi-a vorbit de parcă m-ar fi cunoscut din copilărie. Și într-un fel așa și era, dată fiind prietenia mea atât de strânsă cu Ben. A oprit muzica.

— Ai fost amantul lui ? m-a întrebat.

— Nu. Ar fi vrut-o. Abia acum îmi dau seama.

— Și eu care voiam să devină amantul meu, a spus ea zâmbind. Dar nici asta nu era posibil, nu-i așa ?

— Se pare că nu.

— Ai făcut dragoste cu vreo femeie, Ned ?

— Nu.

— Dar Ben ?

— Nu știu. Cred că a încercat, dar fără succes.

Respira adânc și lacrimile i se prelingeau de pe obraji pe gât. S-a ridicat cu greu, cu ochii închiși, și a întins mâinile ca un orb ca s-o iau în brațe. S-a lipit de mine, lăsându-și capul pe umărul meu, suspinând și plângând. Am strâns-o în brațe, dar ea m-a îndepărtat, trăgându-mă apoi spre sofa.

— Cine l-a convins să vi se alăture ? m-a întrebat.

— Nimeni. Singur a ales. A vrut să-şi imite tatăl.

— Şi asta poate fi o alegere ?

— Într-un fel, da.

— Tot singur ai ales şi tu ?

— Da.

— Şi pe cine imiţi ?

— Pe nimeni.

— Ben nu era făcut pentru o astfel de viaţă. Nu ar fi trebuit să se lase sedus de farmecul lui. Era prea convingător.

— Ştiu.

— Dar tu ? Ai nevoie de ei ca să te faci om ?

— Cineva trebuie s-o facă şi pe asta.

— Să te faci om ?

— Nu, munca în sine. La fel cum trebuie golite lăzile de gunoi sau cum trebuie făcută curăţenie în spitale, trebuie să facă cineva şi treaba asta. Nu putem să ne prefacem că nu există o asemenea activitate.

— Ba cred că putem, a spus ea, luându-mi mâna şi împletindu-şi degetele cu ale mele. Ne prefacem prea des că anumite lucruri nu există sau că unele sunt mai importante decât altele. Este singura cale să supravieţuim. N-o să-i învăţăm noi pe mincinoşi să mintă. Rămâi aici în noaptea asta ?

— Trebuie să mă întorc. Eu nu sunt Ben. Sunt eu. Sunt prietenul lui.

— Dă-mi voie să-ţi spun ceva. Se poate ? E foarte periculos să te joci cu realitatea. O să ţii minte ?

Probabil că despărţirea a fost atât de dureroasă încât a trebuit s-o uit. Tot ceea ce ştiu acum este că trebuia să prind feribotul. Nu mai aveam la

dispoziție nici un jeep, așa că am mers pe jos. Păstrez în memorie gustul sărat al lacrimilor ei și mirosul părului care m-au însoțit în marșul forțat de-a lungul golfului stâncos, împotriva vântului, în noaptea aceea cu nori negri ce se zvârcoleau în jurul lunii și în vuietul mării. Îmi amintesc promontoriul și mica navă iluminată pregătindu-se să desfacă parâmele. Și știu că în tot timpul traversării am stat pe puntea din față și că în ultima parte a călătoriei s-a apropiat de mine Smiley care, după ce probabil că ascultase povestea lui, a venit pe punte să-mi ofere în liniște o consolare.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Ben, pentru că am fost debarcați separat. Când am auzit că a fost destituit, i-am scris lui Stefanie pentru a afla unde se găsea. Scrisoarea mi-a fost returnată cu mențiunea „Destinatarul plecat".

Mi-ar plăcea să pot spune că nu Ben fusese cel care distrusese rețeaua, dat fiind că Bill Haydon trădase deja cu mult înainte. Sau și mai bine, că rețeaua fusese creată pentru noi de est-germani sau de ruși ca să ne dea de lucru și să ne dezinformeze. Din păcate, însă, nu acesta era adevărul, căci în perioada aceea accesul la informații al lui Haydon era limitat de împărțirea pe compartimente, iar misiunea lui nu implica deplasări la Berlin. Smiley chiar îl întrebase pe Bill, după ce acesta fusese arestat, dacă fusese implicat cu ceva în afacerea aceea iar Bill râsese.

— De ani de zile voiam să pun mâna pe rețeaua asta, răspunsese el. Când am aflat ce s-a întâmplat, tare aș fi vrut să-i trimit tânărului Cavendish un buchet de flori, dar n-ar fi fost prudent.

Dacă l-aș întâlni azi pe Ben, tot ce-aș putea să-i spun ar fi că, dacă n-ar fi spart rețeaua atunci când

a făcut-o. Haydon ar fi trădat-o la câţiva ani după aceea. Iar lui Stefanie i-aş spune că într-un fel a avut dreptate — şi eu de asemenea — şi că vorbele ei nu mi-au ieşit din minte, chiar când am încetat să mai văd în ea un izvor de înţelepciune. N-am înţeles niciodată cine anume era de fapt — chiar dacă aparţinea într-o mai mare măsură lumii secrete a lui Ben decât lumii mele. A rămas, totuşi, prima persoană care a făcut să răsune în mine semnalul de alarmă prin care eram avertizat că misiunea mea era ambiguă. Mă întreb câteodată ce am reprezentat eu pentru ea, dar mă tem că ştiu prea bine răspunsul : un alt Ben, un novice fără experienţă de viaţă, simulând duritatea pentru a-şi ascunde slăbiciunea şi găsindu-şi refugiul într-o lume a însingurării.

M-am întors recent la Berlin, la câteva săptămâni de la căderea zidului, pentru a rezolva o problemă a şefului personalului, pe cheltuiala lui. La Berlin n-am avut niciodată vreo funcţie, deşi m-am deplasat acolo destul de des, iar pentru noi, veteranii războiului rece, o şedere la Berlin constituie o întoarcere la sursă. Într-o după-amiază umedă, m-am oprit în faţa unui locşor de la capătul unui gard murdar cunoscut sub numele pompos de Zidul celor Necunoscuţi, monument ridicat în memoria celor ucişi în tentativa lor de a fugi în Berlinul de Vest în anii'60, unii dintre ei neavând inspiraţia de a-şi declina anticipat identitatea. M-am regăsit în mijlocul unui grup de est-germani modeşti, în majoritate femei, care examinau atent inscripţiile de pe cruci : bărbat necunoscut, împuşcat în cutare zi a anului 1965. Fiecare căuta indicii pe care să le confrunte cu puţinele date pe care le avea.

M-am gândit imediat cu oroare că unii ar putea să-l caute pe vreunul din agenții lui Ben care încercase în zadar să fugă în ceasul al doisprezecelea. Și eram stupefiat când mă gândeam că nu mai era vorba de noi ca aliați occidentali care doream dispariția Germaniei de Est, ci, de ea însăși care lupta pentru propria-i autodizolvare.

Azi memorialul nu mai există. Poate că se va găsi cândva un colțișor într-un muzeu, deși mă îndoiesc. Odată cu căderea zidului — sfărâmat în bucăți — a dispărut și memorialul, ceea ce mi se pare o dovadă elocventă a nestatorniciei oamenilor de pretutindeni.

PATRU

SMILEY A FOST ÎNTREBAT încă o dată despre interogatorii. Era o întrebare care a revenit mereu în seara aceea — mai ales pentru că publicul său dorea să-i smulgă şi alte povestiri. Copiii sunt necrutători.

— A, *sigur* că e nevoie de ceva talent ca să-l prinzi pe mincinos, a recunoscut Smiley fără prea multă convingere, înainte de a lua o înghiţitură din pahar. Dar măiestria, a continuat el, constă în depistarea adevărului, ceea ce este mult mai greu. Nimeni nu se comportă normal în timpul unui interogatoriu. Oamenii proşti se comportă inteligent şi invers. Vinovaţii par inocenţi ca nişte nou-născuţi, iar inocenţii par îngrozitor de vinovaţi. Uneori, dar foarte rar, unii se comportă natural şi spun adevărul aşa cum îl cunosc şi este evident că sunt cel mai uşor de prins. În meseria noastră urâtă, nimeni nu este mai puţin convingător decât omul ireproşabil care nu are nimic de ascuns.

— Poate doar cu excepţia femeii ireproşabile, am sugerat eu în şoaptă.

George mă făcuse să mă gândesc la Bella şi enigmaticul căpitan de marină Brandt.

Era un tip solid cu părul blond, slav sau nordic la prima vedere, cu mersul legănat al tuturor marinarilor pe uscat și cu niște ochi de aventurier, ce priveau undeva departe. Îl cunoscusem la Zürich, unde avusese necazuri cu poliția. Comisarul șef al orașului îmi telefonase la miezul nopții, spunându-mi : „Herr Konsul, am aici pe cineva care pretinde că deține unele informații pentru englezi. Avem ordin să-l expulzăm de dimineață".

Nu l-am întrebat prin care punct de frontieră căci elvețienii au patru asemenea puncte și nu folosesc unul anume pentru expulzări. M-am deplasat cu mașina la închisoarea cantonului unde, în spatele gratiilor unei camere de interogatoriu, l-am întâlnit pe individ : un uriaș încarcerat, într-un pulover pe gât, care s-a prezentat „căpitanul de mare Brandt", formulă ce părea a fi traducerea personală a lui *„Kapitän zur See"*.

— Ești destul de departe de mare, am remarcat eu, în timp ce i-am strâns mâna mare și aspră.

Avea tot ce-i trebuia ca să le displacă elvețienilor. Îl escrocase pe directorul unui hotel, delict atât de grav în Elveția încât se bucura de un paragraf special în Codul Penal. Produsese tulburări ale ordinii publice, fără o lețcaie în buzunar, pașaportul său german nerezistând unei verificări amănunțite. Elvețienii, însă, se abținuseră să facă public acest lucru, deoarece un pașaport fals ar fi putut compromite posibilitățile de a se debarasa de el și de a-l trece peste graniță în altă țară. Fusese arestat pentru beție și vagabondaj, dar dăduse vina pe o fată. Se bătuse cu un individ căruia îi spărsese maxilarul. Iar apoi insistase să vorbească doar cu mine.

— Ești britanic ? m-a întrebat el în engleză,

probabil pentru ca elveţienii să nu înţeleagă ce vorbim, deşi aceştia vorbeau engleză mai bine ca el.

— Da.

— Dovedeşte, te rog.

I-am arătat legitimaţia oficială din care reieşea că sunt vice-consul pentru probleme economice.

— Lucrezi pentru serviciile secrete engleze ?

— Lucrez pentru guvernul Marii Britanii.

— Bine, bine.

Într-un brusc acces de oboseală, şi-a vârât capul între mâini, părul blond căzându-i pe faţă. Şi l-a dat din nou cu mâna pe spate. Faţa lui era plină de semne, ca a unui boxer.

— Ai fost vreodată la închisoare ? m-a întrebat, cu privirea fixată pe masa albă din lemn.

— Nu, slavă Domnului.

— Isuse, a oftat el, înainte de a-mi spune toată povestea într-o engleză stricată.

Era leton, născut la Riga dintr-un tată leton şi o mamă poloneză. Vorbea letona, rusa, polona şi germana. L-am simţit imediat că era, ca şi mine, un om al mării. Fiu şi nepot de marinari, servise timp de şase ani în marina sovietică, traversând Arctica din Arhanghelsk şi Marea Japoniei din Vladivostok. Cu un an înainte, se întorsese la Riga pentru ca să-şi cumpere o mică navă şi să se lanseze în activităţi de contrabandă pe coasta Balticii, trecând vodcă rusească ieftină în Finlanda cu ajutorul pescarilor scandinavi. Fusese prins şi întemniţat în apropiere de Leningrad. Evadase refugiindu-se în Polonia, unde stătuse ilegal, trăind cu o studentă din Cracovia. Vă reproduc exact cuvintele lui : pentru el, trecerea frauduloasă a frontierei dintre Rusia şi Polonia era la fel de simplă ca urcarea în autobuzul 11 sau o vizită la bodega din

colţ pentru un pahar. Chiar dacă nu cunosc prea bine obstacolele pe care le depăşise, ştiu că isprava lui fusese extraordinară — cu atât mai mult cu cât o şi repetase. Pentru că, atunci când fata îl părăsise pentru a se căsători cu un negustor elveţian, luase din nou drumul coastei, mergând la Malmö şi coborând la Hamburg, unde avea un văr mai îndepărtat ; de fapt, atât de îndepărtat încât îl trimisese la dracu. Atunci îi furase paşaportul, îndreptându-se spre Elveţia şi decis să-şi regăsească prietena poloneză. Şi pentru că noul ei soţ n-o mai lăsase să plece, Brandt îi zdrobise falca bietului om, fiind apoi arestat de poliţia elveţiană.

Toate astea le-a povestit în engleză. L-am întrebat unde a învăţat limba. Ascultând BBC-ul când făceam contrabandă, mi-a spus el, precum şi cu ajutorul polonezei lui care era studentă la filologie. Îi dădusem un pachet de ţigări. Fuma fără pauză, transformând încăperea mică în care discutam într-o adevărată cameră de gazare.

— Ei bine, ce informaţii ai pentru noi ? l-am întrebat.

A început prin a mă asigura că, fiind leton, n-avea nici o obligaţie faţă de Moscova. Crescuse în Letonia în timpul tiraniei ticăloşilor de ruşi, servise în marină sub ordinele ticăloşilor de ofiţeri ruşi, fusese trimis la închisoare şi apoi hăituit de aceiaşi ruşi ticăloşi şi de aceea nu şovăia deloc să-i trădeze pe aceşti oameni pe care îi detesta. La cererea mea, mi-a dat numele tuturor vaselor pe care servise. L-am întrebat de tipul de armament cu care erau dotate navele respective şi mi-a descris un arsenal extrem de sofisticat de care dispuneau ruşii la vremea aceea. I-am dat un creion şi o hârtie şi mi-a făcut nişte schiţe surprinzător de precise. L-am în-

trebat ce știa despre tipul de transmisiuni de pe vase. Știa foarte multe lucruri. Fusese un timonier specializat în semnalizare și folosise cele mai recente „jucării", chiar dacă în memoria lui erau vechi de un an.

Am vrut să știu de ce îi alese pe englezi și mi-a răspuns că făcuse cunoștință la Leningrad cu „doi din băieții voștri", marinari englezi într-o vizită de curtoazie. Am notat numele lor și al navei. Reîntors la birou, am telegrafiat la Londra de urgență, pentru că nu mai rămăseseră decât câteva ore până la expulzarea lui. În seara următoare, era interogat în detaliu într-o clădire secretă din Surrey, înainte de a fi lansat într-o carieră periculoasă. Cunoștea toate colțișoarele coastei de sud a Mării Baltice ; avea prieteni atât printre pescarii letoni cinstiți, cât și printre oamenii pieței negre și printre scursurile lumii interlope. Ne oferea exact ce căuta Londra după recentele pierderi : ocazia de a reface o filieră între Rusia septentrională și Germania, via Polonia.

E momentul să vă prezint istoria de dată recentă a Circului și propriile mele eforturi de a da rezultate cât mai bune.

După povestea cu Ben, puteam la fel de bine să fiu promovat sau să fiu dat afară. Acum îmi dau seama că, date fiind intervențiile discrete ale lui Smiley în favoarea mea, îi datoram mult mai mult decât crezusem atunci. Dacă ar fi rămas la mâna șefului personalului, nu m-ar fi păstrat nici cinci minute. Violasem arestul la domiciliu, ținusem pentru mine secretul relațiilor lui Ben cu Stefanie și, chiar dacă fusesem obiectul involuntar al declara-

ţiilor de dragoste ale lui Ben, faptul în sine mă discredita. Şi-atunci, pe aici ţi-e drumul, Ned.

— Ne-am gândit că poate ai vrea să iei în considerare posibilitatea de a lucra la Consiliul Britanic, îmi sugerase răutăcios şeful personalului la o întâlnire la care nu-mi oferise nici măcar o ceaşcă de ceai.

Privindu-mi, pare-se cu indulgenţă, impulsivitatea tinerească, Smiley intervenise în favoarea mea. El comanda o mică armată personală de surse secrete, împrăştiată în toată Europa. Deşi nici Smiley nu ştia la vremea aceea, atitudinea care determinase o asemenea clemenţă faţă de mine se datora secţiei din Londra, un serviciu creat de trădătorul Bill Haldon şi care pusese mâna pe toate operaţiunile Circului din lumea întreagă. Convins că cei de la Etajul Cinci încălzeau în sân o cârtiţă a Centrului din Moscova, chiar dacă nu reuşise încă să afle că era vorba despre Bill, Smiley era hotărât să formeze o echipă de oameni a căror vârstă şi acces la informaţii să-i plaseze în afara oricăror suspiciuni. Din fericire, eram unul dintre aceştia.

Câteva luni am fost ţinut ca în închisoare, urzind comploturi în saloane necunoscute lumii, analizând şi transmiţând la guvern rapoarte de importanţă minoră. Fără prieteni şi devorat de plictiseală, începusem să mă întreb în mod serios dacă nu cumva şeful personalului nu-şi propusese să mă extermine, când spre marea mea bucurie, am fost chemat în biroul său, unde, în prezenţa lui Smiley, mi-a oferit postul de director adjunct al serviciului din Zürich, sub ordinele lui Eddows, un om cu o experienţă îndelungată, care îşi propusese explicit să mă lase să mă descurc singur.

După o lună am fost instalat într-un mic apar-

tament din Altstadt, unde lucram 24 de ore din 24, 7 zile pe săptămână. Aveam în urmărire un ataşat militar naval sovietic la Geneva, care îl iubea pe Lenin, dar iubea mai tare o stewardesă franţuzoaică, un negustor de arme ceh din Lausanne, aflat în plină criză de conştiinţă pentru că furniza arme şi explozibil unor terorişti internaţionali, un milionar albanez cu o vilă în stil elveţian la St. Moritz, care îşi risca viaţa intrând în Albania pentru a-i recruta pe unii din foştii săi servitori şi un fizician est-german nevrozat, care lucra la Institutul Max Planck din Essen şi fusese convertit în secret la catolicism. Conduceam o operaţiune discretă de plasare a unor microfoane în ambasada Poloniei din Berna şi de ascultare a doi spioni unguri din Basel. Şi începusem să cred că eram efectiv îndrăgostit de Mabel, care fusese recent transferată la secţia de verificări şi care devenise punctul de atracţie al barului ofiţerilor inferiori.

Încrederea pe care mi-o acordase Smiley a fost recompensată pentru că, datorită eforturilor depuse de mine pe teren şi insistenţei sale pentru o strictă compartimentare în ţara noastră, am reuşit nu doar să obţinem informaţii valoroase, ci şi să le predăm pe mâini bune... Aţi fi surprinşi dacă aţi şti cât de rară este o asemenea combinaţie.

Astfel, când după doi ani a apărut postul de la Hamburg — la care visasem dintotdeauna, pentru că era condus de o singură persoană, rapoartele prezentându-se direct la secţia de la Londra, care devenise inima operaţională a Serviciului — Smiley mi-a sprijinit cererea în ciuda rezervei sale secrete faţă de influenţa tot mai mare a lui Haydon. M-am folosit de o sumedenie de şiretlicuri, dar fără să exagerez, reamintindu-i şefului personalului ex-

perienţa mea în marină şi lăsându-l să înţeleagă, mai mult prin aluzii, că vechea concepţie a lui Smiley privind prudenţa începuse să mă supere. Stratagema mea a dat rezultate. M-a numit la Hamburg prin intermediul lui Haydon şi, în aceeaşi seară, după un dineu romantic la Bianchi, m-am culcat pentru prima dată cu Mabel.

M-am convins şi mai abitir că viaţa aranjează bine lucrurile atunci când, consultându-mi noua listă cu agenţi, l-am descoperit, spre amuzamentul meu, pe un anume Wolf Dittrich, alias căpitanul de marină Brandt, care figura printre vedetele trupei. Era pe la sfârşitul anilor '60 şi Bill Haydon mai avea de stat în funcţie încă trei ani.

Ca englez, am apreciat întotdeauna Hamburgul, iar acum, ca spion, îl apreciam şi mai mult. După eleganţa lacustră al Zürichului, Hamburgul clocotea de energie iar aerul marin îl făcea să stălucească. Vechile relaţii hanseatice cu Polonia, cu nordul Rusiei şi cu statele baltice continuau să fie foarte strânse. În afară de comerţ şi bănci — din care existau berechet şi la Zürich — aici luase avânt transportul maritim şi crescuse numărul imigranţilor şi al aventurierilor. Desfrâul şi vulgaritatea erau atotstăpânitoare. Dincolo de porţile acestei capitale germane a prostituatelor şi a ziariştilor se întindeau câmpiile misterioase ale Schleswig-Holsteinului, cu furtunile sale neaşteptate, cu ferme roşii, câmpuri verzi şi un cer acoperit de nori. Şi dacă e adevărat că fiecare om are un preţ, în această zi m-aş vinde sufletul pentru o halbă de bere Lübeck, pentru un hering marinat şi un pahar de rachiu, după un drum lung şi greu de-a lungul digului.

Nici celelalte aspecte ale misiunii mele nu erau lipsite de atracție. Eram Ned, vice-consulul pentru relațiile maritime; modestul meu birou se afla într-o căsuță din cărămidă cu o placă din alamă, nici prea departe, dar nici prea aproape de Consulatul General, fiind pe cât de practică pe atât de discretă. Doi angajați ai Amiralității lucrau în locul meu în specialitate, fiind amândoi de o discreție desăvârșită. Dispuneam de un aparat de emisie-recepție și de un cifror al Circului. Și chiar dacă nu eram logodiți, relațiile cu Mabel atinseseră stadiul în care mă primea cu brațele deschise ori de câte ori fugeam la Londra ca să mă consult cu Bill sau cu vreunul din colaboratorii săi.

Ca să mă întâlnesc cu agenții. foloseam un apartament secret din Wellingsbüttel, care dădea spre cimitirul orașului și era situat deasupra florăriei unei perechi de pensionari germani care în timpul războiului colaborase cu noi. Zilele cele mai pline pentru ei erau duminicile, o droaie de copii din blocurile vecine veneau să le revândă celor doi florile pe care le vânduseră în ajun. N-am văzut niciodată un loc mai sigur. În tot cursul zilei, pe sub ferestrele noastre defilau dricuri, camionete cu marfă și cortegii funerare. Noaptea se așternea o liniște de mormânt. Chiar și silueta exotică a căpitanului meu de marină devenea de neobservat când, cu pălăria neagră și costumul închis, trecea pe sub arcada de cărămidă a magazinului, ținând în mână servieta de comis voiajor, și urca scara, călcând apăsat până la ușa noastră, marcată de o tăbliță nevinovată pe care scria simplu : *Büro*.

Voi continua să-i spun Brandt. Unele persoane, în ciuda nenumăratelor lor pseudonime, își păstrează numele.

Dar piatra cea mai prețioasă a coroanei era *Margerite* sau, așa cum o rebotezaserăm în engleză, *Daisy*. Era o navă de pescuit de vreo 150 de metri, construită în clinuri și cu capetele similare, transformată în navă de agrement, cu timonerie, salon principal și patru cușete sub teugă. Dotată cu un arbore artimon și velatură pentru atenuarea ruliului, nava avea o cocă verde închis, o copastie vernil și o cabină cu acoperișul vopsit în alb. Având drept atu, nu atât viteza, cât mai ales discreția, nu putea fi reperată cu ochiul liber când lumina era mai slabă sau pe timp de furtună. Suprastructura jupuită și pescajul redus dădeau pe ecranul radarului o imagine slabă, îndeosebi pe vreme urâtă. Baltica este o mare nemiloasă, nu prea adâncă și fără maree. Chiar și pe un vânt moderat, valurile sunt mari și periculoase. Lansată în regimul său maxim de zece noduri, *Daisy* avea și ruliu. Singurul element rapid aflat la bord era barca de salvare legată de acoperișul cabinei, un Zodiac de patru metri echipat cu un motor Johnson de cincizeci de cai putere, care servea la îmbarcarea și debarcarea în câteva minute a agenților noștri.

Daisy era ancorată la câțiva kilometri de Hamburg, în vechiul sat de pescari Blankenese, de pe fluviul Elba, unde aștepta liniștită printre suratele ei, o navă modestă, cum și-ar fi putut dori oricine. La nevoie, putea merge contra curentului de la Blankenese până la canalul Kiel, târându-se apoi pe distanța a o sută de kilometri cu cinci noduri pe oră, până ajungea la mare.

Ca toate navele, *Daisy* era echipată cu un navigator Decca pentru captarea comunicațiilor emise de stațiile de coastă. Nici în interior și nici în exterior nu avea nimic ce ar fi putut fi în discordanță

cu aspectul ei modest. Cei trei membri ai echipajului puteau face de toate, fără a fi specialiști, deși fiecare avea câte o preferință. Când aveam nevoie de experți în reglaje sau de montori, Marina Regală ne sărea în ajutor.

Vedeți așadar cum, având o echipă nouă, dinamică și gata să mă ajute la secția din Londra, o mulțime de surse pentru a-mi verifica posibilitățile de adaptare, precum și pe *Daisy* și echipajul său, obținusem tot ce și-ar fi putut dori un șef de secție care iubea din suflet marea.

Și, bineînțeles, îl aveam pe Brandt.

Doi ani în serviciul Circului operaseră în el modificări a căror natură nu o sesizasem la început. Nu l-am găsit nici îmbătrânit și nici mai dur, ci mai degrabă istovit de permanenta alertă în care se găsea, starea pe care o provoacă în cele din urmă lumea secretă chiar și celor mai echilibrați membri ai săi. Prima întrevedere-am avut-o în apartamentul secret. A intrat în cameră, s-a oprit brusc și m-a privit fix. Uimit, a scos un strigăt, semn că mă recunoscuse. Mi-a luat mâinile, strângându-le de parcă ar fi vrut să mi le rupă. A râs cu lacrimi, m-a îndepărtat ca să mă poată privi mai bine și apoi m-a tras din nou spre el pentru a mă îmbrățișa cu putere. Spontaneitatea lui era însă dublată de o vigilență excesivă. Cunoșteam simptomele pentru că le constatasem și la alți indivizi.

— De ce dracu mie nu mi se spune nimic, Herr Konsul ? a strigat el, îmbrățișându-mă din nou. Ce afurisit de joc fac ăștia ? Ne descurcăm de minune aici, nu-i așa ? Avem agenți buni, îi zdrobim pe nemernicii ăștia de ruși, nu ?

— Știu, am replicat, zâmbindu-i. Mi s-a spus.

Când s-a lăsat seara, a insistat să mă instalez

în spatele camionetei lui, printre colacii de frânghie, ca să mă ducă cu o viteză nebunească la o fermă izolată pe care i-o cumpăraseră cei din Londra. Ţinea să mă prezinte echipei sale şi eram la rândul meu nerăbdător să-i cunosc oamenii. Eram însă şi mai nerăbdător s-o văd din nou pe noua sa prietenă, Bella, a cărei apariţie recentă în viaţa lui îi îngrijora pe cei de la secţia din Londra. Bella avea douăzeci şi doi de ani, în timp ce Brandt părea să aibă vreo cincizeci, şi erau împreună de trei luni. Era în plină vară, îmi amintesc, şi în camionetă se răspândise un parfum de frezia, dintr-un buchet pe care i-l cumpărase din piaţă.

— E o fată extraordinară, mi-a spus cu mândrie, în timp ce intram în casă. Găteşte bine, e bună la pat, învaţă engleza, se pricepe la toate. Hei, Bella, ţi-am adus un nou iubit !

Pictorii şi marinarii au aceleaşi fel de case şi nici a lui Brandt nu făcea excepţie. A lui era sărăcăcioasă dar confortabilă, cu podeaua din cărămidă, tavanul jos şi cu grinzi vopsite în alb. Chiar şi în penumbră, casa părea că absoarbe lumina de afară. De la uşa principală am intrat direct în salon. Un foc de lemne mocnea sub cenuşă şi un felinar de bord lumina şoldul unei fete care citea, lungită pe o grămadă de perniţe. Auzindu-ne, a sărit în picioare. Are douăzeci şi doi de ani, dar pare de optsprezece, mi-am spus când mi-a strâns mâna voiniceşte. Purta o cămaşă bărbătească peste nişte pantaloni foarte scurţi. O amuletă de aur îi lucea la gât, făcând-o să arate ca un bun personal al lui Brandt : femeia asta e a mea şi poartă un însemn ce dovedeşte că îmi aparţine. Cu ochii mari şi senini, pomeţii înalţi şi un zâmbet permanent pe buze, faţa

sa cu trăsături rustice, de origine slavă, exprima o voioșie naturală. Avea picioare lungi, la fel de arămii ca și părul, talia mlădioasă, sânii tari și coapsele pline. Orice ar fi zis Brandt, acest trup foarte tânăr și superb nu era pentru un bărbat de vârsta lui și nici chiar pentru unul ca mine.

A pus florile într-o vază și s-a dus să aducă pâine neagră, castraveciori murați și o sticlă de rachiu. Mișcările ei dezinvolte erau provocatoare, dar nu știu dacă își dădea seama sau nu de efectul pe care îl producea fiecare gest. S-a așezat la masă lângă Brandt, mi-a zâmbit și i-a pus mâna pe după gât, lăsând cămașa să i se întredeschidă. El i-a luat mâna, iar eu am putut astfel să observ, prin contrast, finețea mâinii ei. Brandt nu contenea să vorbească despre rețea, menționând nume de oameni și locuri. Bella mă măsura din ochi.

— Ascultă, Ned, trebuie să-i găsim lui Aleks un alt radio, înțelegi ? Îl demontează, îi schimbă piesele, îi pune baterii, dar degeaba, e terminat. E un radio care aduce ghinion.

Când a sunat telefonul, a răspuns pe un ton tăios :

— Uite ce e, sunt ocupat, bine ?... Lasă pachetul la Stefan, cum ți-am spus. Ai vești de la Leonids ?

Încet-încet, camera s-a umplut. Primul care a intrat a fost un bărbat iute ca o săgeată, cu picioare de călăreț și mustață pleoștită. A sărutat-o cu ardoare dar nevinovat pe gură pe Bella, l-a lovit amical peste mână pe Brandt și s-a servit cu o farfurie plină cu bucate.

— Ăsta e Kazimiris, mi-a explicat Brandt, arătându-mi-l cu degetul. E un ticălos, dar îl iubesc, bine ?

— Foarte bine, i-am răspuns cu entuziasm.

Mi-am amintit din dosarul acestui Kazimiris că, în urmă cu trei ani, fugise trecând frontiera în Finlanda și omorând doi grăniceri sovietici și că avea o pasiune nebună pentru motoare. Era în culmea fericirii când avea mâinile murdare până la coate de ulei. Echipa îl respecta și pentru talentul său de bucătar.

După Kazimirs, au sosit frații Durba, Anton și Alfred, spătoşi și neînfricați ca niște galezi și cu ochi albaştri ca ai lui Brandt. Aceştia juraseră în fața mamei lor că nu vor pleca pe mare niciodată amândoi, așa că se îmbarcaseră pe rând. Ideal era ca *Daisy* să fie manevrată de un echipaj format din trei oameni, căci vroiam să lăsăm spațiu pentru marfă și pentru pasageri neprevăzuți. Nu după mult timp, toți vorbeau în același timp, mitraliindu-mă cu întrebări, fără să mai aștepte răspunsurile. Râdeau, ridicau paharul în cinstea cuiva, fumând, depănând amintiri sau complotând. Ultima lor călătorie, cu trei săptămâni în urmă, nu mersese deloc bine, după cum spunea Kazimirs. Surprinsă de o furtună în largul golfului Gdansk, *Daisy* își pierduse catargele. La Ujava, pe coasta letonă, nu văzuseră semnalul luminos din cauza ceții, a povestit Anton Durba. Lansaseră o rachetă. Și ce credeți că-i aștepta pe plajă ? Un grup afurisit de letoni nebuni, veniți ca o delegație de oficiali să-i întâmpine ! Hohote de râs, toasturi, apoi s-a așternut o liniște profundă, cu toții în afară de mine, părtașii unei dureroase amintiri.

— Pentru Valdemars, a toastat Kazimirs.

Am ridicat paharele în memoria acelui membru al echipei lor, mort cu cinci ani în urmă. Bella a luat paharul lui Brandt și a băut și ea, în timp ce

mă urmărea cu privirea. „Valdemars“, a repetat încet, cu o solemnitate la fel de fascinantă ca și propriul ei surâs. Oare îl cunoscuse pe Valdemars? Fusese unul din iubiții ei? Ori, pur și simplu, băuse în cinstea unui brav compatriot care murise pentru Cauză?

Însă trebuie să vă spun ceva mai multe despre Valdemars — nu dacă s-a culcat cu Bella sau cum a murit, căci nimeni nu știa exact. Tot ce se știa era că debarcase și că nu mai dăduse nici un semn de viață. Una din variante spunea că avusese timp să-și înghită otrava, o alta susținea că îi ordonase gărzii personale să-l împuște dacă avea să cadă în cursă. Dar cel care îl păzea dispăruse și el. Numai că Valdemars nu era singurul dispărut în perioada aceea pe care grupul o botezase „toamna trădării“. În următoarele câteva luni, a venit ziua comemorării altor patru eroi letoni, care pieriseră misterios în aceeași nefericită perioadă — căzuți, așa cum se credea acum, nu în mâinile partizanilor din păduri, și nici în cele ale grupurilor de credincioși regimului de-atunci, care stăteau pe plajă, ci direct în ghearele șefului operațiunilor letone din centrul de la Moscova. Cinci ani mai târziu, deși între timp fuseseră refăcute cu grijă noile rețele, aceste trădări îi marcau încă pe supraviețuitori, după cum ținuse să mă avertizeze Haydon însuși.

— E o bandă de brute iresponsabile, îmi spusese el cu obișnuita-i lipsă de respect. Iar dacă nu sunt iresponsabili, sunt perfizi. Nu te lăsa păcălit de firea flegmatică a nordicului și nici de camaraderia lui.

Cuvintele lui mi-au revenit în memorie, în timp ce continuam s-o studiez pe ascuns pe Bella, care

uneori ne asculta cu capul în palmă sau pe brațul lui Brandt, visând în locul lui, în timp ce el urzea planuri și bea. Ochii ei mari și luminoși nu încetau să mă urmărească, încercând să sesizeze ce voia acest englez venit să le organizeze viața. Din când în când, ca o pisicuță care voia să-și facă toaleta, se desfăcea din îmbrățișarea lui Brandt, își punea picior peste picior, își aranja șorțul, își împletea o șuviță de păr sau își scotea dintre sâni amuleta de aur pentru a o cerceta pe ambele părți. Mă așteptam să observ un semn al complicității dintre ea și alți membri ai echipei, dar mi-a fost clar că fata lui Brandt era tabu. Chiar și exuberantul Kazimirs devenea sobru când i se adresa. Bella s-a dus să mai aducă o sticlă, iar după ce a revenit s-a așezat lângă mine, mi-a luat mâna, mi-a deschis palma, a întins-o pe masă pentru a o studia, după care i-a spus ceva lui Brandt în letonă, la care acesta a izbucnit în râs. Ceilalți l-au imitat.

— Știi ce-a spus ?

— Nu prea.

— A spus că englezii sânt soți foarte buni. Dacă mor, te ia de bărbat !

S-a întors spre el și, râzând, i s-a furișat în brațe. Nu se mai uita la mine, ca și când nu-i mai eram necesar. Drept răspuns, i-am ocolit și eu privirea, rememorându-i în amănunt povestea vieții, așa cum mi-o relatase căpitanul de marină Brandt.

Tatăl său, fermier într-un sat aproape de Jelgava, fusese împușcat de forțele de securitate, cu ocazia unui raid pe care îl făcuseră la o ședință secretă a unui grup de patrioți letoni al cărui membru fondator era. Poliția voise s-o suprime și pe fiica lui, dar ea reușise să se refugiese într-o pădure, unde se alăturase unor partizani și altor oameni

urmăriți de justiție care și-o împărțiseră toată vara, lucru care se pare că nu o traumatizase. La un moment dat ajunsese până la țărmul mării, printr-o filieră pe care n-am aflat-o nici până în ziua de azi, pentru a-i transmite un mesaj lui Brandt. Fără să se mai obosească să anunțe Londra, acesta o culesese de pe o plajă, unde venise să-l preia pe un înlocuitor al operatorului nostru radio, care suferise o depresiune nervoasă. Transmisioniștii din toate rețelele sunt niște vedete, ca și cântărețele de operă. Când nu fac depresiuni nervoase, fac zona zoster.

— Extraordinari tipi ! a spus Brandt cu entuziasm, ducându-mă înapoi în oraș. Îți plac ?

— Sunt grozavi ! am răspuns sincer, pentru că nu există în toată lumea o companie mai plăcută decât cea a oamenilor care iubesc marea.

— Bella vrea să lucreze cu noi. Vrea să-i împuște pe indivizii care i-au împușcat tatăl. Eu am zis nu. E prea tânără. O iubesc.

În razele violete ale lunii, care luminau împrejurimile, profilul colțuros al feții lui Brandt părea crispat, ca și când ar fi așteptat să se dezlănțuie furtuna.

— Dar l-ai cunoscut și tu, nu-i așa ? am sugerat făcându-mă că-mi amintesc vag despre această informație. Pe tatăl ei, Feliks, care îți era prieten, am continuat.

— Sigur, l-am cunoscut pe Feliks. L-am iubit! Un tip extraordinar ! Nenorociții ăia l-au omorât.

— A murit pe loc ?

— L-au făcut ciur. Cu automate Kalașnikov. Au tras în toți. Șapte oameni, cu toții morți.

— A văzut cineva tot ce s-a întâmplat ?

— Un om. A văzut și a fugit.

— Ce s-a întâmplat cu cadavrele ?

— Le-a luat poliția secretă. Le era și lor frică. Nu voiau să aibă neplăceri cu populația. Îi împușcau partizanii, îi aruncau în camion și goneau ca nebunii.

— L-ai cunoscut bine pe tatăl ei ?

— Pe Feliks ? a făcut el cu un gest larg al mâinii. Era prietenul meu. A luptat la Leningrad. Prizonier de război în Germania. Lui Stalin nu-i plăceau oamenii de genul ăsta. Când s-au întors din Germania, i-a trimis în Siberia. I-a împușcat, i-a torturat. Fir-ar a dracului !

Versiunea pe care o avea secția din Londra era diferită, deși încă neconfirmată. Potrivit versiunii respective, tatăl ei fusese cel care trădase. Fusese recrutat în timpul captivității sale din Siberia, trimis înapoi în Letonia pentru a se infiltra în diverse grupări. Convocase ședința, își prevenise stăpânii, și scăpase sărind pe fereastra din spate în timp ce partizanii fuseseră masacrați. Drept recompensă, conducea acum sub un alt nume un colhoz din apropierea Kievului. Cineva îl recunoscuse, informase pe altcineva iar acesta, la rândul lui, transmisese mai departe. Sursa nu era atât de sigură, astfel că verificarea cerea mult timp.

Așa că fusesem avertizat : atenție la Bella !

Eram nu numai avertizat, ci și tulburat. În următoarele săptămâni, am văzut-o pe Bella de mai multe ori și de fiecare dată eram obligat să-mi înregistrez impresiile pe nota de convorbire, pe care secția din Londra insista s-o redactez ori de câte ori o întâlneam. Am fixat o întâlnire cu Brandt în apartamentul secret și nu mică mi-a fost mirarea când am văzut că a venit cu ea. Brandt a

încercat să motiveze prezența ei spunând că își petrecuse întreaga zi în oraș și că se întorceau la fermă. De ce nu, la urma urmei ?

— Fii fără grijă. Nu știe deloc engleză, mi-a reamintit râzând, după ce mi-a sesizat stinghereala.

Am purtat discuția cât mai aluziv posibil. Lungită pe sofa, Bella zâmbea și ne asculta privindu-ne, deși parcă era mai atentă la mine.

— Fata mă studiază, mi-a spus Brandt cu mândrie, la sfârșitul întrevederii noastre, bătând-o peste fund. Într-o zi, va fi o mare profesoară. *Nicht war, Bella ? Du wirst ein ganz grosser Professor, du !*

După o săptămână, m-am dus să-i mai arunc o privire discretă lui *Daisy*, care era ancorată la Blankenese. Bella era tot acolo, în șort și în picioarele goale, agitându-se pe punte de parcă ne-am fi pregătit de o croazieră pe Mediterana.

— Pentru Dumnezeu, n-avem voie cu femei pe vas. Cei de la Londra s-ar supăra foc, i-am spus în seara aceea lui Brandt. Aceeași reacție ar avea-o și echipajul. Cunoști superstiția privind femeile aflate la bordul navelor. În care crezi de fapt și tu.

M-a luat deoparte, întrebându-mă de ce mă opun, din moment ce predecesorul meu n-o făcuse.

— Bella îi face pe oameni fericiți, a insistat el. Vine de la țară, Ned. E o copilă. Într-un fel, face parte din familia lor, ce naiba !

Când am cercetat dosarul, am descoperit că Brandt avea oarecum dreptate. Predecesorul meu, un ofițer detașat din marină, raportase că Bella era „legată" de *Daisy*, adăugând chiar că se părea

că „exercita influența binefăcătoare a unei mascote“. Iar când am citit printre rândurile raportului său despre ultima misiune a lui *Daisy*, am constatat că, la plecarea navei, Bella își lua rămas bun de la echipaj de pe cheu, și că la întoarcerea acestuia se afla tot acolo.

În orice operațiune, securitatea este, evident, relativă. Departe de mine gândul că organizația lui Brandt respecta strict regulile de la Sarratt. Eram conștient că, în atmosfera de izolare din Centrală, era foarte ușor să punem semnul egalității între sistemele noastre întortocheate de a codifica numele, semnele și intermediarii și realitatea de pe teren. Circul educat la Cambridge era una, banda de patrioți baltici flușturatici care-și riscau viața cu totul alta.

Totuși, prezența în centrul operațiunii noastre a unei femei din afara grupului, neverificată și nerecrutată, căreia nu i se ascundea secretul planurilor și discuțiilor noastre, întrecea orice imaginație — și toate acestea după trădările care avuseseră loc cu cinci ani în urmă. Și cu cât mă arătam mai îngrijorat de situația aceasta, cu atât mi se părea că Brandt era mai atașat de fată. O mângâia din ce în ce mai mult în fața mea iar dezmierdările deveneau tot mai expansive. „Caz tipic de bătrân care se îndrăgostește nebunește de o tânără“, raportam apoi la Londra, ca și când aș fi văzut zeci de asemenea cazuri.

Între timp, se pregătea o nouă misiune pentru *Daisy*, al cărei obiectiv urma să ne fie dezvăluit ulterior. De două sau de trei ori pe săptămână trebuia să merg la fermă după căderea nopții, să stau în fața unei mese pentru a studia planuri, hărți meteorologice și ultimele buletine de obser-

vare a coastelor mării. Uneori lua parte la discuții întreaga echipă, alteori rămâneam numai noi trei. Pentru Brandt nu conta : o strângea pe Bella în brațe de parcă ar fi fost într-un permanent extaz, mângâind-o pe păr și pe gât, o dată chiar uitând unde era și furișându-și mâna sub cămașă pentru a-i mângâia sânul gol, în timp ce-o săruta prelung. Chiar dacă m-am întors, discret, capul pentru a nu asista la aceste scene tulburătoare, ceea ce mi-a rămas întipărit în ochi a fost privirea fetei ațintită asupra mea, vrând parcă să spună că ar fi dorit s-o mângâi eu și nu Brandt.

„Îmbrățișările in public par a fi un lucru foarte frecvent". scriam sec după ce mă întorceam la birou seara, pe nota de convorbire care pleca de la Hamburg spre secția din Londra. Iar în jurnalul meu de bord scriam : „Itinerariu, condiții atmosferice și mare acceptabile. Așteptăm ordine definitive de la Centrală. Moralul echipajului : excelent".

Însă moralul meu se lupta să supraviețuiască catastrofelor care se țineau lanț.

Mai întâi, regretabila problemă a predecesorului, un anume căpitan de cornetă Perry de Mornay Lipton, medaliat cu *Distinguished Service Order*, trecut în rezervă din Marina Regală și erou al trupelor neregulate ale lui Jack Arthur Lumley în timpul războiului. În cei zece ani înainte de venirea mea, Lipton intrase în rolul localnicului hamburghez. Ziua, juca rolul englezului imbecil, purtând monoclu și dând târcoale prin cluburile imigranților pentru a aduna sfaturi gratuite în legătură cu propriile investiții. Însă noaptea redevenea spionul de temut care pleca să-și instruiască formidabila armată de agenți secreți și să preia

informațiile de la aceștia. Cel puțin, aceasta era legenda care circula în Centrală.

Singurul lucru care mă pusese pe gânduri era faptul că între noi nu avusese loc o predare oficială a serviciului, șeful personalului mărginindu-se să-mi spună că Lipton fusese reținut de o anumită misiune în altă parte. De-abia azi aveam dreptul să aflu adevărul. Lipton plecase, dar nu într-o aventură primejdioasă în fundul Rusiei, ci în sudul Spaniei, unde se instalase împreună cu un fost brigadier de cavalerie, pe nume Kenntch, și cu două sute de mii de lire sterline din fondurile Circului, cea mai mare parte în lingouri și franci elvețieni, pe care îi „distribuise" ani la rând unor bravi agenți inexistenți.

Neîncrederea pe care o provocase aceeastă tristă descoperire afectase toate operațiunile în care fusese implicat Lipton, inclusiv pe cea a lui Brandt. Era oare și Brandt o marionetă a lui Lipton, care trăia pe picior mare din fondurile noastre secrete în schmibul unor informații ingenios fabricate ? Dar rețelele sale, mult lăudații colaboratori și prieteni, care primeau salarii substanțiale ?

Dar Bella — făcea și ea parte din complot ? Reușise oare să-i adoarmă vigilența lui Brandt și să-i slăbească voința ? Își pregătea și el un cuibușor în sudul Spaniei, unde să-și ducă iubita ?

Un lung șir de experți de la Circ s-a perindat prin micul meu birou de comerț maritim. Primul care a venit a fost un om extraordinar, căpitanul Plum. Ascunși în intimitatea camerei mele secrete, special amenajată pentru a oferi siguranță, Plum și cu mine am examinat vechile borderouri de carburanți pentru *Daisy* și documentele privind kilometrii parcurși, ținând seama de rutele peri-

culoase pe care Brandt și echipajul său susțineau că fuseseră nevoiți să le urmeze în misiunile de pe coastele Mării Baltice. Jurnalul de bord era sumar, așa cum se întâmpla adesea, însă am verificat în amănunt toate actele, în paralel cu fișele lui Plum privind semnalele interceptate, stațiile radar, geamandurile și pozițiile navelor de patrulare sovietice reperate.

După o săptămână, Plum a revenit, de data asta însoțit de un tip cam necioplit din Manchester, pe nume Rose, care servise în poliția malaeziană înainte de a-și face o reputație de dulău în slujba Circului. Rose m-a interogat extrem de dur, ca și când și eu aș fi făcut parte din această mașinație. Dar tocmai când eram pe punctul de a-mi pierde cumpătul m-a dezarmat, declarând că, din probele existente, organizația lui Brandt era nevinovată.

Cu toate acestea, în mintea acestui gen de oameni, o suspiciune nu face decât să declanșeze altele. Îndoielile care planau asupra lui Feliks, tatăl Bellei, nu dispăruseră. Se putea crede că, tatăl său fusese necinstit, fiica trebuia s-o știe. Și dacă știa și nu spunea nimic, înseamnă că și ea era necinstită. Era bine cunoscut faptul că Centrul din Moscova, ca și Circul, recruta familii întregi. Un tandem tată-fiică părea perfect plauzibil. Nu după mult timp, fără nici o dovadă serioasă, din câte știam, secția din Londra a început să vehiculeze ideea că Feliks fusese răspunzător de trădarea de acum cinci ani.

Asta a pus-o inevitabil pe Bella, într-o lumină și mai defavorabilă. Se vorbea despre convocarea ei la Londra pentru a o supune unui interogatoriu susținut. Însă mi-am folosit autoritatea de ofițer de caz al lui Brandt, avertizând secția din Londra

că nu avea voie să acționeze în felul acesta. Brandt nu ar fi acceptat niciodată. Foarte bine, a sosit răspunsul — tipic pentru modul deschis în care trata lucrurile Haydon — adu-i pe amândoi, iar Brandt va putea asista la interogatoriu. Acest ordin m-a deranjat atât de tare încât am fost nevoit să plec la Londra, unde am insistat să i se expună cazul meu lui Bill personal. Intrând în biroul său, l-am găsit lungit pe șezlong, una din goangele lui fiind refuzul de a sta la birou. Într-un vechi vas de porțelan ardea un bețișor de lemn aromat.

— Poate că fratele Brandt nu este atât de susceptibil pe cât îl crezi tu, tinere Ned, mi s-a adresat el, pe tonul unui acuzator și privindu-mă pe deasupra ochelarilor cu jumătăți de rame. Nu cumva chiar *tu* ești cel cu arțag ?

— Fata asta i-a luat mințile, i-am răspuns.

— Dar ție ?

— Dacă începem s-o acuzăm în fața lui, înnebunește. Nu trăiește decât pentru ea. Ne trimite la dracu, distruge rețeaua și mă îndoiesc că există altcineva care s-o conducă.

— Un Garibaldi al Mării Baltice, a rostit gânditor Haydon. Bine, bine. Și totuși, nici de capul lui Garibaldi n-a fost mare lucru, nu ?

Aștepta reacția mea, însă eu am preferat să iau întrebarea lui drept retorică. A sfârșit prin a vorbi tărăgănat.

— A spus ceva despre indivizii cu care s-a iubit prin pădure ?

— Nu vorbește niciodată despre asta. Brandt da, ea nu.

— Atunci despre ce vorbește ?

— Despre destul de puține. Dacă spune ceva interesant, o face de obicei în letonă iar Brandt

traduce sau nu, după cum găsește de cuviință. În rest, zâmbește și se uită.

— La tine ?

— Nu, la el.

— Și pare-se că e meșteră la ocheade.

— Da, cred că e atrăgătoare.

— Pare a fi femeia ideală, a declarat el, după ce a stat puțin pe gânduri. Zâmbește și privește, tace, e bună la pat — ce vrei mai mult ?

M-a privit din nou intrigat peste ochelari, reluând dialogul.

— Vrei să spui că nu vorbește nici *germana* ? Având în vedere de unde provine, e imposibil. Nu face pe prostul !

— Când n-are încotro, vorbește germana, dar fără tragere de inimă. Vorbitul letonei este un gest patriotic. Al germanei nu.

— Țâțe ca lumea ?

— Destul de...

— Nu poți să te apropii de ea ceva mai mult ? Evident, fără să-i deranjezi pe porumbei. Vreau doar răspunsul la câteva întrebări esențiale, care ne-ar ajuta. Nimic extraordinar. Vreau să știu dacă e sinceră, și dacă fratele Brandt a fost cel care a adus-o în cuibușor în viteza a cincea, sau Centrul din Moscova. Vezi ce poți să scoți de la ea. Ăla nu poate fi tatăl ei natural, cred că-ți dai seama. E imposibil.

— Cine anume ? am întrebat, crezând pentru un moment că vorbea tot de Brandt.

— Tatăl ei, Feliks. Ăla care a fost sau nu împușcat. Fermierul. Din dosar reiese că ea s-a născut în ianuarie 1945, nu ?

— Da.

— Deci, a fost zămislită cam prin aprilie 1944.

Or, dacă ar fi să-l credem pe Brandt, la data respectivă așa-zisul tată pierea într-un lagăr de prizonieri de război din Germania. Ține cont că aici nu trebuie să fim prea rigizi. Cred că nu era atât de greu, ca, în timp ce omul era la închisoare, cucoana să-și fi făcut de cap. În sfârșit, și cel mai mic detaliu poate conta când încercăm să luăm o hotărâre privind desființarea unei rețele care și-a trăit traiul.

I-am fost recunoscător lui Mabel că mi-a ținut companie în seara aceea, chiar dacă încă nu deveniserăm amanții secolului, așa cum visam. Desigur, nu i-am vorbit despre problemele mele de serviciu și în nici un caz despre Bella. Dat fiind că Mabel lucra la secția de verificare a nou-veniților, făcea parte din sectorul administrativ al Circului și de aceea ar fi fost o prostie să-mi împart grijile cu ea. Dacă am fi fost căsătoriți, ar fi fost altceva. Deocamdată, Bella trebuia să rămână secretul meu.

Așa a și fost. Întors în patul meu solitar din Hamburg, mă gândeam aproape numai la Bella. Dublul mister de care era înconjurată, ca femeie și ca posibilă trădătoare, aproape că o ridicase în ochii mei la rangul de pericol maxim. Departe de a-i mai atribui un rol secundar, vedeam în ea însăși soarta organizației noastre. De onestitatea ei depindea situația noastră : dacă Bella era nepătată, nici organizația noastră nu avea probleme. Dacă însă, manipulată de un alt serviciu, se infiltrase pentru a ne tenta, a ne slăbi și în cele din urmă a ne trăda, atunci probitatea celor din jurul ei era la rândul ei pătată și, într-adevăr, rețeaua putea considera că-și trăise traiul, ca să-l citez pe Haydon.

Am închis ochii și i-am văzut pivirea îndreptată spre mine, luminoasă și chemătoare. Am simțit din nou dulceața săruturilor ei când ne salutam la toate întâlnirile noastre, săruturi despre care aveam întotdeauna impresia că durau cu o fracțiune de secundă mai mult decât era normal. Îi vedeam trupul suplu în diferite poziții, îl întorceam pe o parte și pe alta, dar în același timp mă gândeam la posibilitatea ca ea să fie o trădătoare. Mi-am amintit de sugestia lui Haydon că ar fi trebuit să încerc „să mă apropii de ea" și am descoperit că nu eram capabil să separ simțul datoriei de propriile dorințe.

Am trecut în revistă într-o lumină critică diversele etape ale evadării sale. Fugise înainte sau după schimbul de focuri ? Și cum anume ? O prevenise vreun amant din trupele de securitate ? Avusese efectiv loc un schimb de focuri ? Și de ce nu-l mai plângea pe taică-său, în loc să facă dragoste cu Brandt ? Chiar și permanenta sa bună dispoziție părea că o acuza. Parcă o vedeam în pădure cu ucigașii și cu hoții. Oare i se supusese fiecăruia după bunul lui plac, iubindu-se când cu unul, când cu altul ? Am visat-o goală în pădure, iar pe mine tot gol lângă ea. M-am trezit rușinat și i-am telefonat dis-de-dimineață lui Mabel.

Nu cred că mi-am înțeles propria atitudine. Știam relativ puține lucruri despre femei, iar despre cele frumoase și mai puține. Nu mă gândisem niciodată că descoperirea unor defecte la Bella ar putea să-i slăbească influența sexuală asupra mea. Hotărât să urmez un drum drept, îi scriam lui Mabel în fiecare zi. Între timp, m-am concentrat asupra viitoarei misiuni a lui *Daisy*, o foarte bună ocazie pentru a-i lua Bellei un interogatoriu fără

menajamente. Vremea s-a stricat, ceea ce lui *Daisy* îi convenea de minune. Era toamnă și nopțile erau tot mai lungi. Lui *Daisy* îi plăcea și întunericul.

— Echipajul să fie pregătit pentru a porni luni, a comunicat secția din Londra într-un prim mesaj radio. De-abia vineri seara un al doilea mesaj ne-a dezvăluit destinația : Golful Norva din nordul Estoniei, la mai puțin de o sută șaizeci de kilometri vest de Leningrad. *Daisy* nu se aventurase niciodată atât de departe de-a lungul litoralului rusesc : fusese folosită, însă rar, pentru a veni în ajutorul patrioților care nu erau letoni.

— Aș da orice să merg cu voi, i-am spus lui Brandt.

— Ești prea periculos, Ned, a replicat el, bătându-mă amical pe umăr. Dacă ai rău de mare patru zile, zaci în cușeta ta și trebuie să te ajutăm noi, ce mama naibii.

Amândoi știam că era imposibil. Centrala nu-mi acordase niciodată mai mult de o plimbare nocturnă în jurul insulei Bornolm, și asta după o aprobare scoasă cu forcepsul.

Sâmbătă seara ne-am întâlnit la fermă. Kazimirs și Anton Durba au venit împreună într-o camionetă. Era rândul lui Anton să pornească pe mare. Cu un echpaj atât de restrâns, fiecare trebuia să știe de toate pentru a putea îndeplini pe rând diferitele funcții de pe vas. Nu se mai bea deloc, de-acum încolo *Daisy* era o navă „uscată". Kazimirs a adus homari, pe care i-am pregătit după toate regulile, cu un sos special, în timp ce Bella făcea pe ajutorul de bucătar, ducând și aducând fel de fel de lucruri și comportându-se încântător. După ce am terminat de mâncat, Bella

a strâns masa iar eu am întins hărțile sub lumina lămpii.

Optimist ca totdeauna, Brandt prevăzuse șase zile pentru traversarea Golfului Kiel. *Daisy* avea să înconjoare Bornholm dinspre partea suedeză, și să facă apoi escală la Sundre, la extremitatea de sud a insulei suedeze Gotland, pentru o semi-aprovizionare cu carburant și alimente. În timpul alimentării cu carburant, aveau să se apropie doi oameni. Unul dintre ei avea să întrebe dacă au ceva heringi, urmând să i se răspundă : „Numai în conserve. De ani de zile, prin apele acestea nu se mai găsește hering". Acest gen de dialog părea ridicol purtat așa la rece, ceea ce i-a făcut pe Anton și Kazimirs să izbucnească într-un râs forțat, imitați nu după mult timp de Bella, revenită din bucătărie.

Cu toate acestea, am continuat. Unul din cei doi avea să ceară să vină pe vas. Era un expert — n-am precizat „în sabotaj", pentru că opiniile celor dn echipaj pe această temă variau. Numele său în călătoria respectivă era Volodia. Avea să țină în mână o valiză din piele iar la buzunarul paltonului, urma să aibă doi nasturi, unul maro iar celălalt alb, semnificând buna sa credință. Dacă nu-și cunoștea numele, n-avea valiză și nici nasturi, ceilalți trebuiau să-l debarce imediat la Kiel, transmițând mesajul radio prevăzut pentru o astfel de eventualitate. Dacă totul se desfășura normal, semnalele radio erau interzise. În liniștea care s-a așternut, am auzit-o pe Bella mergând în picioarele goale pe podeaua de cărămidă și aducând niște lemne de foc.

De la Gotland, am continuat, vor trebui să se îndrepte spre nord-est în apele internaționale, ur-

mând apoi ruta principală până în Golful Finlandei și până lângă insula Hogland, unde vor ancora, așteptând căderea nopții. Apoi vor pleca spre sud pentru a ajunge în Golful Narva, unde vor trebui să debarce la miezul nopții.

Adusesem cu mine hărți la scară mare ale golfului și fotografii ale coastei nisipoase. Le-am întins pe masă iar oamenii s-au adunat în jurul meu pentru a le studia. Ceva m-a împins chiar atunci să ridic ochii și am surprins privirea Bellei, ghemuită în colțul ei. În lumina focului, în ochii ațintiți spre mine se citea o emoție puternică.

Le-am arătat oamenilor punctul de pe plajă unde trebuia să acosteze Zodiac-ul și punctul de pe promontoriu unde trebuiau să urmărească semnalele. Echipa care va debarca va purta ochelari concepuți pentru captarea razelor ultraviolete emise de echipa gazdă. Cu ochiul liber nu se va vedea nimic. Odată debarcat Volodia, cu tot cu valiză, barca pneumatică va mai aștepta două minute pentru un eventual pasager de înlocuire, după care va porni în viteză spre *Daisy*. În barcă nu va fi decât un singur om pentru a putea, în caz de nevoie, să mai ia la întoarcere un pasager. Am prezentat semnalele de recunoaștere care trebuiau executate în dialogul cu echipa gazdă. De data asta n-a mai râs nimeni. I-am informat în legătură cu coeficienții de pantă ai plajei de debarcare. Nu va fi lună pe cer. Se prevedea o vreme rea, lucru pe care de fapt ni-l și doream. Bella ne-a adus ceai, atingându-ne ușor când ne-a pus în față ceștile. Ai fi putut spune că își punea senzualitatea în slujba cauzei noastre. Ajungând în dreptul lui Brandt, care rămăsese aplecat deasupra unei hărți, a luat un aer grav și i-a mângâiat cu

amândouă mâinile spatele larg, ca și când ar fi vrut să-i transmită forța tinereții ei.

M-am întors acasă la cinci dimineața, fără să-mi fie deloc somn. După-amiază, am făcut drumul până la Blankenese cu Brandt și cu Bella într-o camionetă. Anton și Kazimirs, aflați pe punte toată ziua și pregătiți pentru călătorie, purtau căciulițe cu pompon și pantaloni impermeabili. Scoseseră vestele de salvare portocalii la aerisit. Am dat mâna cu fiecare în parte și le-am înmânat capsulele ermetice care conțineau pilulele aducătoare de moarte din cianură pură. O burniță cenușie cădea pe cheiul pustiu. Brandt s-a îndreptat spre pasarelă, dar când Bella a vrut să-l urmeze a oprit-o.

— Până aici, i-a spus el. Tu rămâi cu Ned.

Avea pe ea scurta de molton cu cheotori aplicate a lui Brandt și aceeași căciuliță de lână cu urechi, care cred că era aceeași pe care o purtase când fusese salvată. A sărutat-o, iar ea l-a ținut în brațe până când s-a desprins de ea pentru a urca pe vas, lăsând-o lângă mine. Anton a intrat în sala mașinilor și am auzit motoarele care au început să pufăie și să prindă viață. Brandt și Kazimirs au dezlegat parâmele. Nici unul din ei nu ne mai lua în seamă. Îndepărtându-se de cheu, *Daisy* se îndrepta leneșă spre mijlocul fluviului. Cei trei oameni au rămas cu spatele la noi. S-a auzit un sunet de sirenă și nava a dispărut din ochii noștri dincolo de cortina de ceață.

Ca niște copii abandonați, Bella și cu mine am mers ținându-ne de mână până la camioneta lui Brandt, fără să scoatem un cuvânt. De fapt, nici n-aveam ce să ne spunem. Am mai aruncat o privire spre *Daisy*, dar ceața o înghițise. Am privit-o

pe Bella, ai cărei ochi luceau mai tare ca de obicei și i-am simțit respirația accelerată.

— O să meargă, am asigurat-o, retrăgându-mi mâna pentru a deschide portiera. Au o mare experiență. Iar Brandt e un om minunat.

Chiar și în germană, ceea ce am spus a sunat stupid.

Bella s-a urcat lângă mine și mi-a luat din nou mâna. Fiecare din degetele sale părea insuflețit de o viață a lui. „Apropie-te de ea". insistase Haydon. În ultimul meu mesaj, îi promisesem că o să încerc.

La început am tăcut amândoi, uniți și totuși despărțiți de experiența noastră comună. Am condus prudent, căci eram tare încordat, ținând-o în continuare de mână, pentru a-i da liniștea necesară. Când am fost obligat să-i dau drumul ca să prind mai bine volanul, am observat că mâna ei a rămas lângă mine, suspendată în aer, așteptând s-o iau din nou. Deodată am devenit extrem de preocupat de locul unde aveam s-o duc. Mă gândeam la un restaurant elegant dintr-un subsol, cu separeuri pavate cu dale, unde îmi duceam agenții infiltrați în finanțe. Ospătarii respectabili i-ar reda liniștea de care avea nevoie. Însă mi-am adus aminte că era îmbrăcată cu scurta de molton a lui Brandt, în *jeans* și cizme de cauciuc. Nici eu nu eram mai bine îmbrăcat. Ș-atunci, unde s-o duc ? m-am întrebat îngrijorat. Se făcea târziu. Prin ceață, lumina pătrundea în cabane.

— Ți-e foame ? am întrebat-o.

Și-a pus mâna la loc în poală.

— Vrei să mergem să mâncăm la un restaurant ? am insistat.

A ridicat din umeri.

— Te duc înapoi la fermă ?

— De ce ?

— Păi, cum o să-ţi petreci timpul în următoarele zile ? Ce-ai făcut ultima dată când a fost plecat ?

— M-am odihnit şi am scăpat un pic de el, a zis ea cu un zâmbet la care nu mă aşteptasem.

— Atunci spune-mi cum vrei să-l aştepţi ? am întrebat-o cu o uşoară nuanţă de superioritate. Vrei să rămâi singură ? Sau să te întâlneşti cu alţi exilaţi şi să vorbiţi ? Ce preferi ?

— Nu contează, a răspuns ea, îndepărtându-se de mine.

— Hai, spune-mi. Ajută-mă şi tu un pic.

— O să mă dus la cinema, o să vizitez ceva magazine, o să răsfoiesc câteva reviste, o să ascult muzică şi o să încerc să studiez. O să mă cam plictisesc.

M-am hotărât s-o duc la apartamentul acela special amenajat, unde frigiderul era plin. Dă-i să mănânce şi să bea bine şi fă-o să vorbească, mi-am spus. După aceea, du-o până la fermă sau trimite-o cu un taxi.

Am intrat în oraş. Am parcat la două străzi de apartamentul meu secret, am luat-o de braţ pentru a trece pe trotuarul mărginit de pomi. Aş fi făcut acelaşi lucru cu orice femeie pe o stradă cufundată în întuneric, dar când i-am simţit braţul gol din mâneca scurtei lui Brandt, m-a trecut un fior. Oraşul mi-era străin. În spatele ferestrelor luminate ale caselor, oamenii vorbeau şi râdeau, ca şi când noi nici n-am fi existat. Bella mi-a tras-o spre sân — mai exact imediat sub el, făcându-mă să-i simt conturul prin haină. Mi-am

amintit atunci de glumele care se făceau la barul Circului pe socoteala ofițerilor care culegeau cele mai bune informații în pat! Mi-am amintit de Haydon care m-a întrebat dacă Bella avea țâțe ca lumea. Rușinat, mi-am retras mâna.

Alături de porțile cimitirului era o ușă pe unde intrau oamenii. Când am descuiat-o, lăsând-o pe Bella să treacă înainte, s-a întors spre mine ca să mă sărute pe ochi, ținându-mi fața în mâini. Am prins-o de mijloc, părându-mi-se ușoară ca un fulg. La lumina galbenă a felinarului cimitirului, am văzut în surâsul ei că era fericită.

— Toți sunt morți, a murmurat ea cu emoție. Dar noi suntem vii.

Am luat-o înainte pe scări, întorcându-mă la jumătatea drumului ca să mă asigur că mă urmează. Mi-era teamă să nu se răzgândească. Eram terorizat, nu pentru că n-aveam experiență — mulțumită lui Mabel, nu eram chiar așa nepriceput — ci pentru că îmi dădeam seama în fața mea un alt gen de femeie decât acelea pe care le cunoscusem. Era chiar în spatele meu, cu pantofii în mână, continuând să zâmbească.

I-am deschis ușa. A intrat sărutându-mă din nou și râzând vesel, ca o mireasă care trece pragul casei în brațele soțului. Mi-a trecut prostește prin minte că rușii nu-și dau mâna niciodată în pragul ușii. Poate că letonii aveau același obicei și poate că sărutările ei erau un fel de ceremonie de exorcizare. Aș fi întrebat-o, dar m-am trezit fără voce. Am închis ușa și am străbătut camera pentru a aprinde radiatorul electric care, atâta timp cât în cameră era rece, emana aer cald cu o forță enormă, pentru ca după aceea să se simtă doar

sporadic, ca un câine care tresare din când în când în somn.

M-am dus în bucătărie să aduc niște vin. Când am revenit, ea dispăruse, dar se vedea lumină pe sub ușa de la baie. Am pus masa cu grijă : cuțite, furculițe, linguri, brânză, friptură rece, pahare, șervețele de hârtie, tot ce găsisem, încercând să mă ascund în formalitățile sobre ale ospitalității.

Ușa camerei de baie s-a deschis iar Bella a apărut înfășurată în haina lui Brandt ca într-un capot și ținând cont că i se vedeau picioarele goale, nu mai purta nimic pe dedesubt. Își pieptănase părul. În apartamentul nostru secret țineam întotdeauna o perie de cap și un pieptene pentru oaspeți.

Presupunând că suspiciunile lui Haydon în privința ei erau întemeiate, îmi amintesc că am fost șocat văzând-o că purta scurta de molton a lui Brandt, fiind gata să-l înșele pe un om pe care deja îl trădase ; și mie îmi venea greu să mă știu în postura de răsfățat al soartei, când agenții mei înfruntau pericole dintre cele mai mari, cu pilulele sinucigașe în buzunare. Dar nu mă simțeam vinovat. Spun toate acestea ca să arăt că mintea mea se frământa în toate felurile pentru a-mi înfrâna dorința de a o avea.

Am sărutat-o și i-am scos haina. Nu mai văzusem niciodată o femeie atât de frumoasă. Și de fapt, în momentul acela și la vârsta mea, nu știam să fac deosebirea între adevăr și frumusețe. Pentru mine erau unul și același lucru și de aceea n-am putut decât să manifest pentru ea un respect admirativ. Dacă am avut față de ea cea mai mică bănuială, la vederea corpului ei gol m-am convins că era nevinovată.

Din clipa aceea, povestea mea se sprijină doar

pe ce mi-a rămas întipărit pe retină. Și astăzi continui să cred că Bella și cu mine suntem două persoane care atunci n-au avut nimic de-a face cu adevăratele lor identități.

Bella goală, în lumina palidă pe care o dădea radiatorul, culcată pe o parte, așa cum o văzusem pentru prima oară în fața șemineului de la fermă. Tocmai îi adusesem plapuma groasă din dormitor.

— Ești atât de frumoasă, i-am șoptit.

N-aș fi crezut niciodată că sentimentul ar fi putut fi reciproc.

Bella la fereastră, ca o statuie în lumina care venea din cimitir și care dădea părului ei reflexe aurii și îi scălda sânii în reflexe jucăușe.

Bella acoperindu-i chipul lui Ned cu sute de săruturi scurte care-l readuceau la viață. Bella râzând și descoperindu-și armonia desăvârșită, precum și frumusețea trupurilor noastre unite. Râsul Bellei pătrunzând până în cele mai intime clipe de dragoste, ceea ce nu mi se mai întâmplase niciodată cu o altă femeie, și făcând ca fiecare bucățică din noi să devină un prilej de sărbătoare care trebuia sărutat, dezmierdat și admirat.

Bella desprinzându-se de Ned, dar totuși oferindu-i-se și acceptându-l cu o cambrare a întregului corp, în timp ce-l mângâia și-i vorbea în șoaptă. Când plăcerea a început s-o copleșească, a încetat să-i șoptească, arcuindu-se spre spate. Și deodată a început să plângă, pentru mine și pentru cei morți, fiind în clipele acelea lucrul cel mai plin de viață de pe pământ.

Ned și Bella în picioare, privind spre cimitir și simțindu-se în sfârșit liniștiți și goliți de alte gânduri.

— Mai e și Mabel, am spus apoi, dar e prea devreme să ne căsătorim.

— Întotdeauna e prea devreme, a răspuns ea, după care am început din nou să facem dragoste.

Bella și cu mine în baie, eu înghesuit lângă robinete la capătul celălalt, iar ea mângâindu-mă pe sub apă cu mișcări lente și vorbindu-mi despre copilăria ei.

Bella pe plapumă, atrăgându-mi capul între picioarele ei.

Bella deasupra mea, încălecându-mă.

Bella îngenunchind pe mine, cu tainița deschisă în fața mea și atrăgându-mă în locuri pe care nu mi le imaginasem niciodată, nici măcar în patul meu de celibatar unde visasem de nenumărate ori la momentul acesta, încercând, în ciuda lipsei mele de experiență, să mă apăr de necunoscut.

Iar din când în când puteați să-l vedeți pe Ned moțăind pe sânii Bellei. Mâncarea a rămas neatinsă pe masa pe care o aranjasem atât de ceremonios. Cu mintea lucidă după ce făcuserăm dragoste, i-am pus tot felul de întrebări ale căror răspunsuri speram să fi putut satisface și curiozitatea lui Haydon și pe a mea.

Am dus-o acasă cu mașina, întorcându-mă în apartamentul meu pe la șapte dimineața, fără să pot dormi, în ciuda ultimelor două nopți fără somn. M-am așezat să scriu raportul privind întâlnirea iar stiloul parcă îmi zbura pe hârtie, căci eram încă în al nouălea cer. Așa cum mă așteptasem, nu aveam nici un mesaj de la *Daisy*. Spre sfârșitul zilei, am primit un raport provizoriu asupra traseului ei. Trecuse de Kiel și se îndrepta spre Kieler Förde. Urma să ajungă în largul mării în circa

două ore. Trebuia să mă întâlnesc în seara aceea cu un ziarist german care colabora cu noi iar a doua zi dimineață aveam o ședință la consulat. Am informat-o pe Bella despre toate acestea la telefon și codificat, promițându-i că mă voi duce la ea curând ; ținea mult de tot s-o vizitez la fermă. Voia după cum singură spunea, ca atunci când se va întoarce Brandt, să poată să-și amintească de mine în toate colțurile casei în care ne iubiserăm. Ce dovadă mai vreți despre acea forță a iluziei dragostei, unde nu găsisem nimic ipocrit sau paradoxal ? Ne creaserăm o lume a noastră, pe care ea dorea să și-o păstreze pentru vremurile când nu aveam s-o mai am alături. Asta era tot. Aparținea lui Brandt iar de la mine voia doar s-o iubesc.

Când am ajuns la fermă am trecut direct în salon, unde de data asta a pus ea masa. Așa după cum a dorit, ne-am așezat la masă goi pușcă. Voia să mă vadă așa în acel decor binecunoscut. După masă, am făcut dragoste în patul lor. N-am simțit nici o rușine, ci doar emoția de a fi fost introdus în cele mai intime locuri ale vieții lor. „Asta-i peria lui de păr", mi-a arătat ea. „Astea-s hainele lui. Acum stai exact în locul unde stă el". Într-o bună zi poate că o să înțeleg ce voia să însemne asta, mi-am spus, continuând pe un ton sobru : sau poate că în felul ăsta gusta ea plăcerea trădării ?

În seara următoare, eram așteptat la Lübeck de un bătrân polonez care coresponda clandestin cu un nepot mai îndepărtat de-al său din Varșovia. Acesta urmase un curs de pregătire pentru a deveni cifror în serviciul diplomatic polonez și se arătase dispus să spioneze pentru noi în schimbul

ajutorului dat pentru a se stabili în Australia. Secția din Londra avea de gând să-l abordeze direct. Întors la Hamburg, am dormit legănat. A doua zi dimineața, în timp ce îmi redactam raportul, un mesaj de la Londra m-a informat că *Daisy*, după ce se aprovizionase cu combustibil la Sundre, naviga spre Golful Finlandei, cu Volodia la bord. I-am telefonat Bellei, spunându-i că totul merge bine, iar ea m-a implorat : „Vino, te rog !"

Dimineața mi-am petrecut-o la poliția din Reeperbahn, încercând să-i scot din încurcătură pe doi marinari englezi beți de pe un vas comercial, care distruseră un bordel. După amiază, am luat parte la un ceai, o reuniune dintre cele mai plicticoase, organizată de soțiile de diplomați, în beneficiul „Săptămânii deținuților politici". Ah, ce bine era dacă ar fi distrus marinarii și acest bordel ! Când am ajuns la fermă, pe la opt seara, ne-am aruncat direct în pat. La două noaptea a sunat telefonul. A răspuns Bella. Era omul meu de la cifru care mă chema la birou : o comunicare cu indicația „descifrați pernonal !", extrem de urgentă, reclama prezența mea imediată. Am zburat ca vântul și nu mi-au trebuit decât patruzeci de minute pentru a ajunge la birou. În timp ce consultam cartea cu coduri, am simțit pe față și pe mâini parfumul Bellei.

Mesajul, adresat personal de Haydon șefului secției din Hamburg, informa că echipa care trebuia să debarce fusese supusă unui tir susținut de pe niște poziții pregătite dinainte. Barca dispăruse cu tot cu oamenii din ea, adică Anton Durba și Volodia, și aproape sigur că dispăruse și eventualul pasager care aștepta pe plajă. Nu se pomenea nimic de patrioții estonieni. Pe *Daisy* se captaseră

semnale ultraviolete venite de pe țărm, însă o singură serie de semnale în loc de două cât erau prevăzute și, fără îndoială, échipa estoniană fusese capturată încă din momentul în care fusese întinsă cursa pentru cei care trebuiau să debarce. Un scenariu bine cunoscut și vechi de vreo cinci ani. Stația de radio pentru cazuri de extremă urgență din Talin nu răspundea.

Aveam ordin să nu transmit nimănui această informație și să plec la Londra cu primul avion de dimineață, unde mi se rezervase un loc. Toby Esterhase urma să mă aștepte la Heathrow. Am redactat o ciornă de răspuns și i-am predat-o cifrorului meu, care l-a acceptat fără comertarii. Ăsta știe ceva, mi-am zis. Știe precis. Vorbise la telefon cu Bella la fermă. Iar restul putea să-l deducă studiindu-mi fața și adulmecându-mi parfumul.

* *
*

De data asta, în camera lui Haydon nu mai ardea nici un bețișor aromat. Stătea la birou, între Roy Bland, adjunctul său pentru Europa de Est, și Toby Esterhase. Responsabilitățile lui Toby nu fuseseră niciodată bine definite, pentru că-i plăcea să le mențină vagi, în speranța că aveau să fie din ce în ce mai mari. De fapt, se gudura pe lângă Haydon ca un cățeluș, ceea ce mai târziu avea să-l coste scump. Spre marea mea surpriză, era acolo și George Smiley, care stătea deoparte, posomorât, pe marginea șezlongului lui Haydon, chiar dacă semnificația atitudinii lui aveam s-o înțeleg abia după trei ani.

— Asta a fost pregătită din interior, a început Haydon fără altă introducere. Misiunea a fost sa-

botată cu mult înainte. Dacă valurile nu l-au înghițit pe Durba cu tot cu navă, acum e strâns cu ușa ca să ciripească. Volodia nu știe prea multe, dar ăsta e ghinionul lui, pentru că anchetatorii nu-l vor crede și va trebui să justifice existența valizei cu explozibil. Poate că a înghițit pilula ucigașă, dar m-ar mira — e un prostănac.

— Unde e Brandt ? am întrebat.

— La Sarratt, într-una din camerele în care se iau interogatoriile, sub un puternic fascicol de lumină îndreptat spre el, urlând ca o fiară. Cineva undeva a făcut o gafă iar noi îl întrebam dacă nu cumva el e acela. Dacă nu, cine ? Este exact aceeași tip de porcărie ca ultima dată. Fiecare membru al echipajului este interogat separat.

— Unde e *Daisy* ?

— La Helsinki. Un echipaj din marina noastră a primit ordin să scoată nava de acolo în seara asta. Finlandezii nu vor să fie acuzați că oferă adăpost în porturile lor unor oameni care îi sâcâie pe ruși. Ar fi un adevărat miracol să nu audă presa de povestea asta.

— Înțeleg, am intervenit prostește.

— Cu atât mai bine, pentru că eu nu înțeleg. Ce facem ? Spune-mi. Ai treizeci de agenți în țările baltice care așteaptă doar un cuvânt din partea ta. Ce zici ? Abandonăm, ne cerem scuze ? Sau ne vedem de treabă și ne prefacem ocupați ? Orice sugestie e bine venită.

— Oamenii lui Durba nu cunosc nimic despre rețeaua estoniană, am obiectat. Anton nu poate spune ce nu știe.

— Atunci cine l-a trădat pe Anton ? Cine a ciripit în legătură cu debarcarea echipei, cine a dat coordonatele, plaja, ora ? Cine ne-a venit de

hac ? L-am întrebat și pe Brandt. Am crezut că ne-o va indica pe Bella, târfa asta baltică. În schimb, nerușinatul a sugerat că ar fi unul dintre ai noștri.

Era furios, și se descărca pe mine. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că amorțeala acestui om s-ar putea transforma într-o furie atât de violentă. Cu felul lui de a vorbi tărăgănat, puțin nazal și snob, reușea totuși să-și păstreze un calm aparent. Chiar atunci când se ambala, afișa o dezinvoltură extraordinară, care îl făcea să apară și mai deosebit.

— Așadar, ce zici ? m-a întrebat.

— Despre ce ?

— Despre *ea*, iubitule. Miss Letonia, cu mutra ei îmbufnată, a făcut el, fluturând raportul informativ pe care îl redactasem după prima noapte petrecută cu Bella. Am cerut un raport, a continuat el, nu un cântec de dragoste, pentru numele lui Dumnezeu.

— Mi se pare nevinovată, am replicat. Cred că e doar o țărăncuță simplă. Asta-i părerea mea și cred că și a lui Brandt. Mi-a răspuns la întrebări și tot ce mi-a relatat despre ea este plauzibil.

Între timp își recăpătase farmecul. Se pricepea ca nimeni altul. Îmi amintesc perfect felul cum acest om atrăgător și în același timp respingător știa să exploateze sentimentele altora, lui lipsindu-i cu desăvârșire.

— În general, spionii prezintă relatări plauzibile despre ei înșiși, a replicat el, răsfoindu-mi raportul. Mă rog, cei mai buni dintre ei. Nu-i așa, Toby? a adăugat, întorcându-se spre Esterhase.

— Absolut, Bill. Sută la sută, a răspuns Esterhase cel servil.

S-a lăsat liniștea când fiecare a început să stu-

dieze câte un exemplar al raportului, oprindu-se asupra pasajelor însemnate de Haydon. Roy Bland și-a ridicat ochii spre mine. Ne ținuse câteva prelegeri la Sarratt. Fost profesor, originar din Nord, cu un accent specific acelor locuri, Bland își petrecuse mai mulți ani în spatele Cortinei de Fier, chipurile ca profesor universitar.

— Bella recunoaște că Feliks nu e tatăl ei. De acord, Ned ? Mama ei a fost violată de nemți și a rămas însărcinată. Deci Bella este pe jumătate nemțoaică. Așa-i, Ned ?

— Da, Roy, așa mi-a spus.

— Când acela căruia ea îi zicea tată, adică Feliks, revine din lagărul prizonierilor de război și aude ce s-a întâmplat, o adoptă pe micuța Bella. Frumos din partea lui. Ți-a spus-o din proprie inițiativă, fără să facă din asta un secret. Nu-i așa, Ned ?

— Ba da, Roy.

— Și-atunci de ce mama dracului nu i-a spus și lui Brandt aceeași poveste ?

O întrebasem și eu acest lucru, așa că am putut să-i dau răspunsul pe loc.

— Când Brandt a adus-o în occident, i-a fost teamă că nu ar fi luat-o dacă ar fi aflat că nu era fiica celui mai bun prieten al lui. Pe-atunci nu erau amanți. El îi oferea protecție și o altă viață. Ea era speriată și a acceptat. Trăise în pădure. Venea pentru prima dată în occident. Tatăl ei era mort și avea nevoie de un alt tată.

— Adică de Brandt ? a întrebat sceptic Bland.

— Da, bineînțeles.

— Și nu crezi, Ned, că e al dracului de ciudat că totuși Brandt n-a aflat adevărul despre ea ? a întrebat el triumfător. Dacă Brandt fusese atât

de apropiat de tatăl ei, așa cum susține, n-ar fi trebuit să știe toate acestea ? Ce zici, Ned ?

Smiley a intervenit și el, probabil ca să mă ajute :

— E posibil ca Brandt *să știe*, Roy. Tu i-ai spune fiicei celui mai bun prieten al tău că adevăratul ei tată este un soldat german, dacă ea n-ar ști acest lucru ? Eu sunt sigur că n-aș face-o. Aș face tot ce mi-ar sta în putință ca s-o protejez. Mai ales dacă tatăl ei e mort, iar eu aș fi îndrăgostit de ea.

— M-ai las-o naibii de dragoste ! a exclamat Haydon, întorcând încă o pagină a raportului meu. Brandt e un satir bătrân și nerușinat. Dar cine e acest Tadeo de care ea vorbește tot timpul ? „Tadeo a văzut cum au fost aruncate cadavrele în camion. Tadeo zice că trupul tatălui meu a fost aruncat ultimul. În cei mai mulți s-a tras în plină figură, iar tatăl meu a fost împușcat în piept și în stomac, o mitralieră aproape că l-a despicat în două“. Pentru o ființă atât de plăpândă ca ea, mi se pare că descrie foarte amănunțit atunci când aceasta o avantajează.

— Tadeo a fost primul ei amant, am intervenit.

— Suntem puțin geloși, nu-i așa ? m-a întrebat Haydon, provocând râsul satrapilor care-l înconjurau.

Nu însă și pe al lui Smiley. Și nici pe al meu.

— Tadeo a fost la aceeași școală cu ea, am explicat. Primise ordin să stea de pază pe stradă când aveau loc întâlnirile. El însă făcea dragoste cu Bella pe un câmp din apropiere. Așa a reușit ea să scape. Tadeo a sfătuit-o să fugă, spunându-i cu cine să ia legătura când va ajunge la partizani. Apoi s-a ascuns într-o casă vecină, de unde a văzut tot

ce s-a întâmplat înainte de a pleca după ea. Toate acestea sunt în raportul meu.

Toby Esterhase a adăugat cu surâsul său sarcastic, într-o engleză cu accent austro-ungar :

— Și bineînțeles că Tadeo a avut bunul simț să moară, Ned. După câte văd, e destul de riscant să fii martorul a tot ce povestește Bella despre viața ei.

— A fost împușcat de un grănicer, am intervenit. Nici măcar nu încercase să treacă frontiera. Era într-o misiune de recunoaștere. Bella are impresia că oricine se apropie de ea moare, am adăugat, gândindu-mă fără să vreau la Ben.

— Poate că are dreptate, a spus Haydon.

Roy Bland mi-a luat apărarea. Curioasă schimbare de atitudine, dat fiind că aveam tot mai mult impresia că sunt în boxa acuzaților.

— Atenție, Tadeo putea în același timp să fie onest și să se fi înșelat în legătură cu moartea lui Feliks. E posibil ca poliția să fi simulat moartea acestuia. De fapt, pe el l-au aruncat în camion ultimul. Oricum, ar fi fost plin de sânge după măcelul acela. N-ar mai fi fost cazul să-l mai ungă cu sos de roșii...

Smiley i-a ținut isonul lui Bland. Am început să regret că folosisem diverse manevre pentru a obține un post în afara sferei lui de influență.

— Oare e tatăl ei chiar atât de important pentru noi, Bill ? a obiectat el. Feliks putea să fie o Iudă de prima mână, dar să aibă o fiică curată ca lacrima, nu-i așa ?

— Sunt de aceeași părere, am precizat. Își admiră tatăl și vorbește despre el fără nici o reținere. Îl venerează și poartă și acum doliu după el.

Mi-am amintit de felul cum privise spre cimitir și cum ținuse să se bucure de darul vieții. Am refuzat să cred că jucase teatru.

— Bun, să zicem că facem o excepție și credem ce ne spui, mi s-a adresat deodată Haydon, întinzându-mi o fotografie mai mare peste biroul său. Și cu asta ce dracu facem ?

Era o fotografie mult mărită, cu claritate mai redusă. Cred că era reprodusă tot de pe o fotografie. În colțul stâng, de sus, se afla o ștampilă roșie cu un singur cuvânt, „Vrăjitorul", care era după cum se zvonea, sursa cea mai secretă a secției din Londra. Avertismentul pe care mi l-a dat Toby Esterhase mi-a confirmat bănuiala :

— N-ai văzut poza asta niciodată, Ned. Ne-am înțeles ? mi-a spus peste umărul lui Haydon, cu tonul mieros pe care-l folosesc oamenii când vorbesc cu copiii. N-ai văzut nici cuvântul „Vrăjitorul". Odată ieșit din camera asta, ai uitat totul.

Era o fotografie de grup reprezentând tineri și tinere care pozau în fața unei cazărmi sau a unei clădiri dintr-un centru universitar. Erau cam șaizeci și purtau aceeași uniformă, bărbații cu costum și cravată, fetele în fuste lungi și bluze albe și sobre. Lângă aceștia se afla un grup format din bărbați mai în vârstă și o femeie cu un aer amenințător. Ambianța, îmbrăcămintea și fundalul, toate erau sinistre.

— A treia din stânga, rândul doi, mi-a indicat Haydon, dându-mi o lupă. Țâțe ca lumea, cum bine a spus tânărul domn.

Era Bella. Fără urmă de îndoială. Bella cu vreo trei-patru ani mai tânără, desigur, cu părul strâns

la spate și făcut coc. Cu ochii mari și luminoși, dar și cu zâmbetul nestăpânit, și cu obrajii netezi care îmi plăceau atât de mult.

— Ți-a șoptit vreodată Bella la ureche că a fost la școala de limbi străine de la Kiev ? m-a întrebat Haydon.

— Nu.

— Ți-a mai spus ceva despre pregătirea ei școlară, în afară de felul în care se zbenguia în fân cu Tadeo ?

— Nu.

— Evident, la Kiev este mai mult o serie de cursuri de vară decât o școală propriu-zisă. După terminarea școlii, în general nu se mai vorbește despre ea. Poate numai sub tortură. Teoretic, este o școală pentru interpreți, în practică însă o pepinieră de tinere speranțe pentru Centrul din Moscova. Aparține acestui centru, care numește profesorii și apoi își alege cele mai bune elemente. Cei mai slabi trec la Ministerul de Externe. La fel ca la noi.

— Brandt a văzut și el fotografia asta ? am întrebat.

— Îți arde de glumă ? a replicat Haydon, devenind foarte serios. Brandt e un martor ostil, ca toți ceilalți.

— Pot să-l văd ?

— Nu te sfătuiesc.

— Asta înseamnă nu ?

— Da, înseamnă nu.

— „Vrăjitorul" era și sursa raportului despre tatăl Bellei ?

— Ia vezi-ți tu de treburile tale, s-a rățoit el la mine, însă, văzând privirea mirată a lui Toby, am înțeles că ghicisem.

— Centrul din Moscova își fotografiază totdeauna elevii ? am întrebat, încurajat de sprijinul pe care îl citeam în privirea lui Smiley, îndreptată spre mine.

— Și noi facem asemenea poze la Sarratt, a replicat Haydon. De ce nu le-ar face și Centrul din Moscova ?

Simțeam cum îmi curge transpirația pe spate și știam că-mi pierd vocea. Totuși, am îngăimat ceva :

— A mai fost identificat cineva în fotografia asta ?

— Da.

— Cine ?

— Asta nu te privește.

— Ce limbi străine a studiat ?

Exasperat de atitudinea mea, Haydon și-a ridicat ochii spre cer, parcă implorându-l să-i dea răbdare.

— Ei bine, *toți* învață engleza, iubitule, dacă *asta* vrei să știi, mi-a răspuns, după care, punându-și bărbia în mâini, l-a privit îndelung pe Smiley.

Nu am prea multă intuiție și nu aveam cum să știu nici ce se întâmpla acum între acești doi oameni și nici ce se întâmplase deja. Însă chiar dacă am preferat să stau deoparte, aveam sentimentul că eram prins între două focuri. Oricât de departe aș fi fost de politica internă a Centralei, n-am putut să nu observ zarva provocată de bătălia care se dezlănțuise : marele X trecuse pe coridor fără să-l salute pe Y ; A refuzat să se așeze la aceeași masă cu B ; serviciul lui Haydon de la Stația Londra devenise un fel de stat în stat, informatorii și mergând până la modeștii și devotații noștri poș-

tași din baia de aburi a birourilor de sortare, unde deschideau conștiincios scrisorile cu ajutorul vaporilor din samovarele aflate permanent pe foc. Se vorbea chiar de faptul că adevărata confruntare de titani avusese loc între Bill Haydon și șeful în exercițiu, ultimul autointitulându-se Tartorul. Iar ca slugă devotată a acestuia din urmă, Smiley era mai degrabă de partea lui decât de a lui Haydon.

Se șoptea, de asemenea, că Smiley însuși fusese trecut pe linie moartă sau, în termeni mai delicați, că trebuia să ia în considerare un post de profesor, pentru a putea în felul acesta să se ocupe mai atent de propria viață conjugală.

Privirea insolentă a lui Haydon a devenit glacială, căci se aștepta ca și Smiley să-l privească la fel. Așa cum ne așteptam și noi. Numai că Smiley n-a făcut-o. Se purta ca și cum ar fi refuzat să răspundă la salut. Întins pe șezlong, cu sprâncenele ridicate, cu pleoapele lăsate în jos și capul rotund aplecat, contempla absorbit un covor de rugăciune persan, un alt obiect decorativ excentric din biroul lui Bill. Continua să studieze covorul, făcându-se că nu-și dă seama că Haydon îl urmărește atent, deși cu toții știam — chiar și eu — că sesizase. Apoi, cu o expresie dezaprobatoare a feței, s-a ridicat cu gesturi firești — căci nu recursese niciodată la scene dramatice — și și-a strâns hârtiile.

— Ei bine, cred că am epuizat subiectul, nu-i așa Bill ? a întrebat el. Tartorul ar dori ca într-o oră să se întâlnească cu ofițerii autorizați, dacă toată lumea e de acord, pentru a trage niște concluzii. Ned, trebuie să mai discutăm puțin despre povestea de la Zürich. Poate dai pe la mine după ce termini cu Bill.

După douăzeci de minute, mă aflam în biroul său.

— Crezi că e adevărată fotografia aia? a întrebat el, fără să aducă vorba despre Zürich.

— N-am încotro.

— De ce spui asta ? Ar putea fi trucată. Dezinformarea există peste tot. Știi doar că uneori Centrul din Moscova a recurs la asemenea metode. Au mers până acolo încât au discreditat oameni nevinovați, după cât mi s-a spus. De altfel, au un întreg serviciu pentru acest gen de misiuni, în care lucrează vreo cinci sute de ofițeri.

— Dar de ce e suspectată Bella și nu Brandt sau vreun membru al echipajului ?

— Ce ți-a spus Bill să faci ?

— Nimic. Zice că o să primesc ordinele în timp util.

— Nu i-ai răspuns la întrebare. Crezi că trebuie dizolvată rețeaua ?

— Mi-e greu să spun. Eu nu sunt decât contactul local. Rețeaua este condusă direct de secția din Londra.

— Și totuși...

— Nu putem să scoatem treizeci de agenți. Am declanșa un război. Și dacă închidem filierele de intrare și ieșire, nu văd ce am mai putea face pentru acești oameni.

— Înseamnă că oricum sunt terminați ? a sugerat el, mai mult pe tonul unei afirmații decât al unei întrebări.

Unul din telefoanele de pe birou a zbârnâit, dar nu a ridicat receptorul. A continuat să mă privească cu o îngrijorare îngăduitoare.

— Bine, Ned, dar dacă sunt într-adevăr terminați, gândește-te că nu tu ești de vină, a adăugat

el amabil. Nimeni nu ți-a cerut să duci singur bătălia cu Centrul din Moscova. Probabil că e greșeala Etajului Cinci sau a mea. Oricum, nu a dumitale.

A făcut un semn cu capul din care reieșea că discuția se încheiase. După ce am închis ușa, telefonul a încetat să sune.

M-am întors la Hamburg în aceeași seară. Bella părea emoționată când i-am telefonat, dar tristă că nu putusem să fug imediat până la ea.

— Unde e Brandt ? m-a întrebat.

Habar n-avea că telefoanele puteau fi ascultate. I-am spus că era bine, foarte bine. Vorbindu-i, m-am simțit vinovat că știam atât de multe iar ea atât de puțin. Haydon îmi recomandase să mă comport față de ea cât mai natural : „Indiferent ce-ai făcut înainte, continuă să acționezi în același mod, sau poate chiar mai convingător. Nu vreau să bănuiască nimic". Ar fi trebuit să-i spun că Brandt o iubea, lucru la care se părea că ținea foarte mult. Bănuiam că atunci când începuseră să-l tortureze ceruse să mă vadă. Speram acest lucru, pentru că avusesem încredere în el și eram răspunzător de el.

Am încercat să nu mă las copleșit de soarta mea atâta timp cât în jur aveau loc drame mult mai grave. Dar nu era ușor. Cu doar câteva zile înainte, Brandt și echipajul depindeau de mine. Eram purtătorul de cuvânt și apărătorul lor. Acum, unul din ei era mort, sau mai rău, iar ceilalți fuseseră luați de sub responsabilitatea mea. Deși lucrase sub umbrela Londrei, rețeaua reprezentase familia mea adoptivă. Azi nu mai era decât o inaccesibilă armată formată din umbre ce pluteau între viață și moarte.

Cel mai neplăcut era că mă simţeam influenţat simultan de zeci de teorii contradictorii şi totuşi, în mintea mea, fiecare din ele era valabilă : ba încercam să mă conving că Bella nu era vinovată, aşa cum susţinusem în faţa lui Haydon, ba mă întrebam cum comunica ea cu şefii ei. Răspunsul era: foarte simplu. Ieşea la cumpărături şi mergea la cinema sau la şcoală. Putea oricând să întâlnească diverşi curieri şi să umple sau să golească cutiile secrete de scrisori cu rapoarte confidenţiale.

Am sărit imediat în apărarea ei. Bella nu era o „stricată". Fotografia fusese trucată, iar povestea cu tatăl ei nu însemna nimic. O spusese şi Smiley. Existau o sută de feluri în care putea fi ratată misiunea, fără ca Bella să fie implicată cu nimic. Măsurile noastre de securitate operaţională erau stricate, dar nu atât de stricate cum aş fi dorit. Predecesorul meu se dovedise a fi corupt. Nu cumva, în afara inventării de agenţi, îi mai şi trădase pe câţiva ? Şi chiar dacă n-o făcuse, oare chiar era imposibil ca trădarea, aşa cum sugerase Brandt, să fi venit din curtea noastră şi nu a lui ?

N-aş vrea să vă fac să credeţi că, singur în pătuţ în seara aceea, tânărul Ned a reuşit, fără ajutorul cuiva, să descurce iţele trădării, iţe nedescurcate de atâta vreme nici măcar de perspicacitatea lui George Smiley. O sursă putea fi inventată, o asemenea capcană putea să nu fie cunoscută, iar un ofiţer experimentat din serviciul de informaţii putea lua o decizie greşită — şi totuşi toate acestea fără ajutorul unui trădător din cadrul Etajului Cinci. O ştiam prea bine. Nu eram un copil şi nici nu mă număram printre maniacii conspiraţiilor care nu văd decât comploturi în cadrul Circului.

Cu toate acestea, am analizat situația, așa cum ar face oricine dintre noi la atingerea unui maximum de fidelitate față de serviciul în care lucrează. De pe poziția mea umilă, am pus cap la cap toate știrile false propagate de zvoniștii din cadrul Circului, inexplicabilele eșecuri și scandalurile repetate, furia mereu crescândă a verilor noștri americanii, reorganizarea fără sens, rivalitățile inutile între oameni care azi erau nemuritori iar a doua zi demisionari. Anumite fapte vădind o incompetență flagrantă erau luate drept dovezi de înaltă trădare, iar dovezile de trădare erau puse pe seama incompetenței.

Dacă ar fi să cred în maturizare, atunci se poate spune că în noaptea aceea am făcut un pas mare spre maturitate. Mi-am dat seama că Circul nu se deosebea prea mult de celelalte instituții engleze, numai că acesta își făcea jocurile în siguranța camerelor sigilate, având în loc de jetoane vieți omenești. Totuși, mi-a făcut plăcere să ajung la această constatare, care m-a determinat să-mi asum din nou responsabilitatea actelor mele, până atunci prea ușor lăsată în seama altora. În lupta neîncetată dintre supunere și personalitate de la începutul carierii mele, se poate că supunerea a prevalat. În seara aceea însă, am depășit o anumită limită. M-am hotărât ca din momentul acela să mă supun mai mult instinctelor și dorințelor mele și să nu mă mai las strâns în chingi din care se părea că nu pot scăpa.

Ne-am întâlnit în apartamentul secret. Dacă ați fi căutat cu lumânarea un teren neutru mai bun decât acesta n-ați fi găsit. Ea încă nu știa nimic despre catastrofă. Nu i-am spus decât că Brandt

fusese convocat în Anglia. Am făcut dragoste fără să mai aşteptăm o clipă, cu o frenezie animală. Am profitat de luciditatea care se instalează de obicei după elaţiunea sexuală pentru a începe interogatoriul.

I-am mângâiat părul, jucându-mă cu el și netezindu-i-l. Apoi i l-am ridicat cu ambele mâini la spate, făcându-i un coc improvizat.

— Acum arăţi foarte serioasă, am remarcat, sărutând-o. Ai mai purtat părul așa? am întrebat-o cu un al doilea sărut.

— Când eram mai mică.

— Când a fost asta ? am întrebat-o, cu buzele apropiate de ale ei. Înainte de Tadeo ? Când anume ?

— Înainte de-a fugi în pădure. Atunci mi l-am tăiat. Mi l-a tăiat o femeie cu cuţitul.

— Ai vreo fotografie de atunci ?

— În pădure nu făceam fotografii.

— Înainte, vreau să spun. Când îl purtai ca o doamnă din lumea bună.

— De ce ? a întrebat ea, ridicându-se.

— Vreau să știu, asta-i tot.

Mă privea cu ochii ei aproape incolori.

— Ne-au făcut poze la școală. Dar de ce mă întrebi ?

— În grup ? Cu toată clasa ? Ce fel de fotografii ?

— De ce vrei să știi ?

— Spune-mi, Bella. Trebuie să știu.

— Ne făceau fotografii cu toată clasa și individuale pentru acte.

— Ce fel de acte ?

— Pentru buletinul de identitate și pașapoarte.

Nu era vorba de pașapoarte așa cum le înțe-

legem noi, ci de niște documente de liberă trecere pentru deplasările în interiorul Uniunii Sovietice. Fără așa ceva, nici un cetățean liber nu putea să treacă strada.

— O fotografie luată din față ? Fără să zâmbești ?

— Da.

— Ce-ai făcut cu pașaportul pe care l-ai avut ?

Nu-și mai amintea.

— Când te-au fotografiat, ce-ai avut pe tine? am întrebat-o, sărutând-o pe sâni. Nu erai cum ești acum ! Cum erai îmbrăcată ?

— Într-o bluză cu cravată. Dar ce rost au toate întrebările astea ?

— Bella, ascultă-mă. Știi pe cineva de acasă, un coleg de școală, un fost iubit, o cunoștință, care ar putea avea o fotografie de-a ta cu părul strâns la spate ? Cineva căruia ai putea să-i scrii sau care ar putea fi contactat ?

S-a gândit puțin, privindu-mă.

— Mătușa mea, a răspuns îmbufnată.

— Cum o cheamă ?

Mi-a dat numele.

— Unde locuiește ?

— La Riga, cu unchiul Janek.

Am luat un plic, am așezat-o la masă, așa goală cum era, ca să scrie adresa completă a mătușii. I-am pus în față o foaie de hârtie și i-am dictat o scrisoare, traducând-o direct în timp ce o scria.

Înainte de a-i pune o nouă întrebare, am ridicat-o și am sărutat-o tandru.

— Încă un lucru, Bella. Ai urmat vreo altă școală, de orice fel, în afară de școala din orașul tău ?

A clătinat din cap.

— Nici cursuri de vară ? Sau o școală specială ? Pentru limbi străine, de exemplu ?

— Nu.

— Engleza ai învățat-o la școală ?

— Bineînțeles că nu. Altfel aș vorbi-o curent. Ce-ți veni, Ned ? De ce-mi pui asemenea întrebări prostești ?

— *Daisy*`a dat de bucluc, i-am spus, privind-o în ochi. Au avut loc schimburi de focuri. Brandt n-a fost lovit, alții însă da. Doar atât am voie să-ți spun. Vom pleca mâine împreună la Londra. Vor să ne pună câteva întrebări ca să afle ce greșeală s-a comis.

A închis ochii și a început să tremure. Apoi a deschis gura și a scos un vaiet înfundat.

— Am încredere în tine, am asigurat-o. Vreau să te ajut și să-l ajut și pe Brandt. Asta-i adevărul.

S-a apropiat iar de mine, punându-și capul pe pieptul meu ca să plângă. Redevenise un copil. De fapt poate că nici nu fusese vreodată altceva. Sau poate că, ajutându-mă să cresc, nu făcuse decât să mărească distanța dintre noi. Îi adusesem un pașaport britanic, pentru că era apatridă. Am făcut-o să stea lângă mine toată noaptea. S-a agățat de mine ca un om care se îneacă. Nici unul din noi n-a dormit.

În avion m-a ținut de mână, dar eram deja doi străini. A început să vorbească, dar cu o voce pe care nu i-o mai recunoșteam. O voce fermă, matură, marcată de tristețe și deziluzie, care mi-a amintit de vocea Stefaniei când mi se adresase pe acel ton profetic pe insulă.

— *Es ist ein reiner Unsinn*, mi-a spus Bella. E o adevărată absurditate.

— Ce anume?

Şi-a retras mâna, fără mânie, ci pur şi simplu deznădăjduită.

— Le spuneţi să intre în foc şi aşteptaţi apoi să vedeţi ce se întâmplă. Dacă n-o păţesc, sunt eroi, dacă da, sunt martiri. Nu câştigaţi nimic important, dar îmi încurajaţi poporul să se ducă la moarte. Ce vreţi să facem ? Să ne ridicăm şi să lichidăm singuri opresorul rus ? Dacă încercăm, veniţi să ne ajutaţi ? N-aş crede. Părerea mea e că întreprindeţi din când în când câte ceva fiindcă nu puteţi rămâne cu mâinile în sân. Dar cred că nu ne ajutaţi cu nimic.

Nu voi uita niciodată cuvintele rostite de Bella, pentru că ele însemnau şi o respingere a dragostei mele. Mă gândesc şi azi la Bella, în fiecare dimineaţă când ascult ştirile, înainte de a-mi scoate câinele la plimbare. Mă întreb ce credeam atunci despre promisiunile pe care le făceam acelor baltici curajoşi şi dacă erau cumva aceleaşi promisiuni pe care ne grăbim şi azi să le facem, însă fără să ni le respectăm.

De data asta, la aeroport ne-a întâmpinat Peter Guillam, ceea ce m-a liniştit, pentru că figura lui plăcută şi bunele sale maniere parcă îi dădeau Bellei mai multă încredere. O adusese cu el pe Nancy, o fată de la serviciul de filaj, care s-o însoţească pe Bella pe post de doamnă de companie. Au încadrat-o şi au trecut cu ea pe la vamă, conducând-o apoi spre o camionetă gri, proprietate a inchizitorilor de la Sarratt. Mi-ar fi plăcut să se fi gândit cineva să trimită o maşină mai puţin impresionantă pentru că, văzând-o, Bella s-a oprit şi s-a uitat la mine mustrător, înainte ca Nancy s-o ia de braţ şi s-o ajute să urce.

Am aflat cu această ocazie că, în viața tumultoasă a unui ofițer de caz sunt foarte rare situațiile când poți să-ți iei rămas bun în mod elegant.

* *
*

Tot ce pot să vă spun este ce am făcut după aceea și ce am aflat mai târziu. M-am dus la biroul lui Smiley, unde am rămas cea mai mare parte a zilei, încercând să-l prind între două ședințe. Protocolul cerea să merg mai întâi la Haydon, însă oricum nu-i respectasem instrucțiunile când o interogasem pe Bella și bănuiam că Smiley m-ar asculta cu mai multă bunăvoință. Așa a și făcut, după care a luat scrisoarea Bellei și a studiat-o.

— Dacă am expedia-o de la Moscova punând o adresă sigură în Finlanda pentru răspuns, ar putea să țină, am insistat.

Dar, așa cum se întâmpla adesea, am avut impresia că Smiley vedea mult mai departe decât mine, în sfere din care eu eram exclus. A aruncat scrisoarea într-un sertar pe care l-a închis.

— Nu cred că va fi necesar, a spus el. Mă rog să sperăm că nu.

L-am întrebat ce aveau de gând cu Bella.

— Cred că, în general, cam ce-au avut și cu Brandt, a răspuns el, reușind să-și elimine pentru un moment îngrijorarea de pe față și să-mi zâmbească, nu însă fără tristețe. Vor trece împreună în revistă, toate detaliile vieții ei, vor încerca s-o prindă în diverse capcane, s-o hărțuiască. Nu-i vor face nici un rău. Fizic, vreau să spun. Nu vor spune ce au împotriva ei. Vor spera pur și simplu că-i vor distruge acoperirea. Se pare că cei mai mulți dintre cei care au protejat-o în pădure au fost arestați recent. Evdent, nu vor vorbi în favoarea ei.

— Ce vor face cu ea după aceea?

— Cred că încă mai putem evita ce e mai rău, chiar dacă altceva nu prea ne-a mai rămas, a replicat el, întorcându-se la hârtiile lui. E timpul să te duci la Bill, nu-i așa ? Cred că deja se întreabă ce pui la cale.

Îmi amintesc și acum expresia feței lui când mi-a dat drumul din birou : frământare, frustrare și mânie adunate laolaltă.

Trimisese oare Smiley scrisoarea, potrivit sugestiei mele ? Primise vreo fotografie ca răspuns? Și dacă da, aceeași cu cea pe care o trucaseră cei de la Centrul din Moscova și o inseraseră în fotografia de grup ? Aș fi vrut să se fi petrecut totul atât de simplu, dar în realitate lucrurile stăteau altfel, deși mi-ar plăcea să cred că eforturile mele pentru a o ajuta pe Bella avuseseră o oarecare influență în eliberarea și stabilirea ei în Canada, ambele survenite câteva luni mai târziu, în împrejurări care-mi sunt și azi necunoscute.

Brandt a refuzat s-o primească înapoi și cu atât mai puțin s-o lase să-l urmeze. Îi spusese Bella ceva despre legătura noastră ? Sau altcineva ? Mă îndoiam foarte tare, în afară de cazul că i-ar fi spus Haydon însuși, din pură răutate. Bill ura toate femeile și pe majoritatea bărbaților și nu cunoștea plăcere mai mare decât să răscolească în sufletele oamenilor.

Brandt a fost și el absolvit de vină și, după o oarecare împotrivire a Etajului Cinci, i s-a dat un ajutor ca să se integreze într-o viață normală și respectabilă. Așa se face că a reușit să-și cumpere o ambarcațiune și să plece în Antile, unde și-a re-

luat vechea activitate de contrabandist, de data aceasta oprindu-se la traficul de arme pentru Cuba.

Iar trădarea ? Smiley mi-a spus mai târziu că Haydon nu putea suporta eficacitatea reţelei lui Brandt, astfel încât o trădase, aşa cum îl trădase şi pe predecesorul lui Brandt, încercând să dea vina pe Bella.

Se înţelesese cu Centrul din Moscova ca acesta să inventeze probe împotriva ei, pe care le-a prezentat ca venind din partea misteriosului Merlin, cel care furniza informaţiile „Vrăjitorului". Smiley, care ridicase foarte mult ştacheta cârtiţelor îşi făcuse cunoscute suspiciunile la nivel foarte înalt, pentru ca apoi să se vadă îndepărtat pentru că avusese dreptate. A fost nevoie de doi ani pentru a-l reintegra, cu misiunea de a pune ordine în centru.

Şi lucrurile au decurs normal până la începuturile propriei noastre *perestroika* — în iarna anului 1989 — când Toby Esterhase, omniprezentul supravieţuitor, a condus o delegaţie formată din cadre medii ale Circului la Centrul din Moscova, un prim pas din ceea ce iubitul nostru minister de externe insista să numească „normalizarea relaţiilor dintre cele două servicii".

Echipa lui Toby a fost bine primită în piaţa Dzerjinski şi i s-a arătat cea mai mare parte a instalaţiilor, evident în afară de camerele de tortură ale fostei închisori Lubianka şi acoperişul de pe care mai cădeau unii deţinuţi neatenţi care îşi pierdeau echilibrul. Toby şi oamenii săi au fost invitaţi de gazde să ia masa împreună, oferindu-li-se tot felul de distracţii. Şi-au cumpărat căciuli,

şi-au pus în piept insigne umoristice şi s-au fotografiat în piaţa Dzerjinski.

În ultima zi, ca un gest de supremă bunăvoinţă, au fost escortaţi până într-una din sălile din imensul hol al comunicaţiilor din Centru, unde se primeau şi se prelucrau rapoartele de la toate sursele. După cele povestite de Toby, în momentul în care au părăsit sala respectivă, atât el cât şi Peter Guillam au întrezărit în acelaşi timp, la capătul coridorului, silueta unui individ blond, înalt şi solid, care ieşise după toate aparenţele din toaleta bărbaţilor, pentru că nu mai exista decât o singură uşă în partea aceea a coridorului, pe care era marcat „femei".

Deşi era un bărbat oarecum în vârstă, a ieşit din încăperea aceea ca un taur. A rămas un moment pe loc, privind drept spre ei, ca şi când s-ar fi gândit dacă era bine să se apropie ca să-i salute sau să bată în retragere. Apoi, lăsând capul în jos şi, după cum li s-a părut, zâmbind, s-a întors şi a dispărut pe un alt coridor. Au avut totuşi timpul să remarce la el mersul legănat de marinar şi umerii de luptător.

Ca şi în viaţa de zi cu zi, nimic nu se pierde în lumea serviciilor secrete. Dacă Toby şi Peter au avut dreptate — unii susţin că i-a influenţat ospitalitatea rusească — atunci Haydon a avut un motiv în plus să-şi îndrepte bănuielile spre Bella şi să-şi elimine îndoielile faţă de căpitanul Brandt.

Fusese Brandt vândut din plecare ? Dacă da, eu sunt acela care, fără să ştiu, am înlesnit recrutarea lui şi am provocat moartea agenţilor noştri. E un gând îngrozitor care mă hărţuieşte adeseori în clipele de dinaintea zorilor, când stau lungit lângă Mabel.

Dar Bella ? Mă gândesc la ea ca la ultima mea dragoste, ca la drumul drept pe care n-am reușit să apuc. Dacă Stefanie a deschis în mine poarta îndoielii, Bella mi-a arătat cu degetul lumea reală atunci când încă mai era timp. Femeile care au venit după ele nu mai contează. Iar Mabel nu este altceva decât atracția amăgitoare a căminului pentru un bărbat întors de pe front. În amintirea mea, Bella rămâne la fel de vie ca prima noapte petrecută împreună în apartamentul secret care dădea spre cimitir — deși în visele mele îmi întoarce mereu spatele și se îndepărtează plină de reproșuri.

CINCI

— VREȚI SĂ SPUNEȚI că am putea avea și astăzi în Serviciu un al doilea Haydon ? a strigat un student pe nume Maggs, în mijlocul murmurelor colegilor. Care i-ar fi motivația, domnule Smiley ? Cine îl plătește ? Ce urmărește ?

Am avut îndoieli despre acest Maggs încă de la recrutare. Era menit unei cariere de fals ziarist și avea deja toate trăsăturile negative ale viitoarei sale profesiuni. Smiley însă era imperturbabil.

— A, sunt sigur că, dacă privim în urmă, îi datorăm lui Bill multă recunoștință, a răspuns el calm. N-a făcut decât să lichideze un Serviciu care oricum era în agonie. În ceea ce-i privește pe *noii* trădători, a adăugat el, încruntând mirat din sprâncene, sunt sigur că actuala conducere va avea nemulțumiții ei. Poate că și eu sunt unul dintre aceștia. Am constatat că devin din ce în ce mai radical pe măsură ce îmbătrânesc.

Dar credeți-mă că la vremea respectivă n-a simțit nimeni nevoia să-i mulțumească lui Bill.

Existase un „înainte" și un „după" în privința căderii în dizgrație a lui Bill și fiecare membru al Circului, bărbat sau femeie, putea să spună exact unde se găsea și ce făcea în momentul în care a

aflat îngrozitoarea veste. Cei mai în vârstă își aduc aminte și azi de liniștea care se așternuse pe coridoare, de fețele stupefiate și înmărmurite de la cantină, de apelurile telefonice fără răspuns.

Cel mai mult fusese afectată încrederea. Ca niște supraviețuitori traumatizați de un atac aerian, făcuserăm timid primii pași în afara caselor distruse pentru a începe acțiunea de reconstruire a citadelei. Se impunea o reformă radicală. Circul își abandonase vechea denumire, ca și labirintul culoarelor dickensiene și scările strâmbe din Cambridge Circus, care îi adăpostiseră rușinea, construindu-și în schimb un oribil turn din sticlă și oțel nu departe de gara Victoria, unde ferestrele se deschid la cea mai mică adiere de vânt și coridoarele sunt împuțite de mirosul greu al verzii râncede de la cantină și al substanțelor cu care se curăță mașinile de scris. Numai englezii știu să se pedepsească singuri cu asemenea închisori îngrozitoare. Peste noapte deveniserăm în mod oficial Serviciul, deși numele de „Circ" ne venea din când în când pe buze la fel cum ni se întâmpla să vorbim câteodată de lire, șilingi și pence, mult după trecerea la sistemul zecimal, la sistemul decimal.

Încrederea fusese distrusă pentru că Haydon fusese de-al nostru. Bill nu era un parvenit revanșard cu pistolul în buzunar, ci corespundea exact portretului pe care singur și-l făcea cu ironie: spion produs de Biserica Anglicană, cu unchi membri în comitete ale Partidului Conservator și un domeniu în paragină în Norfolk, unde arendașii i se adresau cu „Domnule William". Era un produs pur al sferelor înalte ale puterii din Anglia, al cărui centru crezuserăm că eram. Centru în care chiar el ne prinsese ca într-o capcană.

În ce mă privește, am reușit să aflu despre arestarea lui Bill — fapt cu care mă mândresc și azi — la douăzeci și patru de ore după restul personalului din cadrul Circului. De fapt, închis într-o celulă medievală fără ferestre, situată în spatele apartamentelor luxoase ale Vaticanului, conduceam o echipă de informatori ajutată de un călugăr cu ochii adânciți în orbite, pus la dispoziția noastră de serviciul secret al Vaticanului, deși informatorii ar fi preferat să le ceară sprijin rușilor mai degrabă decât colegilor seculari din Roma, cu sediul la câteva sute de metri de ei. Aveam misiunea să instalăm un microfon în sala de audiențe a unui episcop catolic corupt, implicat într-o afacere de troc, droguri contra arme, cu una din coloniile noastre pe cale de dezintegrare. De fapt, ce mai tura-vura, era vorba de Malta.

Monty și oamenii săi au fost trimiși în mod special la fața locului. Am trecut prin celule de închisoare boltite și am urcat cu greu scările subterane până la această poziție strategică, de unde am sugerat să facem un mic orificiu printr-un ciment vechi dintre blocurile de piatră ale unui zid gros de un metru. S-a căzut de acord ca orificiul să nu depășească doi centimetri în diametru, ceea ce ne permitea să introducem un pai lung din plastic care ar fi condus sunetul din camera vizată în microfonul nostru, menajând zidăria vetustă a palatului papal. Astăzi folosim un echipament mai sofisticat, dar anii șaizeci au marcat sfârșitul preistoriei tehnologiei și microfoanele erau încă la modă. În afară de aceasta, oricâtă bunăvoință am fi avut, nu puteam să ne arătăm cele mai performante instalații ofițerului de legătură al Vaticanului, cu atât mai mult cu cât acesta era un mo-

narh în straie negre, care părea că descinde direct din Inchiziție.

Sfredeleam laolaltă cu Monty, în timp ce călugărul ne privea. Trebuia să turnăm apă peste capetele înroșite ale mașinii de găurit, precum și pe mâinile și fețele noastre pline de transpirație... Trebuia să amortizăm zbârnâitul burghiului cu spumă lichidă și să verificăm mereu pe planuri pentru a ne asigura că nu ajungem cu sfredelul din greșeală în apartamentul pontifului. Căci intenția noastră era să sfredelim până la un centimetru de capăt și să ascultăm prin tapetul de hârtie sau prin tencuiala de ipsos.

La un moment dat am constatat că obiectivul fusese atins. Din păcate, chiar depășit. Capul burghiului lucra în gol. O rapidă prelevare de mostre prin aspirare ne-a adus în fața ochilor minuscule fire de mătase exotică. S-a așternut liniștea iar noi am rămas consternați. Atinseserăm cumva mobila ? Draperiile ? Vreun pat ? Sau poalele vreunui prelat nevinovat ? Fusese oare redecorată sala de audiențe după ultimele noastre fotografii de recunoaștere?

Chiar atunci însă călugărul a avut inspirația să-și amintească, șoptind îngrozit, că preamilostivul episcop colecționa broderii prețioase. Ne-am dat seama că bucățelele de stofă pe care le aveam sub ochi nu proveneau dintr-o sofa sau draperie și nici din niște zorzoane popești, ci erau fragmente dintr-o tapiserie de Gobelin. Imediat după aceea, scuzându-se, călugărul s-a făcut nevăzut.

Schimbând decorul, iată-ne apoi în vechiul oraș Rye din Kent, unde surori — domnișoarele Quayle — înființaseră un atelier de restaurare a tapiseriilor și, printr-un noroc — sau poate grație

solidelor legi ale relațiilor sociale din Anglia — fratele lor, Henry, era un fost membru al Serviciului, ieșit la pensie. I s-a dat de urmă lui Henry, iar surorile lui au fost luate pe sus din paturi și aduse la Roma într-un avion cu reacție al lui Royal Air Force, care a aterizat pe un aeroport militar, de unde o mașină le-a condus rapid până la noi. Monty s-a întors calm în fața clădirii și a pus în funcțiune o bombă fumigenă care a golit Vaticanul de jumătate din personal, oferind astfel echipei noastre, completată cu alți câțiva oameni, patru ore de lucru susținut în camera care ne interesa. Pe la mijlocul după-amiezii aceleiași zile tapiseria era perfect recondiționată, iar microfonul nostru instalat la locul lui.

Decorul s-a schimbat din nou, aducându-ne într-un salon păzit la uși de ostași ai gărzii elvețiene, cu priviri amenințătoare, în timp ce gazdele de la Vatican ofereau un dineu somptuos în onoarea noastră. Monty, cu un șervet alb agățat de gât, aduna sosul din farfuria cu *cannelloni* cu ajutorul unei bucăți de pâine, povestindu-le celor două vecine, discretele domnișoare Quayle, ultimele succese ale fiicei sale la școala de echitație.

— Probabil că nu știi, Rosie — de fapt nici n-ai avea de unde — însă fiica mea Beckie ține frâul în mâini cel mai bine din toate fetele de vârsta ei din întregul South Croydon.

Apoi s-a oprit brusc, ca să citească biletul pe care tocmai mi-l adusese un mesager de la secția noastră din Roma : *Bill Haydon, director al operațiunilor clandestine ale Circului, a mărturisit că este spion al Centrului din Moscova.*

— Mă întreb uneori dacă cea mai mare crimă a lui Bill n-a fost cumva faptul că a distrus iremediabil clipele plăcute petrecute împreună.

* *
*

M-am întors la Londra doar ca să mi se spună că atunci când o să fie cazul să mai aflu ceva o să mi se comunice. După câteva zile, șeful personalului m-a informat că fusesem trecut „pe linie moartă", ceea ce însemna că nu mai puteam fi numit decât în țări prietene. Era ca și când mi s-ar fi spus că din acel moment aveam să-mi petrec viața într-un scaun cu rotile. Nu greșisem cu nimic și nu eram în dizgrație, dimpotrivă. Însă în meseria noastră, acoperirea este o virtute iar în cazul meu fusese desconspirată.

Am eliberat biroul și mi-am permis să-mi petrec restul zilei dând o fugă până la țară. Nu-mi mai amintesc pe ce drum am luat-o, dar mi-aduc aminte de o plimbare pe jos în Sussex, pe colinele line de calcar cu faleze înalte de peste o sută cincizeci de metri.

A trebuit să aștept verdictul încă o lună :

— Îmi pare rău, însă va trebui să pleci din nou la emigranți, mi-a spus șeful personalului, cu obișnuitul lui ton disprețuitor. E vorba tot de Germania, a continuat el. Oricum, primele sunt onorabile și se poate schia, dacă ai curaj să te duci destul de sus.

ŞASE

SE APROPIA MIEZUL NOPŢII, însă buna dispoziţie a lui Smiley creştea cu fiecare nouă erezie. Mă făcea să mă uit la el ca la un Moş Crăciun poznaş care împărţea, împreună cu darurile, manifeste instigatoare la revoltă.

— Uneori cred că lucrul cel mai jalnic din perioada războiului rece a fost că am ajuns să credem cu uşurinţă în propria noastră propagandă, a spus Smiley cu un surâs indulgent. Nu vreau să par sentenţios, pentru că de fapt nu este un fenomen nou în istoria noastră. În timpul războiului rece însă, când duşmanii noştri minţeau, o făceau pentru a ascunde putreziciunea propriului sistem, în timp ce noi minţeam pentru a ne ascunde virtuţile, chiar şi de noi înşine. Noi camuflam chiar acele lucruri care ne legitimizau cauza : respectul faţă de individ, dragostea pentru varietate şi disponibilitatea de a discuta, convingerea că nu poţi guverna bine decât cu acordul celor guvernaţi şi capacitatea de a înţelege punctul de vedere al altuia — mai ales în ţările pe care le-am exploatat aproape până la ultima picătură de sânge pentru a ne satisface propriile interese. În numele unei pretinse corectitudini ideologice, ne-am sacrificat

compasiunea pe altarul indiferenței. I-am protejat pe cei tari împotriva celor slabi și am perfecționat arta de a minți în public. Ne-am făcut dușmani printre reformatori onești și prieteni printre cei mai infami potentați. Și nici măcar nu ne-am dat osteneala să ne întrebăm până când ne va permite această politică să ne apărăm societatea și să considerăm că merită să fie apărată.

Mi-a aruncat din nou o privire.

— Nu-i de mirare că am deschis porțile tuturor escrocilor și șarlatanilor din clica anticomuniștilor, nu-i așa, Ned ? Ne-am pricopsit cu lichelele pe care le-am meritat. Ned știe bine lucrurile astea, puteți să-l întrebați.

La care Smiley a izbucnit în râs, spre deliciul tuturor. După un moment de ezitare, am început și eu să râd, asigurându-mi studenții că într-o bună zi le voi spune și povestea asta.

Poate că vi se pare ceva fumat până la chiștoc, cum se spune în Statele Unite. Sau poate că ați făcut parte din asistența entuziastă de la una din acele prestații senzaționale, în timpul interminabilului turneu din centrul și vestul Americii. În acest circuit de conferințe au fost strângeri de mână din belșug și dejunuri la o sută de dolari, unde s-a mâncat o carne de pui fără nici un gust, deși n-a rămas nici un loc liber. În mintea noastră a rămas sub numele de „show cu Teodor-Latzi". Teodor era prenumele profesorului.

Poate, ca și mine, v-ați ridicat să vă alăturați numeroaselor ovații la intrarea în scenă a celor doi eroi : profesorul, înalt și arătând superb într-unul din noile costume scumpe cumpărate special pentru acest turneu, și micuțul Latzi, tacitur-

nul bucălat, cu ochi strălucitori și adânciți în orbite. S-au auzit aplauze atât înaintea cât și la sfârșitul expunerii. Iar ovațiile, indiferent cât de puternice, tot nu i-au putut răsplăti pe acești „remarcabili unguri americani care au deschis singuri o breșă în Cortina de Fier". Am citat din *Tulsa Herald*.

Poate că fiica dumneavoastră, sută la sută americancă, s-a îmbrăcat într-un costum al unei țărănci unguroaice, care îi stătea bine, și și-a pus flori în păr pentru evenimentul respectiv — se mai întâmplă și asemenea lucruri. Poate că ați trimis o donație Ligii pentru libertate, la o oarecare căsuță poștală din Wilmington. Sau ați citit un articol în *Reader's Digest*, în sala de așteptare a dentistului.

Sau poate că, aidoma lui Peter Guillam, pe atunci detașat la Washington, ați avut onoarea să asistați la premiera lor mondială, regizată în comun de verii noștri americani, poliția municipală a capitalei și FBI, în această citadelă a puritanismului auster care este Hay-Adams Hotel, situat chiar în fața Casei Albe. Dacă așa stau lucrurile, ați fost probabil considerați printre persoanele foarte influente. Trebuia să fii cel puțin ziarist sau un agitator de prima mână pentru a avea acces în liniștita sală de conferințe, unde fiecare cuvânt subînțeles avea putere de lege și unde oameni cu niște bluze umflate vegheau asupra confortului și securității audienței. Căci nu știa nimeni când se putea răzbuna Kremlinul. Pe vremea aceea, încă se gândea în acest mod.

Sau poate că le-ați citit cartea, încredințată unei edituri din Madison Avenue aservită verilor noștri ; o carte salutată cu laude docile, înainte de

a-și ocupa unul din locurile codașe pe lista succeselor de public ale ultimelor două săptămâni, din paleta lucrărilor de popularizare. Sper că ați citit-o pentru că, deși a apărut sub semnătura celor doi, această carte a fost scoasă în parte de mine, chiar dacă verii au preferat titlului meu un altul : *Ucigașul de la Kremlin*. Mai târziu o să vă aduc la cunoștință și titlul meu.

Ca de obicei, șeful personalului se înșelase. Oricine a trăit la Hamburg știe că München nu are nimic germanic în el. Este un loc aparte. N-am văzut niciodată vreo cât de mică legătură între cele două orașe, cu excepția faptului că în materie de spionaj atât München, cât și Hamburg, erau veritabile capitale europene. Chiar și Berlinul era un oraș de rang secund, dacă-l comparăm cu importanța evidentă a comunității invizibile din München. Cea mai mare și mai perversă dintre organizațiile noastre, denumită Pullach, după numele locului unde își avea sediul, fusese înființată mult prea devreme, imediat după 1945, de către americani. Ea cuprindea un grup dubios de foști ofițeri naziști, comandat de un fost general din serviciul de informații al lui Hitler, care aveau misiunea de-a intra în grațiile celorlalți vechi naziști din Germania de Est și, prin mituire, șantaj sau apel la sentimentul de camaraderie de a-i transforma în unelte ale occidentului. Se pare că americanilor nu le trecuse prin cap că est-germanii ar fi putut să facă același lucru în interesul lor, pe o scară mai largă și cu rezultate mai bune.

Serviciul german își avea sediul la Pullach, împreună cu americanii care la început i-au îndemnat să acționeze, după aceea să-și reducă acti-

vitatea iar în cele din urmă s-o întrerupă. Unde erau americanii, era toată lumea. Din timp în timp izbucneau scandaluri înfiorătoare, de obicei când unul din acești clovni uita pentru cine lucrează, făcea mărturisiri vărsând lacrimi de crocodil, își împușca amanta sau amantul, se sinucidea, sau trecea beat de partea cealaltă a Cortinei, jurând fidelitate celor cărora până atunci nu le fusese loial. N-am văzut în viața mea un asemenea bordel în materie de informații.

După Pullach au urmat cei ce descifrau coduri și maeștrii securității, apoi Radio Libertatea, Radio Europa Liberă și Radio-Universul Liber și în cele din urmă, pentru că de data asta era vorba de recrutarea membrilor acestor organizații, emigranții conspiratori, care începuseră să se creadă urmăriți de ghinion, însă fără să îndrăznească să o spună. Cu ei se pierdea o groază de timp în discuții despre lucruri inutile, cum ar fi cine va deveni șeful grajdurilor regale după restaurarea monarhiei, cine va obține Marele Ordin al Sfântului Petru și al Rezistenței, cine va ocupa palatul de vară al marelui duce după alungarea scursurilor comuniste din saloanele acestuia sau cine va recupera comoara de pe fundul lacului Schmilblick, uitând că acesta fusese secat de uzurpatorii bolșevici în urmă cu treizeci de ani pentru a construi pe locul respectiv o hidrocentrală electrică, înainte ca apa să se retragă.

Ca și când toate acestea nu ar fi fost suficiente, München a încurajat cele mai sălbatice aspirații pangermanice, ale căror simpatizanți considerau chiar frontierele din 1939 ca pe un simplu preludiu la „continuarea expansiunii“ germane. Prusacii din est, saxonii, cei din Pomerania, Silezia,

țările baltice și germanii sudici au protestat cu toții împotriva teribilei nedreptăți ale cărei victime erau și au primit, drept despăgubire, plicuri umflate cu bani din partea Bonnului. În unele seri, când ieșeam să mă întâlnesc cu Mabel pe străzile unde curgea berea din belșug, mi se părea că-i aud cântând marșurile patriotice și defilând în spatele fantomei lui Hitler.

Oare se mai agită și azi ? Mă tem că da, însă arată mai puțin nebuni decât în zilele când aveam misiunea să mă infiltrez printre ei. Smiley mi-a citat cândva din Horace Walpole, un nume care altfel nu mi-ar fi venit niciodată în minte : pentru cei ce gândesc, această lume este o comedie iar pentru cei ce simt, o tragedie. Ei bine, pentru comedie Münchenul îi are pe bavarezi, iar pentru tragedie propriul său trecut.

După aproape douăzeci de ani încă nu am o percepție clară asupra antecedentelor politice ale profesorului. La vremea aceea credeam pe bună dreptate că le înțeleg, căci în numeroase seri pe care le petreceam cu el îi ascultam povestirile despre istoria Ungariei dintre cele două războaie mondiale. De fapt, sunt sigur că povestirile din serile acelea au fost transpuse în carte și că ocupă cel puțin un capitol. Măcar dacă aș fi putut să pun mâna pe un exemplar.

Neplăcut era mai ales faptul că profesorului îi plăcea să evoce trecutul și nu prezentul Ungariei. Într-o viață de perpetuă nevoie de adaptare, el învățase probabil că era mai înțelept să se limiteze la studiul istoriei. Era vorba de acei legitimiști dacă-mi amintesc bine, adepți ai dinastiilor „legitime" care, după înlăturarea lor de la putere, îl susțineau în continuare pe regele Carol. La întoar-

cerea lui bruscă în Ungaria, în 1921, aliații fuseseră consternați și îi ordonaseră ferm să părăsească scena politică. Nu cred că profesorul avea mai mult de cinci ani când avusese loc acest impresionant eveniment, însă vorbea despre el cu lacrimi în ochi, iar în comportarea sa se ghicea amprenta acestui episod monarhic. Când vorbea despre Tratatul de la Trianon, furia sa, abia stăpânită, făcea să-i tremure paharul cu vin în mâna albă și fină.

— A fost un *diktat*, Herr Ned... Pe care voi învingătorii, ni l-ați impus ! mi s-a adresat revoltat, dar politicos. Ne-ați jefuit de două treimi din teritoriul coroanei pentru a le da Cehoslovaciei, României și Iugoslaviei. L-ați dat unor nemernici, herr Ned ! În timp ce noi, ungurii, eram niște oameni cultivați ! De ce ne-ați făcut una ca asta ? Ce motiv ați avut ?

N-am avut de ales și mi-am prezentat scuze pentru comportarea urâtă a țării mele, precum și pentru distrugerea economiei Ungariei în 1931 de către Liga Națiunilor. N-am înțeles niciodată cum a ajuns Liga la un asemenea act necugetat, însă îmi amintesc că era legat de comerțul cu grâu și de politica ei riguros ortodoxă.

Când abordam subiecte contemporane, profesorul devenea ciudat de rezervat în expunerea opiniilor.

— Încă o catastrofă, se limita să spună, adăugând că totul se datora Trianon-ului și evreilor.

Ultimele raze de soare care pătrundeau prin fereastra grădinii luminau superbul cap cu părul alb al lui Teodor. Era maiestuos ca un leu, credeți-mă, cu sprâncenele stufoase și o frunte lată ca a lui Socrate, semănând mereu cu un dirijor genial, cu șuvițele de păr rebele, mâinile sculptate și cu

acea înclinare a capului proprie marilor gânditori. O apariție atât de venerabilă nu putea ascunde o ființă superficială, chiar dacă uneori ochii săi inteligenți păreau un pic prea mici față de orbite, sau alunecau într-o parte, ca ai unui client dintr-un restaurant, care vede trecând pe lângă el un fel de mâncare mai îmbietor decât al său.

Da, da, era într-adevăr un tip formidabil și l-am folosit drept agent vreme de cincisprezece ani. Dacă un bărbat este înalt, în mod obligatoriu are și autoritate. Dacă are o voce frumoasă, de aur, vorbele sale sunt și ele prețioase, ca aurul. Dacă seamănă cu Schiller, înseamnă că gândește ca Schiller. Un zâmbet discret și spiritual înseamnă că și persoana care-l schițează are aceleași calități. În acest fel arată societatea însăși.

Totuși, așa cum mi se pare astăzi, Dumnezeu se amuză din când în când dăruindu-le anumitor oameni suflete care nu li se potrivesc. Cei mai vulnerabili se demască ușor. Alții se umflă până ajung să corespundă înfățișării lor. Unii, în sfârșit, nu fac parte din nici una din cele două categorii, ci se împăunează cu frumusețea lor, acordată de Cel de Sus ca pe o favoare, acceptând liniștiți onoarea care nu li se cuvine.

Istoria activității operative a Profesorului e ușor de povestit. Iar asta pentru că a fost destul de banală. Se născuse la Debrețin, în apropierea graniței cu România, fiind unicul fiu al unor părinți indulgenți din mica nobilime, care știau să observe dincotro bătea vântul. De la ei moștenise bani și relații, fenomen mai frecvent decât s-ar putea crede în așa-numitele țări socialiste, chiar și în perioada aceea. Era un om de litere și într-o mică

măsură poet, contribuind cu articole la diverse reviste de elită. Îi plăceau femeile și fusese căsătorit de mai multe ori. Își purta haina ca pe o pelerină, fără să o îmbrace pe mâneci. Putea să-și permită asemenea fantezii datorită privilegiilor sale și rentelor confortabile pe care le primea.

La Budapesta, unde predase o versiune plictisitoare a filozofiei, își formase dintre studenți un mic grup de discipoli care atribuiau cuvintelor lui Teodor mai multă virulență decât ar fi vrut chiar el, dat fiindcă nu avea harul unui orator și că retorica era lăsată pe seama prostimii. Cu toate acestea, corespunsese așteptărilor. Observându-le ardoarea ca un conciliator înnăscut, răspunsese elanului lor — deși sub o formă moderată — și le atrăsese respectul nu doar pentru asta, ci și pentru bunele maniere și aspectul general moștenite de la o societate mai veche și mai bună. Vanitos din fire, la o vârstă la care adularea e întrucâtva apanajul tinereții, se lăsase dus de curentul contrarevoluționar. Când tancurile sovietice reveniseră de la frontieră și înconjuraseră Budapesta în acea îngrozitoare noapte de 3 noiembrie 1956, nu avusese încotro și fugise pentru a supraviețui, aruncându-se în brațele serviciului de spionaj englez.

Ajungând la Viena, primul lucru pe care îl făcuse profesorul fusese să telefoneze unui prieten ungur de la Oxford, cerându-i cu autoritatea sa obișnuită bani, recomandări și scrisori care să-i ateste competența. Întâmplător, prietenul lui era și prietenul Circului, unde acțiunea de recrutare era în toi.

Câteva luni mai târziu, după ce i se făcuse puțină curte, fără prea multe ocolișuri și fără să se

joace de-a v-ați ascunselea, Circul îl introdusese pe profesor pe statul nostru de plată. Odată oferta făcută, acceptarea venise de la sine. Într-un an de zile, datorită sprijinului generos al americanilor, profesorului Teodor i se dăduse o mașină, după care fusese instalat la München într-o casă confortabilă lângă râu, împreună cu Helena, soția sa devotată dar nevrozată, care fugise cu el — pare-se că spre regretul lui. De atunci, pentru o foarte lungă perioadă de timp, profesorul Teodor fusese cel mai neobișnuit vârf de lance al ofensivei noastre ungare, nefiind destituit nici chiar de Haydon.

Lucra la Radio Europa Liberă ca „patrician exilat", specialist în istoria și cultura Ungariei, acoperire care i se potrivea ca o mănușă. În plus, ținea uneori conferințe și dădea lecții particulare, îndeosebi, după cum am observat, fetelor. Activitatea sa clandestină care, grație americanilor, era foarte bine plătită, consta în menținerea unor legături cu prieteni și foști studenți rămași în Ungaria, ca să le servească de far și punct de întîlnire și, ca să-i grupeze, sub supravegherea noastră, într-o rețea operațională. După câte știu, n-a ieșit nimic din operațiunea aceasta vizionară, fără îndoială bună pe hârtie, dar nu și în practică. Dar ea a durat foarte mult, la început cinci ani, apoi încă cinci, pentru ca atunci când mi-a fost încredințat dosarul marelui profesor, să fi ajuns deja la durata excepțională de cincisprezece ani. Așa se întâmplă cu anumite operațiuni, pe care tergiversarea le favorizează. Nu sunt nici costisitoare, nici eficace, nici producătoare de scandal și nu duc la nimic, decât la un climat de impas politic. La bilanțul anual, sunt amânate fără a se recurge la

vot, până când însăşi longevitatea le justifică existenţa.

Nu vreau să spun că profesorul n-a făcut nimic pentru noi în timpul acestor ani. N-ar fi numai injust, dar şi jignitor pentru Toby Esterhase. el însuşi de origine maghiară. După „cădere". Toby fusese numit din nou şef al biroului care îl coordona pe profesor. Plătise scump faptul că îl sprijinise orbeşte pe Haydon iar când i se încredinţase Ungaria — unul dintre cele mai puţin atrăgătoare posturi din departamentul Cortinei de Fier — Toby făcuse din profesor atuul său programului de reabilitare personală.

— După părerea mea, Ned, Teodor este marea noastră vedetă, m-a asigurat el înainte să plec din Londra, în timpul unui dejun pe care nu l-a plătit el. Exponent al şcolii vechi, discreţie totală, experienţă de ani de zile, credincios ca un câine... Teodor este într-adevăr un om de bază.

Unul din cele mai mari succese ale profesorului fusese, fără îndoială, modul în care scăpase de ghilotina lui Haydon — fie prin noroc, fie, hai să nu ne temem de cuvinte, pentru că nu obţinuse niciodată prea multe informaţii pentru a merita atenţia unui trădător foarte ocupat. Într-adevăr, atunci când mă pregăteam pentru noul meu post — predecesorul meu fusese răpus de un atac de cord în timp ce-şi petrecea vacanţa la Ibiza — a trebuit să constat că, dacă dosarul personal al lui Teodor adunase câteva volume, cel privind activitatea productivă era extrem de mic. În parte, aceasta s-ar fi putut explica prin faptul că obiectivul principal al misiunii sale era de a depista talente şi mai puţin de a le exploata, dar şi prin faptul că rarele surse atrase în reţeaua noastră în

timpul îndelungatei sale cariere erau încă relativ neproductive.

— Ungaria este de fapt un obiectiv extrem de dificil, Ned, mi-a spus Toby când i-am prezentat, diplomatic, propriile observații. Este o țară prea transparentă, a continuat el. Un obiectiv la vedere, unde poți aduna o grămadă de informații pe care constați apoi că le ai deja. Dacă nu obții perlele din coroana reginei, obții niște informații fără valoare. Cine are nevoie de așa ceva ? În schimb, informațiile pe care le furnizează Teodor americanilor sunt fantastice.

— Dar ce face de fapt pentru ei ? am întrebat, revenind la fondul problemei. Ce face în afară de faptul că vrea să cucerească inimile și mințile pe unde radio și că scrie articole pe care nu le citește nimeni ?

— Îmi pare rău, amice Ned, mi-a zâmbit Toby cu un aer superior. Mi-e teamă că ceea ce-mi ceri sunt date confidențiale și nu ești pe lista celor ce au acces la ele.

Câteva zile mai târziu, așa cum cerea protocolul, am trecut pe la Grosvenor Square pentru a-mi lua rămas bun de la Russel Sheriton, șeful secției verilor noștri din Londra, care răspundea și de toate operațiunile acesteia în Europa occidentală. Am așteptat momentul potrivit și apoi am lansat numele lui Teodor.

— A, asta trebuie s-o discuți la München, Ned, a răspuns rapid Sheriton. Doar știi. Nu m-am băgat niciodată în curtea altuia.

— Faci ceva cu el ? Asta-i tot ce vreau să știu. Vreau să spun că eficacitatea oamenilor descrește cu timpul, nu ? Și apoi, cincisprezece ani...

— Ca să nu-ți ascund nimic, Ned, noi am cre-

zut că *ție* ți-a fost util. Dacă te iei după Toby, Teodor duce pe umerii lui toată lumea liberă.

Nici chiar așa. După mine, ascultându-l pe Toby îți dădeai seama că el însuși era cel dus în spate de Teodor. În spionaj, ca și în viață, este mai ușor să spui nu decât da. Am ajuns la München pregătit să văd în Teodor vedeta pe care mi-o descrisese Toby. Tot ce voiam era o simplă confirmare.

Și am avut-o. La început. A fost extraordinar. Credeam că însurătoarea mea cu Mabel mă vindecase de asemenea manifestări de entuziasm și într-un fel a fost adevărat până în seara când Teodor mi-a deschis ușa. Eram convins că dădusem peste una din acele relicve perfect conservate de istoria Europei centrale. Nu puteam decât să îngenunchez în fața lui, așa cum făceau ceilalți discipoli ai săi, și să-i sorb cuvintele pline de înțelepciune. Iată la ce servește Serviciul ! Așa gândeam pe atunci. Un asemenea om merita să fie salvat pentru ce reprezenta ca persoană ! Cât de cult era ! Ce personalitate avea ! Câtă experiență, în atâția ani de serviciu !

Mi-a făcut o primire călduroasă și puțin cam distantă, care se potrivea însă vârstei și rangului său. Mi-a oferit un pahar cu un excelent vin de Tokay, explicându-mi în detaliu proveniența lui. I-am mărturisit ignoranța în materie de vinuri ungurești, declarându-mă foarte doritor să aflu cât mai multe despre ele. Mi-a vorbit de muzică, domeniu în care eram de asemenea de-o ignoranță jalnică, și mi-a cântat puțin la prețioasa lui vioară, pe care o luase cu el când fugise din Ungaria, și care, așa cum mi-a explicat, fusese făcută de un lutier infinit mai bun decât Stradivarius, al cărui

nume l-am uitat demult. Mă consideram privilegiat fiindcă trebuia să mă ocup de un agent care fugise luându-și vioara cu el. Vorbea și despre teatru. O companie de teatru din Ungaria era în momentul acela în turneu la München cu *Othello* într-o regie remarcabilă și, deși Mabel și cu mine nu-l văzuserăm încă, părerea lui despre spectacol m-a încântat. Era îmbrăcat cu o *Hausjacke*, cum îi spun germanii, pantaloni negri și o superbă pereche de cizme impecabil lustruite. Am vorbit despre Dumnezeu și despre lume, în timp ce ne-am înfruptat din cel mai gustos gulaș pe care l-am mâncat vreodată, servit de Helena cea nevrozată, care s-a retras apoi, bolborosind niște scuze. Această femeie înaltă probabil că fusese frumoasă, dar se vede treaba că prefera să arate neglijent. Masa s-a terminat cu o palincă de caise.

— Herr Ned, dacă îmi permiți să mă adresez astfel, aș dori să abordez cu dumneata, chiar de la începutul relațiilor noastre profesionale, o problemă care mă frământă.

— Vă rog, l-am invitat cu generozitate.

— Din păcate, predecesorul dumitale... o persoană foarte cumsecade, evident...

— S-a oprit, nevrând să vorbească de rău un om care tocmai murise, după care a continuat :

— ...un om cultivat, ca și dumneata...

—Vă rog, am intervenit.

— E vorba despre pașaportul meu britanic.

— N-am știut că aveți un asemenea pașaport ! am exclamat surprins.

— Păi tocmai, n-am avut. Înțeleg că sunt probleme. Se întâmplă destul de des din cauza birocrației. Birocrația este cel mai mare rău al instituțiilor omului, Herr Ned. Ea îi așează pe cei mai

răi dintre noi în primele rânduri și-i coboară cât mai mult pe cei mai buni. Un ungur din exil lucrând la München pentru o organizație americană nu e persoana cea mai potrivită să solicite cetățenie britanică. Înțeleg acest lucru. Totuși, perioada îndelungată în care am colaborat cu Serviciul dumitale îmi dă dreptul la acest pașaport. Un act provizoriu nu este o alternativă onorabilă.

— Dar am crezut că vă dau americanii pașaport ! Nu așa v-ați înțeles de la început ? Nu trebuiau să se ocupe americanii de acordarea cetățeniei și de instalarea dumneavoastră ? Iar asta înseamnă și pașaport. Este obligatoriu.

M-a întristat faptul că unui om care își sacrificase atâția ani din viață i se refuza o favoare atât de mică. Profesorul însă ajunsese să aibă o viziune mai filozofică.

— Americanii sunt un popor tânăr, Herr Ned, un popor de mercenari. După ce au folosit tot ce a fost mai bun în mine, nu mai pot să mă considere de viitor. Pentru americani, eu aparțin deja lăzii de gunoi.

— Dar nu v-au promis nimic în schimbul unor servicii care i-au satisfăcut ? Sunt sigur că da ! .

A făcut un gest pe care n-am să-l uit niciodată : și-a ridicat mîinile de pe masă, ca și cum ar fi ridicat un pietroi enorm. Le-a dus aproape până la umeri, pentru ca apoi să le lase cu toată forța pe masă cu povara lor imaginară cu tot. Îmi amintesc privirea lui indignată după acest efort, privire care mă acuza tacit. Iată ce cred eu despre promisiunile voastre, părea să spună. Și ale voastre și ale americanilor.

— Fă-mi rost de pașaport, Herr Ned.

Ca un ofițer loial, preocupat să facă tot ce-i stă în putință pentru agentul de care se ocupă, m-am aplecat asupra acestei probleme. Cunoscându-l de multă vreme pe Toby, m-am hotărât să adopt de la bun început un ton oficial pentru a evita promisiunile realizabile pe jumătate și asigurările vagi. L-am informat despre solicitarea lui Teodor, cerându-i un sfat. În definitiv, era superiorul meu, legătura mea cu Londra. Dacă într-adevăr americanii încercau să se eschiveze, după ce promiseseră că-i acordă cetățenia, problema trebuia tratată la Londra sau la Washington, dar nu la München, am insistat. Și dacă, din motive necunoscute de mine, s-ar fi ales în cele din urmă soluția pașaportului britanic, aceasta ar fi implicat acordul ferm al Etajului Cinci. Trecuse vremea când ministerul de interne acorda cetățenie tuturor necunoscuților gen Teodor, foști membri ai Circului. Trădarea fusese cea care curmase această practică.

Am trimis cererea prin valiză diplomatică și nu prin radio, ceea ce la Circ era perceput ca având un caracter mai oficial. Scrisorii mele vehemente i-a urmat o a doua, după două săptămâni. Când însă profesorul m-a întrebat cum evoluează lucrurile, i-am răspuns evaziv, asigurându-l că operațiunea fusese declanșată, dar că celor de la Londra nu le plăcea să fie sâcâiți. Ceea ce nu mă împiedica să mă întreb de ce îi trebuise lui Toby atâta timp ca să răspundă.

Între timp, în întâlnirile mele cu Teodor am încercat să descopăr ce făcea efectiv pentru noi ca să merite statutul de stea pe firmamentul subpoluat al lui Toby, investigație care însă nu a avut menirea să reducă din susceptibilitatea profeso-

rului. La început am crezut că se abţinea să coopereze cu noi până nu se rezolva chestiunea paşaportului. Treptat însă mi-am dat seama că, atunci când era vorba de activitatea sa clandestină, se comporta absolut firesc.

Una dintre acţiunile sale de rutină o reprezenta închirierea unei garsoniere în cartierul Schwabing, pe care o folosea ca adresa secretă unde urmau să-i trimită corespondenţa anumite contacte din Ungaria. L-am convins să mă ducă şi pe mine acolo. Când a deschis uşa, a dat peste o duzină de plicuri care zăceau presărate pe podea, toate purtând timbre ungureşti.

— O Doamne, ce de scrisori! De când n-aţi mai fost pe aici, domnule profesor ? l-am întrebat, în timp ce s-a aplecat să le ridice cu grijă pe fiecare.

A ridicat din umeri cu dezinvoltură.

— În mod normal, cam câte scrisori primiţi pe săptămână ?

— I-am luat plicurile din mână ca să mă uit la ştampile. Cea mai veche era datată cu trei săptămâni în urmă, cea mai recentă numai cu una. Am trecut în salonaşul plin de praf. Teodor s-a instalat la birou cu un oftat şi a deschis un sertar de unde a scos, dintr-un compartiment ascuns, două sticluţe cu substanţe chimice şi o periuţă. A examinat primul plic cu un aer mohorât şi l-a deschis cu un briceguş.

— De la cine e ? l-am întrebat, cu o curiozitate care i s-a părut cam deplasată.

— De la Pali, a răspuns posomorât.

— Pali de la Ministerul Agriculturii ?

— Pali de la Debreţin. A fost în România.

— Pentru ce ? Pentru conferința privind armele chimice ? Am putea afla lucruri extraordinare.

— Vom vedea. A fost o conferință cu caracter universitar. Domeniul lui este cibernetica, dar nu s-a remarcat cu nimic.

Mă uitam cum își înmuia pensula în prima sticluță și ungea cu ea dosul scrisorii. Apoi a spălat pensula în apă și a aplicat o a doua substanță. Mi s-a părut hotărât să-mi demonstreze că disprețuiește această activitate de om aservit. A repetat operațiunea la fiecare scrisoare în parte, cu câteva variante : uneori desfăcea plicul pentru a-l trata în interior, alteori ungând printre rândurile scrise de mână. Cu aceleași mișcări lente, s-a așezat în fața unei mașini de scris Remington și a dactilografiat cu degete leneșe traducerea mesajelor care apăreau după tratament : se prezicea scăderea cantităților de minereu și energie pentru noile industrii... fixarea unor cote pentru bauxită din minele din munții Bakony... conținut slab de metal în minereul de fier recent extras din regiunea Miskolc... estimarea recoltelor de porumb și sfeclă de zahăr din altă regiune... date neconfirmate în legătură cu un plan cincinal care urma să dinamizeze rețeaua de căi ferate a țării... acțiuni ostile împotriva activiștilor de partid la Sopron... Parcă-i vedeam pe analiștii de la Etajul Trei căscând în timp ce studiau asemenea rapoarte plictisitoare. Mi-am amintit cum se lăuda Toby că Teodor nu se arăta interesat decât în informații de primă mână. Dacă aceste informații erau de mâna întâi, cum dracu arătau cele de mâna a doua ? Răbdare, mi-am zis. Marii agenți nu trebuie bruscați.

A doua zi am primit un răspuns la scrisoarea referitoare la paşaport. După cum explica Toby, problema era că în secţia maghiară a verilor survenisera în ultimii ani numeroase schimbări. Se depuneau eforturi, spunea el — folosind un suspect pronume impersonal — să se stabilească termenii exacţi în care se făcuseră promisiuni de noi sau de americani. Între timp trebuia să evit să discut cu Teodor această problemă, adăuga el, ca şi când eu aş fi fost agentul, nu profesorul.

După trei săptămâni chestiunea încă nu era rezolvată, când am luat masa cu Milton Wagner la Cosmo. Wagner, omologul meu american, era un vechi lucrător al serviciilor de spionaj, care-şi încheia cariera în calitate de şef al operaţiunilor din est cu sediul la München. Cosmo era un restaurant cum ştiu americanii să deschidă pretutindeni, cu cartofi copţi şi mujdei şi cu sandvişuri înfipte în nişte enorme ţepuşe din plastic.

— Cum te înţelegi cu eminentul nostru amic universitar, m-a întrebat, cu accentul lui tărăgănat din sud, după ce am discutat alte probleme de-ale noastre.

— Admirabil, am răspuns eu.

— Cîţiva din oamenii noştri au impresia că Teodor şi-a oferit în aceşti câţiva ani buni o viaţă frumoasă pe socoteala noastră, a spus Wagner.

De această dată n-am mai reacţionat în nici un fel.

— După ce s-au întors, oamenii noştri au făcut o analiză retrospectivă a activităţii sale. Concluziile nu sunt bune, Ned, nu sunt bune deloc. O parte din emisiunile pe care le-a făcut sub genericul „Bună ziua, Ungaria" se repetă. Au găsit un pasaj care corespundea exact unui articol publi-

cat în *Der Monat* în 1948. Autorul adevărat și-a recunoscut propriile cuvinte când le-a auzit la radio și a plesnit de furie.

S-a servit din belșug cu sos de roșii și a continuat :

— În câteva zile îl convocăm pentru o discuție serioasă și deschisă.

— Probabil că trece printr-o pasă proastă, mi-am dat cu părerea.

— Cincisprezece ani înseamnă o pasă proastă cam lungă, Ned.

— Știe că vrei să-i verifici activitatea ?

— La Radio Europa Liberă, Ned ? Bârfe ? Printre unguri ? Glumești.

— De ce n-a prevenit nimeni Londra ? De ce n-ai făcut-o tu ? am întrebat, neputând să-mi stăpânesc neliniștea.

— Ei bine, află că am făcut-o, Ned. Însă mesajul a ajuns la urechea unor surzi. E o perioadă grea pentru noi, băieți. Nu ne dăm încă seama.

— Am înțeles, în sfârșit, mesajul adevărat al dezvăluirilor lui. Dacă profesorul trișa în privința emisiunilor, cine știe până unde era dispus să meargă cu înșelătoria ?

— Milt, pot să-ți pun o întrebare prostească ?

— Te rog, Ned.

— A realizat Teodor vreodată o acțiune bună pentru voi ? În întreaga lui carieră ? Vreo acțiune secretă ? Eventual foarte secretă ?

Wagner a rămas puțin pe gânduri, vrând să-l analizeze pe profesor cu cât mai mult discernământ posibil.

— N-aș putea să spun că a realizat, Ned. Ne-am gândit să-l folosim ca intermediar într-una din

marile noastre lovituri, însă nu prea ne-au plăcut manierele bătrânului.

— Și vrei să te cred ?

— Te-aș minți vreodată, Ned ?

Și cam asta a fost fantastica activitate desfășurată pentru americani, mi-am spus. Mă lămurisem despre anii de servicii efectuate loial și despre care nu-și mai amintea nimeni.

I-am transmis deîndată un mesaj radio lui Toby, redactând diverse variante ale acestuia, pentru a evita ca furia mea să transpară prin mesaj. Acum înțelegeam de ce refuzaseră americanii să-i dea pașaportul și de ce se îndreptase către noi. Fatalismul, apatia și nepăsarea sa se explicau prin faptul că se aștepta ca americanii să se dispenseze de serviciile lui. Am întrebat dacă informațiile obținute de la Wagner erau cunoscute în Centrală. Dacă nu, înseamnă că verii americani erau în culpă și nu respectaseră înțelegerea de cooperare. Dacă, pe de altă parte, verii ne avertizaseră, de ce nu fusesem informat și eu ?

A doua zi dimineață, am primit răspunsul evaziv al lui Toby. Pe un ton superior. Avea o construcție a frazei prea elegantă ca să-l fi redactat el. Îmi spunea că verii americani adresaseră Londrei un „avertisment nu prea explicit", susținând că profesorul ar fi putut face obiectul unor „anchete disciplinare la o dată ulterioară în legătură cu emisiunile sale". Centrala — bănuiam că era vorba chiar de Toby — „era de părere" că relațiile profesorului cu superiorii lui americani nu priveau în mod direct Circul. În același timp, Centrala „acceptase ideea" — cine altul decât Toby putuse să i-o sugereze ? — că, ținând seama de

intensa sa activitate de acoperire, i se puteau ierta unele „mici lipsuri". Dacă trebuia să i se găsească o altă activitate care să-i asigure acoperirea, Centrala „urma să ia măsurile necesare în timp util". O soluție ar fi fost să-l plaseze la una din revistele subvenționate de noi, la care publicase deja ocazional. Asta însă era pentru mai târziu. Profesorul avusese deja diferende cu superiorii săi, mi-a reamintit Toby, dar de fiecare dată reușise să depășească situațiile dificile. Într-adevăr, o secretară se plânsese că-i făcuse avansuri iar anumiți membri ai comunității maghiare îi condamnaseră declarațiile antisemite.

Pe scurt, Toby mă sfătuia să mă calmez, să mă stăpânesc și — așa cum îi plăcea lui să spună — să mă comport ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Lucrurile au continuat așa o săptămână și douăsprezece ore, până când profesorul mi-a telefonat la ora zece seara, folosind codul de extremă urgență și cerându-mi, cu o voce strangulată dar imperativă, să mă duc imediat acasă la el, intrând pe ușa din grădină.

Am crezut la început că omorâse pe cineva, poate chiar pe soția lui. Eram însă cât se poate de departe de adevăr.

Profesorul mi-a deschis ușa din spate, închizând-o repede după mine. Casa era întunecată. Undeva în penumbră se auzea tic-tacul unui orologiu Biedermeier de pe vremea bunicului. La intrarea în salon stătea Helena, cu mâinile la gură, ca să nu scoată vreun țipăt. De la apelul lui Teodor trecuseră douăzeci de minute iar ea era încă pe punctul de a începe să urle.

În fața focului ce se stingea treptat se aflau două fotolii. Unul era gol. Fără îndoială, era al profesorului. În celălalt, pe care nu-l vedeam prea bine, stătea un bărbat de vreo patruzeci de ani, rotofei, cu părul negru și mătăsos, ai cărui ochi scânteietori păreau că spun : „Suntem prieteni cu toții, nu-i așa ?“ Stătea lipit de spătarul înalt al fotoliului, ca un pasager dintr-un avion care se pregătește să aterizeze. Purta în picioarele care nu ajungeau până la podea pantofi produși, după cum se vedea de la o poștă, undeva în Europa de Est : cu botul rotunjit, dintr-o piele artificială marmorată și cu tălpile crestate și uzate. Costumul său maro semăna cu o uniformă militară transformată. Pe masă, în fața lui, aproape de o vază cu zambile, erau expuse câteva obiecte pe care le-am recunoscut a fi arme de ucidere silențioasă : două garote făcute din lemn și corzi de pian (care pe vremuri erau folosite în Spania la execuția prin strangulare), o șurubelniță atât de ascuțită încât ajunsese să semene cu un stilet și un revolver de 38 Charter Arms Undercover cu cinci focuri și cu două tipuri de gloanțe : șase semiblindate și alte șase crestate, în crestături aflându-se un praf compact.

— E cianură, a explicat profesorul, ca răspuns la tăcerea mea perplexă. O invenție a diavolului. E suficient ca glonțul să atingă ușor victima ca s-o ucidă.

Mă întrebam, totuși cum de rezista otrava la căldura puternică de pe țeava armei.

— Acest domn se numește Ladislaus Kaldor, a continuat profesorul. A fost trimis de poliția secretă din Ungaria să ne omoare. Este un prieten, însă. Te rog să iei loc; Herr Ned.

Ladislaus Kaldor s-a ridicat ceremonios şi mi-a strâns mâna cu efuziune, ca şi când am fi încheiat un târg rentabil.

— Sir! a strigat el vesel în engleză. Latzi. Scuze, domnule. Nu trebuie să vă temeți. Toată lumea cheamă la mine Latzi. Herr doctor. Prieten. Şedeți, vă rog. Aşa.

Îmi aduc aminte că parfumul zambilelor se potrivea perfect cu zâmbetul său. Încet-încet, mi-am dat seama că nu încercam nici un sentiment de teamă în fața unui eventual pericol. Unele persoane îl inspiră permanent, altele numai atunci când sunt furioase sau amenințate. În momentul când am putut să mă încred în propriile instincte, am văzut însă că Latzi transmitea doar o mare dorință de a plăcea. Poate că e singurul lucru de care ai nevoie dacă eşti ucigaş de profesie.

Nu m-am aşezat. O mulțime de impresii contradictorii se declanşară în capul meu, făcându-mă să uit de oboseală. Mă uitam la ceştile de cafea goale, la fărămiturile de prăjituri din farfurii. Cine ar bea cafea şi ar mânca o prăjitură sub amenințare ? Latzi s-a reaşezat, zâmbind conspirativ. Profesorul şi soția lui îmi studiau expresia feții, fiecare dintr-un colț al camerei. Bănuiam că se certaseră şi că disputa îi plasase în colțuri separate. Un revolver american, mi-am spus, însă fără butoiaşul de rezervă pe care îl au de obicei la ei profesioniştii. Pantofi din Europa de Est, cu talpă care lasă urme perfecte pe orice covor sau parchet lustruit. Gloanțe cu cianură a căror otravă arde pe țeavă.

— De cât timp se află aici ? l-am întrebat pe profesor.

— De vreo oră, poate mai puțin, a răspuns el, ridicând din umeri.

Nu-mi plăcea deloc când îl vedeam ridicând din umeri.

— Mai mult de o oră, l-a contrazis Helena. Privirea ei indignată s-a îndreptat spre mine. Până în seara aceea se străduise să mă ignore, trecea pe lângă mine ca o fantomă și își exprima dezaprobarea printr-un zâmbet sau o încruntare, punând ochii în pământ. Deodată simțise că avea nevoie de mine.

— A sunat la ușă la 20,45 fix, a intervenit ea. Ascultam la radio. Începea o altă emisiune.

— Vorbești germana ? l-am întrebat pe Latzi.

— *Jawohl*, Herr Doktor !

— Ce emisiune începea ? am întrebat-o pe Helena.

— Programul de știri al BBC-ului s-a auzit răspunsul.

Am deschis radioul. Vocea stridentă a unui profesor universitar de la Oxford, al cărui sex era greu de definit, bătea câmpii despre Keats. Mulțumesc, BBC. Am închis.

— Bun, a sunat — și cine i-a deschis?

— Eu, a spus profesorul.

— El, a repetat Helena.

— Vă rog, a intervenit Latzi.

— Și după aceea ?

— A rămas în pragul ușii, în palton, a explicat profesorul.

— În impermeabil, l-a corectat Helena.

— M-a întrebat dacă sunt profesorul Teodor. Am confirmat. Și-a spus numele și apoi a zis : „Scuzați-mă, domnule profesor, am venit să vă omor cu o garotă sau cu un glonț cu cianură, dar

nu vreau s-o fac. Sunt un discipol şi admirator al dumneavoastră. Vreau să mă predau dumneavoastră şi să rămân în Vest".

— Vorbea ungureşte ? am întrebat.

— Evident.

— Şi l-aţi invitat să intre.

— Evident.

— Nu ! l-a corectat din nou Helena, care, deşi nu-şi contrazisese niciodată soţul în prezenţa mea, o făcea acum, în două minute, pentru a treia oară. Mai întâi Teodor m-a strigat *pe mine*, a insistat ea, spunându-mi : „Helena, avem un oaspete". Am răspuns : „Foarte bine". El l-a invitat în casă. Eu i-am luat impermeabilul, l-am agăţat în cuierul din vestibul şi am făcut cafeaua. Aşa s-au petrecut lucrurile.

— Şi prăjitura, am adăugat. Aţi făcut prăjitura.

— Prăjitura era deja făcută.

— V-a fost teamă ? am întrebat, pentru că, din tabloul prezentat, lipsea cu desăvârşire frica în faţa pericolului.

— Eram indignată şi şocată, a răspuns ea. Iar acum mi-e teamă — da, mi-e foarte teamă. Tuturor ne e teamă.

— Dar dumneavoastră ? m-am adresat profesorului.

A ridicat din nou din umeri, ca şi cum ar fi vrut să spună că eram ultimul om din lume căruia şi-ar fi dezvăluit sentimentele.

— N-aţi vrea s-o luaţi pe soţia dumneavoastră şi să mergeţi în birou ? am sugerat.

Ar fi vrut să protesteze, dar s-a răzgândit. Au ieşit din cameră braţ la braţ, ca doi străini.

Am rămas singur cu Latzi, eu în picioare iar el pe scaun, în liniștea profundă care se așterne uneori la München. Chiar când era liniștită, fața sa îmi zâmbea insinuant. Ochii mici și rotunzi continuau să scânteieze, dar nu puteam citi nimic în ei. A schițat un gest de încurajare, zâmbetul său devenind mai larg. A rostit din nou „vă rog", instalându-se mai confortabil în scaun. Atunci am făcut gestul bine-cunoscut de toți oamenii din Europa centrală : mâna întinsă cu palma în sus și cu degetul mare frecându-se de arătător. Continuând să zâmbească, a scos din buzunarul din interiorul hainei actele sale false pe numele Egon Braubach, născut la Passau, în 1933, de profesie pictor. Latzi putea fi luat drept orice, numai pictor bavarez nu. Printre acte se afla un pașaport vest-german, un permis de conducere și un carnet de asigurări sociale. Nici unul din acestea nu părea a fi convingător. Și nici pantofii lui.

— Când ai ajuns în Germania ?

— În după-amiaza asta, Herr Doktor, în după masa asta la orele 17. Vă rog.

— De unde vii ?

— De la Viena, vă rog, de la Viena ! a repetat el dintr-o suflare, cu un gest de parcă mi-ar fi pus întregul oraș la picioare. Înainte de a continua, s-a răsucit în scaun, luând o atitudine smerită și jenată.

— Am luat primul tren spre München în dimineața asta, Herr Doktor.

— La ce oră ?

— La ora 8, domnule. Trenul de ora 8.

— Când ai intrat în Austria ?

— Ieri, Herr Doktor. Ploua, vă rog.

— Ce acte ai prezentat la vama austriacă ?

— Paşaportul unguresc, excelenţă. La Viena mi s-au dat actele germane.

Deasupra buzei de sus i se iviseră broboane de sudoare. Vorbea fluent germana, dar cu un accent tipic unguresc. Mi-a spus că venise cu trenul : Budapesta, Györ, Viena, Herr Doktor. Şefii îi dăduseră pentru călătorie friptură rece de pui şi o sticlă de vin, cu cei mai buni castraveciori acri, prea onorate domn, şi ardei iute. Din nou zâmbete. Odată ajuns la Viena, se prezentase la hotelul Altes Kaiserreich, din apropierea gării, unde îl aştepta o cameră rezervată. O cameră modestă dintr-un hotel modest, excelenţă, dar şi eu sunt un om modest. La acest hotel, seara târziu, fusese vizitat de un ungur necunoscut, „dar am bănuit că era un diplomat, Herr Doktor. Era la fel de distins ca şi dumneavoastră" ! Acest domn îi dăduse bani, punându-i la dispoziţie nişte documente şi arsenalul care se afla pe masă.

— Unde locuieşti la München ?

— Într-o pensiune modestă de la periferia oraşului, Herr Doktor, a răspuns el cu un zâmbet jenat. E mai degrabă un bordel. Da, asta era, un bordel. Văd tot timpul bărbaţi intrând şi ieşind.

Mi-a spus numele locului respectiv şi am avut impresia că nu lipsise mult să-mi recomande şi o fată.

— Ei ţi-au spus să stai acolo?

— Pentru discreţie, Herr Doktor... anonimatul, vă rog.

— Ţi-ai lăsat ceva bagaje ? în locul ăla ?

A ridicat din umeri jenat, cu totul altfel decât o făcea profesorul, şi a răspuns :

— O periuţă de dinţi, ceva îmbrăcăminte. Doar o sacoşă, domnule. Câteva lucruşoare.

În Ungaria lucra ca ziarist în domeniul agriculturii, a afirmat, lucrând în paralel pentru poliția secretă, mai întâi ca informator iar mai recent ca asasin, meserie plătită mai bine. Executase unele misiuni în Ungaria, dar „aș prefera, scuzați-mă, Excelență, să nu spun mai multe înainte de a mă asigura că nu sunt urmărit în Occident". Prima sa misiune în străinătate, lichidarea profesorului îl șocase nespus de puternic.

— Profesorul este un domn, Herr Doktor ! Un om de reputație ! Nu e nici evreu, nici popă ! De ce să ucid un asemenea om ? Sunt și eu o ființă respectabilă, ce Dumnezeu ! Am și eu onoarea mea ! Vă rog !

— Spune-mi ce instrucțiuni ați primit ?

Erau simple. I se ordonase să sune la ușa profesorului (ceea ce făcuse) care era în mod cert acasă, pentru că miercurea preda cursuri particulare până la orele 21. Așa era. Trebuia să se prezinte drept prietenul unui anume Pali din Debrețin. Însă își permisese să nu respecte acest scenariu. Intrat în casă, trebuia să-l ucidă pe profesor cu mijloacele cele mai potrivite, de preferință cu garota, metodă eficace și fără zgomot, deși exista riscul decapitării. Trebuia s-o suprime și pe Helena, poate chiar pe ea mai întâi, aceasta depinzând de cine ar fi deschis ușa. N-avea importanță. Acesta era motivul pentru care avea o a doua garotă, căci nu știi niciodată dacă poți să recuperezi acest gen de obiect după folosire, Herr Doktor, a avut el amabilitatea să-mi explice. Trebuia după aceea să sune la un număr de telefon la Bonn, să întrebe de Peter și să spună : „Susi va rămâne la niște prieteni în seara aceasta". Susi fiind numele codificat al profesorului pentru această operațiune,

excelență. Acest mesaj însemna că operațiunea reușise deși, în actualele împrejurări, Herr Doktor, trebuie să constatăm că dăduse greș, a rîs el gâlgâit.

— Trebuia să telefonezi de aici ?

— Da, din această casă. Lui Peter. Vă rog. Acești oameni sunt violenți, Herr Doktor. Mi-au amenințat familia. N-am avut de ales, firește. Am o fată. Instrucțiunile lor erau foarte stricte : „Sună-l pe Peter de la profesor de acasă".

Asta m-a surprins. Poliția secretă ungară, care știa că profesorul era agent occidental, și încă de cincisprezece ani, ar fi trebuit să ocolească acest telefon.

— Iar în caz de eșec ? am întrebat eu.

— Dacă misiunea nu poate fi executată — dacă Herr Profesor are oaspeți sau, din alte motive, nu este disponibil — trebuie să telefonez de la o cabină telefonică și să spun că „Susi e în drum spre casă".

— De la o cabină anume ?

— De la orice cabină, Herr Doktor. Peter îmi va da poate noi instrucțiuni. Dacă nu, trebuie să mă întorc mediat la Budapesta. Pe de altă parte, Peter ar putea să spună : „mai încearcă mâine", sau „încearcă peste două zile". De el depinde modul în care trebuie rezolvat cazul.

— Care e numărul de telefon de la Bonn?

Mi l-a spus imediat.

— Scoate tot din buzunare.

O batistă kaki, niște fotografii neclare de familie în care se afla și o tânără — fără îndoială, fiica sa — trei prezervative din Europa de Est, un pachet de țigări rusești desfăcut, un briceag fabricat într-o țară din est, un ciot de creion negru,

960 de mărci vest-germane, niște mărunțiș, biletul de întoarcere cu clasa a doua pentru trenul Viena—München—Viena. N-am văzut niciodată în buzunarele unui agent o asemenea adunătură de obiecte care nu spuneau nimic. Oare serviciul ungar de spionaj n-avea pe nimeni care să se ocupe de aceste detalii, n-aveau nici un fel de supraveghetori ? Unde le era capul, pentru numele lui Dumnezeu ?

— Și impermeabilul, i-am cerut.

S-a dus să-l ia din vestibul, dar buzunarele erau goale. Nou-nouț, făcut în Austria, de bună calitate. Probabil că-l costase multă valută occidentală.

— L-ai cumpărat la Viena ?

— Jawohl, Herr Doktor. Ploua cu găleata și n-aveam cu ce să mă apăr de ploaie.

— Când s-a întâmplat asta ?

— Vă rog ?

— Cu ce bani ?

— Vă rog ?

Avea darul să mă enerveze foarte rapid.

— Ai plecat cu primul tren de dimineață, corect ? Iar trenul plecase din Viena înaintea deschiderii magazinelor, nu ? Ai primit mărcile ieri seara târziu, când te-a vizitat diplomatul ungur și atunci când ai cumpărat impermeabilul și cu ce bani ? Sau l-ai furat ? Nu cumva ăsta e adevărul.

Mai întâi a încruntat din sprâncene, după care a râs indulgent de lipsa de bune maniere de care dădusem dovadă. Era clar că mă iertase. Și-a desfăcut brațele spre mine într-un gest conciliator.

— Dar l-am cumpărat ieri seară, Herr Doktor ! Când am ajuns la gară ! Cu valuta mea. Am

luat-o cu mine ca să fac cumpărături, bineînțeles ! Nu sunt un mincinos ! Vă rog !

— Ai păstrat bonul ?

— Bonul, Herr Doktor ? a făcut el, ridicând capul ca un înțelept care dă sfaturi unui novice. Dacă păstrezi bonurile dai naștere la semne de întrebare asupra provenienței banilor. Un bon este un spion ascuns în buzunar. Vă rog.

Prea multe justificări, mi-am spus, fără să mă las convins de zâmbetul său radios. Prea multe răspunsuri în câteva fraze. Intuiția îmi sugera să nu cred pe nimeni și nimic din povestea care mi se îndrugase. Nu atât planul de asasinat plin de imperfecțiuni mă făcuse să mă îndoiesc — documentele suspecte, conținutul buzunarelor, pantofii — și nici măcar caracterul fantezist al misiunii. Văzusem destule operațiuni prost organizate de țările-satelit pentru a putea aprecia ca normal un asemenea amatorism. Ceea ce mă deranja însă la acești oameni era comportarea total lipsită de simțul realității în prezența mea, precum și impresia că îmi ofereau o versiune foarte personală a poveștii lor și că voința lor reunită mă adusese aici ca să îndeplinesc o funcție precisă fără să scot o vorbă.

Totuși, n-am avut încotro. Eram în situația doctorului care, deși își suspecta pacientul că ar fi un bolnav închipuit, continua să-l trateze potrivit simptomelor. Prin regulile jocului, Latzi era o captură interesantă. Nu se întâmpla în fiecare zi ca un asasin ungur, oricât de nepriceput ar fi fost, să se ofere să fugă în vest. Văzut din acest punct de vedere, Latzi era în pericol, pentru că o operațiune criminală de această anvergură implica în mod obligatoriu o supraveghere paralelă.

Dacă există vreo îndoială, trebuie urmată procedura operațională. Așa recomandă manualul. Casa era oare supravegheată ? Trebuia să presupunem că da, deși nu era o casă care să poată fi supravegheată cu ușurință, motiv pentru care îl și instalaseră acolo pe Teodor cu cincisprezece ani în urmă. Se găsea într-adevăr la capătul unei fundături, era înconjurată de arbori stufoși, așezată lângă râu și se ajungea în grădină printr-un drum forestier permanent pustiu. Poarta putea fi văzută de oricine trecea pe acolo, ceea ce însemna că intrarea lui Latzi ar fi putut fi deja observată.

Am urcat la primul etaj ca să privesc strada de la fereastra de pe coridor. Casele din vecinătate erau cufundate în întuneric. Nici un pieton, nici o mașină suspectă. A mea era parcată pe o stradă alăturată, lângă râu. Revenind în salon, am ridicat telefonul care se afla pe o bibliotecă, și i-am întins receptorul lui Latzi, care a format numărul de la Bonn. Mâinile sale delicate, ca de femeie, erau umede. Mereu prevenitor, s-a apropiat de mine pentru a-mi aduce receptorul cât mai aproape. Mirosea a rogojină udă și a tutun rusesc. După ce a sunat de câteva ori, am auzit o voce de bărbat mormăind în germană cu un accent puternic, fără îndoială unguresc. Pentru cineva care aștepta vești în legătură cu un asasinat, mi-am spus, a răspuns prefăcându-se foarte bine.

— Alo, da ? Cine e ?

I-am făcut semn lui Latzi să continue.

— Bună seara, domnule. Aș dori să vorbesc cu domnul Peter, vă rog.

— În ce problemă ?

— Dumneavoastră sunteți domnul Peter, vă rog ? E o problemă personală.

— Ce doriţi ?

— Vorbesc cu domnul Peter ?

— Mă numesc Peter, da !

— E în legătură cu Susi, domnule Peter, a explicat Latzi, făcându-mi cu ochiul. Susi nu va veni acasă în seara asta, domnule Peter. Va rămâne la niște prieteni, după câte cred. Niște prieteni buni. Se va simţi bine acolo. Noapte bună, domnule Peter.

Tocmai se pregătea să pună receptorul în furcă, însă l-am reținut încă vreo câteva clipe ca să aud la celălalt capăt al firului un mormăit de dispreț sau de neînțelegere, înainte de închiderea telefonului.

— Şi-a jucat bine rolul, Herr Doktor, a remarcat Latzi cu un surâs foarte satisfăcut. Un adevărat profesionist, după părerea mea. Un actor bun, nu credeţi ?

— I-ai recunoscut vocea ?

— Nu, Herr Doktor. Din păcate nu cunosc această voce.

Am deschis brusc ușa de la birou. Helena stătea pe sofaua rezervată studenţilor iar profesorul la masa de lucru, cu pumnii strânși. Simțeam nevoia să-i comunic şi profesorului îndoielile mele. Am închis ușa după mine.

— Acest Latzi, cum îi ziceţi dumneavoastră, este un criminal. După cum singur a mărturisit, a venit în Germania cu acte personale false pentru a vă ucide pe amândoi. În cel mai bun caz este un impostor. În ambele cazuri, puteţi să-l predaţi poliţiei vest-germane ca să scăpaţi de el. Vreţi s-o faceţi dumneavoastră sau preferaţi să luăm noi decizia ?

Spre surprinderea mea, pentru prima oară în seara aceea profesorul a părut într-adevăr neliniștit. Poate că nu se aștepta să se vadă încolțit în felul ăsta. Sau poate că își dăduse seama că era în pericol de moarte. Oricum ar fi stat lucrurile, mi s-a părut că dăduse prea mare importanță întrebării mele. Helena își luase ochii de la mine, privindu-și acum soțul, cu aerul critic al femeii care cere socoteală.

— Faceți ce trebuie făcut, a murmurat el.

— Atunci trebuie să-mi ascultați amândoi ordinele.

— Suntem gata să cooperăm. O să... da, o să cooperăm. Ceea ce și facem de multă vreme. Ba chiar de prea multă.

— Răspunderea va reveni soțului meu, a declarat Helena, în replică la privirea întrebătoare pe care i-o aruncasem.

N-aveam timp să meditez la misterele acestei fraze plină de subînțelesuri.

— Atunci adunați-vă câteva lucruri pentru noapte și haideți să ne întâlnim în cinci minute la poarta grădinii, le-am spus, după care m-am întors în salon la Latzi.

Cred că ascultase la ușă, pentru că am simțit cum s-a retras rapid din dreptul ei în momentul când am intrat. Apoi și-a prins bărbia în mâini și mi-a zâmbit, întrebându-mă ce doream : *„gefällig“* ?

— L-ai mai văzut vreodată pe profesor până în seara asta ?

— Nu, domnule. Numai în fotografii. Este o persoană care merită admirația tuturor. Un adevărat aristocrat.

— Dar pe soția lui ?

— O cunosc, domnule. Evident.

— Cum ?

— A fost actriță, Herr Doktor, una din cele mai bune din Budapesta.

— Ai văzut-o pe scenă ?

— Nu, domnule, a răspuns el după o mică pauză.

— Atunci unde ai văzut-o ?

Aveam impresia că încerca să-mi citească gândurile, ca să afle dacă ea îmi spusese ceva și eventual ca să-și adapteze răspunsurile.

— Pe afișe, excelență. Când era tânără, fotografia ei se afla la fiecare colț de stradă. Toți tinerii erau îndrăgostiți de ea și nici eu nu făceam excepție.

— Unde ai mai văzut-o ?

A înțeles că nu știam nimic, iar eu m-am convins că înțelesese.

— Ah, ce crud e timpul cu femeile, Herr Doktor ! Chiar și la 80 de ani, un bărbat mai poate fi prezentabil, pe când o femeie...

L-am lăsat să-și adune armele, după care i le-am luat. Încercând revolverul cu gloanțe semiblindate, mi-a venit o idee.

— La sosirea mea, încărcătorul era gol iar gloanțele pe masă.

— Exact, excelență.

— Când ai scos gloanțele din butoiaș ?

— Înainte de a intra în casă. Ca o garanție a bunelor mele intenții, evident.

— Evident.

Mergând spre hol, am introdus revolverul în centură.

— Dacă încerci să fugi, te impușc pe la spate, l-am avertizat.

Am avut satisfacţia de a-i vedea ochii mici intrând în panică. Se pare că asasinilor profesionişti nu le plac leacurile administrate altora.

I-am aruncat impermeabilul, rotindu-mi ochii prin cameră pentru a mă asigura că nu lăsase nici o urmă, le-am cerut celor trei să nu facă nici un zgomot şi am luat-o înainte prin grădină ca să ajung la maşină pe drumul forestier. O actriţă celebră, mi-am spus, şi să nu existe nici un cuvânt despre ea în dosar. I-am instalat pe cei doi soţi pe bancheta din spate iar pe Latzi lângă mine. Am rămas nemişcaţi cinci minute ca să-mi dau seama dacă suntem sau nu urmăriţi. Nimic. Am mers până la drumul principal şi am oprit din nou. Tot nimic. Era miezul nopţii şi luna nouă strălucea pe cerul înstelat. Am mers pe la marginea oraşului, cu ochii în oglinda retrovizoare, şi m-am angajat pe autostrada ce ducea spre sud-vest până la Starnbergersee, pe malul căruia se găsea casa conspirativă unde îi instruiam pe agenţi sau le primeam rapoartele. Se afla lângă lac şi era straşnic păzită de Jeffrey şi Arnold, doi indivizi pletoşi şi duri, detaşaţi acolo din rândul personalului auxiliar al secţiei din Londra. Când am ajuns la uşă, Arnold era acolo, cu o mână în buzunarul caftanului şi cu cealaltă de-a lungul corpului, gata să lovească.

— Eu sunt, măscăriciule! i-am spus, vorbind încet.

Jeffrey i-a condus pe profesor şi pe soţia lui în camera lor, în timp ce Arnold l-a supravegheat pe Latzi în salon. Am străbătut grădina până la hangarul ambarcaţiunilor unde am reuşit în sfârşit să vorbesc cu Toby Esterhase la telefonul care ştiam sigur că nu era controlat. Mi s-a părut de un calm desăvârşit, ca şi când s-ar fi aşteptat să-i telefonez.

Toby a sosit la München cu primul zbor de la Londra a doua zi dimineaţă.

Cu haina de *mouton doré* şi cu pălăria moale de pe cap, semăna mai degrabă cu un impresar decât cu un spion copleşit de griji.

— Doamne, Nedike ! a exclamat, îmbrăţişându-mă ca un tată generos. Bine, dar arăţi extraordinar. Felicitări, pe bune. Nimic nu e mai bun decât un pic de emoţie care să te facă să te îmbujorezi niţel. Ce face Mabel ? Căsătoria trebuie întreţinută cu grijă, ca o floare, trebuie udată mereu.

Conduceam încet, străduindu-mă să-l informez, fără să mă enervez, cu privire la rezultatele îndelungatelor investigaţii din noaptea precedentă. Voiam să cunoască totuşi la fel de bine ca mine înainte de-a ajunge la casa de lângă lac.

I-am explicat că nici americanii şi nici vest-germanii nu aveau în arhivele lor nimic despre acest Latzi. Şi nici Londra, după câte am aflat chiar atunci de la Toby.

— Latzi e o pagină albă, Ned ! a confirmat el, contemplând cu mare plăcere peisajul care defila prin faţa noastră.

Nu exista, de asemenea, nici urmă de nume conspirativ din Bavaria şi nici alte pseudonime pe care pretindea că le-ar fi folosit în timpul „misiunilor" din Ungaria, l-am informat pe Toby, care a deschis geamul ca să lase să intre mireasma dulce a câmpului.

Paşaportul vest-german al lui Latzi era fals, am continuat pe un ton hotărât, şi făcea parte dintr-un lot vândut recent pe sub mână de un falsificator ordinar din Viena.

— Pentru Dumnezeu, cine mai crede bazaconiile astea ? s-a indignat Toby, în timp ce treceam

pe lângă o pășune unde paștea o pereche de cai palomino. În ziua de azi, la capitolul pașapoarte cât dai atâta ai. Iar când dai peste mizerii de soiul ăsta, te alegi doar cu șase luni de pușcărie.

A dat trist din cap, ca un om ale cărui avertismente erau luate în seamă abia când era prea târziu.

Am continuat pe același ton. Numărul de telefon de la Bonn era al atașatului militar maghiar, am spus, al cărui prenume era într-adevăr Peter, și pe care îl identificasem ca ofițer al serviciului de informații maghiar. Am riscat și un mic comentariu ironic :

— Asta-i ceva nou, nu-i așa, Toby ? Un spion care își folosește numele adevărat ca nume conspirativ. Cu alte cuvinte, de ce să ne mai batem capul ? Te numești Toby, așa că asta rămâne între noi iar în schimb îți spunem Toby. Grozav, nu ?

Toby însă, hotărât să profite de ziua pe care o petrecea în Bavaria, nu s-a lăsat influențat de insinuările mele.

— Crede-mă, Nedike, tipii ăștia din armată sunt complet idioți. Serviciul militar de informații maghiar nu se deosebește cu nimic de o fanfară militară ungurească, mă înțelegi ? Niște fluieră vânt... de fapt niște indivizi care dau vânturi.

Mi-am continuat discursul. Serviciile de securitate vest-germane, care înregistrau în permanență convorbirile telefonice ale atașatului militar maghiar, urmau să-mi trimită la birou o casetă cu convorbirea dintre Latzi și Petér. Din câte înțelesese, aceasta nu oferea prea multe surprize, cu excepția faptului că Peter părea într-adevăr mirat de acest apel telefonic. În seara trecută nu dăduse și nu primise nici un telefon, am spus eu. Și nici nu

semnalase vreo intensificare a comunicărilor radio pe acoperişul ambasadei maghiare din Bonn. Cu toate acestea, Peter se plânsese serviciului de protocol din Ministerul Afacerilor Externe vest-german că era şicanat acasă de diferite apeluri telefonice. Atitudinea mea rezervată faţă de autenticitatea unei asemenea reacţii : de conspirator n-a fost însă împărtăşită de Toby.

— Nu poţi să ştii, Ned, a zis el cu un gest evaziv, înfundându-se în scaun. Dacă se crede descoperit, doar nu e prost şi-i trece prin cap să protesteze oficial ca să bruieze pista.

Eram hotărât să-i povestesc urmarea. Descrierea făcută de Latzi „diplomatului" din Viena corespundea celei a unui anume Leo Bakocs, secretar comercial şi ofiţer al serviciului de informaţii maghiar, ca şi Peter. Vărul nostru căuta în acest moment o fotografie pe care să i-o putem arăta lui Latzi mai spre sfârşitul zilei.

Auzind numele lui Bakocs, pe buzele lui Toby a fluturat un zâmbet nostalgic.

— L-au atras pe *Leo* în afacerea asta ? Ascultă, acest Leo e un tip atât de pretenţios încât nu spionează decât ducese. Leo într-un hotel mic şi păduchios, înmânând o pereche de garote unui ucigaş care pute ? Zău aşa, Ned, altceva mai bun n-ai găsit ?

— Nu eu am găsit, ci Latzi, am replicat.

În încheiere, l-am informat că îl trimisesem pe Jeffrey la bordelul din München pentru a achita nota de plată a lui Latzi şi pentru a-i recupera bagajele în care singurul lucru cât de cât interesant era un set de fotografii pornografice.

— Asta din cauza tensiunii în care lucrează, Ned, mi-a explicat Toby cu mărinimie. Când pleci

în străinătate ca să ucizi un necunoscut, ai nevoie de o companie, înțelegi ?

În schimb, Toby nu mi-a comunicat nici un fel de informație, confidențială sau nu. Dacă, așa cum îmi închipuiam, își petrecuse toată noaptea vorbind la telefon, în mod cert nu o făcuse în sprijinul cercetărilor mele.

— Vom avea probabil o petrecere diseară, mi-a sugerat apoi Harry Palfrey, de la serviciul juridic, trebuie să vină cu două persoane de la Foreign Office. Băiat bun, Harry. Tipul clasic de englez.

— Din ce ramură de la Foreign Office ? am întrebat nedumerit. Cine anume ? Și de ce Palfrey ?

Însă, așa cum îi plăcea lui Toby să spună, întrebările nu sunt periculoase decât când li se răspunde... La casa de lângă lac, l-am găsit pe Arnold pregătind niște ochiuri cu șuncă. Profesorul și Latzi stăteau la un capăt al mesei iar Helena la celălat. Ea, ca o adevărată vegetariană, mânca o ciocolată cu alune scoasă din poșetă.

Arnold era slab și avea părul blond și strâns la spate.

— S-au certat nițel, Ned, mi-a spus el pe un ton dezaprobator în timp ce Toby s-a aruncat în brațele profesorului. Profesorul și doamna lui. S-au încăierat de-a binelea. Nu știu cine a început sau care a fost motivul. N-am îndrăznit să întreb.

— Latzi a intervenit ?

— A vrut, dar i-am spus să stea liniștit. N-am suportat niciodată să văd pe cineva că se amestecă în treburile de familie.

Privind în urmă, discuțiile noastre din ziua aceea îmi apăreau ca un balet sofisticat, început în modesta noastră bucătărie și încheiat pe terenul

Atot-Puternicului, mai precis în sala de conferințe împodobită cu drapelul consulatului american, sub privirile binevoitoare ale președintelui Nixon și ale vice-președintelui Agnew, care ne zâmbeau de pe perete.

Am înțeles repede că, departe de a sta cu brațele încrucișate, Toby își pregătise un întreg program pe care îl urmărea etapă cu etapă, cu o dexteritate de maestru. În bucătărie, i-a ascultat la început pe Latzi și pe profesor relatându-și variantele personale ale evenimentelor, în timp ce Helena își savura ciocolata. Nu-l văzusem niciodată pe Toby implicat într-o afacere cu unguri. Am rămas însă stupefiat de modul în care se transformase. De la primele fraze, renunțase la corsetul artificial al rezervei specific anglo-saxonă, regăsindu-se printre ai lui. Ochii i s-au aprins. S-a aranjat puțin și și-a bombat pieptul, ca și cum ar fi stat pe un cal de paradă.

— După părerea lor, ai fost într-adevăr extraordinar, Ned ! mi s-a adresat în mijlocul conversației. O forță a naturii, dacă-mi dai voie să-i citez. Cred că o să te propună pentru premiul Nobel.

— Spune-le că dacă e vorba de un Oscar, accept ! am replicat pe un ton acid, înainte de a pleca să mă plimb pe marginea lacului ca să-mi calmez nervii.

Când m-am întors, i-am găsit pe Toby și profesor închiși în salon și discutând foarte însuflețit. Stima deosebită pe care i-o purta Toby profesorului părea că se amplificase. Latzi și Arnold spălau vesela râzând pe înfundate, mai mult ca sigur că de o glumă porcoasă spusă de Latzi. Helena era de negăsit. I-a venit rândul lui Latzi să discute cu Toby între patru ochi, în timp ce profesorul și

soţia lui, încă sub influenţa disputei, se plimbau pe marginea lacului, oprindu-se la fiecare trei paşi şi imputându-şi câte ceva, până când profesorul i-a întors spatele şi a plecat singur spre casă.

Profitând de ocazie, am ieşit şi m-am apropiat de Helena. Era bosumflată şi palidă — nu-mi dau seama dacă de teamă, de furie sau de oboseală. A vrut să vorbească, însă a trebuit să se oprească de câteva ori.

— Minte ! a exclamat apoi. Tot ce spune e minciună. Minciuni după minciuni ! E un mincinos !

— Cine ?

— Amândoi. De când s-au născut n-au făcut decât să mintă. Şi pe patul de moarte tot asta o să facă.

— Şi-atunci care e adevărul ?

— Adevărul e că trebuie să *aşteptăm !*

— Să aşteptăm ce ?

— L-am prevenit : „Dacă faci asta, le spun englezilor". Aşa că aşteptăm. Dacă o face, o să vă spun. Dacă se căieşte, îl cruţ. Doar îi sunt soţie.

S-a întors mândră spre casă. În momentul în care a ajuns la uşă a apărut o limuzină neagră, din care au ieşit consilierul juridic al Circului, Harry Palfrey, şi doi membri ai clasei conducătoare engleze. L-am recunoscut pe cel mai înalt, pe nume Alan Barnaby, persoana luminată a Foreign Office-ului, din serviciul de informaţii şi cercetări, impropriu denumit aşa, pentru că se ocupa de contra-propaganda comunistă în tot ce avea aceasta mai urât. Toby i-a strâns mâna cu căldură, făcându-mi semn să-i însoţesc. Am intrat în casă şi ne-am aşezat pe scaune.

La început m-am stăpânit cu greu să nu vorbesc. Actorii noștri fiind expediați la etaj, cei trei bărbați au ascultat expunerea făcută de Toby cu acel gen de atenție pe care le-o arăți celor neajutorați sau negrilor. Aproape că eram tentat să-l apăr. Tocmai pe egoistul de Toby Esterhase, care nu știa să-și apere decât propria persoană !

— Alan, ce trebuie să reții e că avem de-a face cu o sursă excelentă care însă și-a trăit traiul, a explicat Toby. A fost grozav ca agent, dar nu mai avem ce face cu el.

— Vorbești de profesor, a rostit Barneby, încercând să se arate folositor.

— Sunt cu ochii pe el. Îi cunosc foarte bine valoarea. Din câte am aflat de la Latzi, ungurii au un dosar voluminos în legătură cu operațiunile profesorului. Dar în definitiv, de ce-ar ucide un individ care nu ne servește la nimic ? O tentativă de asasinat organizată de unguri înseamnă un veritabil certificat de bună purtare pentru victimă.

— Nu putem să-i asigurăm la infinit securitatea, ne-a avertizat Palfrey, cu un zâmbet plin de regrete. Suntem în stare să-i asigurăm protecție pentru un timp, evident, dar nu pe viață. Trebuie să știe și el acest lucru. Poate că va trebui să-l facem să semneze o hârtie, ca să fie totul foarte clar.

Al doilea om de la Foreign Office era durduliu, cu pielea lucioasă, și avea un lanț de ceas agățat la vestă față de care simțeam o tentație copilărească să-l trag ca să văd dacă scoate vreun sunet.

— Eu cred că ne facem probleme degeaba, a adăugat el cu șiretenie. Dacă americanii se ocupă de profesor și de soția lui în locul nostru, nu va

mai trebui să ne facem griji, nu-i așa ? E preferabil să te faci mic de tot și să stai deoparte.

— Trebuie oricum să semneze hârtia, Norman, a obiectat Palfrey. În ultimii ani, a lucrat mai mult pentru verii noștri americani decât pentru noi.

— Așa fac toţi profesioniștii, Harry, a zâmbit Toby cu aerul unui cunoscător. O mână o spală pe alta, chiar și la nivelul lui Teodor. Problema este să știm ce riscăm acum, după ce nu ne mai este de folos. Avantajul este că evităm necazurile. În fine, nu eu sunt expertul, a conchis el cu un surâs lingușitor la adresa lui Barnaby.

— Dar asasinul ? a întrebat Norman. Va colabora și el ? E al dracului de periculoasă povestea asta. Îl transformă într-o ţintă perfectă.

— Latzi poate fi manipulat, a garantat Toby. Îi e frică, dar în același timp e un patriot convins.

Nu eram de acord cu nici una din afirmaţiile sale, dar eram prea dezgustat ca să-l întrerup.

— Cum părăsesc sistemul, acești agenţi intră în panică. Latzi se descurcă. Își face griji pentru familie, totuși se implică. Dacă Teodor acceptă, acceptă și Latzi. Firește, cu anumite garanţii.

— Ce fel de garanţii ? a întrebat Norman, atât de repede încât nici chiar Harry Palfrey n-a putut să i-o ia înainte.

— Păi, ca de obicei, a răspuns Toby fără să ezite. Latzi și Teodor n-o să vrea să fie aruncaţi la coș după ce-o să se termine toată povestea. Și nici Helena. Ca să zic așa, oferta minimă ar consta în pașapoarte americane, o sumă rotunjoară achitată la sfîrșitul operaţiunii, asistenţă și protecţie.

— Toată povestea e cusută cu ață albă, am izbucnit atunci. Mă săturasem.

Toți mă priveau zâmbind. Ar fi zâmbit oricum, indiferent ce aș fi spus. Asta-i genul lor. Dacă aș fi anunțat că sunt agent dublu maghiar sau reîncarnarea fratelui mai mic al lui Adolf Hitler, tot ar fi zâmbit. Toți, în afară de Toby, devenit deodată complet indiferent, căci știa că în acel moment singura scăpare era să se facă mic.

— Păi de ce spui asta, Ned ? a întrebat Barnaby, arătându-se foarte interesat.

— Latzi nu e asasin profesionist. Nu știu ce este, dar ucigaș în nici un caz. Arma era neîncărcată iar un profesionist n-ar face așa ceva decât dacă i-ar lua Dumnezeu mințile. Vrea să treacă drept un pictor bavarez, dar poartă îmbrăcăminte ungurească și jumătate din mărunțișurile de prin buzunare sunt unguerești. Eram lângă el când a telefonat la Bonn. De acord, prenumele atașatului e Peter, figurează și pe lista diplomatică. Însă Peter nu așteaptă nici un apel telefonic. Latzi a încercat marea cu degetul. N-aveți decât să ascultați banda conversației în germană.

— Și-atunci tipul de la Viena ? a întrebat Barnaby, la fel de respectuos. Individul care i-a dat banii și instrumentele acelea ucigătoare ? De asta ce mai zici ?

— Nu s-au întâlnit niciodată. I-am arătat lui Latzi o fotografie și a fost încântat. „El e ! el e !" Evident, văzuse și altă fotografie altundeva. Întrebați-o pe Helena, este la curent. Deocamdată nu spune nimic, dar dacă insistăm sunt sigur c-o s-o facă.

— Dacă insistăm, Ned ? s-a trezit deodată Toby. Pe lângă Helena ? Poţi să insişti numai când eşti sigur că celălalt o să cedeze. Femeia e nebună după soţul său şi o să-l apere până la moarte.

— Profesorul i-a tras pe sfoară pe americani. Nu mai e n graţiile lor şi e disperat. Dacă el însuşi n-a organizat execuţia, a făcut-o Latzi. El a montat toată figura ca să piardă cât mai puţin şi să înceapă o viaţă nouă.

Aşteptau cu toţii să continui, ca şi cum ar fi aşteptat sfârşitul unei glume bune. În cele din urmă, Toby a luat cuvântul, trezindu-se la realitate.

— De cât timp n-ai dormit, Nedike ? m-a întrebat cu un surâs binevoitor. Spune-ne, te rugăm.

— Nu văd nici o legătură.

— Sunt deja treizeci de ore de când n-ai închis un ochi, a continuat el, uitându-se demonstrativ la ceas. Ai avut de luat hotărâri extrem de importante şi pot să spun că toate au fost bune. Nu cred că te poate acuza nimeni pentru ieşirea asta.

Toate capetele s-au întors din nou spre Toby, de parcă eu nici nu vorbisem.

— Ei bine, cred că ar trebui să aruncăm un ochi şi asupra eroilor piesei, a declarat Barnaby, în timp ce eu mă îndreptam spre uşă. Putem să-i chemăm jos, Toby ? Să vedem cum se comportă pe scenă.

— Nu-i exclus să ne-alegem cu niscai informaţii dacă acţionăm repede, Barnaby, a spus Palfrey, pe când mă îndreptam spre grădină ca să nu le mai aud aiurelile. Trebuie bătut fierul cât e cald. De acord ?

— Absolut de acord, Harry. Sută la sută.

Am refuzat să asist la prima audiere și m-am dus supărat la bucătărie, unde Arnold s-a ocupat de mine în timp ce mă făceam că ascult o poveste despre mama lui care își părăsise tovarășul de viață cu care trăise de douăzeci de ani, pentru a reveni la o dragoste a ei din copilărie. M-am încruntat văzându-l pe Toby că urcă anevoie la primul etaj și că, după câteva minute, coboară împreună cu eroii săi : Latzi, cu părul său negru despărțit printr-o cărare și profesorul, cu haina aruncată pe umeri și pletele albe fluturând pe capul de profet adâncit în meditație.

Helena a intrat în bucătărie cu lacrimile șiroindu-i pe obraji. Arnold a strâns-o în brațe și s-a dus să-i aducă un pled, căci răcoarea dimineții de primăvară o făcuse să tremure. I-a pregătit un ceai de tei și s-a așezat lângă ea, luând-o după umeri. Toby a intrat ca o vijelie ca să ne anunțe că eram așteptați cu toții la consulatul american, unde trebuia să fim în două ore.

— Russell Sheriton vine de la Londra cu avionul, iar Pete de May sosește de la Bonn. Sunt emoționați cum nu pot să-ți explic, Ned. Total. Washingtonul e-n culmea fericirii.

Nu-mi mai aminteam dacă Pete de May era sau nu superiorul lui Sheriton. În orice caz, era un personaj important.

— Ned, acest Teodor e fantastic, mi-a spus Toby, luându-mă deoparte.

— Zău ? În ce sens ?

— Știi ce i s-a spus ? „Ceea ce faceți, dumnevoastră, domnule profesor, este foarte riscant. Credeți că veți reuși ?“ Ghici ce-a răspuns : „Domnule ambasador, cu toții trebuie să riscăm ca să apărăm lumea civilizată“. Este echilibrat și demn...

Şi Latzi la fel. Ned, după asta te rog să te odihneşti, bine? O sun eu pe Mabel.

Toby a mers în aceeaşi maşină cu ungurii, iar eu în cea a lui Palfrey şi a tipului de la Foreign Office. Deschizându-mi portiera, Palfrey m-a luat de braţ şi mi-a vorbit pe un ton caustic:

— Din acest moment, Ned, toţi avem interesul să strângem rândurile. Una e să fii obosit şi cu totul alta să te trezeşti spunând că e o poveste cusută cu aţă albă. Ne-am înţeles ?

Eram vreo douăzeci, iar întâlnirea era prezidată de consulul general. Acesta era un bărbat cu faţa palidă, din Midwest, a fost avocat, ca şi Palfrey, şi care nu contenea să-şi exprime îngrijorarea faţă de eventualele „repercursiuni". Milton Wagner stătea între Sheriton şi de May. Am înţeles foarte clar că, indiferent de ce gândeau, aveau ordin să nu-şi manifeste scepticismul. Poate că erau la rândul lor de părere că existau şi metode mai rele de a se debarasa de agenţii care deveniseră inutili, decât să-i includă în serviciile de informaţii ale SUA, reprezentate de un cvartet format din nişte creduli lipsiţi de entuziasm, ale căror nume nu le-am reţinut niciodată.

Bineînţeles, că şi cei din Pullach îşi trimiseseră un observator, deşi problema nu intra în sfera lor de preocupări ; puteam fi siguri, în felul acesta, că hotărârile noastre aveau să fie cunoscute, chiar în cursul după-amiezii, în tot Potsdamul. Ei au insistat totodată să adreseze un protest oficial în legătură cu episodul vienez. Se părea că Pullah ducea o adevărată bătălie cu poliţia vieneză, suspectată că vinde ungurilor paşapoarte false. Un colo-

nel monopolizase apoi discuţia, atacând violent duplicitatea austriecilor.

Fireşte, cele trei vedete ale noastre nu au participat la dezbateri, aşteptând în anticameră. Când s-au adus sandvişurile, li s-a trimis şi lor o farfurie umplută cu generozitate. Iar când în sfârşit au fost invitaţi să intre în sală, mai mulţi profani care au luat parte la şedinţă au început să aplaude. Era prima dintr-o lungă serie de manifestări de servilism la care aveau să asiste.

Punctul de atracţie al spectacolului au fost lacrimile Helenei. Profesorul a spus câteva cuvinte cu demnitatea seducătoare pe care o cunoşteam atât de bine. A urmat la cuvânt Latzi şi un fior rece a străbătut sala când acesta a explicat de ce avea la el cele două garote, care au trecut din mână în mână cu oroare, împreună cu celelalte obiecte ucigătoare. Când însă Helen şi-a făcut apariţia în faţa noastră la braţul profesorului, am simţit că mi se pune un nod în gât şi cred că şi ceilalţi din cameră au simţit acelaşi lucru.

— Îmi susţin soţul, au fost singurele cuvinte declamate de marea actriţă.

Dar s-a dovedit suficient pentru ca întreaga asistenţă să se ridice în picioare.

N-am putut vorbi cu ea între patru ochi decât târziu. Eram cu toţii epuizaţi, inclusiv neastâmpăratul Latzi. Ştabii plecaseră, Toby o luase şi el din loc. Stăteam cu Arnold în salonul casei de lângă lac. O furgonetă americană cu ferestrele fumurii era parcată pe alee, cu doi infanterişti marini în ea, dar vedetele noastre ştiau deja să facă publicul să aştepte. Ziua a trecut pregătind comunicatele de presă pentru după-amiază şi semnarea actelor pe care Palfrey le avea cu totul întâmplător în servietă.

Helena a intrat cu un mers ezitant, ca şi când s-ar fi aşteptat s-o lovesc, dar furia îmi trecuse.

— O să primim paşapoarte pentru lumea nouă, mi s-a adresat, aşezându-se.

Arnold a şters-o englezeşte şi a închis uşa după el.

— Cine e Latzi ? am întrebat-o.

— Un amic al lui Teodor.

— Şi mai ce ?

— Un actor. Un foarte prost actor din Debreţin.

— A lucrat vreodată pentru poliţia secretă ?

— Avea relaţii, a răspuns ea pe un ton dezgustat. Când Teodor avea nevoie de bunăvoinţa autorităţilor, Latzi juca rolul de intermediar.

— Adică atunci când profesorul vroia să-şi denunţe studenţii ?

— Da.

— Latzi i-a furnizat informaţii lui Teodor când eraţi la München ?

— Foarte puţine la început, dar mult mai multe când celelalte surse au încetat să le mai dea. Latzi pregătea materialele pentru Teodor, care le vindea englezilor şi americanilor. Altfel n-am fi avut bani.

— Şi în munca asta Latzi era ajutat de poliţia secretă?

— Nu, o făcea singur. Lucrurile se schimbă în Ungaria. Nu mai e prudent să colaborezi cu autorităţile.

Am deschis uşa şi am privit-o cum iese, cu capul sus.

Întors la Londra după câteva săptămâni, i-am prezentat versiunea Helenei lui Toby, care n-a părut surprins şi nici cuprins de remuşcări.

— Femeile, Ned. Să te ferești de ele ca de ciumă. Înghițim gălușca și nu mai facem zarvă.

Câteva săptămâni mai târziu, spectacolul lui Teodor și Latzi repurta deja succes. Și Toby la fel. Oare care fusese contribuția lui la povestea asta? Când se implicase? Când aflase despre întreaga poveste? Inventase cumva toată comedia pentru a-l exploata cât mai bine pe agentul compromis și pentru a se descotorosi de el ? Am presupus adesea că piesa fusese scrisă de cel puțin trei persoane, plus Helena, în rolul publicului care asistă la spectacol fără nici o plăcere.

— Știi ce, Nedike ? Mi s-a adresat Toby, luându-mă amical după umeri. Dacă nu poți călări pe doi cai odată, nu ești bun pentru Circ.

* *
*

Vă amintiți de așa-zisul colonel Weatherby din carte? Maestrul deghizărilor, care se descurca dezinvolt în șapte limbi europene ? Conducătorul eroic al rezistenței din Europa de Est ? Omul care „trecea încoace și-ncolo prin Cortina de Fier, atât de ușor de parcă ar fi fost imaterial ? Eu eram acela. Eu, Ned. Acest pasaj n-a fost scris de mine, mulțumesc lui Dumnezeu. A fost opera unui ziarist sportiv venal din Baltimore, recrutat de verii noștri americani. Contribuția mea, portretul elogios tipărit sub titlul „Adevăratul profesor Teodor, așa cum l-am cunoscut“, mi-a fost șterpelit de Toby și de Etajul Cinci. Alesesem ca titlu pentru carte *Secretele Meseriei*, dar Etajul Cinci a fost de părere că s-ar putea interpreta greșit. Drept compensație, am fost promovat.

Dar nu înainte de a-i fi făcut cunoscută indignarea mea lui George Smiley, care tocmai de-

misionase din funcția de director executiv, fiind pe punctul de a se retrage în penumbra universitară, poate pentru ultima dată. În trecere prin Londra, cu ocaza unei pauze a turneului, l-am scos dn bârlog într-o vineri seara în Bywater Street, în momentul în care își făcea bagajele ca să plece în week-end. Mi-a ascultat povestea, a schițat un zâmbet, a râs pe înfundate și în cele din urmă a izbucnit într-un hohot de râs de nestăvilit. Printre chicoteli, a murmurat afectuos : *Ah, Toby*.

— Dar să știi, Ned, că au comis și asasinate, a precizat el, străduindu-se să aranjeze în geamantan un costum de twedd. Ungurii, vreau să spun. Comparați chiar cu celelalte țări din est, ungurii sunt niște adevărate brute, zău așa.

Da, am recunoscut în gând, ungurii au torturat și au ucis după bunul lor plac. Aceasta însă nu schimba cu nimic faptul că Latzi era un impostor, Teodor complicele lui, iar Toby...

— Ascultă, Ned, m-a întrerupt Smiley. Lasă fandoseala. Fiecare biserică are nevoie de sfinții ei, inclusiv biserica anticomunistă. Și sfinții în ansamblu, dacă ne gândim bine, sunt destul de dubioși. Numai că n-o s-o spună până când o să-și primească postul. Crezi că mai trebuie călcată cămașa asta sau pot să merg cu ea așa ?

Am trecut în salon ca să bem whisk-ul oferit și să asistăm la hărmălaia pe care o produceau petrecăreții din Bywater Street.

— Te-ai întâlnit cumva cu fantoma Stefaniei pe străzile din München ? m-a întrebat Smiley cu o oarecare tandrețe, tocmai când credeam că ațipise.

Capacitatea lui de a se pune în locul meu încetase să mă mire de mult timp.

— Din timp în timp, am răspuns.

— Dar în carne şi oase nu ? Ce trist.

— Într-o zi i-am telefonat uneia din mătuşile ei. Plecasem la hotel, după o ceartă prostească cu Mabel. Era seara târziu. Eram cam cherchelit.

Mă întrebam dacă Smiley ştia deja, dar am alungat repede gândul.

— În fine, cred că era mătuşa ei, deşi putea fi şi menajera. Nu, nu, era mătuşă-sa.

— Ce-a spus ?

— Fräulein Stefanie nu-i acasă.

S-a aşternut liniştea. De data aceasta n-am mai făcut greşeala să cred că adormise.

— Era o voce tânără ? a întrebat gânditor.

— Destul de tânără.

— Atunci e posibil a răspuns chiar Stefanie.

— E posibil.

Am ascultat din nou gălăgia din stradă. O fată râdea. Un bărbat urla mânios. O maşină a claxonat, s-a îndepărtat şi s-a lăsat iar liniştea. Stefanie e un fel de Ann Smiley a mea, mi-am spus, în timp ce treceam podul ca să ajung în Battersea,unde îmi păstrasem garsoniera; numai că eu n-am avut niciodată curajul s-o las să-mi provoace vreo dezamăgire.

ȘAPTE

SMILEY S-A OPRIT în mijlocul povestirii despre un diplomat din America Centrală, pasionat de o anumită generație de trenuri electrice britanice, căruia Circul îi cumpărase fidelitatea pe viață cu prețul unei locomotive Hornby Double-O, furată dintr-un muzeu de jucării din Londra de către echipa lui Monty Arbuck. Râsetele au fost curmate de această liniște meditativă iar privirea i s-a pierdut în gol.

— Rareori ni se întâmplă să fim în legătură directă cu realitatea pe care o manevrăm, a reluat el pe un ton moale. Până să ajungem la așa ceva, rămânem niște simpli spectatori; agenții sunt cei care trăiesc visele în locul nostru iar noi, ofițerii de caz, rămânem liniștiți, în spatele unor oglinzi false, ca să ne autoconvingem că a vedea înseamnă a simți. Dar când vine momentul adevărului, dacă se întâmplă să vină, ei bine, din momentul acela devenim ceva mai puțin exigenți față de subalternii noștri.

Nu și-a mai îndreptat privirea spre mine, nelăsând să se înțeleagă la cine se gândea. Dar fiecare dintre noi știa că celălalt pricepuse că era vorba de Colonelul Jerzy.

Când l-am văzut, nu i-am spus nimic lui Mabel. Poate că eram prea surprins. Sau poate că vechiul reflex al disimulării este atât de puternic încât chiar și azi prima mea atitudine în fața unui eveniment neașteptat este de a-mi reprima orice reacție spontană. Priveam știrile de la ora 21 de la televizor, care deveniseră pentru Mabel și pentru mine un fel de liturghie; să nu mă întrebați de ce. Și dintr-odată, l-am zărit pe Colonelul Jerzy. Și în loc să sar de pe scaun și să strig: „Dumnezeule, Mabel! Uită-te la individul ăla din spate! E Jerzy!", așa cum ar fi reacționat un om normal, am continuat să privesc ecranul, sorbindu-mi paharul de whisky cu sifon. Rămas însă singur, am introdus în magnetoscop o casetă nouă, fiind sigur că astfel nu voi rata reluarea de la ultimul jurnal de noapte. De atunci — incidentul s-a produs acum șase săptămâni — l-am revăzut de cel puțin douăsprezece ori, căci de fiecare dată sesizez un alt aspect.

Dar vă voi evoca acest episod la încheierea povestirii, unde își are locul. E mai bine să vă relatez evenimentele în desfășurarea lor cronologică. Căci episodul München nu se rezuma doar la afacerea „Profesorul Teodor", cu atât mai mult cu cât activitatea de spionaj de după darea în vileag a lui Bill Haydon nu se limita la lăsarea rănilor să se cicatrizeze.

Colonelul Jerzy era polonez. Nu am înțeles niciodată de ce sunt atât de mulți polonezi care țin la noi. Numeroasele noastre trădări în defavoarea lor sunt atât de rușinoase încât, în locul lor, indiferent dacă am suferit din cauza naziștilor sau a rușilor, aș scuipa și pe umbra ultimului britanic,

dat fiind că în decursul istoriei englezii i-au abandonat pe polonezi la mila ambilor cotropitori. Şi aş fi tentat să plasez o bombă la aşa-zisul „serviciu competent“ al Foreign Office-ului. O, Doamne, ce formulare! chiar în momentul când scriu aceste rânduri, polonezii sunt încă o dată prinşi între imprevizibilul urs rusesc şi relativ previzibilul bou german. Fiţi siguri că dacă vreodată vor avea nevoie de vreun ajutor prietenesc ca să iasă din vreo încurcătură, acest „serviciu competent“ al Foreign Office-ului se va eschiva elegant, argumentând că are alte probleme mai urgente de rezolvat.

Oricum, Serviciul meu se poate lăuda cu un succes zdrobitor în Polonia şi cu un număr jenant de polonezi şi poloneze care, cu vestitul lor curaj înnăscut, şi-au riscat propria piele şi pe cea a familiilor ca să spioneze pentru „Anglia“.

Prin urmare, nu trebuie să ne mire faptul că, în urma trădării lui Haydon, pierderile din rândul reţelelor noastre poloneze erau destul de grele. Datorită lui, englezii adăugaseră o trădare la o listă şi aşa foarte lungă. Pe măsură ce dispariţiile se succedau cu o regularitate dureroasă, secţia noastră din München se cufunda vizibil în deznădejde iar ruşinea noastră era dublată de un sentiment de neputinţă. Nu aveam nici cea mai mică îndoială despre ce se întâmplase. Până la Cădere, securitatea poloneză, condusă cu mână de maestru de către Jerzy, şeful operaţiunilor, evitase cu grijă compromiterea activităţilor lui Haydon, mulţumindu-se să ne infiltreze reţelele, fie ca să le folosească drept canale de dezinformare, fie — acolo unde reuşise să le deturneze complet — ca

să le facă să acționeze cu abilitate împotriva noastră.

Dar, după Cădere, colonelul nu s-a mai purtat cu mănuși. În decursul a câteva zile i-a redus la tăcere cu sălbăticie pe agenții noștri devotați, cărora le permisese până atunci să rămână pe poziții. „Lista neagră a lui Jerzy", cum o poreclisem, creștea zilnic și din neputința noastră s-a născut o ură personală îndreptată împotriva asasinului bravilor noștri agenți, care uneori îi lăsa pe torționari să se amuze până la capăt, fără formalitățile unui proces.

Oricât de bizar ar părea, München-ul ne-a servit drept trambulină pentru Polonia. De zeci de ani, acesta fusese centrul de comandă operațional pentru Polonia. Pe acoperișul anexei noastre consulare dintr-o suburbie plină de verdeață, antena noastră capta zi și noapte mesajele agenților polonezi — uneori un simplu „bip", înghesuit între două cuvinte spuse într-o emisiune obișnuită de radio. În schimb, conform unor orare dinainte fixate, noi le trimiteam alte instrucțiuni, însoțite de câteva cuvinte de îmbărbătare. Din München plecau spre Polonia scrisorile noastre cifrate iar când informatorii locali reușeau să treacă peste graniță, tot din München luam avionul ca să preluăm informațiile, să-i invităm la masă și să le ascultăm temerile.

Și tot din München, în caz de absolută necesitate, ofițerii secției noastre treceau în Polonia, întotdeauna singuri și sub pretextul vizitării unui târg sau a unei expoziții comerciale, în calitate de oameni de afaceri. Într-un loc numai bun pentru un picnic sau într-un restaurant discret, emisarii noștri aveau scurte întâlniri cu neprețuiții agenți,

își rezolvau problemele și plecau, știind că le redaseră încrederea. Numai cel ce n-a lucrat în spionaj nu-și poate imagina cât de mult seamănă viața unui agent cu un drum al unei cruci purtată în singurătate și credință. O ceașcă de cafea proastă, dar băută la momentul potrivit în compania unui bun ofițer ce se ocupă de caz, poate ridica moralul unui agent pentru câteva luni de zile.

Iată de ce, într-o zi de iarnă, la scurt timp după revenirea mea de la München (și binevenita plecare a profesorului Teodor și a însoțitorilor săi în Statele Unite), mă aflam într-o cursă Varșovia — Gdansk a companiei poloneze LOT, având în buzunar un pașaport olandez pe numele Frans Joost, om de afaceri născut cu patruzeci de ani în urmă în Mijmegen. Cererea mea de viză preciza că mă aflam în misiune de inspectare a construcțiilor agricole din prefabricate pentru un consorțiu vest-german. Pregătirea mea de bază ca inginer îmi era suficientă ca să schimb cărți de vizită cu oficialii din ministerul polonez al agriculturii.

Adevărata mea misiune era ceva mai complexă. Căutam un agent pe nume Oskar care, reînviind după șase luni, timp în care fusese dat dispărut, ne trimisese pe nepusă masă o scrisoare, folosind echipamentul pentru mesaje secrete, expediind-o la o veche adresă conspirativă și descriind tot ce făcuse din ziua când auzise pentru prima dată de arestări și până în prezent. Fără să-și piardă sângele rece, își păstrase postul, dar pentru a îndepărta orice bănuială, comisese un denunț anonim împotriva unui activist fără pată care lucra la Arhive. După câteva săptămâni, activistul dispăruse. Liniștit, Oskar continuase să aștepte și din anumite zvonuri reușise să afle că activistul măr-

turisise, urmare logică a „ajutorului" atent al colonelului Jerzy. Cu timpul, Oskar începuse să se simtă din nou în siguranță. Spunea că era gata să-și reia activitatea, dacă i-ar fi spus cineva ce avea de făcut. Drept garanție a onestității, lipise câteva micropuncte la al treilea, al cincilea și al șaptelea final de frază din scrisoare, conform reperelor dinainte convenite. După ce textul fusese mărit, se văzuse că era vorba de șaisprezece pagini de ordine strict secrete ale ministerului apărării polonez pentru serviciul colonelului Jerzy. Analiștii de la Circ le consideraseră „convingătoare și demne de încredere", ceea ce, venind din partea lor, reprezenta o dovadă entuziastă de simpatie.

Imaginați-vă acum plăcerea produsă de misiva lui Oskar atât în întreaga secție, cât și mie personal, deși nu-l întâlnisem niciodată. Diavolul de Oskar ! au exclamat naivii. S-a descurcat ca întotdeauna ! Cum să nu mergi pe mâna lui ! Oskar, agentul infiltrat în cartierul general al pazei de coastă din Gdansk, unul dintre cei mai buni din câți avusese secția !

Doar cei cu mirosul fin, sau cei ce se apropiau de pensie, au considerat scrisoarea o capcană. E simplu să spui „nu" în astfel de cazuri. Pe când ca să zici „da" e nevoie de curaj. Întotdeauna neîncrezătorii vedeau mai limpede, mai ales după afacerea Haydon, așa că pentru o vreme ne-am trezit în impas, dat fiind că nimeni nu încerca să ia taurul de coarne. Ca să câștigăm timp, i-am cerut lui Oskar informații suplimentare. A răspuns ofensat, cerând să i se spună dacă aveam încredere în el și insistând ca de data asta să aibă o discuție

cu cineva. „O întâlnire sau nimic". Și asta în Polonia. Imediat sau niciodată.

Centrala avea întotdeauna ezitări. De aceea am cerut să mi se permită să merg eu. La secția din München, scepticii m-au tratat drept nebun, iar credulii au considerat că era singurul lucru decent care putea fi făcut. Fără să țin cont de nimeni, voiam pur și simplu să fac lumină în această chestiune. Sau poate că voiam să-mi limpezesc ideile, căci Mabel devenise în ultimul timp distantă și nici eu nu aveam o părere foarte bună despre mine. Centrala se alăturase opozanților. Le-am reamintit experiența mea din marină. Centrala a cedat și s-a limitat să-mi spună „nu", dar cine știe. Le-am reamintit că vorbeam două limbi și le-am evocat credibilitatea pe care mi-o dădea identitatea batavă, pusă la dispoziție de olandezi în schimbul unor servicii. Centrala a cântărit riscurile și posibilitățile și în cele din urmă a acceptat : „Da, dar nu mai mult de două zile".

Poate că ajunseseră la concluzia că, după dezastrul cauzat de Haydon, oricum nu prea mai aveam ce să deconspir. Mi-am pus la punct rapid identitatea falsă și am plecat înainte ca Centrala să se răzgândească. Nici nu se făcuse șase când avionul meu a aterizat pe aeroportul din Gdansk. Un strat gros de zăpadă acoperea străzile, iar ninsoarea continua să cadă. Ambianța calmă mi-a dat un sentiment de siguranță poate chiar mai mare decât s-ar fi cuvenit. Dar credeți-mă că nu eram dispus să risc. Voiam foarte mult să clarific afacerea și nu mai eram deloc străin de cauză.

Hotelurile din Gdansk sunt toate la fel de urâte și nici al meu nu făcea excepție. Vestibulul mirosea ca un pișoar dezinfectat, înscrierea în

registru era la fel de complicată ca o cerere de adopțiune și dura chiar mai mult. Camera mea era deja ocupată de o femeie, care nu vorbea nici o limbă cunoscută. Abia am avut timp să obțin o altă cameră și să cer cameristei să șteargă urmele ocupantului precedent că s-a lăsat întunericul și a venit momentul să-mi semnalez prezența lui Oskar.

Fiecare agent are teritoriul lui. Din dosar reieșea că vara lui Oskar îi plăcea să pescuiască, iar predecesorul meu avusese lungi conversații cu el pe malul râului. Chiar prinseseră împreună doi pești, pe care însă poluarea îi făcea necomestibili. Numai că într-o iarnă grea ca aceasta doar copiii și masochiștii mergeau la pescuit. Iarna, Oskar avea alte obiceiuri, plăcându-i să joace biliard la un club pentru funcționari inferiori situat lângă docuri. Clubul avea telefon. Ca să-și fixeze o întâlnire, predecesorul meu, care vorbea polona, trebuia doar să-l sune aici și să poarte o conversație veselă, începând prin a-i spune că era un vechi prieten din marină pe nume Lech — Oskar urma să răspundă : „De acord, ne vedem mâine la sora mea la un pahar“, ceea ce însemna : „Vino să mă iei cu mașina la colțul străzii cutare sau cutare, într-o oră“.

Dar eu nu vorbeam polona. Mai mult, de când cu afacerea Haydon, regulile meseriei cereau ca agenții să nu mai fie reactivați după vechile proceduri.

În scrisoarea sa, Oskar indicase numerele de telefon de la trei cafenele (în cazul în care unul ar fi fost deranjat sau ocupat) și orele la care încerca să se afle la fiecare dintre ele. Dacă nu răspundea

la nici unul, urma să recurgem la o întâlnire în mașină. Oskar îmi indicase stația de tramvai, ora de întâlnire și numărul de inmatriculare al noului său Trabant albastru.

Și dacă toate astea mă pun cumva într-o postură pasivă, de vină este regula de bază a unei asemenea întâlniri, care spune că pe teren agentul e stăpân și decide care este mijlocul cel mai sigur și cel mai potrivit cu modul său de viață. Personal, nu aș fi procedat ca Oskar. Nu pricepeam deloc de ce trebuia să vorbim la telefon înainte de întâlnire. Dar, evident, știa ce face. Poate că se temea de o capcană, sau voia pur și simplu să se liniștească, auzindu-mi glasul, înainte de-a intra în acțiune.

Sau poate că exista un alt element pe care încă nu-l știam : aducea un prieten, dorea să fie evacuat imediat sau se răzgândise. Căci mai era și o a doua regulă a profesiunii, la fel de inflexibilă ca și prima, care spunea că imprevizibilul trebuia să fie considerat întotdeauna drept ceva normal. Un bun ofițer de caz *se așteaptă* ca întreaga rețea telefonică din Gdansk să se decupleze exact în momentul în care începe convorbirea, ca stația de tramvai să se afle în plin șantier, ca mașina lui Oskar să se ciocnească tocmai în dimineața respectivă de un felinar, ca Oskar însuși să aibă temperatură, ca soția să-l convingă să ceară un milion de dolari aur ca preț al reluării legăturii cu noi sau ca bebelușul să binevoiască să se nască prematur. Așa cum le repetam studenților mei, până ajungeam să-mi atrag ura lor, secretul este să te aștepți la ce e mai rău și la nimic altceva.

Cu acest principiu în minte, m-am postat în stația de tramvai în seara aceea la nouă și zece

după ce sunasem în zadar la cele trei cafenele timp de o oră, așteptând ca Trabantul lui Oskar să se apropie nehotărât de mine. Căci, deși zăpada încetase să cadă, strada se reducea la două urme noroioase paralele liniei de tramvai iar rarele mașini care circulau înaintau cu prudența supraviețuitorilor reveniți de pe front.

Există Danzigul vechi, maiestuosul port hanseatic, precum și Gdanskul nou, orașul polonez industrial și sărăcăcios, unde se afla și respectiva stație de tramvai. În jurul meu se aflau doar imobile din beton, austere și prost luminate, îngrămădite sub cerul roșiatic. Nimic de pe această estradă unde mă găseam nu evoca iubire sau bucurie. Nici o cafenea, nici un cinematograf, nici o lumină îmbietoare. Nici chiar cei doi bețivi prăbușiți sub un portic din fața mea nu îndrăzneau să scoată vreun cuvânt. Orice hohot de râs, orice exclamație de bucurie ar fi reprezentat un ultragiu la adresa atmosferei sumbră a acestei închisori în aer liber. La un moment dat m-a depășit o mașină, nu era nici Trabant și nici albastră, și n-am putut să-mi dau seama câți pasageri erau în ea, într-atât îi erau de înghețate geamurile. A oprit. Nu lângă bordură, nu pe trotuar, și nici într-un loc unde se putea parca și unde toate mașinile erau blocate de zăpadă, ci în urmele negre din plină stradă. Cel de la volan a oprit motorul și a stins farurile.

Mi-am spus că erau niște îndrăgostiți. Tinerei fără minte, căci strada era cu dublu sens. O a doua mașină s-a oprit în spatele ei, chiar în fața stației mele de tramvai. Alți îndrăgostiți ? Sau pur și simplu un șofer atent care păstra o distanță prudentă față de vehiculul din față ? Orice ar fi fost, mă găseam încadrat de cele două mașini. Cei

doi beţivi liniştiţi au ieşit de sub portic şi arătau acum cu desăvârşire treji. Am auzit pe urmă paşi înăbuşiţi în zăpadă, foarte aproape în spatele meu. Am înţeles că trebuia să evit să fac vreun gest prea brusc sau necugetat. Nu puteam nici să fug şi nici să aplic o lovitură salvatoare, căci începusem să mă tem în sinea mea ca nu cumva să ratez totul. Şi chiar dacă păţeam ceva, tot nu puteam face nimic.

În stânga mea s-a ivit un bărbat în haină de blană şi cu pălărie. Avea în mână o umbrelă pliantă ce putea fi la fel de bine o bară din plumb într-o husă de naylon. Foarte bine, să zicem că şi el aştepta tramvaiul. Un altul s-a oprit în dreapta mea. Mirosea a cal. Bun, de acord, lua şi el tramvaiul, ca tovarăşul lui şi ca mine, deşi până acolo venise călare. Deodată, unul dintre bărbaţi mi s-a adresat într-o engleză cu accent polonez. Acesta nu se afla nici în dreapta şi nici în stânga mea, ci chiar în spate, unde auzisem paşii înăbuşiţi.

— Cred că Oskar nu va veni în seara asta, domnule, a spus el pe un ton lugubru. Este mort de şase luni.

Până atunci însă avusesem timp să reflectez. Berechet. Nu cunoşteam nici un Oskar. Care Oskar? De unde ? Eram olandez, vorbeam prost englezeşte, cu un accent puternic, ca şi unchii şi mătuşile mele din Nijmegen. Făcând o pauză ca să las cuvintele să-şi facă efectul, m-am întors lent şi fără urmă de curiozitate.

— Cred că mă confundaţi, domnule, am protestat cu o intonaţie tărăgănată, deprinsă de mic copil. Mă cheamă Frans Joost, sunt olandez şi nu cred că aştept şi altceva în afară de tramvai.

Cei doi bărbaţi care mă încadrau m-au apucat fiecare de câte un braţ şi, cu siguranţa profesio-

niştilor, m-au făcut să-mi pierdt echilibrul şi m-au târât ca pe un sac până la a doua maşină. Dar am avut timp să-mi recunosc interlocutorul bondoc, cu obraji pământii şi ochi încercănaţi de oboseală. Era vestitul colonel Jerzy, erou recunoscut al protecţiei Republicii Populare Polone, a cărui figură inexpresivă împodobise pagini ale multor ziare prestigioase din vremea când ne aresta şi ne tortura vitejeşte agenţii.

Există moduri de a muri pentru care ne pregătim fără să ne dăm seama, în funcţie de meserie, Un antreprenor de pompe funebre îşi contemplă propria înmormântare, milionarul se gândeşte la faliment, temnicerul se teme de carceră, iar desfrânatul de impotenţă. Se spune că teama actorului este să nu vadă sala golindu-se în timp ce nu-şi aminteşte o replică, şi ce altceva reprezintă asta dacă nu o viziune prematură a propriei morţi? În cazul funcţionarului civil, e vorba de momentul în care se teme că zidul care-i protejează privilegiile se surpă, lăsându-l astfel la fel de vulnerabil ca omul simplu de pe stradă, expus privirii lumii exterioare şi obligat să dea socoteală, ca un soţ infidel, de slăbiciunile şi evadările sale. Şi ca să fiu cinstit, majoritatea colegilor mei de la informaţii intră în această categorie: coşmarul lor este că într-o bună zi îşi vor găsi în presă numele real, că vor auzi vorbindu-se despre ei la radio sau la televizor, că se va glumi şi se va râde pe socoteala lor sau, şi mai rău, că vor fi ţinta criticilor societăţii pe care credeau că o servesc. Acest examen public li se pare un dezastru mai mare decât acela de a fi învinşi de duşmani sau discreditaţi în faţa tuturor serviciilor din lume.

E felul lor de a muri.

În ce mă privește, cea mai urâtă dintre morți, încercarea cea mai grea pentru care mă pregătisem încă din prima zi când pășisem pe poarta serviciilor secrete, era cea care mă aștepta acum : să-mi văd curajul fragil pus la încercare prin tortură și să ating limita rezistenței mentale și fizice, știind totuși că un singur cuvânt ar putea pune capăt agoniei și că în mine se dădea o luptă pe viață și pe moarte între trup și suflet, torționarii mei fiind niște simpli mercenari angajați în acest război secret din interiorul ființei mele.

Prin urmare, chiar de la prima explozie de durere am recunoscut fără probleme situația așa cum se prezenta. Vă salut, am spus în gând, în sfârșit ați venit. Mă numesc Joost. Dumneavoastră?

N-am avut parte de nici un fel de ceremonie bine regizată. Nu m-au așezat în spatele unui birou, cum se obișnuia în scenariile șablon, ca să-mi spună apoi : „Vorbește sau te luăm la bătaie. Uite-ți declarația. Semneaz-o". Nu i-a pus pe zbiri să mă încuie într-o celulă, unde să zac mai multe zile, timp în care să ajung la concluzia că recunoașterea era preferabilă curajului. Nu. M-au târât afară din mașină și m-au împins pe o poartă în curtea unei case aparent obișnuită, după care m-au rostogolit în stratul gros de zăpadă imaculată, aruncându-mă de la unul la altul, lovindu-mă când peste obraz, când în partea de jos a abdomenului, când în stomac și iar peste obraz, de data asta cu cotul sau cu genunchiul. Apoi, văzând că rămăsesem ghemuit, m-au împins cu picioarele pe pietrișul alunecos, ca pe un porc pe jumătate ame-

ţit. Păreau nerăbdători să mă termine chiar înainte de a ajunge în casă.

Înăuntru au devenit mai sistematici, ca şi cum eleganţa austeră a marii încăperi le-ar fi insuflat un simţ al ordinii. Ca nişte oameni civilizaţi, au practicat rotaţia democratică, lovindu-mă fiecare pe rând în timp ce alţi doi mă ţineau. Dar, când i-a venit rândul, a cincea sau poate a cincisprezecea oară, colonelul Jerzy m-a lovit cu o violenţă atât de mare încât timp de câteva clipe am crezut că murisem. Când mi-am revenit, mă aflam singur cu el. Aşezat în spatele unei mese pliante, sprijinindu-şi coatele pe ea şi ţinându-şi capul obosit între mâinile zdrelite, cu un aer mahmur, recitea dezamăgit transcrierea răspunsurilor mele la întrebările ce-mi fuseseră puse între două lovituri, ridicându-şi capul uneori, ca să vadă cum mai arăt, şi scuturându-l cu un suspin decepţionat în faţa nedreptăţii pe care i-o oferea viaţa, tocmai lui care nu mai ştia cum să mă ajute să pricep. Mi-am dat seama că trecuse mai mult timp decât crezusem, poate chiar câteva ore.

Acesta a fost momentul când scena a început să semene cu tabloul pe care mi-l imaginasem dintotdeauna : torţionarul aşezat confortabil în spatele unei mese şi privindu-mă cu o atenţie profesională, iar eu răstignit, cu braţele prinse în cătuşe de un radiator de tip vechi ale cărui colţuri îmi muşcau din şira spinării ca nişte cleşti înroşiţi în foc. Din gură, din nas şi cred că şi dintr-o ureche îmi curgea sânge iar cămaşa semăna cu un şorţ de măcelar. Dar sângele se uscase şi hemoragia se oprise, ceea ce-mi dădea posibilitatea să evaluez durata leşinului : de cât timp era nevoie pentru coagularea sângelui într-o casă mare şi goală din

Gdansk, în vreme ce victima era legată în lanțuri de un cuptor în miniatură, sub privirea batjocoritoare a colonelului Jerzy ?

Îmi venea din ce în ce mai greu să-l detest, în ciuda arsurilor chinuitoare, căci doar acest om putea să mă salveze. În tot acest timp, fața i-a rămas întoarsă spre mine. Chiar și când își lăsa capul spre masă cu un aer de reculegere, când se ridica să-și mai dezmorțească picioarele sau să fumeze o țigară poloneză puturoasă, îi simțeam privirea ațintită asupra mea, independent de mișcările corpului. Mi-a întors spatele, oferindu-mi imaginea cefei groase și a unui cap mare și chel. Nici atunci, însă, ochii săi nu m-au slăbit absolut deloc ; se tocmeau cu mine, discutau cu mine și uneori păreau că mă imploră să-i ușurez chinul. O parte din mine dorea cu adevărat să-l ajute, din ce în ce mai insistent, căci arsura încetase să fie o simplă senzație tactilă, transformându-se într-o durere previzibilă, absolută și interminabilă. Aș fi dat aproape orice să-l fac să se simtă mai bine — orice, cu excepția ființei mele, a acelei părți din mine care mă despărțea de el și îmi asigura astfel supraviețuirea.

— Cum te cheamă ? m-a întrebat, în aceeași engleză cu accent polonez.

— Joost, am rostit atât de slab încât a trebuit să se aplece spre mine ca să înțeleagă. Frans Joost.

— Din München, a sugerat el, sprijinindu-mi-se de umăr în timp ce-și apleca urechea spre gura mea.

— Născut la Nijmegen. Lucrez pentru fermierii dn Taunus, lângă Frankfurt.

— Ți-ai uitat accentul olandez, a observat el, scuturându-mă ușor ca să-mi revin.

— N-ai cum să-l sesizezi. Ești polonez. Vreau să-l văd pe consulul olandez.

— Vrei să spui consulul englez.

— Nu, olandez.

Cred că am repetat apoi acest cuvânt de mai multe ori, până când Jerzy m-a stropit cu apă rece și mi-a turnat un pic și în gură, ca să mi-o clătesc. Mi-am dat seama că-mi lipsea un dinte. Pe maxilarul inferior, în față stânga. Unul sau poate chiar doi.

— Crezi în Dumnezeu ? m-a întrebat el.

Când se apleca în felul acesta asupra mea, obrajii îi atârnau ca unui bebeluș, iar buzele rotunjite îl făceau să semene cu un înger nedumerit.

— În acest moment nu, am răspuns.

— De ce ?

— Adu-mi-l pe consulul olandez. Faci o confuzie de persoană.

Vedeam că nu-i plăcea ce-i spuneam. Nu era obișnuit nici să primească ordine și nici să fie contrazis. Și-a trecut dosul palmei drepte peste buze, gest pe care-l făcea uneori înainte de-a mă cârpi, așa că am așteptat lovitura. A început să-și pipăie buzunarele, căutând probabil un instrument.

— Nu, a spus el cu un oftat. Te înșeli. Nu e nici o confuzie.

A îngenunchiat în fața mea și am crezut că o să mă ucidă. Observasem că era cu atât mai sângeros cu cât părea mai trist. Însă el mi-a scos cătușele, m-a apucat de subsuori și m-a târât — „m-a ajutat", a fost primul gând ce mi-a trecut prin minte — până la baia spațioasă, cu o cadă de modă veche, plină cu apă caldă.

— Dezbracă-te, mi-a spus.

Sub privirea lui absentă, mi-am scos încet ce

mai rămăsese din haine, prea epuizat ca să mă sinchisesc de ce avea să-mi facă odată intrat în apă: să mă înece, să mă opărească, să mă congeleze sau să mă electrocuteze.

Îmi luase valiza de la hotel. Întins în baie, l-am văzut căutând nişte haine curate pe care le-a aruncat pe un scaun.

— Mâine iei avionul de Frankfurt via Varşovia. A fost o greşeală. Ne cerem scuze. Îţi vom anula întâlnirile de afaceri. Vom spune că ai fost lovit de o maşină care a părăsit locul accidentului.

— Scuzele nu ajung, am spus.

Baia nu-mi făcea bine. Mi-era teamă să nu simt din nou că mor dacă mai rămâneam întins, şi m-am ridicat anevoie în capul oaselor. Jerzy mi-a întins o mână, pe care am apucat-o ca să mă pot ridica pe picioarele şovăielnice. M-a ajutat să ies din cadă, mi-a dat un prosop şi m-a privit posomorât, în timp ce mă uscam şi-mi îmbrăcam hainele curate pe care mi le pregătise.

M-a scos din casă şi a traversat cu mine curtea, ducându-mi valiza cu o mână şi sprijinindu-mă cu cealaltă, căci baia mă slăbise, chiar dacă îmi mai alinase durerea. I-am căutat din ochi pe oamenii lui, dar n-am văzut pe nimeni.

— Aerul rece o să-ţi facă bine, m-a asigurat el, pe tonul unui cunoscător.

M-a condus la o maşină pe care n-o observasem când fusesem arestat. Pe bancheta din spate se afla un volan de jucărie. Am aţipit de câteva ori, în timp ce coboram pe străzile pustii. Am ajuns în faţa a două porţi cu gratii albe de fier, păzite de miliţieni.

— Nu te uita la ei, mi-a ordonat el, arătându-le legitimaţia în timp ce eu am adormit din nou.

Am ieşit din maşină la capătul unei faleze cu iarbă, cu faţa biciuită de vântul sărat care venea din larg. Aveam capul ca o minge de fotbal, gura strâmbată spre stânga şi un ochi închis. În această noapte fără lună, când marea mugea în spatele pâclei sărate, iar luminile oraşului străpungeau întunericul, ţâşnea totuşi uneori câte o scânteie fosforescentă sau o jerbă de spumă albă. Aici o să mor, mă gândeam stând în picioare lângă el; mai întâi mă tăbăceşte, apoi îmi oferă o baie caldă, iar acum mă târăşte până sus, ca să mă arunce apoi din înaltul falezei. Dar mâinile îi atârnau pe lângă corp, şi nu ţineau nici un revolver. Iar ochii, atât cât îi vedeam, fixau întunericul fără stele şi nu faţa mea; mă rog, poate că o să mă împuşte din întuneric. Aş fi putut să-l omor eu pe Jerzy primul, dacă aş fi avut puterea. Dar n-o aveam şi nici nu doream s-o fac. M-am gândit la Mabel, fără să simt nici disperare şi nici resemnare. Mă gândeam cum o să se descurce numai cu o pensie şi pe cine o să-şi găsească. *Fräulein Stefanie nu este acasă..*, mi-am amintit deodată. *Atunci e posibil să fi răspuns chiar Stefanie*, spuse Smiley. Atâtea rugăminţi neîmplinite. Dar şi atâtea rugăminţi neformulate vreodată. Mă simţeam extenuat.

În fine, Jerzy a vorbit, cu o voce la fel de deprimată :

— Te-am adus aici, fiindcă nu ne poate asculta nici un microfon din lume. Vreau să spionez pentru ţara ta. Am nevoie de un profesionist bun ca intermediar. M-am hotărât să te aleg pe tine.

Încă o dată am pierdut noţiunea timpului şi a locului. Poate că şi el, întrucât, întors cu spatele la mare şi cu mâna pe pălărie, ca să n-o ia vântul, contempla luminile, cu un aer trist, privind în-

cruntat diverse lucruri fără importanţă şi ştergându-şi cu palmele mari lacrimile provocate de vântul puternic.

— De ce ar dori cineva să spioneze pentru Olanda ? l-am întrebat.

— Foarte bine, vreau să spionez pentru Olanda, a replicat el plictisit, ca şi cum ar fi cedat unui capriciu. Prin urmare, am nevoie de un profesionist bun *olandez* care să ştie să-şi ţină gura. Cunoscând genul de imbecili pe care i-aţi folosit voi, *olandezii*, împotriva noastră în trecut, era normal să-mi fie greu să aleg. Dar ai trecut proba. Felicitări. Te-am ales.

Am preferat să tac de data asta. Probabil fiindcă nu l-am crezut.

— Pe fundul dublu al valizei o să găseşti un teanc de documente poloneze, a continuat el pe tonul unui om deprimat. Evident, nu vei avea dificultăţi la vamă pe aeroportul din Gdansk. Am ordonat să nu ţi se controleze bagajele. I-am făcut să creadă că eşti un agent în serviciul meu. La Frankfurt o să fii ca la tine acasă. O să lucrez pentru tine şi pentru nimeni altcineva. Viitoarea noastră întâlnire o să aibă loc la Berlin pe 5 mai. O să asist la manifestaţiile prilejuite de ziua internaţională a oamenilor muncii în cinstea glorioasei victorii a proletariatului.

Încerca să-şi aprindă o ţigară, dar vântul îi tot stingea chibriturile. Şi-a scos pălăria ca să protejeze flacăra, şi şi-a aplecat faţa grăsuţă, ca şi cum ar fi băut apă dintr-un izvor.

— Oamenii tăi vor dori să-mi cunoască motivele, a continuat după ce a tras adânc din ţigară. Spune-le...

Brusc, și-a indesat capul între umeri și, cerându-mi parcă un sfat din priviri despre modul în care trebuia să se poarte cu niște idioți, a rostit în cele din urmă :

— Spune-le că mă plictisesc. Că mi-e silă de ceea ce fac. Că partidul este o șleahtă de escroci. O știu și ei, desigur, dar totuși mai spune-le-o o dată. Spune-le că sunt catolic, evreu sau tătar. Spune-le dracului tot ce le-ar plăcea să audă.

— Poate că o să vrea să știe de ce i-ai ales pe *olandezi* și nu pe americani, pe francezi sau pe alții.

A căzut pe gânduri, continuând să fumeze în întuneric.

— *Voi, olandezii*, ați avut agenți buni, a spus apoi meditativ. Au făcut treabă bună până a apărut afurisitul ăla de Haydon. Stai puțin, a exclamat, cuprins de o inspirație subită. Spune-le că tatăl meu a fost pilot în timpul bătăliei pentru Anglia și că a fost doborât deasupra comitatului Kent. Le va face plăcere. Cunoști comitatul Kent ?

— De ce-ar trebui să cunoască un olandez comitatul Kent ?

Dacă m-aș fi lăsat dus, i-aș fi putut spune că, înainte de despărțirea noastră „prietenească", Mabel și cu mine ne cumpăraserăm o casă la Tunbridge Wells. Dar am rămas pe poziție și bine am făcut căci, după verificarea de la Centrală, s-a dovedit că tatăl lui Jerzy nu pilotase decât cel mult un zmeu de hârtie. Câțiva ani mai târziu, când l-am luat la întrebări pe Jerzy, care-și dovedise deja cu vârf și îndesat incontestabilul devotament față de englezii cei perfizi, a izbucnit în râs și mi-a spus că tatăl lui era un bătrân smintit pe care nu-l interesau decât vodca și cartofii.

Atunci de ce ?

Timp de cinci ani, cât Jerzy a fost profesorul meu secret de spionaj, n-a renunţat nici un moment să dispreţuiască „motivele“ în general şi pe ale sale în special. Idioţii de noi mai întâi acţionăm şi abia după aceea ne gândim la justificări, îmi spunea de multe ori. Pentru el, toţi oamenii erau idioţi iar noi, spionii, cei mai idioţi dintre toţi.

Bănuind la început că trăda din răzbunare, l-am făcut să vorbească despre superiorii ierarhici care i-ar fi putut face vreun rău. Îi detesta, dar nu în măsura în care se detesta pe sine.

Am ajuns atunci la concluzia că acţiona astfel din motive ideologice şi că cinismul său ascundea aspiraţii mai nobile, care ieşeau la iveală cu vârsta. Dar când am încercat să pătrund dincolo de acest cinism prin şiretenie — „Familia ta, Jerzy, mama ta, Jerzy. Recunoaşte că eşti mândru că eşti bunic...“ — n-am găsit decât şi mai mult cinism. Nu simţea nimic pentru ei, mi-a replicat pe un ton atât de rece încât mi-am dat seama că detesta specia umană în totalitate, aşa cum de fapt singur o spunea. Brutalitatea lui şi poate chiar trădarea lui nu erau decât expresia acestei uri.

În privinţa Occidentului, acesta era condus de aceiaşi idioţi ca şi restul lumii, aşa că mare diferenţă nu era. I-am arătat că nu-i împărtăşeam părerea asupra acestui punct, dar şi-a apărat crezul nihilist cu un asemenea fanatism încât am abondonat, de teamă să nu-l înfurii.

Atunci, de ce? De ce să-şi rişte pielea, viaţa, cariera şi familia pe care o detesta ca să servească o societate pe care o dispreţuia?

Religia ? Când i-am vorbit despre asta s-a burzuluit şi abia astăzi cred că încep să-mi dau

seama de ce. Îl considera pe Hristos drept un maniac-depresiv, care a simțit nevoia să se sinucidă în public, provocând autoritățile și determinându-le în cele din urmă să-i facă pe plac.

— Bolnavii ăștia de Dumnezeu sunt toți la fel, a rostit disprețuitor. Crede-mă că știu ce spun, eu însumi i-am torturat.

Ca majoritatea cinicilor, era un mare puritan iar acest paradox se traducea în diferite feluri. Propunerea noastră de a-l plăti printr-un cont din Elveția, cum se proceda în mod obișnuit, l-a înfuriat, făcându-l să declare că nu era „un informator de doi bani". Conform ordinului Centralei, l-am asigurat cu altă ocazie că, dacă întâmplător lucrurile vor lua o turnură nefavorabilă, vom face tot posibilul să-l evacuăm și să-i oferim o identitate nouă în Vest. Disprețul lui a devenit total :

— Sunt un rahat, dar prefer să stau în fața unui pluton de execuție format din rahați polonezi decât să mor ca un trădător într-o cocină capitalistă.

Cât privește celelalte plăceri ale vieții, nu-i puteam oferi mai mult decât avea deja. Jerzy nu suporta să se întoarcă la scorpia de nevastă-sa după o zi grea de lucru. După o oră petrecută cu amanta, prefera să meargă să joace biliard decât să-i suporte conversația în continuare, dat fiind că era o tinerică fără prea multă minte.

Atunci de ce ? îmi repetam neîncetat, după ce epuizasem lista motivelor clasice.

În tot acest timp, Jerzy a continuat să ne completeze dosarele, distrugându-și Serviciul din interior cu același succes cu care îl spulberase Haydon pe al nostru. Cunoșteam ordinele pe care le primea de la Moscova chiar înainte de-a le fi trans-

mis subordonaţilor. Fotografia tot ce-i trecea prin mână şi îşi asuma riscuri în ciuda rugăminţilor mele, arătând o atât de mare inconştienţă încât ajunsesem să mă întreb dacă nu cumva, la fel ca acel Hristos pe care-l renega, aspira şi el la o moarte în văzul lumii. Dar eficienţa ireproşabilă a ceea ce ne plăcea să numim munca lui de acoperire îl plasa deasupra oricărei bănuieli. Căci de fapt asta era faţa nevăzută a deciziei lui : vai de agentul occidental, real sau imaginar, care trebuia să mărturisească sub îndrumarea lui Jerzy.

Timp de cinci ani, cât i-am fost ofiţer de caz, o singură dată mi se pare că a lăsat să-i scape indiciul pe care-l căutam. Era epuizat. Participase la o reuniune la Bucureşti a şefilor serviciilor de informaţii din ţările Pactului de la Varşovia, tocmai când acasă, în Polonia, ducea o luptă susţinută ca să-şi disculpe Serviciul de acuzaţiile de brutalitate şi corupţie. Ne-am întîlnit în Berlinul de Vest, la o pensiune de pe Kurfürstendamm rezervată une cilientele alese. Cu ochii roşii şi obosit, torţionarul s-a aşezat pe patul meu fumând o ţigară, a răspuns unor întrebări suplimentare, referitoare la ultimele informaţii furnizate, după care mi-a cerut un whisky, şi mai târziu încă unul.

— Fără pericol nu există viaţă, a declarat el, aruncând alte trei filme pe cuvertură. Fără pericol, mori.

Şi-a scos o batistă maronie slinoasă şi şi-a şters cu grijă faţa lătăreaţă.

— Fără pericol, mai bine stai acasă şi faci pe doica.

Preferam să cred că nu vorbea cu adevărat despre pericole, ci despre senzaţii. Era terorizat că, fără ele, ar înceta să mai existe, ceea ce ex-

plica fără îndoială încăpățânarea de-a o dovedi și altora. Am întrezărit atunci motivul prezenței sale lângă mine în această cameră, fapt care încălca orice reguli ale profesiunii. Își păstra vioiciunea într-un moment al vieții în care moartea începuse să-i dea târcoale.

În aceeași seară, am cinat cu Stefanie într-un restaurant armenesc, la zece minute de mers pe jos de la pensiunea unde îl întâlnisem pe Jerzy. Obținusem numărul de telefon de la sora ei din München. Era înaltă și frumoasă, așa cum mi-o aminteam, și decisă să mă convingă că era fericită. Da, viața era *minunată*, Ned, m-a asigurat. Trăia cu un universitar *foarte* distins, adorabil și plin de bun simț, trecut de prima tinerețe, dar uită-te la noi, nici noi nu mai suntem atât de tineri. El însă era într-adevăr adorabil și înțelept. Mi-a spus numele lui, care însă nu mi-a sugerat nimic. Era însărcinată, deși deocamdată nu se vedea.

— Dar ție cum îți merge, Ned ? a întrebat ea, ca și cum am fi fost doi generali ce se informau reciproc despre campaniile lor victorioase.

I-am adresat acel surâs liniștitor cu care dobândisem atât încrederea agenților, cât și pe cea a colegilor, în toți acești ani în care nu o văzusem.

— A, cred că m-am descurcat destul de bine, mulțumesc, am răspuns, recurgând la o exprimare tipic britanică. În definitiv, nu te poți aștepta ca o persoană să-ți ofere totul, nu-i așa ? Cred că facem o pereche potrivită. Trăim bine, fiecare cu viața lui.

— Tot cu asta te ocupi ? m-a întrebat. Ca și Ben ?

— Da.

Era prima oară că vorbeam despre el. Mi-a spus că trăia în Irlanda. Unul din verii lui cumpărase o proprietate părăginită în comitatul Cork. Ben o administra în lipsa lui, popula râul cu pește, supraveghea ferma și așa mai departe.

Am întrebat-o dacă îl mai văzuse.

— Nu, nu vrea, mi-a răspuns.

Aș fi condus-o cu plăcere acasă, dar a preferat să ia un taxi. L-am așteptat amândoi în stradă până a venit. Mi s-a părut că timpul a trecut teribil de încet. Când am închis portiera, și-a lăsat capul în jos, ca și cum ar fi căutat ceva ce-i căzuse din mână. I-am făcut un semn de rămas bun dar nu mi-a răspuns.

Jurnalul de la ora nouă prezenta o adunare a Solidarității care avusese loc în aer liber, la Gdansk, și unde un cardinal polonez invita o mulțime imensă la moderație. Pe Mabel nu o interesa, motiv pentru care a luat din nou ziarul *Daily Telegraph* și s-a apucat de cuvintele încrucișate. Agitată la început, mulțimea a tăcut în cele din urmă, ascultând discursul cu devoțiunea care-i caracterizează pe polonezi. După cuvântare, cardinalul s-a plimbat printre enoriași, împărțind binecuvântări și acceptând omagii. În timp ce i se prezentau demnitarii, l-am zărit pe Jerzy în planul îndepărtat, semănând cu un copil rău, exclus de la serbare. Slăbise mult după ce se pensionase și mi-am dat seama că schimbările sociale nu-l ocoliseră. Haina atârna pe el de parcă n-ar fi fost a lui iar palmele mari abia-i ieșeau din mâneci.

Dintr-odată, ca și mine, cardinalul a dat cu ochii de el.

Cardinalul rămâne pe loc, dând impresia că-şi analizează propriile sentimente, corectându-şi ţinuta, strângându-şi coatele şi bombându-şi pieptul. Apoi ridică încet braţul, dând un ordin unuia dintre însoţitori, un preot tânăr care nu prea pare dispus să-l asculte. Cardinalul repetă ordinul iar preotul îi deschide calea spre Jerzy. Şeful poliţiei secrete şi cardinalul rămân faţă-n faţă. Jerzy se crispează, ca şi cum ar avea o crampă la stomac. Cardinalul se apleacă şi-i vorbeşte la ureche. Jerzy îngenunchează cu stângăcie, pentru a-i primi binecuvântarea.

De fiecare dată când reiau acest moment, văd ochii închişi ai lui Jerzy, aparent copleşit de suferinţă. Dar oare ce anume regretă ? Brutalitatea ? Loialitatea faţă de o cauză pierdută ? Trădarea ei ? Sau ochii aceştia închişi reprezintă pur şi simplu răspunsul instinctiv al unui torţionar care primeşte iertarea din partea victimei ?

Pescuiesc. Mă cufund în mici reverii. Dragostea mea pentru natura engleză a crescut, dacă aşa ceva mai este posibil. Mă gândesc la Stefanie, la Bella şi la celelalte relaţii neduse până la capăt. L-am influenţat pe deputatul nostru în privinţa poluării râului. Este conservator, dar ce Dumnezeu îşi închipuie că ar putea conserva aici ? M-am alăturat unui grup ecologist reprezentativ şi mă ocup de strângerea de semnături pe petiţii. Petiţii care nu sunt luate în seamă. N-o să joc golf, n-am făcut-o niciodată. Dar o să-i ţin de urât lui Mabel într-o miercuri după-amiază, cu condiţia să joace singură. O încurajez. Câinele zburdă de unul singur. Pensionarea nu înseamnă să-ţi pierzi vremea hoinărind sau încercând să reinventezi lumea.

OPT

STUDENȚII MEI SE hotărâseră să-l supună pe Smiley unui interogatoriu dur, așa cum îmi făceau și mie din când în când. Ne înțelegeam de minune până după-masa târziu, discutând, de pildă, despre metodele de realizare a unei deghizări care să nu bată la ochi, când unul dintre ei mă ataca brusc, adoptând o poziție anarhică, pe care nici un om întreg la minte n-ar fi putut să o susțină. După aceea intervenea în discuție un al doilea, iar apoi întreaga clasă. Astfel că, în cazul în care nu mi-aș fi pus în valoare simțul umorului — atât cât am — m-ar fi făcut zob până m-ar fi salvat gongul, respectiv clopoțelul de ieșire. A doua zi, totul era uitat. Își potoliseră demonul care pusese stăpânire pe ei iar acum doreau să reia firul cursului : „vă rog, unde am rămas ?" La început am bănuit existența unui complot și am încercat să-i descopăr pe instigatori. Am sfârșit, însă, prin a-mi da seama că fusese vorba de expresia spontană a unei rezistențe în fața unei constrângeri nefirești.

Totuși, când l-au luat în primire pe Smiley, invitatul nostru de onoare, punându-i întrebări chiar despre scopurile pe care le urmărise în în-

treaga sa carieră, îngăduinţa mea a luat sfârşit. De data asta, autorul jignirii nu mai era Maggs, ci micuţa sa prietenă Clare, cea care stătuse în faţa lui Smiley în tot timpul dineului, plină de admiraţie.

— Lasă, Ned, a protestat Smiley, când am sărit furios în picioare. Clare are dreptate : în nouă cazuri din zece, un ziarist bun *ne poate* spune la fel de multe despre o anumită situaţie ca şi un spion. În orice caz, utilizează adeseori aceleaşi surse. Şi atunci, de ce să nu-i punem la păstrare pe spioni şi să subvenţionăm ziarele ? Este o soluţie care ar putea fi aplicată în această perioadă de schimbări. De ce nu ?

M-am aşezat la loc, împotriva voinţei mele. Ghemuită lângă Maggs, Clare îşi urmărea tot timpul victima cu un aer angelic, în timp ce colegii ei râdeau pe înfundate.

În loc să-i dea interlocutoarei un răspuns care să stârnească hazul, Smiley a preferat să o trateze cu seriozitate.

— Nu putem nega faptul că munca noastră este în mare parte fie inutilă, fie dublată de cea a surselor oficiale. Necazul este că rolul spionilor nu constă în informarea marelui public, ci a guvernelor.

Simţeam cum treptat îi cucerea din nou cu farmecul personal. Îşi apropiaseră scaunele în jurul lui într-un semicerc neregulat ; câteva fete se aşezaseră pe jos fără sfială.

— Şi, ca toată lumea, guvernele îi cred pe cei pe care îi plătesc iar pe restul îl tratează cu suspiciuni.

Depăşind în mod abil situaţia pe care o gene-

rase întrebarea provocatoare a lui Clare, a continuat, declarând cu simplitate :

— Spionajul e vechi de când lumea. Chiar dacă guvernele *s-ar putea* lipsi de el, tot îl vor menţine. Îl adoră. Dacă într-o bună zi nu am mai avea nici un duşman pe lume, l-ar inventa guvernele, aşa că nu trebuie să vă faceţi griji. Şi apoi, cine spune că-i spionăm doar pe duşmani ? Întreaga istorie ne învaţă că aliaţii de azi sunt adversarii de mâine. Conjunctura dictează priorităţi, prevederea însă nu. Atâta timp cât există bandiţi care ajung conducători, vom spiona. Atâta timp cât vor exista opresori, mincinoşi şi nebuni pe pământ, vom spiona. Atâta timp cât vor exista rivalităţi între naţiuni, politicienii vor minţi şi tiranii vor deveni cuceritori, atâta timp cât consumatorii vor avea nevoie de produse pentru consum, vagabonzii vor căuta un acoperiş deasupra capului, flămânzii o coajă de pâine iar bogaţii surplusul, pot să vă asigur că profesiunea pe care v-aţi ales-o nu va fi în nici un caz ameninţată cu dispariţia.

După ce a readus cu subtilitate discuţia la viitorul lor în meserie, Smiley i-a pus din nou în gardă cu privire la primejdiile pe care aceasta le comportă.

— Nu există carieră mai absurdă decât cea pe care aţi îmbrăţişat-o, i-a asigurat el cu un aer foarte satisfăcut. Puteţi primi foarte uşor un post, chiar dacă nu aveţi cine ştie ce experienţă, iar când ajungeţi să fiţi la curent cu tot ce se întâmplă nu mai puteţi fi trimişi nicăieri fără ca dosarul personal amănunţit să nu v-o ia înainte. Spionii bătrâni ştiu că şi-au disputat cele mai frumoase meciuri în floarea vârstei ; cei tineri nu sunt acceptaţi şi de aceea digeră foarte greu maturitatea

și încep să calculeze cât îi costă un astfel de mod de viață.

Ochii săi plecați păreau pironiți asupra coniacului, dar l-am văzut aruncându-mi o privire cu coada ochiului.

— Iar apoi, la o anumită vârstă, vrei să afli răspunsul, a continuat el. Dorești pergamentul ascuns în sala tezaurului, ca să înțelegi cine îți dirijează viața și de ce. Din păcate, abia când ajungi la acest stadiu știi mai bine decât oricine că sala tezaurului este goală.

Pe urmă mi s-a adresat mie :

— Ned, nu bei ? Trădezi cauza coniacului ? Vă rog să-i umpleți paharul.

Chiar dacă îmi vine greu să accept, perioada care a urmat în viața mea mi se identifică în memorie cu o căutare nesfârșită, al cărui scop nu-l cunoșteam. Abia când l-am regăsit pe Hansen, spionul decăzut, am înțeles că el era scopul.

Și deși în realitate urmăream alte obiective și alți oameni în periplul meu spre Orient, când privesc în urmă, toate acestea mi se par doar simple etape până la Hansen. Nu pot să mă exprim altfel. În adâncul junglei cambodgiene, Hansen mă aștepta, aidoma lui Kurtz, în inima întunericului [1]. Și toate peripețiile prin care trecusem mă pregătiseră pentru întâlnirea cu el. Vocea lui Hansen era cea pe care speram să o aud. El deținea răspunsul la întrebările pe care n-am știut dacă mi le pusesem vreodată. În aparență, rămăsesem un băiat bun, flegmatic, chibzuit și fumător de pipă, gata întotdeauna să-i sprijin pe cei aflați la ananghie.

---

[1] Aluzie la protagonistul celebrului mini-roman **Heart of Darkness** de Joseph Conrad (n. tr.).

Dar simţeam în mine o mare neînţelegere faţă de propria-mi inutilitate, având impresia că încercarea de a mă adapta acestei vieţi eşuate şi că efortul meu de a oferi libertate altora nu mă ajutase să mi-o găsesc pe a mea. În cele mai proaste momente, mă consideram mai degrabă un erou ridicol, ca Don Quijote, decât un protagonist al romanelor lui Buchan [1].

M-am apucat să scriu versiuni satirice ale propriei vieţi iar când am trecut în revistă episoadele pe care vi le-am povestit până acum, le-am dat titluri picareşti care le reliefau inutilitatea : Panda — salvarea intereselor noastre în Orientul Mijlociu ! Ben — demascarea unui dezertor englez ! Bella — ultimul sacrificiu ! Teodor — participarea la o mare mascaradă ! Jerzy — mersul până la capăt ! Totuşi nu puteam nega rezultatele acestui ultim episod, pozitive însă din păcate efemere, cum sunt în general cele legate de activitatea în Serviciul de Informaţii, şi fără nici un efect asupra forţelor umane care chiar în aceşti ani duceau ţara de râpă.

Ca şi Don Quijote, mi-am jurat când am păşit în viaţă să nu las răul să ia proporţii. Şi iată că, în momentele de deprimare, am crezut că devenisem unul dintre slujitorii lui. Dar am aşteptat în continuare ca lumea să-mi dea ocazia să acţionez... şi ea a fost vinovată că n-a ştiut să mă folosească.

Ca să înţelegeţi mai bine, trebuie să vă spun ce mi s-a întâmplat după München. Indiferent de alte lucruri pe care ni le-a făcut, Jerzy mi-a adus un anumit prestigiu, aşa că Etajul Cinci a creat special pestru mine postul de organizator opera-

---

[1] John Buchan, romancier englez de la inceputul secolului douăzeci autor a mai multe cărţi de aventuri, printre care *Treizeci şi nouă de trepte* şi *Greenmantle* (n. tr.).

ţional intinerant, însărcinat cu misiuni fulger „pentru a evalua şi, dacă se poate, exploata unele posibilităţi din afara câmpului de acţiune al secţiei locale".

Privind în urmă, îmi dau seama că deplasările permanente care au urmat — o săptămână în America Centrală, o alta în Irlanda de Nord, Africa, Orientul Mijlociu şi din nou Africa — mi-au potolit starea de nelinişte, şi că şeful personalului o ştia cu siguranţă, căci de curând mă lansasem prosteşte într-o relaţie amoroasă cu o oarecare Monica, funcţionară la secţia industrială a Serviciului. Hotărâsem că aveam nevoie de o amantă, o văzusem la bufet şi îi încredinţasem rolul. Simplu ca bună ziua. În timp ce mă întorceam cu maşina într-o seară ploioasă, zărisem în staţia autobuzului 23, banalitatea cu chip de femeie. O dusesem la ea acasă, apoi în pat iar în cele din urmă la restaurant. Încercaserăm să ne analizăm comportamentul şi ajunseserăm la concluzia că ne îndrăgostiserăm, o variantă confortabilă ce rezistase câteva luni, până când o tragedie îmi deschise cu brutalitate ochii. Printr-un noroc, mă găsisem la Londra pentru un instructaj înaintea următoarei misiuni, când aflasem că mama era pe moarte. Prostul gust divin voise să fiu cu Monica în pat când primisem înştiinţarea telefonică. Cel puţin putusem asista la sfârşitul mamei, care fusese îndelungat, dar extrem de senin.

Totuşi, nu eram deloc pregătit pentru aşa ceva. Dat fiind că până atunci reuşisem să evit obstacolele dificile, am considerat că voi depăşi şi momentul morţii mamei. Nu puteam să mă înşel mai tare. Smiley îmi spusese într-o bună zi că, în general, conspiraţiile nu supravieţuiesc contactului

cu realitatea. Așa se întâmplase și cu mica mea conspirație personală, urzită ca să mă autoconving că trebuia să privesc cu seninătate moartea mamei, ca pe o curmare necesară și binevenită a suferințelor îndurate. Nu luasem în considerare faptul că suferința putea fi și a mea.

Mă simțeam în același timp orfan și plin de entuziasm. Fără să-mi dau seama, mama își asumase și rolul tatălui decedat de multă vreme. Moartea sa însemna deci dispariția copilăriei, dar și a unei părți considerabile din adolescență. Eram în fine singur în fața încercărilor vieții, majoritatea fiind însă deja depășite — eschivate, oculte sau irosite. Eram în fine liber să iubesc. Dar pe cine ? Din păcate nu pe Monica, deși aș fi putut să trag nădejde că faptele aveau să demonstreze contrariul. Nici Monica și nici căsătoria nu-mi ofereau vraja pe care condiția de supraviețuitor mi-o impunea să o descopăr cu începere din acel moment. Iar când m-am privit în oglinda din toaleta întreprinderii de pompe funebre, după o noapte de priveghi, m-am înspăimântat. Dădusem cu ochii de chipul unui spion marcat iremediabil de propriile înșelătorii.

Ați avut cumva ocazia să observați această expresie la cineva din apropiere sau, de ce nu, pe propriul chip ? În ce mă privește, aproape că ajunsesem să nu-l mai observ pe acest însoțitor de toate zilele, până în momentul când șocul morții mă obligase să-l redescopăr. Zâmbim, dar avem de multe ori o reținere care ne face să părem falși. Nici la bucurie, nici la beție și pare-se că nici chiar când facem dragoste nu scăpăm de această atitudine rezervată: giroscopul rămâne vertical iar o voce invizibilă ne reamintește care ne este adevă-

rata vocație. O asemenea distanțare sfârșește prin a fi atât de flagrantă încât ajunge să reprezinte un risc pentru siguranță. Astfel încât astăzi, când iau parte la o reuniune sau la o serată a veteranilor de la Sarratt, pot să văd, privind în jur, cum iese la iveală această zonă secretă în fiecare dintre noi. În spatele unei figuri prea vesele sau prea sobre, văd imediat amprenta unei vieți trăite cu frâna trasă. Aud ecoul unor râsete presupus suprimate și nu trebuie să merg până la sursă ca să-mi dau seama că de fapt nu a fost abandonat nimic — nici identitatea celui în cauză și nici propriile restricții lăuntrice. În tinerețe, credeam că doar membrii înțepați și rigizi ai claselor conducătoare engleze sfârșeau astfel. „S-au născut în captivitate și n-au avut de ales“, îmi spuneam în fața atitudinilor lor ipocrite de politețe, când le ofeream un surâs de băiat de gașcă. Englez doar pe jumătate, m-am crezut la adăpost de această calamitate până în ziua când, în toaleta roz a pompelor funebre, am constatat că aceeași umbră care îi învăluia pe toți nu mă cruțase nici pe mine.

Cred că din acea zi, n-am privit decât spre orizont. Dar e atât de târziu ! mi-am zis. Și plec cu un handicap atât de mare ! Viața urma să fie ori o căutare, ori nimic ! Însă chiar teama de acest nimic mă împingea să acționez energic. Cel puțin așa consider astăzi, și vă rog să faceți la fel, când parcurgeți amintirile fragmentate ale acelei perioade în care am trăit în două realități paralele. În ochii bărbatului care ajunsesem, fiecare întâlnire era o întâlnire cu mine însumi. Fiecare destăinuire a unui necunoscut devenea propria-mi confesiune iar cea a lui Hansen cea mai copleșitoare dintre toate, dar la urma urmei și cea mai

reconfortantă, chiar din această cauză. După înmormântarea mamei, mi-am luat rămas bun de la Monica și de la Mabel și am plecat a doua zi la Beirut. Însă și această plecare obișnuită a fost, totuși, precedată de un episod tulburător.

În timpul pregătirilor pentru această misiune, împărțisem biroul cu un bărbat destul de inteligent pe nume Giles Latimer, care se afirmase puternic în serviciu poreclit de noi „Molahii demenți". Giles încerca să studieze rețeaua aparent foarte complicată a grupurilor fundamentaliste musulmane care operau în afara Libanului. Ideea favorită a teoreticienilor terorismului, potrivit cărora toate aceste grupări aparțin unui supercomplot, este ridicolă. Ce bine-ar fi să fie așa, măcar am spera să punem mâna pe ele ! Fiindcă la ora asta ne scapă mereu, se grupează și se regrupează, ca picăturile de apă pe un perete ud, și sunt la fel de greu de oprit ca ele.

Dar Giles, care era expert în probleme arabe și un distins jucător de bridge, era singurul care se putea apropia cât de cât de finalizarea acestei operațiuni imposibile, iar eu trebuia să învăț totul de la el, în vederea pregătirii pentru misiune. Era înalt, slab și cu părul des. Absolviserăm în același an. Avea un aer juvenil accentuat de roșeața din obraji, datorată, de fapt, unei aglomerări de mici vase de sânge sparte. Era gentleman până în măduva oaselor, deschizând mereu ușa doamnelor și ridicându-se imediat în picioare când li se adresa. Primăvara îl văzusem de două ori ud până la piele, căci obișnuia să-și împrumute umbrela oricui se aventura să iasă din casă fără să aibă așa ceva la el. Deși bogat, trăia modest. Era un om desăvârșit,

căsătorit cu o femeie pe măsură, capabil să organizeze partide de bridge în cadrul Serviciului și să-și amintească până și prenumele celor mai simpli funcționari și pe ale membrilor familiilor. Cu atât mai surprinzător a fost, în aceste condiții, dispariția treptată a dosarelor sale.

Am fost primul care am constatat întâmplător fenomenul, în timp ce investigam o tânără germană pe nume Britta, ca să-i refacem împreună perioada petrecută în taberele teroriste de antrenament din Munții Shuf, iar *eu* am cerut la un moment dat un dosar-anexă ce conținea interceptări ale unor documente explozive referitoare la acest subiect. Era vorba de informații primite de la americani, dar după ce am obținut toate aprobările pentru a figura pe lista de acces, am constatat că dosarul dispăruse. Fișa de ieșire purta numele lui Giles, dar asta nu însemna nimic, fiindcă Giles era Giles iar numele său figura pe toate listele.

Totuși, nici el nu știa unde se afla dosarul. Și-a amintit că-l citise, ba chiar putea să citeze pasaje întregi din el. Era convins că mi-l dăduse mie. Probabil că a fost trimis la Etajul Cinci, mi-a spus, sau înapoi la arhivă. Sau cine știe pe unde.

S-a raportat lipsa dosarului, au fost informați cei ce răspundeau de arhivă, și totul s-a desfășurat normal timp de două zile, până când incidentul s-a repetat. De data asta, alarma a dat-o secretara lui Giles, când arhiva a căutat toate cele trei volume referitoare la Frații Profetului, un grup obscur despre care se presupunea că avea sediul la Damour.

Nici atunci Giles n-a știut nimic : nu văzuse niciodată dosarele și nici nu le consultase. Cer-

berii de la arhivă i-au arătat propria semnătură pe chitanță. N-a recunoscut nimic. Iar când apuca Giles să nege ceva, nu-ți mai venea să-l contrazici. Repet, era de o verticalitate desăvârșită.

Vânătoarea era în toi și pretutindeni se făceau inventare. Arhiva își trăia ultimele zile înainte de computerizare, dar încă mai puteai găsi ce căutai, sau cel puțin știai precis dacă se pierdea ceva. Astăzi, în schimb, funcționarul clătină din cap și-i dă telefon inginerului.

Arhiva a descoperit că dispăruseră treizeci și două de dosare cerute de Giles, dintre care douăzeci și unu strict secrete, cinci ultra-secrete și șase din categoria celor marcate cu „difuzare restrânsă", ceea ce din păcate însemna că nici o persoană cu puternice sentimente proisraeliene nu avea dreptul să le consulte. Credeți ce doriți în privința acestei îngrădiri respingătoare, pe care cei mai mulți dintre noi o găseau jenantă. Dar ăsta era Orientul Mijlociu.

Șeful personalului a fost cel care mi-a furnizat primul indiciu asupra amplorii crizei, într-o vineri dimineața. Îi plăcea să se simtă protejat de apropierea week-end-ului când se pregătea să-și coboare securea asupra grumazului cuiva.

— Spune-mi, Ned, Giles se simte *bine* ? m-a întrebat el, pe un ton de prietenie sinceră.

— Da, foarte bine.

— E un bun creștin, nu-i așa ? Nu doar credincios, ci pur și simplu pios.

— Cred că da.

— În fine, Ned, toți suntem, dar cred că Giles cam face exces de zel. Ce crezi ?

— N-am vorbit niciodată despre asta.

— Tu ești credincios ?

— Nu.

— Crezi, de exemplu, că Giles ar putea avea vreo simpatie pentru ceva cum ar fi, să zicem, secta israelită-britanică, sau altceva de genul ăsta? N-am nimic împotriva lor, să ne înțelegem bine. Fiecare cu convingerile lui.

— Giles e foarte riguros. Nu e nici puritan, nici exaltat, de asta sunt sigur. Citește din Biblie la biserica parohială. Uneori mai și predică, în timpul postului mare, însă atât și nimic mai mult.

— Exact asta am și eu aici, s-a plâns șeful personalului, lovind cu degetele un dosar închis. Aceeași imagine, Ned. Și-atunci, ce se întâmplă ? Știi doar că munca mea nu-i întotdeauna ușoară. Și nici foarte plăcută.

— De ce nu-l întrebi direct ?

— A, știu, știu, trebuie s-o fac. Bineînțeles, dacă nu cumva vrei s-o faci tu. Ai putea să-l inviți la un dejun, pe cheltuiala mea, evident. Să sondezi puțin terenul. Și să-mi spui ce crezi.

— Nu, am refuzat eu.

Prietenia sa sinceră s-a transformat într-o atitudine mult mai dură.

— Eram sigur că asta o să spui. Mă îngrijorezi câteodată, Ned. Ești un fustangiu și un încăpățînat afurisit. Vorbește sângele olandez din tine. Mă rog, în cazul ăsta fă bine și ține-ți gura. Îți ordon.

În cele din urmă, Giles a fost acela care m-a invitat la masă. Șeful personalului jucase pe două planuri, îndrugându-i și lui o poveste despre mine. În orice caz, la douăsprezece și jumătate Giles s-a ridicat brusc și mi-a spus :

— Ce mama naibii, Ned, doar e vineri. Hai că

te invit la masă. N-am mai mâncat un prânz ca lumea de ani de zile.

Instalaţi la o masă de lângă geam la Travellers', am golit rapid o sticlă de Sancerre. Şi deodată, Giles a început să-mi povestească despre recenta sa misiune de legătură pe lângă FBI, la New York. După un început normal, vocea i-a devenit imediat monocordă şi ochii i s-au fixat într-un punct în gol. La început am pus-o pe seama vinului, căci Giles nu era un mare băutor. Vorbea totuşi cu o convingere neprefăcută şi cu intensitatea unui vizionar.

— Ciudaţi tipi americanii ăştia, Ned. Trebuie să fii foarte atent cu ei. La început nici nu te gândeşti că se ţin după tine. De exemplu, la hotel. Acolo poţi să-ţi dai seama cel mai bine. Prea multe zâmbete când te înscrii în registru, prea multă atenţie în privinţa bagajelor... Sunt cu ochii pe tine. O seră imensă la ultimul etaj. De sus poţi privi elicopterele care zboară de-a lungul fluviului. „Bun venit, domnule Lambert. Vă dorim o zi bună". Lambert este numele conspirativ pe care îl utilizez întotdeauna în Statele Unite. Mă cocoaţă la etajul paisprezece. Eu sunt un om ordonat. Aşa am fost dintotdeauna. Folosesc şanuri şi alte chestii de-astea, ce să fac ? Şi tata era la fel. Când ajung în cameră, îmi pun încălţămintea aici, cămăşile acolo, şosetele dincolo, costumele într-o anumită ordine. Ai observat că noi, englezii nu purtăm niciodată costume uşoare ? Alegi o stofă care crezi că e uşoară iar croitorul confirmă : „Este cea mai uşoară din tot ce-avem, domnule. Alta mai uşoară nici nu se produce ! Normal ar fi trebuit să fi învăţat până acum, făcând atâtea afaceri cu americanii. Dar n-au învăţat. Noroc !

Am băut amândoi din pahare, după care i-am turnat nişte apă minerală. Începuse să transpire.

— A doua zi revin la hotel, după o zi întreagă de întîlniri în care am încercat să ne facem plăcuţi unii altora. În fond, sunt simpatici dar... puţin deosebiţi. Atitudinile diferă. Sunt înarmaţi. Vor rezultate, deşi o ştim cu toţii că nu le pot avea. Cu cât omori mai mulţi fanatici, cu atât apar mai mulţi care le iau locul. Eu o ştiu, ei însă nu. Şi tata a fost tot specialist în problemele arabe, ştii doar.

I-am spus că nu ştiam şi l-am rugat să-mi povestească despre el. Încercam să schimb subiectul, conştient că era mai bine dacă-mi vorbea despre tatăl lui şi nu despre hotel.

— Aşa că mă întorc la hotel şi mi se dă cheia. „Un moment, mă adresez persoanei de la recepţie, asta nu-i de la etajul paisprezece, ci de la douăzeci şi unu. Probabil e o greşeală". Vorbesc zâmbind, bineînţeles. Oricine se poate înşela. În ziua aceea la recepţie se afla o femeie impozantă, care îmi răspunde : „Nu este nici o greşeală, domnule Lambert. Sunteţi la etajul douăzeci şi unu. Aveţi camera 2109. „Nu, nu. Este 1409. Priviţi". Şi în faţa ei caut prin buzunare ca să găsesc acea carte de identitate pe care o primeşti la sosire. Dar nu o găsesc. „Ascultaţi, îi spun. Credeţi-mă. Am o memorie excelentă. Am camera 1409". Ea scoate registrul şi mi-l arată. Lambert, 2109. Mă urc în lift, deschid uşa, toate sunt la locul lor. Pantofii aici, cămăşile acolo, şosetele dincolo, costumele în aceeaşi ordine, exact ca în camera cealaltă, la etajul paisprezece. Ştii ce-au făcut ?

Am răspuns din nou negativ.

— Au fotografiat cu un Polaroid.

— Dar de ce ?

— Doreau să mă pună sub ascultare. La 2109 aveau microfoane, la 1409 nu. Atunci mi-au schimbat camera. Credeau că sunt spion arab.

— Din ce cauză ?

— Din cauza tatălui meu. Că-l susțin pe Lawrence și au luat această decizie. Așa procedează, îți fotografiază camera.

Aproape că nici nu-mi mai amintesc cum a decurs dejunul. Nu mai țin minte nici ce-am mâncat și nici ce-am băut, nimic. Îmi amintesc vag cum Giles a lăudat-o pe Mabel, prezentând-o ca pe soția perfectă pentru un membru al Serviciului, dar poate că fusese doar vocea propriei conștiințe. Ce îmi amintesc însă cu adevărat este că stăteam lângă Giles în biroul său de la Centrală, în timp ce șeful personalului se postase în fața dulapului metalic. Dincolo de ușa demontată se aflau cele treizeci și două de dosare care lipseau, îngrămădite la întâmplare pe rafturi — toate dosarele de care Giles nu avusese timp să se ocupe atunci când fusese victima a ceea ce Smiley numea „cădere nervoasă de gradul trei".

Din ce cauză ? Cum am aflat mai târziu, Giles își găsise și el o fată gen Monica. Ceea ce-l pierduse, după cât se părea, fusese pasiunea pentru această tânără de douăzeci și unu de ani de la el din sat. Dragostea pentru ea, vinovăția și disperarea îl dereglaseră total. Urmase rutina zilnică — doar era soldat — dar mintea nu mai dăduse același randament. Era dominată de aceste noi preocupări, chiar dacă Giles nu voia s-o recunoască.

Cât despre celelalte cauze ale decăderii, vă las să le descoperiți singuri, împreună cu psihiatrii serviciului, tot mai influenți pe zi ce trece. Poate că

se datora prăpastiei dintre vis și realitate. Prăpastiei dintre aspirațiile lui Giles din tinerețe și bilanțul unei vieți ajunse la vârsta maturității. La drept vorbind, Giles mă înspăimântase. Simțeam că mi-o luase înainte pe panta alunecoasă pe care apucasem și eu. Eram conștient de acest lucru în timp ce conduceam mașina spre aeroport, precum și în avion când mă gândeam la mama. Ca să uit, am băut câteva pahare de whisky.

Sentimentul respectiv nu m-a părăsit nici în momentul când mi-am desfăcut bagajul în camera 607 a hotelului Commodore din Beirut, când telefonul a început să sune la câțiva centimetri de mine. Am ridicat receptorul, trecându-mi prin cap ideea idioată că Ahmed de la recepție mă suna ca să-mi comunice că mi se repartizase o altă cameră la etajul douăzeci și unu. Mă înșelam. Episodul suprarealist numărul doi tocmai își începuse desfășurarea.

Se declanșaseră împușcăturile, precum și un tir de arme semiautomate din mai multe poziții. După toate aparențele erau niște puștani înghesuiți într-o furgonetă japoneză, care goleau la întâmplare încărcătoarele unui AK 47. Era una dintre acele perioade în care la Beirut puteai să-ți potrivești ceasul după momentul începerii primelor distracții nocturne. Împușcăturile nu m-au deranjat niciodată foarte mult, dat fiind că le poți găsi o logică, oricât de anarhică : ești fie țintă, fie țintaș. Ceea ce nu-mi plăcea deloc erau mașinile-capcană : nu știi niciodată, înghesuindu-te pe trotuar sau așteptând transpirat descongestionarea traficului, dacă un autovehicul parcat nu va spulbera un întreg grup de case dintr-o lovitură sau nu le va transforma în

bucățele atât de mici încât să nu mai fie nevoie nici măcar de o husă pentru cadavre, darămite de-o înmormântare. Lucrul care-ți atrăgea atenția la un atentat cu o mașină-capcană — adică după aceea — era încălțămintea. Oamenii explodau literalmente, dar pantofii le rămâneau intacți: după ce se adunau bucățile de carne, printre cioburi rămâneau una sau două perechi de pantofi, câteva proteze dentare distruse și fragmente de îmbrăcăminte. Așa că tirurile de mitralieră sau de bazooka mă nelinișteau mai puțin decât pe alții.

Am ridicat receptorul și, auzind o voce feminină, am încremenit, nu numai pentru că mi-a amintit de grijile casei, ci și pentru că trebuia să găsesc o nemțoaică — pe aceeași Britta care participase la cursurile de terorism din munții Shuf.

Dar nu era nici Britta, nici Monica și nici Mabel. Vocea avea un accent american din Midwest și era îngrozită. Eu eram Peter, să nu uit — Peter Carter, trimis special al unui mare cotidian englez, deși corespondentul lui permanent în acea țară nu auzise vreodată de mine. Mi-am reamintit identitatea când a început să vorbească.

— Peter, pentru Dumnezeu, trebuie să ajung la tine ! a spus ea dintr-o suflare. Unde te-ai ascuns?

Rafalei prelungite a unei mitraliere i-a răspuns imediat explozia unei grenade cu elice. Vocea continuă, și mai speriată :

— Doamne, Peter, de ce nu m-ai sunat ? De acord, am spus o groază de prostii, ți-am stricat liniștea. Îmi pare rău. Dar pentru Dumnezeu, doar nu suntem copii ! Știi că nu pot să sufăr chestiile astea.

A urmat o dezlănțuire de focuri de armă. Puștanii mai trag uneori și în aer, de amorul artei.

Vocea ei a devenit şi mai insistentă.

— Vorbeşte-mi, Peter ! Spune-mi ceva nostim, te rog. Trebuie să se întâmple și ceva amuzant *undeva* pe această planetă. Peter, vrei să-mi răspunzi, te rog ? N-ai murit, nu ? Nu vreau să mor singură, Peter. Sunt foarte sociabilă. Iubesc sociabil și vreau să mor tot sociabil. Peter, răspunde-mi. Te rog.

— Ce cameră ai cerut ? am întrebat-o.

Liniște deplină. Exact genul de acalmie care se instalează între două rafale.

— Cine-i acolo ? a întrebat ea.

— Mă numesc Peter, dar nu cred că sunt cel pe care-l cauţi. Ce cameră ai cerut ?

— Pe asta.

— Ce număr ?

— Camera 607.

— Îmi pare rău, probabil că a părăsit hotelul. Eu am sosit la Beirut după-amiază și mi s-a dat camera asta.

S-a auzit explozia unei grenade, urmată de o alta. În stradă, la vreo trei case mai încolo, cineva urla cât îl ţinea gura. Apoi urletul a încetat.

— O fi murit ? a șoptit ea.

M-am abţinut să răspund.

— Poate că a fost o femeie.

— Poate, am încuviinţat.

— Cine ești ? Ești englez ?

— Da.

Ca și Peter, mi-am spus apoi în gând, fără să știu de ce.

— Ce faci ? întrebă ea.

— În viaţă ?

— Vorbeşte-mi. Vorbeşte-mi, asta-i tot ce vreau.

— Sunt ziarist.
— Ca și Peter ?
— Nu știu el ce fel de ziarist e.
— E un dur. Educat la școala primejdiei. Și tu ești tot un dur?
— Unele lucruri îmi produc teamă, altele nu.
— Șoarecii?
— Mă sperie de moarte.
— Ești bun ca ziarist ?
— A, depinde de calitatea știrilor. N-am scris cine știe ce în ultimul timp. Fac mai mult muncă de redacție.
— Ești căsătorit ?
— Dar tu ?
— Da.
— Cu Peter ?
— Nu, nu cu Peter.
— Îl cunoști de mult timp ?
— Pe soțul meu ?
— Nu, pe Peter.

Nu m-am întrebat de ce mă interesa mai mult adulterul decât căsătoria.

— Aici timpul trece altfel, a răspuns ea. Un an, doi, asta nu înseamnă mare lucru la Beirut. Și tu ești căsătorit, nu-i așa ? Dar ai așteptat să-ți spun eu prima.
— Da, sunt căsătorit.
— Atunci vorbește-mi de ea.
— De soția mea ?
— Da. O iubești ? E înaltă ? Are o piele frumoasă ? Este foarte britanică și flegmatică ?

I-am dat unele detalii lipsite de importanță despre Mabel și am inventat altele, auto-disprețuindu-mă profund.

— Dacă stai să te gândești, cine mai poate

crede în sex după cincisprezece ani petrecuți cu același partener ? a spus ea.

Am râs, dar n-am răspuns.

— Îi ești fidel, Peter ?

— Absolut, am rostit, după o pauză.

— Bine, să ne întoarcem la lucru. În legătură cu munca ta. Ce faci aici ? Povestește-mi.

Spionul din mine a evitat întrebarea.

— Poate ar fi timpul să-mi spui tu cu ce te ocupi, am replicat. Ești tot ziaristă ?

Gloanțele trasoare au luminat brusc cerul. Au urmat obișnuitele împușcături.

— Bineînțeles că înnegresc și eu hârtia, a zis ea cu o voce dintr-odată scăzută și mistuită de teamă.

— Pentru cine ?

— Pentru o nenorocită de agenție de știri, pentru ce altceva ? Cincizeci de cenți rândul, până când vine vreun ticălos care-mi fură materialele și face două miare într-o după-amiază. Nimic nou sub soare.

— Cum te cheamă ? am întrebat-o.

— Nu știu. Poate că Annie. Spune-mi Annie. Știi ceva, zău că ești simpatic. Ce faci dacă ți se freacă un doberman de picior ?

— Latru ?

— Nu, simulezi orgasmul. Mi-e teamă, Peter. Poate nu ți-am spus-o destul de clar. Trebuie să beau ceva.

— Unde ești ?

— Chiar aici.

— Unde anume ?

— În hotel, pentru numele lui Dumnezeu. La Commodore. Sunt în hol. Ahmed trăznește a usturoi și grecul nu mă pierde din ochi.

— Care grec ?

— Stavros. Un individ dubios care plasează droguri tari și se jură peste tot că sunt slabe. Un tip de ultima speță.

Ascultând cu atenție, am distins pentru prima oară niște voci nedeslușite. Împușcăturile încetaseră.

— Peter ?

— Da.

— Peter, stinge-odată lumina aia.

— Probabil că știa că în cameră funcționa doar o veioză instabilă, cu un abajur din hârtie, așezat pe o comodă între două sofale. Am stins-o. Stelele s-au ivit din nou pe cer.

— Descuie ușa și las-o întredeschisă. Foarte puțin. Ai pileală ?

— O sticlă de whisky.

— Vodcă ?

— Nu.

— Cuburi de gheață ?

— Nu.

— Aduc eu, Peter ?

— Da.

— Ești un om de treabă. Ți-a mai spus-o cineva ?

— Nimeni și de mult.

— Așteaptă-mă, a mai zis ea, înainte să închidă telefonul.

Însă n-a mai venit.

Imaginați-vă ce doriți, așa cum am făcut și eu, gata să mă gândesc la toate posibilitățile, stând pe divan ca să observ ușa rămasă în întuneric și să pândesc pașii acestei femei pe culoar și trecându-mi în revistă întreaga existență.

După o oră, am coborât la bar, ascultând fiecare voce feminină americană, dar nici una nu corespundea. Am căutat pe oricine care s-ar fi putut numi Annie și i-ar fi putut face propuneri prin telefon unui necunoscut. L-am mituit pe Ahmed ca să-mi spună cine folosise telefonul din hol la ora nouă seara, dintr-un motiv care mi-a scăpat, memoria sa nu reținuse nici o americancă speriată.

Am mers până acolo încât am încercat să stabilesc identitatea ocupantului anterior al camerei și să aflu dacă îl chema Peter. Ahmed, care dintr-odată a devenit foarte reținut, mi-a spus că tocmai atunci se dusese la Tripoli ca să-și vadă mama bătrână iar hotelul nu avea nici un registru.

Venise adevăratul Peter în ultimul minut ca s-o ia pe sus pe americancă ? Sau fusese mâna grecului Stavros ? Era o prostituată ? Dar eu, nu cumva mă prostituam și eu ? Ahmed era oare proxenet ? Și apelul telefonic ? Să fi fost un simplu truc bine calculat pe care îl aplica tuturor noilor veniți în hotel pentru a-i agăța în prima seară când erau singuri și temători ?

Sau, așa cum îmi place să cred, era pur și simplu terorizată de absența amantului și tânjea să uite tulburătoarea viață de noapte din oraș în brațele unui alt bărbat ?

Deși n-am pătruns dincolo de acest mister, am învățat totuși ceva despre mine. Chiar dacă m-a tulburat. Mi-am dat seama ce periculoasă era propria singurătate. Mă făcea extrem de vulnerabil. Simțeam o uriașă nevoie de-a dărui și de-a primi iubire. Iar ceea ce Serviciul numea „securitate personală“ era o noțiune cu totul relativă în cazul meu, prin comparație cu dorința mea crescândă de a cultiva relații. M-am gândit la Monica și la pre-

făcutele declarații de dragoste care nu reușiseră să-i înduioșeze pe zei. M-am gândit apoi la pasiunea disperată a lui Giles Latimer. Cât despre această femeie care își spunea Annie, și ea părea să fi îngroșat rândurile mesagerilor înfricoșați ale căror voci își găseau ecou undeva în mine.

După femeia fără chip, a urmat bărbatul fără chip. Asta s-a întâmplat în seara următoare.

Epuizat, mă instalasem în holul hotelului ca să beau singur un scotch. Vizitasem taberele de lângă Saida, și mâinile continuau să-mi tremure după încă o zi în sudul Libanului. Era acum ora magică a amurgului, când fauna umană a Beirutului dădea uitării neînțelegerile și se aduna în locul unde se adăpau toți membrii ei.

Am văzut același fenomen în junglă. Poate că l-ați observat și domniile voastre. Ca la un semn, elefanții, porcii spinoși, gazelele, leii și girafele ies tiptil din umbra protectoare a arborilor și, într-o liniște aproape desăvârșită, se opresc pe malurile clisoase. Același spectacol putea fi vizionat în holul hotelului Commodore, la ora când ziariștii se întorceau din deplasările de peste zi. În ritmul destul de lent al ușilor din sticlă acționate electric, care suspinau și scrâșneau din cauza efortului, noaptea libaneză timpurie își îndruma spre casă turma rătăcită : o echipă a televiziunii suedeze, condusă de o blondă pământie la față, îmbrăcată cu pantaloni croiți la o mare casă de modă, fotograful și corespondentul unui săptămânal american, trimișii diverselor agenții de presă, întotdeauna în tandem, un bătrân est-german misterios cu amanta lui japoneză. Toți adoptaseră aceeași nonșalanță studiată când intrau și se opreau un moment, înainte

de a se debarasa de povara acumulată în timpul zilei.

Numai că nu se sfârşise. Adevăraţii ziarişti trebuiau să trimită filmele, să-şi scrie articolele iar apoi să le expedieze prin telex sau prin telefon. Cineva dispăruse şi era nevoie de explicaţii. Altcineva fusese grav rănit de un glonte, oare soţia aflase ? Totuşi, uşa din sticlă ce li se închidea în urmă simboliza într-un fel victoria : încă o zi smulsă duşmanului. Haita scribălăilor îşi atârna barda în cui pe durata nopţii.

Îi urmăream pe toţi, în timp ce aşteptam un bărbat care cunoştea un altul, care îl cunoştea pe un al treilea, care era posibil s-o cunoască pe femeia pe care trebuia s-o găsesc. Ziua mea, fără nici un rezultat până atunci, se rezumase la o nouă trecere în revistă a nenorocirilor acestei lumi.

În acelaşi hol se adunau şi alte specii, mai puţin strălucitoare, dar adesea mai interesante pentru un observator : profitori, traficanţi de arme şi de droguri, diplomaţi mărunţi în costum de culoare închisă — aceşti traficanţi de influenţă şi de informaţii cu broboane de transpiraţie pe faţă, care îşi roteau ochii neobosiţi prin tot salonul. Fără să-i uit pe spionii de tot felul, care îşi aranjau afacerile la vedere, căci în Beirut asta era o ocupaţie cvasi-generală. Nu exista nici o persoană care să nu aibă o sursă proprie de informaţii, fie el şi Ahmed care, din spatele tejghelei, era gata să-ţi dezvăluie toate secretele universului pentru câţiva dolari şi un zâmbet.

Dar bărbatul care îmi atrăsese atenţia făcea notă discordantă chiar şi în menajeria pitorească de la Commodore. Probabil că intrase în urma unui grup, căci l-am observat abia când s-a desprins

din cadrul uşilor din sticlă ale holului. Purta un tricou de fotbalist, cu dungi şi o bentiţă de un alb imaculat, legată neglijent în jurul capului. Dacă nu ar fi avut o siluetă zveltă şi pieptul plat nu aş fi putut spune la prima vedere dacă era vorba de o femeie ce dorea să treacă drept bărbat sau invers.

Îl remarcaseră atât omul din serviciul de pază, cât şi Ahmed, portarul, rămas în spatele tejghelei impozante. Cele două pistoale-mitralieră Kalaşnikov se sprijineau de peretele din spate, chiar sub casetele pentru chei. L-am văzut pe Ahmed făcând o jumătate de pas înapoi ca să se apropie de ele. La această oră de afluenţă, o mică grenadă de mână aruncată în hol ar fi distrus jumătate din cei mai mari escroci din oraş.

Dar necunoscutul a continuat să înainteze, fie fără să-şi dea seama, fie fără să-i pese de curiozitatea pe care o stârnea. Înalt, tânăr şi sprinten, în ciuda unei anumite rigidităţi, părea un robot dirijat de vocea stăpânului. Apoi l-am văzut mai bine. Purta ochelari de soare, mustaţă şi o barbă nerasă de câteva zile. Iată de ce mi se părea figura sa atât de întunecată, în afara contrastului cu albul bentiţei de pe cap. Ceea ce m-a alertat a fost însă mersul său de automat, făcându-mă să mă întreb cu ce specie de fanatic aveam de-a face.

Ajunsese în mijlocul holului. Unii i se dădeau la o parte din cale, alţii îi aruncau o privire scurtă iar ceilalţi îi întorceau deliberat spatele, ca şi cum l-ar fi cunoscut şi nu l-ar fi agreat. Deodată, sub lumina clară a candelabrului holului, mi s-a părut şi mai înalt. Cu capul înainte şi mâinile atârnând pe lângă corp, părea că urcă pe eşafod răspunzând unei porunci divine. Mi-am dat seama că era ame-

rican. Genunchi îndoiţi, mâini fine, şolduri aproape feminine : americanul perfect. I se părea probabil că ochelarii fumurii nu erau destul de închişi, căci în mâna sa lungă ţinea o vizieră din pânză, cum sunt cele ale cartoforilor din cazinouri şi ale redactorilor de noapte din filmele anilor patruzeci. Avea cel puţin un metru optzeci. Purta pantofi de tenis de un alb la fel de imaculat ca şi bentiţa.

Un arab dement ? m-am întrebat.

Un sionist nebun? se mai văzuseră cazuri.

Un oarecare, beat criţă ?

Un licean ieşit din faza de hippie şi venit să vadă războiul ca turist, în goană după senzaţii tari în oraşul damnaţilor ?

Schimbându-şi direcţia, începuse să discute cu recepţionerul, dar rămăsese pe jumătate întors spre hol, căutând parcă persoana despre care se interesa. I-am observat atunci petele roşii din obraji şi de pe frunte, mai pronunţate decât urticaria sau varicela. Probabil că îl ciupiseră ploşniţele în patul vreunui hotel de mâna a treia sau trecuse cu capul prin parbrizul unei maşini vechi. S-a îndreptat spre mine, ca un robot, cu un chip lipsit de expresie. Avea pasul hotărât al unui bărbat obişnuit să fie privit. Cu aerul unui om supărat şi cu viziera balansându-i-se în mână. În spatele ochelarilor negri, i-am ghicit privirea mânioasă fixată asupra mea, în momentul în care îmi goleam paharul. O femeie l-a apucat de braţ. Purta o fustă şi era, probabil, infirmiera care-i dăduse bentiţa. S-au oprit amândoi în faţa mea. A mea şi a nimănui altcuiva.

— Domnule, vi-l prezint pe Sol, mi s-a adresat ea — sau Mort, sau Syd, n-are importanţă. Întreabă dacă dumneavoastră sunteţi ziaristul.

Am răspuns că eram ziarist.

— Ați venit în vizită de la Londra, domnule? Sunteți redactor-șef? Sunteți o persoană influentă, domnule?

Mă îndoiesc că aș fi influent, le-am spus, surâzând modest. Mă ocupam mai mult de treburi administrative și eram aici pentru o scurtă ședere.

— Vă întoarceți curând la Londra, domnule?

La Beirut înveți cel mai bine că nu e bine să vorbești dinainte despre deplasările pe care le faci. Am răspuns că urma să plec destul de repede. Adevărul era că plănuisem să mă întorc în sud chiar a doua zi.

— Ar putea Sol să discute puțin cu dumneavoastră, domnule? Doar să discute. Are mare nevoie să întâlnească pe cineva cu influență la marile ziare occidentale. El are impresia că ziariștii de aici au văzut atâtea încât s-au blazat. Sol are nevoie de o voce din exterior.

I-am făcut infirmierei loc lângă mine, iar Sol s-a instalat încetișor pe un scaun — un om liniștit, foarte curat, cu tricoul de fotbalist, cu mâneci lungi, și bentița pe cap. Și-a pus palmele pe genunchi, continuând să țină viziera cu ambele mâini. A suspinat profund și a început să vorbească abia auzit.

— Iată, am scris ceva, domnule. Aș dori să se tipărească în ziarul dumneavoastră, vă rog.

Vocea sa, deși slabă, lăsa impresia unui om educat și politicos. Era însă lipsită de vlagă, asemenea gesturilor sale măsurate care trădau suferința produsă de fiecare cuvânt. Pe deasupra sticlelor ochelarilor închiși la culoare, i-am văzut ochiul stâng, mai mic decât celălalt și mai îngust. Nici mai umflat, nici mai contuzionat de vreun pumn,

ci pur și simplu mai mic decât celălalt, de parcă ar fi aparținut altcuiva. Iar urmele roșii nu erau nici înțepături, nici semne de urticarie și nici ciupituri, ci mici cratere aidoma celor lăsate de arme ușoare pe zidurile din Beirut, stigmate ale focului luptei. La fel ca în jurul unui crater, pielea se umflase fără să se cicatrizeze.

Mi-a relatat povestea fără să i-o cer. Se înrolase ca voluntar și era student la medicină în anul trei la Omaha. Credea în realizarea păcii, domnule. Văzuse explodând o bombă mai spre centru, lângă Corniche, în restaurantul ăla care fusese dintre cele mai grav lovite și distrus complet. Ar trebui să mergeți acolo și să aruncați o privire, domnule, la Akhbar, e un local frecventat de mulți americani. A fost o mașină-capcană. Nu există ceva mai rău decât mașinile-capcană pentru realizarea efectului de surpriză.

I-am răspuns că știam.

Aproape toată lumea din restaurant murise, cu excepția lui, domnule. Clienții care se aflau mai aproape de perete fuseseră literalmente spulberați, a continuat el, fără să-și dea seama că mă făcea să-mi trăiesc propriul coșmar. Iar el pusese totul pe hârtie pur și simplu fiindcă se simțea obligat s-o facă, domnule. O declarație moderată despre pace, de care avea nevoie să apară în ziarul meu, în ideea că ar putea ajuta într-un fel. În week-end, sau poate luni... și-ar dona drepturile bănești unei opere de binefacere. Vreo două sute de dolari, poate chiar mai mult. În spitalele din Beirut, puteai măcar să-i mai faci pe oameni să spere.

— Avem nevoie de o pauză, domnule, a explicat el cu voce stinsă, în timp ce fata îi scotea din buzunar un teanc de foi dactilografiate. O pau-

ză pentru a potoli spiritele. Pur și simplu o pauză între două războaie, pentru realizarea unui compromis.

Hotelul Commodore din Beirut era singurul loc din lume unde părea obișnuit faptul că un pacifist traumatizat de o bombă pleda o cauză pierdută pe lângă un ziarist care era oricum, numai pacifist nu. I-am promis totuși că o să fac tot posibilul.

După ce am terminat cu bărbatul pe care-l așteptam — care bineînțeles că nu aflase nimic, dar cine știe, domnule, poate că dacă aș vorbi cu colonelul Asme din Tyr — m-am instalat în cameră, mi-am umplut un pahar și am început să citesc materialul. Dacă mi s-ar fi părut cât de cât publicabil, eram decis să-l fac pe unul dintre numeroșii noștri prieteni din Fleet Street să-l publice, după întoarcerea la Londra.

Era un text dramatic care a devenit repede ilizibil : un apel incoerent, dar impresionant, adresat evreilor, creștinilor și musulmanilor laolaltă, îndemnându-i să-și îndrepte gândurile către mame și copii și să trăiască împreună în bună înțelegere. Sol își ilustra apelul la compromis prin fapte istorice eronate. Propunea o nouă religie .. pe care ne-ar fi oferit-o Ioana d'Arc dacă nu ar fi împiedicat-o englezii, înainte să o ardă de vie, fără să-i asculte strigătele și fără să țină seama de voința poporului simplu". Această mare mișcare novatoare, spunea el, „ar uni rasele semitice într-o confrerie spirituală a iubirii și toleranței". Apoi articolul își pierdea orice orientare, căzând victimă unui exces de majuscule, sublinieri și semne ale exclamării și deviind în cele din urmă de la ideea inițială, ca să evoce „această familie numeroasă, de la nepoți la bunici, pusă la zid cât mai aproape de

epicentru", precum și modul cum fuseseră cu toții spulberați, nu o dată, ci de sute de ori, de fiecare dată când Sol avea curajul să-și sondeze propria memorie chinuită.

Și deodată m-am trezit scriindu-i eu articolul. Pentru ea. Pentru Annie. Mai întâi în minte, apoi pe marginea paginii și în cele din urmă pe o foaie curată de hârtie format A 4 din servieta mea, pe care am umplut-o atât de repede, încât a trebuit să mai iau una. Sudoarea curgea șiroaie de pe mine ; era una din acele nopți liniștitoare ale Beirutului când căldura umedă și iritantă cobora din munți iar ceața nefastă își întindea deasupra mării volutele cenușii ca fumul unei canonade. Scriam, întrebându-mă dacă Annie avea să mă sune din nou. Îi scriam unei necunoscute, punându-mă în locul unui tânăr traumatizat. De fapt, scriam niște neghiobii pretențioase, după cum mi-am dat seama când m-am sculat a doua zi dimineața. Proclamam simpatii aiurite și spuneam vrute și nevrute despre fel de fel de sentimente mari, accentuând existența cercului vicios al răului și eterna încercare a omului de a găsi motivații răului pe care-l face.

O pauză, spusese tânărul, pentru a potoli spiritele. O pauză între două războaie. L-am corectat la acest punct. Și pe Annie, cu aceeași ocazie. Le-am spus că singurele pauze în istoria conflictelor umane fuseseră consacrate nu moderației, ci excesului. Pauze care să permită lumii să se dividă din nou, călăilor și victimelor să se găsească unii pe alții, avidității și mizeriei să se regrupeze. Dimineața, când am văzut paginile pe care le innegrisem ca un adolescent cu inima frântă și care zăceau lângă sticla goală de whisky, nu mi-a venit

să cred că era opera cuiva pe care îl cunoșteam atât de bine.

Am acționat instinctiv : am aruncat foile în chiuvetă, le-am dat foc, am amestecat cenușa, am aruncat-o în closet și am făcut să dispară totul în canalele blocate de cadavre ale Beirutului. După care, drept pedeapsă, mi-am impus să alerg pe malul mării, cât de repede puteam, ca să scap de ceea ce mă urmărea.

La drept vorbind, alergam către Hansen și ca să scap de mine însumi, numai că în drum mai trebuia să mă mai opresc o dată.

*

Până la urmă am găsit-o pe nemțoaica mea, pe Britta, în Israel, în inima deșertului Negev, într-o tabără de lângă chibuțul Revivim. Colibele erau înconjurate de o fâșie de pământ arat și de două rânduri de sârmă ghimpată, având în cele patru colțuri câte un post de pază înzestrat cu tot ce trebuia. Nu știu dacă se mai găseau și alți prizonieri europeni, fiindcă nu mi-au fost prezentați. Singurele persoane care se aflau cu ea erau câteva fete arabe, provenite în majoritate din satele sărace din Cisiordania sau din fâșia Gaza, pe care tovarășii lor palestinieni le convinseseră, vorbindu-le sau lovindu-le, să comită acte barbare împotriva infamului ocupant sionist, de preferință plasând bombe în piețe sau aruncându-le în autocarele cu civili.

Plecat din Beersheba, am ajuns în tabără cu un jeep condus de un colonel tânăr și curajos de la Serviciul de Informații. Când încă mai era copil, tatăl său se antrenase ca „luptător al comandourilor nopții“ cu excentricul general Wingate, în timpul mandatului britanic. Tatăl colonelului încă și-l

amintea pe Wingate ghemuit gol sub cortul său luminat de o lumânare și desenând planuri de luptă pe nisip. Am impresia că fiecare soldat israelian își evocă tatăl și că cei mai mulți vorbesc și despre englezi. Ulterior mandatului, ei continuă să vadă în noi ceea ce probabil că am și rămas : antisemiți, inculți și imperialiști, cu rare excepții care ne reabilitează. Dimona, locul unde israelienii își depozitează arsenalul nuclear, era la doi pași de noi.

Puternicul sentiment al irealității nu numai că nu mă părăsise, dar se accentuase. Ca și cum mi-aș fi pierdut puterea de-a mă detașa chiar de condiția umană, obligatorie în meseria noastră, sentimentele mele și ale celorlalți începuseră să aibă o importanță mai mare decât observațiile obiective. În Liban să te ferești, există marele risc să contractezi o ură oarbă împotriva Israelului. Și eu fusesem serios atins de acest virus. Târându-mă cu greu prin noroiul dezgustător al câmpurilor distruse și adăpostindu-mă în tranșeele protejate cu saci de nisip, m-am convins că setea de răzbunare a israelienilor nu va dispărea până când ultimul copil palestinian își va fi închis pentru totdeauna ochii acuzatori.

Pesemne că tânărul colonel îmi sesizase starea de spirit, ținând cont că, deși sosisem din Cipru cu avionul, abia părăsisem Beirutul de câteva ore, și probabil că sentimentele încă mi se citeau pe față.

— Ați reușit să vă întâlniți cu Arafat ? m-a întrebat el cu un surâs trist, în timp ce mergeam pe drumul drept.

— Nu.

— De ce ? E un tip cumsecade.

N-am reacționat în nici un fel.

— De ce doriți s-o vedeți pe Britta ?

I-am explicat. N-avea nici un rost să mă eschivez. Fusese nevoie de întreaga putere de convingere a Londrei ca să obțin o întrevedere cu ea și mai mult ca sigur că gazdele mele nu-mi vor permite, să vorbesc cu ea între patru ochi.

— Credeam că ar putea să ne vorbească despre un fost iubit, i-am răspuns.

— Și de ce ar face-o ?

— A părăsit-o iar ea s-a supărat foarte tare pe el.

— Cine este acest prieten ? a întrebat el, făcându-se că nu știe.

— Este irlandez. Are gradul de plutonier adjutant în IRA. Îi instruiește pe cei ce plasează bombe, se ocupă de recunoașterea țintelor, furnizează materiale. Au trăit clandestin la Amsterdam și la Paris.

— Ca George Orwell, nu ? *Du-te vino* ? [1]

— Ca George Orwell.

— L-a părăsit de mult ?

— Da șase luni.

— Poate că i-a trecut supărarea și o să vă trimită la dracu. Pentru o fată ca ea, șase luni înseamnă al naibii de mult.

Am întrebat dacă vorbise mult în timpul detenției. Întrebare delicată, întrucât israelienii continuau să refuze să spună de cât timp se afla la ei și cum o capturaseră. Colonelul avea o față lătăreață și piele cafenie. Familia sa provenea din Rusia. Pe cămașa kaki cu mâneci scurte purta in-

---

[1] Aluzie la titlul romanului **Du-te vino prin Londra și Paris** de George Orwell (n. tr.).

signa în formă de aripi a paraşutiştilor. Era un Sabra de douăzeci şi opt de ani, născut la Tel Aviv şi logodit cu o sefardă din Maroc. Tatăl său, „luptătorul comandourilor nopţii“, era în prezent dentist. Colonelul îmi povestise toate aceste amănunte în primele minute după ce ne cunoscuserăm, într-o engleză gutturală învăţată de unul singur.

— Dacă a vorbit ? a repetat el cu un surâs sinistru, ca răspuns la întrebarea mea. Britta ? Individa n-a tăcut o secundă de când se află aici.

Având vagi cunoştinţe despre metodele israelienilor, faptul nu m-a suprins şi m-au trecut fiorii la gândul unui interogatoriu luat unei femei care le era prizonieră. Întâlnisem acelaşi gen de situaţie şi în Irlanda, când un bărbat cu cămaşa închisă până la gât, care mă privea cu nişte ochi de muribund, mărturisise totul.

— O interogaţi chiar dumneavoastră ? am întrebat, privindu-i din nou braţele puternice şi bărbia voluntară. Parcă mi-l evoca oarecum pe colonelul Jerzy.

— Imposibil, a făcut el, clătinând din cap.

— De ce ?

A părut pe punctul de a-mi dezvălui ceva, dar apoi s-a răzgândit.

— Avem experţii noştri, a spus după aceea. Băieţii din Shin Bet, la fel de isteţi ca Britta. Îşi petrec timpul cu ea. Sunt ca în familie.

Auzisem vorbindu-se de această familie afectuoasă, deşi n-am zis nimic. Sioniştii o atrăseseră pe Britta într-o capcană, după cum îmi şoptise pe când eram la Tyr un informator cu ochii injectaţi de sânge. Plecând din tabăra de refugiaţi, se dusese la Atena cu noul ei prieten Said şi cu alţi trei prieteni ai acestuia. Băieţi de treabă, după spu-

sele informatorului meu. Cu toții capabili. Planul prevedea distrugerea cu lansatoare de rachete a unui avion al companiei EL AL în momentul apropierii sale de aeroportul din Atena, unde închiriaseră o casă. Britta, care arăta ca o europeancă oarecare, trebuia să stea într-o cabină telefonică de la aeroport, având cu ea un radio-emițător cu unde scurte, de treizeci de dolari, și să preia instrucțiunile turnului de control la sosirea avionului, pentru a le transmite oamenilor postați pe acoperiș. Totul era prevăzut în cele mai mici amănunte, după spusele informatorului meu epuizat. Repetițiile merseseră ca pe roate. Dar în ziua Z operația capotase.

Ascultându-l, îi completasem relatarea și-mi imaginasem cum ar fi procedat Serviciul nostru dacă ar fi dispus din timp de informații : ar fi activat două echipe care să ia simultan cu asalt acoperișul și cabina telefonică ; prevenit și sosind gol, avionul-țintă ar fi aterizat în deplină siguranță pe aeroportul din Atena și i-ar fi adus pe teroriști la Tel Aviv, legați de scaune. Mă întrebam ce aveau să facă israelienii cu Britta : o judecau sau o eliberau contra unor servicii ?

— Ce s-a întâmplat cu băieții care au fost cu ea la Atena ? l-am întrebat pe colonel, ignorând consemnele de discreție ale Londrei.

— Băieții ? Care băieți ? Atena ? Unde mai e și asta ? Britta este a turistă germană nevinovată, aflată în vacanță la Eilat, pe care am răpit-o, am drogat-o și am închis-o ; iar acum o acuzăm din motive de propagandă. Ea ne invită să dovedim contrariul pentru că știe că n-o putem face. Mai doriți și alte informații ? Puteți să i le cereți Brittei, dacă vreți.

Nu-i înțelegeam starea de spirit. Cu atât mai puțin cu cât coborând din jepp, mi-a pus o mână pe umăr și mi-a urat într-un fel succes.

— Vă aparține în intregime, a zis. *Mazel tov.*

Începusem să mă tem de ceea ce aveam să găsesc.

O femeiușcă dolofană în uniformă ne-a primit în biroul ei impecabil. Personalul din penitenciar nu a dus niciodată lipsă de oameni de serviciu, mi-am spus. S-a prezentat drept căpitanul Levi și era gardianul Brittei, oricât de curios ar părea. Vorbea engleza ca o învățătoare americană de provincie, dar ceva mai rar și cu mai multă grijă. Avea ochi ageri, păr cărunt tuns scurt și un aer de resemnare binevoitoare. Avea un ten palid, propriu celor care își trăiesc viața de închisoare. Totuși, când își împreuna mâinile, ți-o și imaginai tricotând pentru nepoți.

— Britta este foarte inteligentă, a rostit ea, cu aerul că se scuză. Uneori, unui bărbat inteligent îi vine greu să interogheze o femeie inteligentă. Aveți cumva o fiică, domnule ?

Nu prea aveam chef să-i ofer informații despre mine, așa că am răspuns că nu, ceea ce de altfel era și adevărat.

— Păcat ! În fine, poate o s-aveți. Un om ca dumneavoastră mai are încă timp. Vorbiți germana ?

— Da.

— Sunteți norocos. Veți putea vorbi cu Britta în limba ei. Veți avea astfel ocazia să o cunoașteți mai bine. Britta și cu mine vorbim doar în engleză. Eu vorbesc ca fostul meu soț, care era american, iar Britta ca fostul ei prieten, care era irlandez. Consemnul de la Tel Aviv este să vi se acorde

două ore. Vă ajung ? Dacă nu, le mai cerem o prelungire — poate acceptă. Dar poate că nici n-o să aveți ce face în două ore. Rămâne de văzut.

— Sunteți foarte amabilă.

— Amabilă ? Nu știu. Poate că ar trebui să fim mai puțin amabili. Poate că ne purtăm prea frumos. Veți vedea.

Acestea fiind zise, a trimis după Britta și după o cafea, în timp ce colonelul și cu mine ne-am instalat de aceeași parte a unei mese din lemn.

Căpitanul Levi nu s-a așezat cu noi, probabil fiindcă nu fusese desemnată să participe la întrevedere. A luat loc lângă ușă pe un scaun de bucătărie, cu ochii plecați și într-o atitudine de reculegere, ca înaintea unui concert. Chiar și în momentul intrării Brittei, încadrată de două gardiene tinere, abia și-a ridicat ochii, atât cât era necesar ca să le urmărească pașii până în mijlocul încăperii unde s-au oprit. Una dintre cele două supraveghetoare a tras aproape un scaun pentru Britta iar cealaltă i-a scos cătușele. Apoi s-au retras iar noi ne-am așezat la masă.

Aș vrea să vă descriu exact scena, așa cum o vedeam de unde mă aflam : colonelul în dreapta mea, Britta în față, de partea cealaltă a mesei, iar în spatele ei, ușor la stânga, cu capul cărunt aplecat, căpitanul Levi, având pe buze un surâs ușor. A rămas nemișcată ca o statuie pe toată durata convorbirii, păstrându-și permanent surâsul binevoitor. Figura ei concentrată, care sugera un efort vizibil, m-a făcut să presupun că încerca să prindă din zbor un cuvânt sau o expresie, probabil fiindcă vorbea atât idiș cât și engleză. Originară din Bremen, Britta vorbea o germană limpede, cu o pronunție răspicată, care făcea înțelegerea mai ușoară.

Britta era indiscutabil un exemplar care făcea cinste propriei rase. „Blondă ca o păinişoară“, cum se spune pe acolo, înaltă, cu umeri laţi şi bine făcută, cu ochi mari, albaştri şi aroganţi, cu obraji netezi şi catifelaţi, avea tinereţea şi statura Monicăi, precum şi — nu pot să nu mă gândesc la asta — senzualitatea sa. La vederea ei, teama pe care o avusesem că fusese maltratată s-a risipit. Avea ţinuta unei balerine, dar părea mai inteligentă şi mai realistă decât majoritatea dansatoarelor. Un costum de tenis sau o fustă tiroleză i s-ar fi potrivit de minune, şi bănuiam că le purtase pe amândouă la vremea ei. Nici chiar tunica de prizonieră nu-i venea rău, căci îşi încinsese mijlocul cu o centură pe care şi-o confecţionase singură dintr-o bucată de pânză, iar părul blond lăsat liber îi îmbrăca umerii. Imediat după ce i-au fost eliberate mâinile din cătuşe, primul ei gest a fost să-mi întindă una, însoţind gestul cu o mică reverenţă de şcolăriţă. Ironie sau respect, era prea devreme ca să-mi dau seama. Strângerea ei hotărâtă s-a prelungit puţin. Nu era machiată, dar nici nu avea nevoie.

— *Und mit wem hab'ich die Ehre ?* a întrebat ea, cu amabilitate sau ştrengăreşte. Cui am onoarea să mă adresez ?

— Sunt funcţionar britanic, am răspuns.

— Numele dumneavoastră, vă rog ?

— Nu e important.

— Dar dumneavoastră sunteţi foarte important!

Când sunt scoşi din celulă, prizonierii spun adeseori năzbâtii din cauza emoţiei, aşa că i-am răspuns politicos.

— Lucrez cu israelienii asupra unor aspecte privind dosarul tău. Nu e nevoie să ştii mai mult.

— Dosarul? Chiar am ajuns un dosar? Ce amuzant, și eu care mă credeam o ființă umană. Vă rog, luați loc, domnule Nimeni, a spus ea, făcând același lucru.

Ne-am așezat așa cum am arătat deja. Căpitanul Levi în spatele Brittei, cu figura ușor estompată. Colonelul nu se ridicase la intrarea Brittei, căreia și acum de-abia îi mai arunca din când în când câte o privire, deși stătea chiar în fața lui. Cu un aer ușor resemnat, și-a privit ceasul din oțel mat, care semăna cu o armă prinsă de mâna bronzată. Mâinile Brittei, la fel de albe și netede ca ale Monicăi, purtau urmele cătușelor.

Și deodată a început să-mi țină predici.

Și-a dat drumul brusc, ca și cum și-ar fi reluat o conferință întreruptă; de fapt așa și era, pentru că am înțeles imediat că spunea același lucru tuturor celor pe care îi trecea din oficiu în categoria „burghezi". Spunea că are de făcut o declarație și dorea ca eu să o transmit „colegilor" mei, așa cum îi numea, întrucât considera că poziția ei nu era apreciată corect de autorități. Era o prizonieră de război, la fel ca orice soldat israelian căzut în mâinile palestinienilor, și avea dreptul să beneficieze de tratamentul și privilegiile stipulate în Convenția de la Geneva. Aici era o simplă turistă, nu comisese nici o crimă împotriva Israelului; fusese arestată doar pe baza dosarelor întocmite în alte țări, ca un act deliberat de provocare la adresa proletariatului mondial.

Am izbucnit în râs, ceea ce a descumpănit-o. Nu se așteptase să râd.

— Stai puțin, am obiectat. Ori ești prizonieră de război, ori o turistă nevinovată, dar nu ambele.

— Lupta se dă între nevinovați și vinovați, a replicat ea fără ezitare, și și-a reluat discursul, susținând că dușmanii ei nu se limitau la sionism, ci la ceea ce ea numea dinamica dominației burgheziei, reprimarea instinctelor naturale și menținerea autorității despotice, deghizată sub forma „democrației".

Am încercat din nou să o întrerup, dar acum începuse să vorbească peste mine, citând din Marcuse și Freud. Mi-a evocat răzvrătirea băieților la pubertate față de tați și modul cum această revoltă este dezavuată când fiii devin la rândul lor tați.

M-am uitat la colonel, dar acesta părea că ațipise.

„Acțiunile" ei și ale tovarășilor, după cum singură spunea, avuseseră drept scop oprirea acestui ciclu instinctual al represiunii în toate formele sale — între altele, prin punerea muncii în slujba materialismului sau prin principiul represiv al „progresului", însuși — pentru a permite adevăratelor forțe ale societății să acționeze, la fel ca energia erotică, spre forme noi, neîncătușate, ale creației culturale.

— Nimic din toate astea nu mă interesează, am protestat. Încetează, te rog, și fii atentă la ce te întreb.

Așa numitele acte „teroriste" aveau deci două obiective precise, a continuat ea, fără să țină seama de intervenția mea, primul fiind destabilizarea armatelor conspirației burghezo-materialiste iar al doilea ocupându-se, de exemplu, de instruirea tuturor minerilor din lume, care lucrează în adâncuri și care nu mai au de mult noțiunea de lumină. Cu alte cuvinte, trezirea celor mai inerte conștiințe și transformarea lor în profunzime.

A mai vrut să adauge că, fără să fie adepta comunismului, prefera învățămintele acestuia celor ale capitalismului, pentru că nega cu fermitate idealul egoist, care-l închidea pe om în spatele meterezelor reprezentate de bunurile materiale.

Proslăvea libertatea sexuală și, pentru aceia care aveau nevoie, utilizarea drogului ca mijloc de eliberare a eului inhibat de influența sterilizatoare a toleranței agresive.

M-am întors spre colonel. Există o anumită etichetă a interogatoriului, ca și a atâtor alte lucruri.

— Trebuie neapărat să ascultăm aiurelile astea ? Doamna este prizoniera dumneavoastră, nu a mea, am zis.

Prezența mea la această masă nu-i putea impune nimic.

Colonelul și-a ridicat capul și i-a aruncat Brittei o privire indiferentă.

— Vrei să te întorci în celulă, Britta ? a întrebat-o el. Doar cu pîine și apă pentru încă două săptămâni ?

Germana lui suna la fel de curios ca și engleza. A părut dintr-odată mult mai bătrân și mai înțelept decât îi permitea vârsta.

— Mulțumesc, mai am de vorbit.

— Dacă vrei să rămâi aici, răspunzi la întrebările lui și pe urmă taci din gură, a spus colonelul. Faci cum crezi. Dacă vrei să pleci acum, n-ai decât, nu ne deranjează.

A mai adăugat o frază în ebraică pentru căpitanul Levi, care a aprobat cu un ușor semn din cap. Un deținut arab a adus o tavă și ne-a oferit timid fiecăruia câte o ceașcă de cafea, punând în mijlocul mesei o farfurie cu biscuiți. O oarecare

moleșeală ne-a cuprins pe toți. Britta a întins leneș o mână ca să ia un biscuit, ca și cum ar fi fost la ea acasă. Mâna colonelului a aterizat cu zgomot pe masă chiar în fața ei, luându-i farfuria și dând-o mai încolo, să nu mai poată ajunge la ea.

— Și ce doriți să știți, vă rog ? m-a întrebat Britta ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Vreți să vi-i predau pe irlandezi ? Ce altceva din dosarul meu i-ar putea interesa pe englezi, domnule Nimeni ?

— Dacă ne predai doar un anume irlandez, e perfect. Ai trăit timp de un an cu un bărbat pe nume Seamus.

Amuzată fiindcă îi sugerasem o pistă, m-a studiat și a dat impresia că recunoaște ceva anume pe fața mea.

— E prea mult spus trăit. M-am culcat cu el. Cu Seamus mi-am rezolvat doar viața sexuală, a explicat ea cu un surâs răutăcios. A fost un obiect, un instrument. Un instrument bun, dealtfel. Și eu am fost același lucru pentru el. Uneori o mai făceam și cu un alt băiat, sau mai venea și câte o fată. Făceam combinații. Nu conta cine anume, dar ne amuzam.

— Pentru ce, nu conta ?

— Pentru munca noastră.

— Ce fel de muncă ?

— V-am spus deja, domnule Nimeni. V-am explicat scopurile ei și motivațiile noastre. Umanitarismul nu trebuie confundat cu non-violența. Trebuie să ne batem pentru libertatea noastră. Uneori cauzele cele mai nobile nu pot fi slujite decât prin metode violente, o știți prea bine. Și sexul poate fi violent.

— Ce fel de metode violente utiliza Seamus ?

— Nu vorbim aici de acte gratuite, ci de dreptul popoarelor de a rezista acțiunilor forțelor represive. Faceți parte din aceste forțe sau sunteți pentru voluntariat, domnule Nimeni ? Poate că ar trebui să vă eliberați și să vă alăturați nouă.

— Se ocupă cu amplasarea bombelor, am spus. Omoară oameni nevinovați. Foarte de curând, într-o cârciumă din sudul Angliei, a ucis o familie de pensionari, barmanița și pianistul, și-ți dau cuvântul meu că nu a eliberat nici un muncitor.

— Asta ce e, întrebare sau afirmație, domnule Nimeni ?

— O invitație ca să-mi vorbești despre activitatea lui.

— Cârciuma se găsea lângă o tabără militară britanică, a răspuns ea. Furniza ajutoare necesare și infrastructură forțelor de opresiune fasciste.

Încă o dată, m-a fixat răutăcios cu ochii ei reci. Oare v-am spus că era seducătoare ? Și ce înseamnă seducția într-o asemenea împrejurare ? Purta o tunică din stambă. Condamnată pentru crime pe care nu le regreta, rămăsese cu ochii-n patru. Simțeam asta, de fapt o știa și ea, iar distanța între noi o irita.

— Serviciul meu se gândește să ofere o anumită sumă pentru eliberarea ta. O sumă predată, dacă vrei, unei persoane indicată chiar de tine. Totul în schimbul informațiilor ce ar putea permite arestarea și condamnarea prietenului tău Seamus. Serviciul dorește să afle despre crimele comise în trecut sau cele care urmează, precum și despre ascunzători, legături, obiceiuri și puncte vulnerabile.

A aşteptat să continui. M-am conformat, deşi, poate că n-ar fi trebuit s-o fac.

— Seamus nu este un erou. E un porc. Nu în sensul la care te gândeşti. Un porc adevărat. Nimeni nu i-a făcut nici un rău în tinereţe, părinţii lui sunt nişte oameni cumsecade care au o tutungerie în comitatul Down. Bunicul său a fost poliţist, un poliţist bun. Seamus omoară oameni pentru că este un neadaptat. De asta s-a purtat urât cu tine. Trăieşte cu adevărat doar când face rău. În rest, e un băieţel răsfăţat.

Nu pătrunsesem dincolo de privirea ei fixă.

— Dar dumneavoastră nu sunteţi tot un neadaptat, domnule Nimeni ? Eu aşa cred. E ceva normal în meseria dumneavoastră. Ar trebui să vă alăturaţi nouă, domnule Nimeni. Luaţi lecţii cu noi şi vă vom converti la cauza noastră. Apoi veţi putea realiza adaptarea.

Trebuie să înţelegeţi că n-a ridicat deloc tonul când mi-a spus toate astea şi nici n-a jucat teatru. A rămas respectuoasă, calmă, chiar amabilă. Perfidia îi era ascunsă în adâncurile fiinţei, foarte bine deghizată. Avea un zâmbet natural pe care-l păstra tot timpul cât vorbea, în timp ce, în spatele ei, căpitanul Levi continua să mediteze la propriile amintiri, neînţelegând probabil ce se spunea.

Colonelul mi-a aruncat o privire întrebătoare. Neîndrăznind să-i răspund cu voce tare, am ridicat mâinile de pe masă, întrebându-mă ce rost avea toată povestea. I-a spus ceva căpitanului Levi care, afişând decepţia unei gazde ai cărei invitaţi nu i-au apreciat mâncarea, a apăsat pe un buton şi i-a chemat pe supraveghetori. Britta s-a ridicat, şi-a netezit tunica de arestat, atingându-se pe sâni

și pe șolduri, și-a întins brațele ca să i se pună cătușele.

— Câți bani avea de gând să-mi ofere Serviciul dumneavoastră, domnule Nimeni ? a întrebat ea.

— Nimic, am răspuns.

După o mică reverență, s-a îndreptat spre ușă, încadrată de cele două gardiene, mișcându-și șoldurile sub tunica din stambă, la fel ca Monica în halatul ei de casă. Mi-era teamă să nu înceapă din nou să vorbească, dar s-a abținut. Știa probabil că ea era cea care câștigase partida, și că, adăugând încă ceva, ar fi stricat totul. Colonelul a urmat-o, lăsându-mă singur cu căpitanul Levi, a cărei figură afișa același surâs discret.

— Asta e, a spus ea. Acum înțelegeți ce înseamnă s-o asculți pe Britta.

— Cred că da.

— Uneori comunicăm prea mult. Poate ar fi trebuit să o interogați în engleză. Când o aud vorbind englezește, parcă încep să țin la ea. E o ființă umană, o femeie, o deținută. Fiți sigur că suferă enorm. Este curajoasă, și atâta timp cât îmi vorbește în engleză pot să-mi îndeplinesc atribuțiile față de ea.

— Dar când se exprimă în germană ?

— Ce rost ar avea, doar știe că nu înțeleg ?

— Presupunând că ați ști ?

Surâsul său s-a schimbat într-un rictus ușor jenat.

— Cred că mi-ar fi teamă, a răspuns, cu accentul său tărăgănat. Dacă mi-ar da un ordin, aș fi tentată să-l execut. Dar nu-i dau ocazia. De ce-aș face-o ? Nu-i ofer nici o putere asupra mea. Vorbesc englezește și rămân stăpână pe situație.

Mi-am petrecut doi ani în lagărul de concentrare de la Buchenwald.

Continuând să-mi surâdă, a conchis în germană, cu acel murmur neliniştit şi înăbuşit al prizonierilor :

— *Man hört so scheussliche Echos in ihrer Stimme, wissen Sie*. Vedeţi dumneavoastră, în vocea ei se aud ecouri îngrozitoare.

Colonelul mă aştepta la uşă. Coborând scările, mi-a pus din nou mâna pe umăr. De data asta ştiam de ce.

— Întotdeauna se poartă aşa cu bărbaţii ? am întrebat.

— Căpitanul Levi ?

— Britta.

— A, da. Cu dumneavoastră chiar întrece puţin măsura. Poate pentru că sunteţi englez.

Aşa o fi, mi-am spus. Sau poate că, dincolo de carapacea mea de britanic, îmi percepuse semnalele inconştiente de disponibilitate. Oricum, indiferent dacă m-a citit corect sau nu, mi-a provocat o derută nemaiîntâlnită. Prin cuvintele rostite, îmi consolidase sentimentul că trebuia să mă agăţ de o lume, care îmi scăpa, precum şi susceptibilitatea în faţa oricărui argument şi a oricărei dorinţe cât de cât extravagante.

Ordinul de a-l regăsi pe Hansen a sosit în aceeaşi seară, în timpul unei vesele recepţii diplomatice organizate la Herzlia de gazdele de la ambasada britanică.

NOUĂ

EARNEST PERIGREW îl bombarda pe Smiley cu întrebări despre colonialism, tratament inevitabil la care îi supunea pe toți vorbitorii invitați la Sarratt. Și, inevitabil întrebările sale sunau a insultă. Acest băiat cu probleme, fiul unui misionar englez în Africa occidentală, făcea parte dintre acei lingviști eruditi care sfârșeau întotdeauna prin a fi recrutați de Serviciu. Stătea singur în umbră, după cum îi era obiceiul, în fundul bibliotecii, cu fața scofâlcită întinsă înainte și cu o mână lungă ridicată, ca pentru a se apăra de ridicol. Întrebarea sa, firească la început, degenerase apoi într-o tiradă asupra indiferenței Angliei față de foștii săi sclavi.

— Sunt tentat să-ți împărtășesc părerea, a răspuns afabil Smiley, spre surpriza generală, după ce l-a ascultat pe Perigrew până la capăt. Mă tem că tristul adevăr este că războiul rece a produs la noi un colonialism *prin procură*. Pe de altă parte, ne-am abandonat aproape toate aspectele identității naționale în favoarea politicii externe pro americane, pe de altă parte însă, am obținut o amânare a dezintegrării imaginii noastre de putere colonială. Mai mult, i-am incitat pe americani să

adopte același comportament. Încurajarea aceasta le-a fost nu numai necesară, dar, evident, și binevenită.

Hansen exprimase un punct de vedere similar și în termeni aproape identici. Totuși, dacă Smiley își păstrase o afabilitate aproape intactă, Hansen, mă fulgerase cu o privire în care scăpărau încă flăcările infernului din care scăpase.

Am luat avionul din Israel spre Bangkok, după ce Smiley m-a informat, printr-un mesaj cu descifrare individuală, expediat prin grija șefului secției din Tel Aviv, că Hansen înnebunise și că deținea prea multe secrete. Smiley, însărcinat pe atunci cu securitatea internă, deținea rangul onorific de director adjunct. De fiecare dată când auzeam vorbindu-se despre el, tocmai era ocupat ba cu eliminarea consecințelor altei dezertări, ba cu înăbușirea unui nou scandal. Mi-am petrecut sfârșitul de săptămână transpirând de căldură, verificând minuțios vraful de dosare ce-mi fuseseră înmânate și stând o oră la telefon ca s-o consolez pe Mabel, care tocmai ratase ultimul obstacol în tentativa ei anuală de a deveni căpitanul echipei regionale de golf și care bănuia un complot.

Mă întreb de ce sunt oamenii atât de duri cu Mabel. Poate modul ei direct de-a le vorbi le displace. Am făcut tot posibilul să-i ridic moralul, am asigurat-o că în toată cariera mea în Serviciu nu cunoscusem persoane mai perfide ca femeile acelea din Kent, și i-am promis o vacanță superbă după ce aveam să mă întorc. Am uitat unde, căci până la urmă nu am mai plecat nicăieri.

Dosarul lui Hansen oferea imaginea unui gen de om pe care îl cunoșteam bine și care era foarte

răspândit în Serviciu. Alte exemple din aceeaşi categorie eram eu şi Ben : amândoi reprezentam tipul englezului corcit care adoptă Serviciul ca pe propria patrie şi îl înzestrează cu numeroase virtuţi imaginare.

Ca şi mine, Hansen era pe jumătate olandez, ceea ce ar putea eventual explica de ce mă alesese Smiley. Hansen se născuse în lunga noapte a ocupaţiei germane din Olanda şi crescuse la umbra catedralei din Delft. Mama sa, funcţionară la Thomas Cook, se trăgea din părinţi englezi. La anunţarea războiului, aceştia o rugaseră să se întoarcă la Londra cu ei, dar ea refuzase, preferând în schimb să se căsătorească cu un vicar din Delft, împuşcat cu un an mai târziu de un pluton de execuţie german şi lăsându-şi soţia însărcinată să se descurce singură. Curajoasă, aceasta se alăturase unei filiere britanice de trecere clandestină şi, la terminarea războiului, ajunsese să conducă o reţea de anvergură, cu propriile sale legături, cu informatori, case conspirative şi tot tacâmul. Mama mea îndeplinise acelaşi gen de activitate pentru Serviciu.

Dosarul nu ne lămureşte despre modul în care micul Hansen ajunsese în cele din urmă la iezuiţi. Poate că mama lui se convertise şi-şi înăbuşise sumbrele protestante încă din acea perioadă, pentru a-i oferi copilului o educaţie corespunzătoare. Poate că îşi spusese că, în schimbul sufletului ei, iezuiţii aveau să-l înveţe carte pe copil. Sau poate că, intuind foarte timpuriu caracterul versatil care avea să-i determine existenţa fiului, se hotărâse să-l supună unei discipline religioase mai stricte decât cea oferită de protestanţi. Dacă aşa stătuseră lucrurile, dăduse dovadă de înţelepciune. Hansen

îmbrățișase credința, ca de altfel orice lucru de care se ocupa, cu pasiune. Instruit, evlavios, dar tot novice la douăzeci și unu de ani, după o ședere în mijlocul călugărițelor, călugărilor, preoților, fusese trimis la un seminar indonezian, pentru a cunoaște mai bine obiceiurile păgânilor din Sumatra, insulele Moluce și Java.

Orientul pare să fi fost o dragoste înnăscută pentru Hansen, ca pentru mulți alți olandezi. Bunul olandez, ca și pinul proverbial al lui Heine, poate să stea pe unul din malurile micuței sale țări și să simtă în aerul sărat efluviile exotice ale stufului mirositor și ale mâncărurilor cu mirodenii. Hansen venise, văzuse și fusese învins. Budism, islam, rituri și superstiții ale neamurilor celor mai primitive — îmbrățișase totul cu o fervoare care creștea cu cât pătrundea mai adânc în junglă.

Foarte dotat pentru limbi, adăugase fără efort englezei și olandezei, pe care le vorbea din totdeauna, franceza și germana. Apoi învățase tamila, khmera, dialectul thai, sanscrita și dobândise noțiuni serioase de cantoneză, parcurgând uneori sute de kilometri în căutarea unui dialect sau a unui rit pierdut. Scria articole de resort filologic, despre obiceiuri nupțiale, iluminare și maimuțe. Descoperise temple abandonate în inima junglei și i se oferiseră recompense pe care însă societatea nu-i permisese să le accepte. După cinci ani de explorări și cercetări curajoase, devenise nu numai unul dintre acei erudiți care fac gloria iezuiților, ci și preot.

Totuși, sunt rare secretele care supraviețuiesc mai mult de șase ani. Treptat, poveștile despre el începuseră să capete nuanțe din ce în ce mai exotice. Tatuajele lui Hansen... Poftele lui Hansen...

întoarceți capul discret, iat-o pe una dintre prietenele lui Hansen...

Imensitatea distanțelor și durata prea mare îi fuseseră fatale : odată începută ancheta, nu se putuse descoperi nici un ungher inocent al vieții sale, nici cea mai mică deplasare fără devieri de la obiectivul principal. O femeie ici și colo, unul sau doi băieți... așa cum văzuse că se întâmpla în lumea sacerdotală, comiterea unor astfel de păcate ușoare era mai frecventă decât abstinența.

Dar acest desfrâu nestăvilit, în fiecare cătun malaezian și pe fiecare străduță sordidă, acest dezmăț necontenit, practicat timp de peste zece ani sub nasul lor și pe care îl descopereau abia acum, cu fete care, conform mentalității occidentale, abia împliniseră vârsta primei comuniuni, necum a patului nupțial, și se aflau în majoritate sub protecția bisericii, toate acestea îl făcuseră deodată pe Hansen extrem de vulnerabil. Încunoștiințat de dovezile acestei vieți păcătoase, starețul, mai degrabă dezolat decât indignat, îi ordonase să se întoarcă la Roma, unde trimisese anterior o scrisoare mai-marelui Societății. Îi comunicase cu tristețe că de acolo avea să plece fără îndoială la Loyola, în Spania, unde psihoterapeuții iezuiți aveau să-l ajute să facă față regretabilelor sale slăbiciuni. După Loyola, avea să-l aștepte un nou început, poate în altă emisferă și în alt deceniu.

Dar, așa cum făcuse cândva și mama lui, Hansen refuzase cu încăpățânare să-și părăsească țara de adopțiune.

Descumpănit, starețul îl expediase în munți, la o misiune condusă de un tradiționalist din aripa dură. Aici, Hansen îndurase ororile domiciliului forțat. Supravegheat îndeaproape ca un alienat,

i se interzisese să iasă din clădire, să citească, să scrie, să vorbească sau să râdă. Oamenii reacționează în mod diferit la închisoare, ca și la altitudine, la frig sau la moarte. Hansen suportase martiriul iar după trei luni ajunsese la capătul puterilor. Într-o zi, când călugării care-l păzeau îl escortau la slujbă, Hansen îl aruncase pe unul din ei pe scară iar pe celălalt îl pusese pe fugă. Plecase la Djakarta și, fără bani și pașaport, se ascunsese în bordelurile pe care le cunoștea atât de bine. Fetele se ocupau de el și în schimb le ținea loc de proxenet și le apăra de scandalagii. Servea bere, spăla paharele, îi îndepărta pe cei incomozi, asculta păsurile oamenilor și le oferea ajutorul său, se juca cu copiii. Așa cum îl cunosc acum, mi-l imaginez îndeplinind toate aceste munci cu calm și fără complicații. Avea abia treizeci de ani și dorințe încă aprinse. Până în ziua în care, brusc ca de obicei, Hansen se bărbierise, își pusese o cămașă curată și se prezentase la consulatul britanic pentru a-și revendica apartenența engleză.

Nefiind nici surd și nici orb și făcând parte din Serviciu de mult timp, consulul îl ascultase, îi pusese una sau două întrebări de rutină și, în ciuda unei aparente indiferențe, acționase imediat. De mulți ani aștepta un om cu calitățile lui Hansen. Nu se formalizase câtuși de puțin în privința caracterului său. Dimpotrivă. Trimisese dosarul la Londra și îi împrumutase niște bani în schimbul unei chitanțe în trei exemplare, având grijă să nu-i arate un entuziasm excesiv. Când Londra îi trimisese un dosar curat despre mama lui Hansen, fost agent al Serviciului, consulul exultase.

După o lună, Hansen era „semi-conștient", altfel spus știa, dar numai pe jumătate, sau poate

chiar deloc, că era întrucâtva în legătură cu ceea ce s-ar putea numi vag Serviciul de informații britanic. După două luni, neobosit ca totdeauna, făcuse un circuit în sudul insulei Java, oficial în căutarea unor pergamente vechi, dar pregătind în realitate un raport pentru consul despre răspândirea subversiunii comuniste, care în ochii săi reprezenta anticristul momentului respectiv. La sfîrșitul anului plecase la Londra, având în buzunar un pașaport britanic nou-nouț, pe care îl dorise extrem de mult, dar în care avea un nume de împrumut.

Am consultat graficul de pregătire, unde era trecută evoluția pe durata celor șase luni. Clive Bellamy, etonianul deșelat și malițios, care răspundea pe atunci de Sarratt, scrisese în raport la terminarea stagiului: „Excelent la toate materiile practice. Memorie remarcabilă, reacții fulgerătoare, spirit independent. Trebuie dirijat atent. În caz de revoltă pe vasul meu,Hansen ar fi primul pe care l-aș biciui. Are nevoie de rază mare de acțiune și de un supraveghetor de primă mână".

Dosarul său operațional nu conținea nimic în neregulă. Dat fiind că Hansen continua să aibă naționalitate olandeză, Centrala se hotărâse să i-o păstreze și să-i treacă pe planul doi originea engleză. Protestele lui fuseseră zadarnice. Într-o vreme în care britanicii din străinătate erau unanim apreciați drept niște epigoni ai americanilor, Centrala ar fi făcut moarte de om pentru un suedez și ar fi fost dispusă să fure pentru un vest-german. Chiar și o identitate canadiană, mai simplă de fabricat, era acceptată binevoitor. Întors în Olanda, Hansen își începuse desprinderea de iezuiți și por-

nise în căutarea unei noi ocupații în Asia. Făcuse demersuri pe lângă numeroasele organisme academice orientale răspândite în acel timp prin capitalele occidentale, smulgând aici o promisiune, dincolo un angajament. O agenție de presă din Asia îi propusese postul de reporter local. La insistențele Centralei, un săptămânal londonez îi oferise o slujbă neretribuită. Treptat, își confecționase o acoperire — destul de bună pentru a-i da voie să se deplaseze oriunde și să pună orice întrebări, și destul de complexă pentru a-l face inatacabil financiar, pentru ca nimeni să nu poată spune vreodată care dintre „patroni" îl plătea, cu cât sau pentru ce. Acum putea să intre în acțiune. Chiar dacă interesele britanice în Asia de Sud-Est se diminuau odată cu imperiul, americanii se înglodau în război, oficial în Vietnam, neoficial în Cambodgia și pe furiș în Laos. În rolul nostru ingrat de observatori, eram bucuroși să le oferim oameni de calibrul lui Hansen.

Tehnologia de spionaj poate face multe. De exemplu, poate să fotografieze recolte și tranșee, tancuri și baze de lansare a rachetelor, urme de cauciucuri și migrarea renilor. Poate să-l audă pe un pilot rus de vânătoare trăgând un pârț la douăsprezece mii de metri înălțime sau pe un general chinez râgâind în somn. Dar nu poate înlocui înțelegerea umană. Nu poate citi în sufletul fermierului cambodgian ale cărui culturi au fost răvășite de bombardierele nemarcate ale lui Kissinger, ale cărui fete au fost vândute ca prostituate în oraș și ai cărui fii au fost duși departe de câmpuri, pentru a se bate într-o armată americană marionetă, sau au fost obligați să intre în rândurile khmerilor roșii pentru siguranța familiei. Această

tehnologie nu se poate citi pe buzele luptătorilor din junglă în combinezon negru, având drept cea mai perfecționătă armă marxismul denaturat al unui fost student la Sorbonna, un cambodgian psihopat și sângeros. Ea nu poate adulmeca gazul de eșapament al unei armate fără vehicule, nu poate distruge codurile unei armate fără radio, și nu poate evalua nici proviziile de hrană ale unor oameni ce se hrănesc cu insecte și scoarță de copac și nici moralul celor care, pierzând totul, pot miza doar pe viitor.

Însă Hansen putea. Hansen, asianul adoptat, capabil să reziste o săptămână fără provizii, să rămână ghemuit într-un cătun malaezian pentru a trage cu urechea la ce șoptesc sătenii și să perceapă apropierea furtunii iscată de rezistența acestora cu mult înainte ca drapelul înstelat să fluture pe acoperișul ambasadelor americane din Pnom-penh și Saigon. Capabil să dezvăluie bombardierelor americane — ceea ce a și făcut, spre marele său regret — care erau satele ce ascundeau luptători vietcong. Bun cunoscător al oamenilor, știa să-și recruteze colaboratori din toate mediile și să-i învețe cum să observe, să tragă cu urechea, să memoreze și să întocmească un raport. Știa cât de puțin sau cât de mult să le spună, cât să-i recompenseze și când să nu o facă.

Luni și apoi ani de zile, Hansen acționase în acest fel în pretinsele „zone eliberate" din nordul Cambodgiei, guvernate de khmerii roșii. Apoi, într-o zi, dispăruse din satul în care se instalase. Se evaporase fără zgomot, ducându-i cu el pe toți locuitorii. Până la urmă fusese considerat mort. Încă o dispariție în inima junglei.

Şi mort rămăsese până nu demult, când înviase într-un bordel din Bangkok.

— Nu te grăbi, Ned, îmi ceruse Smiley prin telefon la Tel-Aviv. Dacă vrei să mai stai vreo zi sau două ca să te obişnuieşti cu fusul orar, nu e nici un fel de problemă.

Ceea ce în limbajul lui Smiley însemna : „Găseşte-l cât poţi de repede şi spune-mi că nu m-am pricopsit cu încă un scandal cât casa".

Şeful secţiei noastre din Bangkok, un mic tiran chel, mustăcios şi grosolan pe nume Rumbelow, nu mi-a plăcut niciodată. Serviciul nu oferă nici o perspectivă celor ajunşi la cincizeci de ani. Cei mai mulţi sunt terminaţi, adeseori prea epuizaţi şi dezamăgiţi pentru a-şi mai face griji ; ceilalţi se orientează către băncile particulare sau spre afaceri, dar această combinaţie rezistă de foarte puţine ori, căci viziunea lor deformată asupra lucrurilor îi face incapabili să se adapteze unei vieţi normale. Puţini dintre ei, cum sunt Toby Esterhase şi Rumbelow, reuşesc totuşi performanţa de a-şi păstra ascendentul asupra Serviciului datorită unor pretinse atuuri.

Cei de felul lui Rumbelow, a căror natură exactă n-am reuşit s-o cunosc niciodată, erau dubioşi cu siguranţă, căci specialitatea lor, dacă într-adevăr exista vreuna, era josnicia umană. Se zvonea că avea în solda sa doi generali thailandezi veroşi care tratau numai cu el. Alt zvon era că făcuse un serviciu dubios unui membru al familiei regale care îi rămăsese personal dator. Oricum ar fi fost, baronii de la Etajul Cinci nu acceptau să se spună ceva rău despre el. „Pentru numele lui Dumnezeu, Ned, nu-l mai lua peste picior pe

Rumbelow, mă rugase Smiley. Sunt sigur că este insuportabil, dar zău că avem nevoie de el".

Rumbelow m-a contactat în camera mea de la hotel. Oficial, treceam drept Mark Seymour, de profesie contabil și preferam să evit să mă arăt la ambasadă sau acasă la el. Zburasem douăzeci de ore. Era spre seară. Rumbelow se exprima ca un *bookmaker* [1] pregătit la Eton. Dacă mă gândesc bine, așa și arăta.

— *Absolut* din întâmplare am dat nas în nas cu ticălosul ăsta, mi-a spus el pe un ton ursuz. Evident, ne scoatem antenele. Rămânem la pândă. Cunoaștem refrenul. Am mai întâlnit astfel de cazuri. Nu suntem indiferenți. Nu ne place să ne imaginăm agenții legați fedeleș de un stâlp, purtați săptămâni întregi prin junglă și torturați de khmerii roșii. Nu ne stă în obicei să ne ascundem ca strutul. Asta e. Știi doar că șmecherul nostru încalcă toate regulile, m-a asigurat el, ca și cum eu aș fi susținut contrariul.

Și-a scos o batistă din mâneca costumului îmbibat de transpirație și și-a tamponat mustața caraghioasă.

— Un agent obișnuit n-ar rezista la un asemenea tratament și ar cerși de bună voie un glonte în cap după o singură noapte.

— Ești sigur că asta i s-a întâmplat?

— Nu sunt niciodată sigur de nimic, bătrâne. Zvonuri, asta-i tot. Cum aș putea fi sigur, dacă ticălosul refuză să vorbească ? Cum te apropii, cum devine amenințător. Din câte știu, khmerii roșii probabil că nici n-au habar de el. Nu am încredere în olandezi, mai ales aici ; se poartă de parcă ar fi pe moșia lor, fir-ar să fie ! Hansen n-ar fi primul

[1] Agent de pariuri (n. tr.)

individ care face pe mortul în păpușoi când simte că se-mpute treaba, după care iese la iveală mândru nevoie mare și-și revendică medalia și recompensa. Aparent, are încă toate degetele și toți dinții. Nu-i lipsește nici o părticică din corp, dacă judecăm după locul în care se ascunde. Duffy Marchbanks l-a reperat, îl mai ții minte? Un tip pe cinste.

Din păcate, da, îmi aminteam de Duffy. Îmi amintisem deîndată ce-i citisem numele în dosar. Acestui escroc de anvergură, stabilit la Hong-Kong, îi plăceau tranzacțiile rapide de orice fel, de la opiu la obuze. Timp de câțiva ani, ne înșelaserăm finanțându-l.

— În privința lui Duffy, pură întâmplare. A trecut pe aici într-o vizită scurtă. O zi, o noapte și înapoi fuga marș la stăpână și la carte. Un consorțiu străin specializat în agrement l-a însărcinat să achiziționeze un teren de patruzeci de hectare pe coastă. A încheiat afacerea și i-a condus pe partenerii de afaceri într-un restaurant cu fetișcane. Lui Duffy i se cam scurg ochii, așa a fost de când îl știu. S-a dus într-un cartier rău famat, la un local numit „Marea Fericirii". un stabiliment de înaltă clasă, din câte-am auzit. Separeuri, mâncare bună, dacă îți place bucătăria chinezească, totul exact cum trebuie. Iar fetele îți dau pace dacă nu le soliciți.

În aceste restaurante cu fete, mi-a explicat Rumbelow, sugerând că nu vorbea din experiență, animatoare tinere, îmbrăcate sau nu, luau loc printre clienți, oferindu-le mâncare și băutură, în timp ce ei continuau să discute afaceri importante. „Marea Fericirii" avea în plus un salon de masaj, o discotecă și o sală de spectacole la parter.

— Duffy încheie afacerea cu consorțiul și-și încasează cecul. Se hotărăște atunci să se distreze nițel cu o fată. Se înțeleg și se retrag într-un alcov. Fetei i se face sete iar o sticlă de șampanie i-ar pune sângele în mișcare. Bineînțeles, face parte din tratație, ca de obicei. Duffy acceptă, într-un elan de generozitate. Ea apasă pe buton, piuie într-un interfon și iată că Duffy vede un ditamai europeanul intrând și așezând pe masă o frapieră și o tavă. Duffy îi dă un bacșiș, tipul spune „thank you", destul de politicos, dar nu zâmbește și se retrage. E Hansen. Omul nostru din junglă în carne și oase.

— Și Duffy cum și-a dat seama ?

— Păi nu i-a văzut fotografia ?

— Cum ?

— I-am arătat fotografia lui Hansen când a dispărut, pentru numele lui Dumnezeu ! Am arătat-o tuturor legăturilor din afurisita asta de emisferă ! Fără alte precizări. Le-am spus pur și simplu „dacă-l vedeți pe tip, dați-ne de știre". Ordinele Centralei, mă rog, n-a fost ideea mea. După mine, a fost o chestie a naibii de imprudentă.

Ca să se calmeze, Rumbelow a mai turnat whisky amândurora.

— Duffy se întoarce la hotel și-mi telefonează imediat acasă. La trei noaptea. „E omul nostru", îmi spune. „Care om ?", îl întreb. „Cel a cărui fotografie mi-ați trimis-o la Hong Kong acum un an sau mai bine. E băiat de cafenea la o casă de curve de-i zice „Marea Fericire". Doar știi cum vorbește bătrânul Duffy. Necioplit cât cuprinde. Îl trimit pe Henry a doua zi. Numai că imbecilul ăsta a făcut-o de oaie. Nu se poate să nu fi auzit. Tipic pentru el.

— Duffy a vorbit cumva cu Hansen ? L-a întrebat cine e sau altceva ?

— A tăcut chitic. S-a uitat prin el și cu asta basta. Duffy nu mai e de mult un novice. E un as. Întotdeauna a fost.

— Unde e Henry ?

— În hol.

— Cheamă-l sus.

Chinez de origine și fiu al unui războinic al Gomindanului din provincia Shan, Henry era principalul nostru agent local, deși bănuiesc că, pe de altă parte, reintrase de mult în relații cu poliția thailandeză și trăia confortabil, mizând pe discordia dintre adversari.

Durduliu și servil, avea pielea lucioasă și zâmbea prea mult. Purta un lanț de aur la gât și nu se despărțea niciodată de un superb carnet de piele cu un stilou din aur în el. Lucra chipurile ca interpret. Nu mai întâlnisem nici un traducător cu agendă Gucci, însă Henry era un tip deosebit.

— Spune-i lui Mark despre prostia pe care ai făcut-o la „Marea Fericirii", joia trecută, a ordonat amenințător Rumbelow.

— Cu plăcere, Mike.

— Mark, l-am corectat.

— Cu plăcere, Mark.

— Avea ordin să arunce o privire. Atât și nimic altceva, a intervenit Rumbelow înainte ca Henry să fi putut deschide gura. Să arunce o privire, să adulmece puțin, să plece și să mă anunțe. Nu-i așa, Henry ? Trebuia să stea la pândă, să scotocească puțin, să vadă dacă poate să-l repereze pe Hansen, și nicidecum să se apropie de el, iar pe urmă să-mi raporteze. Recunoaștere discretă,

fără luare de contact. Adulmeci și comunici. Acum spune-i lui Mark ce-ai făcut.

Henry mi-a povestit că și-a luat mai întâi un pahar de la bar, după care a privit spectacolul și a trimis după Mama San, care s-a prezentat îndată, crezând că dorește ceva deosebit. Mama San era o chinezoaică venită din aceeași provincie chineză ca și tatăl lui Henry, așa că s-au înțeles imediat.

I-a arătat lui Mama San legitimația de interpret, spunându-i că scria un articol despre localul ei : despre bucătăria admirabilă, despre fetele romantice, despre ospitalitate și igienă, mai ales despre igienă. Fusese trimis aici de o revistă turistică germană care recomanda numai localurile de mâna întâi.

Mama San a mușcat din momeală, oferindu-se să-i prezinte localul. I-a arătat separeurile, bucătăriile, alcovurile, toaletele. I-a prezentat fetele — mergând chiar până la a-i oferi una, pe care el a refuzat-o, — pe bucătarul șef, pe portar și pe oamenii de serviciu, dar nu și pe uriașul occidental pe care Henry îl zărise deja de trei ori. Prima dată, când a adus din separeuri la bucătărie un platou cu pahare, a doua oară când a împins un cărucior pentru băuturi pe un culoar iar a treia oară, când a ieșit pe o ușă metalică deschisă, care părea să dea în magazinul cu băuturi.

— Dar cine este *farang*-ul care vă duce sticlele ? a întrebat-o Henry amuzat pe Mama San. Trebuie să lucreze în umbră ca să poată să se întrețină ?

Mama San a râs și ea. Asiaticii se simt instinctiv uniți împotriva *farang*-ilor, a occidentalilor.

— Trăiește cu o cambodgiană de-a noastră, a răspuns ea cu dispreț, căci în ierarhia zoologică

thailandeză cambodgienii sunt animale inferioare chiar şi *farangilor* şi vietnamezilor. A întâlnit-o aici, s-a îndrăgostit de ea şi a încercat s-o cumpere ca să facă din ea o doamnă. Ea însă n-a vrut să ne părăsească. Aşa se face că o însoţeşte la lucru în fiecare zi şi rămâne aici până când e liberă să se întoarcă acasă.

— Ce fel de *farang* e ? German, englez, olandez?

Mama San a ridicat din umeri. Ce conta ce era? Henry a insistat : un *farang* care îşi aduce soţia la bordel, îşi vede de lucru în timp ce ea petrece cu alţi bărbaţi şi apoi o duce la el acasă ? Înseamnă că era o fată deosebită.

— E numărul 19, a zis Mama San, ridicând din nou din umeri. Numele de serviciu este Amanda. O vreţi ?

Henry era prea angajat în stratagema sa jurnalistică ca să se lase abătut din drum.

— Dar cum îl cheamă pe *farang* ? Şi ce făcea înainte ? a întrebat el, amuzându-se copios.

— Se numeşte Ham Sin. Vorbeşte în thailandeză cu noi şi în khmeră cu fata. Nu-l pomeniţi în revistă, stă clandestin.

— Pot să-i schimb numele, cum am făcut cu toţi. Dar fata îl iubeşte ?

— Preferă să rămână la „Marea Fericirii" cu prietenele, a replicat Mama San pe un ton înţepat.

Henry nu a rezistat tentaţiei de a o vedea. Fetele care nu erau ocupate cu clienţi erau aşezate pe câteva bănci capitonate din spatele unui perete de sticlă şi aveau agăţate la gât nişte numere şi nimic altceva. Discutau între ele, îşi făceau unghiile sau priveau fix televizorul dereglat. Sub privirea lui Henry, numărul 19 s-a ridicat la un semn,

și-a luat poșeta și halatul și a ieșit din cameră. Era foarte tânără. Multe mințeau în privința vârstei, ca să eludeze legea... mai ales cambodgiencele, care n-aveau nici un ban. Bine, dar fata asta n-are mai mult de cincisprezece ani, a remarcat Henry.

Din exces de zel, Henry a comis atunci prima greșeală. Și-a luat rămas bun de la Mama San, s-a întors la mașină și a parcat-o pe o alee, în fața intrării de serviciu. Apoi a așteptat. Imediat după ora unu, angajații au început să iasă, printre ei și Hansen, măsurând de două ori cât ceilalți și ținând-o de braț pe numărul 19. În piață, au căutat un taxi iar Henry a avut îndrăzneala să vină și să oprească în dreptul lor. Proxeneții și taxiurile clandestine constituie o adevărată armată a nopții iar la vremea lui, Henry practicase ambele meserii, așa că inițiativa sa era cât se poate de normală.

— Unde vreți să mergeți, domnule ? i-a strigat în engleză lui Hansen. Vreți să vă duc eu ?

Hansen i-a indicat o suburbie săracă, la opt kilometri nord. S-au înțeles asupra prețului. Hansen și fata au urcat în spate iar Henry a demarat.

Abia atunci a început să-și piardă sângele rece: Amețit de succes, a hotărât, fără să-și poată explica decizia mai târziu, că cea mai bună tactică ar fi să-și lase clienții la domiciliul lui Rumbelow situat în vest și nu în nord. Evident, nu-l pregătise pe Rumbelow pentru această manevră curajoasă : abia dacă se simțea el în stare de-o asemenea acțiune. Nu știa dacă Rumbelow era acasă sau dacă avea chef să poarte o conversație la ora unu și jumătate cu un fost spion dispărut de pe suprafața globului de optsprezece luni. Dar în clipele acelea, pe Henry nu-l mai conducea rațiunea. Era și el

om şi, ca toţi oamenii din lume, tot trebuia, mai devreme sau mai târziu, să facă o prostie.

— Vă place Bangkok-ul ? l-a întrebat vesel pe Hansen, pentru a le abate atenţia pasagerilor de la itinerariu.

Nici un răspuns.

— Sunteţi de mult timp aici ?

Nici un răspuns.

— Încântătoare fată ! Foarte tânără, foarte frumoasă. E prietena dumneavoastră ?

După cum putea observa în retrovizor, fata dormea deja, cu capul pe umărul lui Hansen, ceea ce-l excita şi mai mult. Dumnezeu ştie de ce !

— Doriţi un croitor, domnule ? De comandă, prima-ntâi. Vă duc eu dacă vreţi. Meseriaş pe cinste.

S-a afundat pe o stradă laterală, pretinzând că-l caută pe amărâtul ăsta de croitor, în timp ce se îndrepta în viteză spre locuinţa lui Rumbelow.

— De ce mergi spre vest ? a întrebat Hansen, deschizând pentru prima oară gura. Nu vreau să merg pe-aici. N-am nevoie de nici un croitor. Ieşi la loc pe strada principală.

Părăsit şi de ultimele rezerve de curaj, Henry s-a simţit imediat terorizat de statura lui Hansen şi de avantajul tactic al locului din spate. Dacă era înarmat ? Henry a frânat brusc şi a oprit motorul.

— Domnule Hansen, vă sunt prieten, a strigat el în thailandeză, ca şi cum ar fi cerut îndurare. Domnul Rumbelow la fel. E mândru de dumneavoastră. Doreşte să vă ofere bani mulţi. Veniţi cu mine, vă rog. Nici o problemă. Domnul Rumbelow va fi încântat să vă vadă !

Au fost ultimele lui cuvinte în seara aceea. Pe neaşteptate, Hansen a împins atât de violent scau-

nul șoferului, încât Henry a fost cât pe ce să iasă prin parbriz. A ieșit din mașină, l-a tras afară pe Henry, l-a ridicat în picioare și l-a proiectat în partea cealaltă a străzii, spre spaima unui grup de cerșetori adormiți, care au început să se văicărească și să zbiere, în timp ce Hansen s-a îndreptat spre victima sa ce zăcea la pământ.

— Spune-i lui Rumbelow că dacă încearcă să mă caute îl omor ! a amenințat el în thailandeză.

Apoi a luat-o în sus pe stradă în căutarea unui taxi mai sigur, ținând-o pe după mijloc pe fata care moțăia.

După ce am ascultat până la capăt povestea celor doi, am simțit brusc o imensă oboseală.

Le-am dat drumul să plece, spunându-i lui Rumbelow să mă cheme în dimineața următoare, căci înainte de orice trebuia să dorm, ca să-mi revin după decalajul de fus orar. Deândată ce m-am întins pe pat, m-am simțit perfect treaz. O oră mai târziu mă prezentam la „Marea Fericirii“. Am cumpărat un bilet de cincizeci de dolari, mi-am scos pantofii, cum se obișnuia și am rămas în ciorapi, ajungând imediat într-un alcov luminat cu neon, în fața figurii apatice și prea machiate a numărului 19.

Purta un halat din mătase ieftină, imprimat cu tigri și complet descheiat. Sub el era goală. Un machiaj gros după moda japoneză îi acoperea fata. Mi-a surâs și și-a întins imediat mâna spre zona mea sensibilă, dar i-am respins-o. Părea mult prea fragedă pentru o astfel de ocupație. Avea picioare mai lungi decât asiaticele și o piele exagerat de galbenă. Și-a scos halatul și, înainte să ajung s-o împiedic, a făcut un salt pe un șezlong destrămat,

unde s-a întins în ceea ce considera ea o poziție erotică. S-a mângâiat singură suspinând și și-a aranjat părul negru pe umăr, lăsând să i se zărească sfârcurile minuscule ale sânilor. Când a văzut că nu mă mișc, s-a întors pe spate, și-a desfăcut coapsele, și-a ridicat bazinul, mi s-a adresat cu „iubitule“ și mi-a zis „te rog“. S-a întors la loc, ca să-i pot admira din nou spatele, și ținându-și picioarele tot depărtate, ca și cum m-ar fi invitat s-o posed.

— Ridică-te, i-am spus.

S-a supus și a așteptat să mă apropii de ea.

— Pune-ți halatul.

Văzând că se preface că nu pricepe, am ajutat-o să și-l pună. Henry îmi scrisese mesajul în khmeră pe o hârtie. „Vreau să vorbesc cu Hansen. Pot să obțin acte thailandeze pentru tine și familia ta“. I-am întins hârtia, urmărindu-i reacția. Oare știa să citească ? N-aveam cum să ghicesc. I-am dat un plic alb, adresat lui Hansen, pe care l-a luat și l-a deschis. Scrisoarea era bătută la mașină, iar tonul ei nu era deloc amabil. În plic se găseau și două mii de bahti.

„Ca vechi prieten al Părintelui Vernon“, îi scrisesem, folosind un cod pe care îl cunoștea și el, „trebuie să te avertizez că ai încălcat contractul cu societatea noastră. Ai agresat un cetățean thailandez, iar însoțitoarea ta este o emigrantă cambodgiană clandestină. S-ar putea să fim obligați să transmitem această informație autorităților. Mașina mea este parcată în față. Dă-i acești bani lui Mama San ca plată pentru această seară și hai să ne întâlnim în zece minute“.

A părăsit încăperea, luând cu ea scrisoarea. Până atunci nu îmi dădusem seama de vacarmul de pe

coridor : muzica săltăreață, râsul cristalin, murmurele de plăcere, gâlgâitul apei în țevile deteriorate.

Nu închisesem ușile la mașină. Era așezat în spate iar fata alături. Nu mă îndoisem că avea s-o ia cu el. Era mare și puternic, ceea ce știam deja, și avea o înfățișare de sălbatic. În semiîntuneric, barba neagră, ochii adânciți în orbite și mâinile mari, încleștate pe scaunul pasagerului, îl făceau să semene mai mult cu sfinții pe care îi adorase odinioară decât cu fotografiile din dosar. Fata stătea ghemuită la adăpostul scutului pe care i-l oferea corpul lui. După nici o sută de metri, s-a pornit o ploaie torențială. Am oprit iar și am privit cu toții prin parbriz torentele de apă ce cădeau inundând rigolele și gropile de pe șosea.

— Cum ai ajuns în Thailanda ? am urlat în olandeză, ca să acopăr zgomotul ploii care ropotea pe acoperiș.

— Pe jos, mi-a răspuns Hansen în engleză.

— Pe unde ai trecut frontiera ? am zbierat, tot în engleză.

Mi-a pomenit un nume de oraș, ceva gen „Orania Prathet". Ploaia s-a oprit și am mers fără întrerupere timp de trei ore. Fata dormea sub privirile lui Hansen, care la rândul lui era atent și liniștit ca o pisică. Alesesem un hotel de lângă plajă, orientându-mă după un anunț publicitar din ziarul „Nation" din Bangkok. Voiam să-l extrag pe Hansen din cadrul său obișnuit și să-l aduc pe un teren controlat de mine. Am scos cheia și am plătit o cameră în avans. Hansen și fata m-au urmat pe o alee betonată ce ducea la plajă, unde bungalourile formau un semicerc cu fața spre mare. Al meu era la unul din capete. Am deschis ușa, am intrat

primul, am aprins lumina și am dat drumul instalației de climatizare. În prag, fata a avut o ezitare, dar Hansen și-a scos pantofii și i-a pus în mijlocul încăperii, rotindu-și ochii adânciți.

— Stai jos, am spus, deschizând ușa de la frigider. Poate fata dorește să bea ceva.

— Dă-i o Coca Cola, a rostit Hansen. Cu gheață. Ai vreo lămâie în frigider ?

— Nu, am răspuns, îngenunchiat în fața frigiderului, sub privirea lui. Tu ce bei ?

— Apă.

În timp ce căutam paharele, apa minerală și cuburile de gheață, l-am auzit pe Hansen vorbindu-i fetei cu tandrețe în khmeră. Ea a protestat, dar el n-a luat-o în seamă. L-am auzit intrând și ieșind din dormitor. Când m-am ridicat, am văzut-o pe fată ghemuită pe sofa, așezată de-a lungul unui perete, iar pe Hansen aplecat asupra ei și învelind-o cu o pătură. I-a stins lumina de deasupra capului și i-a atins ușor obrazul cu degetele înainte să se îndrepte spre ușa cu geam ca să contemple marea. O lună plină roșiatică lumina orizontul iar norii de ploaie străbăteau cerul ca un lanț negru.

— Cum te cheamă ? m-a întrebat.

— Mark.

— Chiar așa te cheamă ? Mark ?

Intuiția îi ajută cel mai bine pe oameni să se cunoască între ei. Văzându-l pe Hansen în fața ferestrei, întors către mare și cu un chip răvășit căruia lumina lunii îi evidenția ridurile și adânciturile, am știut atunci că răspopitul mă alesese drept confesor.

— Spune-mi cum vrei, i-am răspuns.

Imaginați-vă o voce puternică dar nesigură, vorbind englezește, cu un timbru cald, dar pe un ton șocat, ca și cum posesorul ei ar fi fost surprins auzindu-și propriile cuvinte. Accentul vag al unui olandez din Indiile de Est. Bungaloul slab luminat, conceput pentru desfrâu, dă spre o mică piscină luminată și spre niște imitații de stânci. Dincolo de acest decor ridicol, se întinde o mare orientală, superbă, liniștită, brăzdată de o fâșie lată de lumină emanată de lună și cu stelele care scânteiau ca acele puncte pe care le vezi când te uiți la soare. Doi pescari care stăteau în picioare într-un sampan își aruncau plasele rotunde în apă și le scoteau din nou la suprafață, cu mișcări chibzuite.

În prim plan se află silueta masivă și neobișnuită a lui Hansen, care străbate desculț camera, se oprește în fața ușii cu geam sau se așează pe brațul unui fotoliu, ca apoi să-și reia mersul liniștit. Și vocea aceea auzindu-se mereu, când agresivă, când gânditoare sau răscolită ; o voce care, aidoma corpului, se odihnește uneori timp de câteva minute, ca să-și redobândească forța necesară unei noi încercări dure.

Tânăra cambodgiană stă întinsă pe sofa, înfășurată în pătură și cu brațul îndoit sub cap, așa cum obișnuiesc să stea asiaticii. Oare se trezise ? Înțelegea ce-i spunea el ? Își făcea griji ? Hansen era însă îngrijorat. Nu-i trecea niciodată prin față fără să se oprească și s-o privească sau să-i aranjeze pătura. La un moment dat, s-a ghemuit lângă ea, i-a privit insistent ochii închiși și i-a pus mâna pe frunte, ca și cum i-ar fi verificat temperatura.

— Are nevoie de chitre, a murmurat el. Coca Cola nu-i servește la nimic. Chitre îi trebuie.

Trimisesem deja să i se aducă. Le-am primit

de la un băiat de la recepţie. Hansen le-a stors, după care a ridicat-o şi a ajutat-o să bea.

Apoi a început prin a mă supune unui vag chestionar privitor la statutul meu în Serviciu, căutând să afle cu ce autoritate eram investit şi ce instrucţiuni primisem.

— Nu doresc mulţumiri pentru ce am făcut, m-a prevenit. Bombardarea satelor nu merită nici o recunoştinţă.

— Dar poate că ai nevoie de ajutor, i-am sugerat.

Mi-a răspuns solemn că în nici un caz nu va mai lucra vreodată pentru Serviciu. Aş fi putut să-i spun şi eu acelaşi lucru, însă m-am abţinut. Crezuse că-i servise pe englezi, mi-a spus apoi, dar de fapt servise nişte asasini. În perioada când comisese aceste acte, fusese un alt om. Spera că piloţii americani cunoscuseră acelaşi sentiment ca şi el.

Mi-a cerut veşti despre sub-agenţi — fermierul cutare, negustorul de orez cutare. A întrebat şi despre reţeaua secundară pe care se îngrijise s-o organizeze pentru ziua când khmerii roşii aveau să iasă din junglă ca să ocupe oraşele, ipoteză pe care nici noi şi nici americanii nu o luaserăm în calcul, în ciuda tuturor avertismentelor. Hansen crezuse în ea şi se număra printre cei care avertizaseră. Ne repetase de mai multe ori că bombele lui Kissinger nu erau deloc eficiente, chiar dacă şi el ajutase la dirijarea lor către ţintă.

— Oare să te cred ? m-a întrebat când l-am asigurat că nu existaseră arestări în serie printre sursele sale.

— E adevărul-adevărat, am rostit, ca răspuns la vocea sa rugătoare.

— Deci nu i-am trădat, a murmurat el, minunându-se.

A rămas o clipă cu capul în mâini, ca și cum l-ar fi ținut să nu explodeze.

— Oricum, dacă ai fost capturat de khmerii roșii, nimeni nu-ți poate reproșa că ai vorbit.

— Că am vorbit ? O, Doamne! a spus el, aproape râzând. Că am vorbit...

S-a ridicat vioi și s-a apropiat iar de geam. În lumina lunii, am văzut picături de sudoare strălucindu-i pe fața lătăreață și bărboasă. Am început să-i explic că Serviciul dorea să se achite onorabil de datoria pe care o avea față de el, dar în mijlocul frazei mele și-a întins brațele cât erau de lungi, ca și cum ar fi măsurat dimensiunile unei celule. Neîntâlnind nici un obstacol, le-a lăsat să cadă de-a lungul corpului.

— Să-l ia dracu de Serviciu, a lăsat să-i scape încet. Iar occidentul să piară în focurile iadului. Nu avem nici un drept să venim aici și să ne războim sau să prescriem rețete religioase. Cu toții am păcătuit față de Asia : Franța, Anglia, Olanda iar acum și S.U.A. Am păcătuit împotriva copiilor din Eden. Dumnezeu să ne ierte.

Casetofonul meu rămăsese pe masă.

Suntem în Asia. Asia lui Hansen. Asia împotriva căreia păcătuiserăm. Ascultați țârâitul frenetic al insectelor. Thailandezii și cambodgienii sunt cunoscuți pentru marile pariuri pe care le fac pe numărul de orăcăituri ale unei broaște. În penumbra camerei, timpul nu mai are valoare, la fel ca și spațiul ; luna ne-a părăsit. Suntem în plin război în Vietnam. Ne găsim în jungla cambodgiană, împreună cu Hansen. Confortul lumii moderne

este foarte limitat, cu excepţia bombardierelor americane care se rotesc la câţiva kilometri deasupra noastră, ca nişte ulii răbdători, aşteptând ca ordinatoarele să le indice următoarea pradă : de exemplu, un car cu boi, a căror urmă de urină a fost confundată de detectoarele secrete cu gazul de eşapament al unui convoi de trupe, sau câţiva copii a căror gălăgie a fost luată drept ordine militare. Comandourile americane au ascuns detectoarele de-a lungul căilor de aprovizionare cu alimente semnalate de Hansen, dar din nefericire aceste aparate nu sunt la fel de bine informate ca el.

Ne aflăm în ceea ce piloţii americani numesc „zona nefertilă", deşi în junglă noţiunile de acest gen dispar. Suntem într-o „regiune eliberată" de khmerii roşii, ce serveşte ca adăpost trupelor viet-cong care preferă să-i atace pe americani pe flancuri şi nu frontal, pe la nord. În ciuda acestor semne de război, ne aflăm în mijlocul unui popor fără o percepţie colectivă a duşmanilor, într-o regiune nemarcată pe hărţi decât pentru luptători. Din cele spuse de Hansen, locul este un adevărat paradis, indiferent dacă vorbeşte de pe poziţia preotului, a predicatorului, a eruditului sau a spionului.

Continuându-ne drumul cu jeep-ul încă vreo câţiva kilometri, ajungem la un templu antic budist pe care Hansen l-a scos la iveală dintre bălării cu ajutorul unor săteni. Iată motivul aparent al prezenţei sale aici, al notiţelor pe care le ia, al mesajelor sale telegrafice şi al diferiţilor vizitatori care sosesc în general la el la apusul soarelui şi pleacă în zori. Cătunul lacustru în care locuieşte este situat pe malul unui râu frumos, în nişte câmpuri fertile care urcă până la o pădure umedă. A-

deseori aici se instalează o ceață albăstruie. Casa lui Hansen este construită la înălțime, pentru o mai bună recepție radio și pentru a-i da posibilitatea să supravegheze circulația în ambele direcții din vale. În sezonul ploilor, își lasă jeep-ul în sat și se întoarce acasă pe jos prin noroi. În sezonul uscat îl ia cu el, adeseori însoțit de jumătate din numărul copiilor din sat, o duzină de puști care îl așteaptă ca să se urce în spate și să profite de plimbarea de cinci minute până la locul unde stă.

— Fiica mea era uneori printre ei, a spus Hansen.

Nici Rumbelow și nici dosarul nu menționaseră vreo fiică. Dacă Hansen o ascunsese de noi, comisese o gravă încălcare a regulilor Serviciului, chiar dacă în acest moment aceasta reprezenta cea mai măruntă dintre grijile ce ne frământau pe amândoi. A încetat, totuși, să vorbească,-m-a privit malițios în semiîntuneric, așteptându-mi parcă reproșurile. Eu însă am tăcut, vrând să fiu urechea care îl ascultă și pe care o aștepta, poate de ani de zile.

— Când eram încă preot, am făcut turul templelor cambodgiene, mi-a spus. Acolo m-am îndrăgostit de o săteancă. A rămas însărcinată. Erau încă vremuri bune în Cambodgia, Sihanouk continua să dețină puterea. Am rămas cu ea până la nașterea copilului. O fată. Am botezat-o Marie. I-am lăsat bani mamei și m-am întors la Djakarta, dar îmi era tare dor de fetiță. I-am mai trimis bani atât mamei, cât și șefului ei, ca să vegheze asupra lor. Le-am scris. M-am rugat pentru ele, jurând că o să am într-o bună zi grijă de ele așa cum se cuvenea. La înapoierea în Cambodgia, am instalat-o pe mamă la mine, deși anii îi ofiliseră frumusețea. Fiica mea avea un nume khmer, dar din ziua când am re-

găsit-o i-am spus Marie. Îi plăcea. Era mândră că sunt tatăl ei.

Părea preocupată să mă asigure că Marie își acceptase prenumele european. Nu era un nume american, ci european, a ținut să precizeze.

— Mai aveam și alte femei acasă, dar Marie era singurul meu copil și o iubeam. Era mai frumoasă decât mi-aș fi putut imagina. Oricum, chiar dacă ar fi fost urâtă sau dizgrațioasă, tot n-aș fi iubit-o mai puțin. Nici o femeie, nici un bărbat și nici un copil nu a trezit în mine atâta iubire, a spus el deodată cu o voce puternică și care mi s-a părut chiar amenințătoare. De fapt, Marie este singura femeie, în afară de mama mea, pe care am iubit-o cu o dragoste curată.

În penumbră, cu ochii fixați asupra mea, părea că mă suspectează că încă nu eram convins de pasiunea lui. Vrăjit însă de farmecul lui, nu mă îndoiam de nimic și uitasem cu totul nu numai de mine, ci și de moartea mamei mele. Hansen mă subjuga și mă acapara.

— Cel ce aderă la conceptul imposibil de Dumnezeu știe că adevărata iubire exclude respingerea. Poate că doar un păcătos poate să înțeleagă. Doar un păcătos cunoaște imensa iertare a lui Dumnezeu.

Cred că am clătinat înțelept din cap. M-am gândit la colonelul Jerzy. Mă întrebam de ce simțea Hansen nevoia să explice că nu-și putea respinge fiica și de ce propriile păcate îl tulburau când vorbea despre ele.

— În seara aceea, când am venit de la templu, nici un copil nu mă aștepta în cătun, deși eram în sezonul uscat. Am fost dezamăgit, căci voiam să vorbesc cu Marie despre o descoperire frumoasă

pe care o făcusem în ziua aceea. Am crezut că era vreo serbare la școală, dar nu-mi dădeam seama ce anume. Am urcat colina cu jeep-ul până acasă și am strigat-o pe fiica mea. Totul era pustiu, casa era goală, oalele femeilor erau goale și ele. Am strigat-o din nou pe Marie, apoi pe soția mea și pe toți ceilalți. Nu mi-a răspuns nimeni. M-am întors în sat cu jeep-ul, am intrat în casa unei prietene a lui Marie, apoi în a doua și a treia, continuând să o strig pe nume. Până și porcii și găinile dispăruseră. Am căutat urme de sânge sau de luptă. Nimic. Am descoperit însă urme de pași ce duceau spre junglă. M-am întors acasă, am luat o cazma și am îngropat radioul în pădure, între doi copaci mari și aliniați spre vest, lângă un vechi furnicar de forma unui om. Detestam munca pe care o făceam pentru voi și toate minciunile îndrugate pentru voi și pentru americani. Le detest și acum. Când m-am întors acasă, am scos din ascunzătoare carnetele de coduri și întreg materialul și le-am distrus cu plăcere. Nici pe ele nu puteam să le sufăr. Mi-am pus cizmele și mi-am umplut ranița cu provizii pentru o săptămână. Am tras trei focuri de revolver în motorul jeep-ului, pentru a-l imobiliza și am mers pe urmele din junglă. Jeep-ul era o insultă pentru mine, pentru că fusese cumpărat de voi.

Hansen se lansase singur în urmărirea khmerilor roșii. Altul în locul lui, chiar fără să fie compromis din cauza activității de spion occidental, s-ar fi gândit mai bine înainte de-a acționa, chiar având o fiică sau o soție luate ostateci. Hansen nu. El avea în minte o singură idee și, absolutist cum era, o pusese imediat în aplicare.

— Nu puteam să-mi îngăduie să mă despart de milostenia lui Dumnezeu.

Mi-a explicat, în caz că nu știam, că mai presus de soarta fiicei sale era cea a sufletului său nemuritor.

L-am întrebat cât timp a mers. La început, a mers noaptea și a dormit ziua, dar în scurt timp a început să-l sâcâie lumina, care l-a împins contrar logicii junglei, să-și continue drumul și ziua. Pe drum, a revăzut cu ochii minții toate evenimentele din viața lui Marie, începând cu seara când o scosese din pântecele mamei, îi tăiase cordonul ombilical cu o baghetă rituală din bambus și le ceruse femeilor care îl asistau apă ca să se spele. Se folosise de autoritatea sa de preot și de tată și o botezase cu numele de Marie, la fel ca pe mama sa și ca pe cea a lui Hristos.

Și-a amintit nopțile când fetița dormise în brațele sale sau în leagănul din trestie de la picioarele sale, după care a revăzut-o la sânul mamei și în lumina focului. Se mustra pentru anii teribili ai despărțirii, când el trăise la Djakarta sau se antrenase în Anglia. Se mustra pentru perfidia muncii sale în cadrul Serviciului și pentru ceea ce numea slăbiciunea sa, anume trădarea Asiei, prin care înțelegea indicațiile furnizate bombardierelor americane.

A retrăit orele petrecute spunându-i povești și adormind-o cu cântece englezești și olandeze. Ceea ce conta era doar iubirea pentru ea și nevoia pe care o simțeau amândoi de a trăi unul pentru celălalt.

Și-a urmat drumul, căci nu avea altceva mai bun de făcut. Acum știa ce se petrecuse. Se întâm-

plase la fel și în cazul altor cătune care nu erau din regiunea lui Hansen. Luptătorii încercuiseră satul în timpul nopții, așteptaseră ivirea zorilor ca să-i captureze pe bărbații și femeile valide care plecau la câmp, iar apoi pătrunseseră în sat și îi luaseră pe bătrâni, pe copii și animalele. Își asigurau astfel provizii, iar cu bărbații își măreau rândurile. Faptul că nu furaseră din case însemna că se grăbeau să revină în junglă, înainte de-a fi reperați. Nu după mult timp, la lumina lunii pline, Hansen a găsit primele dovezi macabre ale teoriei sale : trupurile goale ale unui bătrân vânzător și al soției sale, cu mâinile legate la spate. Fuseseră incapabili să reziste ? Erau prea urâți ? Protestaseră ?

Hansen a grăbit pasul, mulțumind lui Dumnezeu că Marie arăta ca o asiatică pură. La copiii metiși, un asiatic descoperă în general sângele european, dar Hansen, care era foarte înalt, avea în schimb pielea închisă la culoare, un corp suplu și un suflet asiatic care îl și făcuse să se apropie de o asiatică.

În noaptea care a urmat, s-a apropiat temător de un alt corp ce zăcea în apropiere de potecă. Era cel al lui Ong Sai, învățătoarea pusă întotdeauna pe gâlceavă, cu gura larg deschisă, omorâtă în timp ce protesta, după cum a presupus Hansen. Și-a continuat drumul cu încăpățânare, în căutarea lui Marie, marea sa iubire, acea sursă divină a vieții pământești pe care o reprezenta fiica lui, unica lui mântuire.

Se întreba pe cine urmărea de fapt. Băieții timizi ce-ți băteau noaptea în poartă și-ți cereau puțin orez pentru combatanți ? Cadrele cu chipuri

agresive care vedeau în zâmbetul asiatic o emblemă a decadenței occidentale? Apoi și-a amintit că mai erau și sperietorile. Acești hoți adunați în hoarde nomade, împinși la jaf de nevoi și situații chiar mai în afara legii decât gherilele. Dar și-a dat seama că exista o anumită disciplină în grupul pe care îl urmărea. O bandă mai puțin organizată ar fi rămas să devasteze complet satul și să-și sărbătorească isprăvile printr-un festin. În dimineața ce a urmat descoperirii lui Ong Sai, Hansen și-a luat măsuri speciale de precauție când s-a ascuns să se odihnească.

— Am avut un presentiment, mi-a spus.

În junglă e periculos să nu ții seama de intuiție. S-a pitit în tufe, s-a murdărit cu noroi și a dormit cu revolverul în mână. S-a sculat spre seară din cauza mirosului unui foc de lemne și a unor strigăte asurzitoare. Și când a deschis ochii, s-a trezit drept în fața țevilor unor puști automate.

Acum începuse să vorbească despre lanțuri. Luptătorii din junglă, obișnuiți să se deplaseze fără prea multe greutăți, duceau în spinare câte zece lanțuri pe sute de kilometri... cum de se întâmplase așa ceva? Nu putea pricepe. Totuși, cineva le cărase, cineva amenajase un luminiș, plantase un stâlp în centru, înșirase pe el inele metalice și fixase cele douăsprezece lanțuri de cele douăsprezece inele speciale, în care trebuia să-i priponească pe cei doisprezece prizonieri mai deosebiți, expuși ploii și căldurii, frigului și nopții. Pentru a-mi descrie procedeul, Hansen a căutat protecția unei limbi străine, respectiv franceza? *„...une tringle collective sur laquelle étaient enfilés des étriers... nous étions fixés par un pied...*

j'avais été mis au bout de la chaine parce que ma cheville trop grosse ne passait pas..." [1]

I-am aruncat o privire fetei. Părea și mai inertă ca înainte. Parcă era moartă sau în transă. Am înțeles că Hansen o ferea de o poveste pe care nu dorea ca ea s-o audă. A continuat în franceză:

— Ziua ne desfăceau lanțurile, ceea ce ne permitea să îngenunchem și chiar să ne târâm, dar niciodată prea departe, căci eram încă prinși cu piciorul de stâlp și în plus ne loveam unii de alții. Seara, când se fixau lanțurile de stâlpii mari, dispuși în jurul taberei, puteam în fine să ne întindem. Numărul lanțurilor era egal cu cel al prizonierilor speciali, aleși numai dintre membrii burgheziei satului. Am recunoscut doi bătrâni din cătun, o văduvă filiformă de patruzeci de ani, pe nume Ra, și care părea să aibă darul profeției, precum și pe cei trei frați Liu, negustori de orez recunoscuți pentru zgârcenie. Unul dintre ei părea deja mort ; stătea ghemuit peste fiare, ca un arici fără țepi. Doar suspinele pe care le scotea dovedeau că mai era în viață.

Ian Hansen și oroarea lui de captivitate ? Cum reacționase în fața lanțurilor ?

— *Je les ai portées pour Marie* [2], mi-a răspuns în franceza sa agitată și amenințătoare pe care învățasem să o respect.

Prizonierii obișnuiți erau închiși într-un fel de țarc la liziera luminișului, de unde era adus din când în când câte unul, mergând de bunăvoie sau cu forța, până la cartierul general, care se afla în spatele colinei și nu se vedea. Interogatoriile erau

---

[1] O tijă colectivă pe care erau înșirate niște etriere... eram fixați de câte un picior... eu am fost prins la capătul lanțului din cauza gleznei prea groase care nu trecea... (n.tr.).

[2] Le-am purtat pentru Marie (n.tr.).

scurte. După câteva ore de urlete, se auzea doar o împușcătură de pistol, pentru ca apoi liniștea apăsătoare să se lase din nou. Nimeni nu se întorcea de la interogatoriu. Copiii, inclusiv Marie, aveau dreptul să circule, cu condiția să nu se apropie de prizonieri și nici să nu se aventureze pe colina care ascundea cartierul general. Cei mai îndrăzneți făcuseră deja cunoștință cu tinerii combatanți în timpul marșului și se înghesuiau în jurul lor, pentru a le face un serviciu sau a le atinge puștile.

Dar Marie se izolase de toți. Stând în praful luminișului, dincolo de țăruși, își privea tatăl din zori și până seara, chiar și când îi scoseseră mama sa din țarc și când urletele ei răsunaseră de după colniă, după care îl chemase pe Hansen, ceruse iertare și fusese redusă la tăcere porni obișnuitul foc de pistol. Nici atunci Marie nu-și luase ochii de la tatăl ei.

— Știai ? am întrebat în franceză.

— Toată tabăra știa.

— Își iubea mama ?

Fusese o simplă impresie sau Hansen chiar închisese ochii în semiîntuneric ?

— Eram tatăl lui Marie, a replicat el. Nu aveam nimic de-a face cu relația dintre ele.

Oare cum îmi dădeam seama că mama și fiica se urau ? Să fi fost posibil pentru că simțeam că iubirea lui Hansen pentru Marie era geloasă, posesivă, absolută și ca toate pasiunile lui, exclusivă ?

— Nu mi s-a îngăduit să-i vorbesc, mi-a spus el. Și nici ei. Prizonierii nu aveau voie să stea de vorbă cu nimeni, sub pedeapsa cu moartea. Cel mai mic murmur era suficient. Unul din frații Liu

a simţit-o pe proprie piele când gărzile l-au redus definitiv la tăcere prin lovituri cu beţe. În dimineaţa următoare l-au înlocuit cu o zdreanţă umană terorizată, scoasă din ţarc. Dar Marie şi tatăl ei nu aveau nevoie de cuvinte. Stoicismul ce se citea pe figura fetei l-a întărit, în timp ce zăcea înlănţuit şi neputincios. Dacă Marie îl susţinea, putea suporta orice. Fiecare dintre ei însemna salvarea celuilalt. Iubirea fiicei sale era la fel de violentă şi exclusivă ca şi a sa, nu se îndoia de asta: În ciuda ororii resimţite în faţa captivităţii, îi mulţumea lui Dumenezeu că îi fusese dat s-o urmeze.

Zilele au trecut una după alta iar Hansen a rămas legat în lanţuri de stâlp, ars de soare, amorţit de frigul nopţii, în duhoarea propriilor dejecţii, dar cu privirea şi sufletul tot timpul îndreptate către Marie.

În acelaşi timp, şi-a tot frământat mintea, gândindu-se cum să scape.

Încă de la început, avusese impresia clară că era tratat ca o celebritate. Dacă războinicii ar fi plănuit să captureze un european, i-ar fi atacat locuinţa înaintea plecării sale, iar apoi ar fi răscolit casa. Această capturare întâmplătoare îi obliga însă să aştepte instrucţiuni. Toţi ceilalţi prizonieri speciali au fost ridicaţi şi au dispărut, cu excepţia ultimului dintre fraţii Liu şi a prezicătoarei, care, după zile întregi de urlete în timpul interogatoriului, au reapărut cu un statut privilegiat, insultându-şi foştii tovarăşi şi încercând prin toate mijloacele să câştige bunăvoinţa soldaţilor.

S-a trecut la organizarea unui curs de îndoctrinare. În fiecare seară, copiii şi supravieţuitorii selecţionaţi se aşezau în cerc la umbră, unde un

comisar tânăr, cu o bandă roşie pe frunte, le ţinea un discurs. În timp ce Hansen se sufoca sau dârdâia, îl auzea pe comisar vociferând şi tunând ore întregi împotriva imperialiştilor ticăloşi. Aceste lecţii l-au indignat la început pe Hansen, pentru că i-o răpeau pe Marie. Însă şi-a dat seama că, făcând un efort, putea să-şi ridice suficient de mult capul pentru a-i zări silueta dreaptă, aşezată la extremitatea cercului, cu privirea fixată asupra lui din cealaltă parte a luminişului. O să-ţi fiu mamă, tată şi prieten, i-a spus o să fiu viaţa ta, chiar dacă o să trebuiască să mi-o sacrific pe a mea.

Uneori îşi reproşa frumuseţea extraordinară a fiicei sale, pe care o considera o pedeapsă a desfrâului său de altădată. La doisprezece ani, era fără îndoială cea mai frumoasă din tabără, şi chiar dacă li se interzicea cadrelor orice legătură sexuală, căci aceasta reprezenta o ameninţare burgheză îndreptată împotriva voinţei lor revoluţionare, Hansen nu putea să nu observe efectul pe care-l avea asupra tinerilor luptători corpul sumar acoperit al lui Marie. Ochii lor stinşi se trezeau la vederea sânilor ce abia mijeau şi a şoldurilor ce se mişcau sub tunica ruptă din bumbac, aruncându-i priviri sumbre când o strigau. Mai mult, ştia că şi ea le percepea dorinţa şi că feminitatea ei incipientă avea un fel bine conturat de-a reacţiona.

A venit apoi o dimineaţă când a constatat ameliorarea inexplicabilă a propriilor condiţii de detenţie. Temerile i-au crescut, căci binefăcătorul său era tânărul comisar cu banda roşie. Escortat de doi soldaţi, acesta i-a ordonat lui Hansen să se ridice. Văzându-l că nu poate s-o facă, soldaţii l-au ridicat ei în picioare, sprijinindu-l fiecare de

un braţ şi ajutându-l să se târască până la un golfuleţ natural situat într-o scobitură a albiei râului.

— Spală-te, a ordonat comisarul.

După ce fusese pus în fiare, Hansen ceruse zi de zi, dar in zadar, să i se permită să se spele. În prima seară urlase la ei : „Duceţi-mă la râu !". Îl bătuseră. În dimineaţa următoare, îşi zăngănise lanţurile, cerând să stea de vorbă cu un tovarăş responsabil, cu riscul unei noi pedepse, pentru a-şi cere dreptul de-a rămâne o persoană pe care cei ce-l capturaseră să poată s-o respecte şi deci s-o menţină în viaţă.

Sub ochii soldaţilor, Hansen a reuşit să-şi mişte membrele martirizate. S-a îmbăiat şi s-a supus supliciului unei frecţii cu noroi, înainte de a fi readus la stâlp. Şi la dus şi la întors, a trecut la cîţiva metri de iubita sa Marie, aşezată în acelaşi loc, dincolo de perimetrul ţăruşilor. Deşi era nespus de fericit că o vedea atât de aproape, şi că-i citea atâta curaj în privire, nu-şi putea împiedica bănuiala că propriul său copil îi cumpărase acest privilegiu de care se bucura acum. Şi când ea a răspuns printr-un zâmbet abia schiţat salutului mormăit al comisarului, chinurile geloziei s-au adăugat celorlalte suferinţe ale lui Hansen.

După curăţirea rituală, i-au adus orez, mai mult decât primise în toată perioada de captivitate. Şi, în loc să-l facă să mănânce direct din castron ca un câine, i-au eliberat mâinile ca să-i permită să-şi folosească degetele. A reuşit astfel să dosească un pumn de orez, pe care l-a lăsat să alunece într-o cută a tunicii, înainte de a fi pus din nou în lanţuri.

Acest bulgăr de orez din cămaşă l-a obsedat

toată ziua, având tot timpul grijă să nu-l zdrobească printr-un gest greșit. O voi recuceri pe Marie în curând, și-a spus. Îi voi lua locul ofițerului în admirația sa. Când a venit seara, a fost din nou condus la râu și planul s-a desfășurat ca la carte. Clătinându-se mai tare decât era cazul, a lăsat să-i cadă bulgărele de orez la picioarele lui Marie, fără să fie observat de gardieni. Când la întoarcere a trecut din nou prin fața ei, a jubilat pe ascuns : orezul dispăruse.

Dar figura lui Marie nu trăda nimic. Doar adorația mută din privirea ei fixă l-a încredințat pe Hansen de iubirea ei absolută. M-am înșelat, și-a spus în gând, în timp ce i se fixau din nou lanțurile. A început să învețe șiretlicurile prizonierilor. E pură și va supraviețui. În seara aceea a ascultat din nou cu îngăduință lecția de îndoctrinare a comisarului. Continuă să-l domini, i-a transmis lui Marie printr-un contact telepatic neîntrerupt. Adoarme-l, vrăjește-l, câștigă-i încrederea, dar nu-i oferi nimic. Marie l-a înțeles, desigur, căci la încheerea lecției, Hansen l-a văzut pe comisar chemând-o ca s-o dojenească. Ea l-a ascultat supusă și liniștită. A văzut-o plecându-și capul și apoi îndepărtându-se.

A doua zi și toată săptămâna următoare, Hansen a repetat șiretlicul, convins că era observat doar de Marie. Bulgărele de orez pe care-l simțea rostogolindu-i-se pe pântece la fiecare mișcare, a devenit pentru el o sursă vitală de consolare. Sunt și gardianul și protectorul castității ei. Sunt preotul ei și nimeni altul nu poate să-i dea cuminecătura.

Acum orezul era singurul lucru important pentru el. Singura sa preocupare era să pună la

punct noi tactici pentru a i-l oferi în secret lui Marie, să-l lase repede să cadă, de exemplu, când trecea prin dreptul ei sau să-i dea drumul pe cracul rupt al pantalonului.

— Am fost nesăbuit, mi-a mărturisit pe un ton blând și vinovat.

Și, ca răsplată pentru inconștiență, Dumnezeu i-a luat-o pe Marie. Într-o dimineață, după ce a fost dezlegat și condus la bazin, ea nu se mai afla acolo în așteptarea cuminecăturii. Seara, la lecția de îndoctrinare, a constatat că fusese avansată la gradul de asistentă a comisarului. Hansen a avut impresia că-i aude vocea care le acoperea pe celelalte, cu o mai mare siguranță de sine. La căderea nopții a zărit-o șezând lângă focul de tabără alături de soldați, împărțind prietenește orezul cu aceștia. A doua zi, nu a mai văzut-o deloc. Nici în ziua următoare.

— Voiam să mor, mi-a spus.

Dar în seara aceea, când a așteptat disperat, deprimat și nemișcat ca gardienii să-i lege picioarele, s-a apropiat de el tânărul comisar. Îmbrăcată într-o tunică neagră, Marie se afla alături de el.

— Este omul ăsta tatăl tău ? a întrebat comisarul, ajuns în fața lui Hansen.

Marie n-a clipit, dar părea să caute răspunsul în străfundurile memoriei.

— Angka este tatăl meu, a zis ea în cele din urmă. Angka este tatăl tuturor celor oprimați.

— Angka era partidul, mi-a explicat Hansen, fără să-l fi întrebat. Organizația către care toți khmerii roșii își îndreptau rugăciunile. În ierarhia lor, Angka era Dumnezeu.

— Atunci cine este mama ta ? a întrebat din nou comisarul.

— Mama mea este Angka. Nu am altă mamă decât pe Angka.

— Cine-i bărbatul ăsta ?

— Un agent american care lansează bombe asupra satelor noastre și ne omoară muncitorii.

— De ce pretinde că este tatăl tău ?

— Ca să ne înșele și să ne facă să credem că ne este tovarăș.

— Verifică lanțurile spionului. Asigură-te că sunt bine strânse.

Marie a îngenuncheat la picioarele lui Hansen în poziția pe care chiar el o învățase s-o ia pentru rugăciune. O clipă, la fel ca mâna alinătoare a lui Hristos, palma lui Marie s-a închis pe gleznele sale acoperite cu răni purulente.

— Poți să-ți bagi degetele între inel și gleznă? a întrebat comisarul.

Panicat, Hansen a avut același reflex pe care îl avea când i se puneau lanțurile la picioare. Și-a contractat mușchii de la picioare, în speranța că, destinzându-i ulterior, avea să câștige câțiva milimetri. A simțit un deget care îi verifica legăturile.

— Pot să-mi trec degetul mic, a răspuns ea, arătându-i comisarului, în timp ce-i acoperea cu corpul picioarele lui Hansen.

— O faci ușor sau cu greutate ?

— Cu greutate, a mințit ea.

Privindu-i cum se îndepărtează, Hansen a observat un detaliu care l-a neliniștit. Marie dobândise, odată cu tunica neagră, mersul furișat și suplu al unui luptător din junglă. Totuși, pentru prima

oară de la capturarea sa, Hansen a dormit profund. Li s-a alăturat pentru a-i induce în eroare, și-a spus în gând. Dumnezeu ne apără. Vom scăpa în curând.

Omul desemnat pentru interogatoriul oficial a venit cu vaporul. Un tânăr imberb, cu un aer serios și posomorât. Hansen l-a botezat în gând studentul. Un comitet de primire condus de comisar l-a așteptat pe mal ca să-l conducă la cartierul general din spatele colinei. Hansen și-a dat seama că el era cel care avea să-l interogheze, căci fusese singurul care nu aruncase nici o privire ultimului prizonier rămas să putrezească la soare. În schimb, a privit-o pe Marie. S-a oprit în fața ei, obligând pe toată lumea să facă la fel. Fața sa gravă aproape că o atingea pe cea a lui Marie, în timp ce îi adresa întrebări pe care însă Hansen nu le auzea și la care ea îi răspundea ca un papagal. Fiica mea a ajuns curva tuturor, și-a spus Hansen disperat. Oare chiar așa era ? Din câte știa, khmerii roșii nici nu încurajau și nici măcar nu tolerau prostituția. Dimpotrivă. *„Angka haït le sexuel“* [1], îi declarase odată un antropolog francez.

Înseamnă că au încântat-o cu puritanismul, și-a spus în gând, și că au supus-o printr-o pasiune mai rea decât desfrâul. S-a întins cu fața la pământ, rugându-se să i se îngăduie să ispășească păcatele fiicei sale, comise din necunoaștere.

Nu am o imagine coerentă a interogatoriului lui Hansen, dat fiindcă nici el nu mai ținea minte foarte mult. Îmi amintesc de tratamentul pe care mi-l aplicase mie însumi colonelul Jerzy și care,

[1] Angka detestă relațiile sexuale.

prin comparaţie, nu fusese decât o joacă de copii, dar care îmi lăsase aceeaşi impresie de imprecizie. Că l-au torturat, e un lucru cert. Construiseră în acest scop un grătar din lemn. Doreau să-l mențină totuşi în viaţă, căci între două reprize era hrănit şi, dacă îşi amintea bine, îi permiteau să meargă la râu, deşi poate că fusese vorba de o singură îmbăiere, întreruptă de mai multe pierderi de cunoştinţă.

Mai erau şi şedinţele de scris, căci în mintea îngustă a studentului o confesiune avea valoare doar dacă era aşternută pe hârtie. Îi venea tot mai greu să ţină un creion în mână, încercarea constituind de fapt o tortură în sine, chiar dacă era scos de pe grătar în acest scop.

Tactica interogatoriului studentului părea că se desfăşura pe două fronturi intelectuale. Când era contrat dintr-o parte, ataca din cealaltă.

— Eşti un spion american, i-a spus el, şi un agent al marionetei contra-revoluţionare Lon Nol. Un duşman al revoluţiei.

Hansen a negat.

— Totodată, eşti un romano-catolic care se pretinde budist, un otrăvitor de suflete, un propovăduitor de superstiţii îndreptate împotriva partidului şi un sabotor al iluminării populare! a urlat studentul la el.

Cel mai des recurgea la afirmaţii şi nu la întrebări.

— Te rog să ne spui acum toate datele şi locurile unde ai avut întâlnirile conspiratoare cu marioneta contra-revoluţionară şi spionul american Lon Nol. Şi să-i numeşti pe toţi americanii prezenţi.

Hansen a susţinut că nu existaseră asemenea

întâlniri, dar asta nu l-a mulțumit pe student. În urma înteţirii durerilor, Hansen şi-a amintit de personajele unui cântec popular englez pe care i-l cânta mama când era mic : Tom Pearse... Bill Brewer... Jan Stewer... Peter Gurney... Peter Davey... Dan'l Whiddon... Harry Hawk...

— Scrie acum şi numele şefului acestei gloate de nemernici, a ordonat studentul, întorcând o pagină a carnetului.

Adeseori ochii studentului rămâneau pe jumătate închişi, mi-a spus Hansen. Îmi amintesc de acelaşi detaliu la Jerzy.

— Cobbleigh, a murmurat Hansen, ridicând capul de pe biroul în faţa căruia fusese aşezat.

Apoi a scris pe o foaie : *Thomas Cobbleigh, pe scurt Tom, alias : Unchiul.*

Importanţa datelor era capitală. De teamă să nu le uite după ce le inventase şi să fie acuzat de incoerenţă, Hansen a ales data de naştere a lui Marie şi pe cea a mamei lui, precum şi data execuţiei tatălui său, modificând anul în funcţie de data când ajunsese la putere Lon Nol. Ca loc de întâlnire a conspiratorilor, a citat grădinile interioare ale palatului lui Lon Nol din Phnom Penh, pe care le admirase adeseori în drum spre locul lui preferat unde se fuma opiu.

Destăinuind aceste inepţii, se temea să nu introducă involuntar şi informaţii adevărate, căci era acum sigur că studentul nu cunoştea nimic din adevărata sa activitate de agent de informaţii şi că-şi baza acuzaţiile pe simplul fapt că Hansen era occidental.

— Te rog să scrii numele fiecărui spion pe care l-ai plătit în ultimii cinci ani şi fiecare act de sabotaj pe care l-ai executat împotriva poporului.

În zilele și nopțile petrecute în așteptarea acestei dovezi, Hansen nu se gândise nici un moment că îi va lipsi imaginația. A recitat numele acelor martiri al cărui supliciu făcuse parte din propria pregătire psihică, erudiți orientali morți și înmormântați, autori ai unor lucrări de filologie și lingvistică. Spioni a recunoscut. Spioni cu toții. Le-a scris numele pe hârtie, cu mâna contractându-i-se în ritmul convulsiilor care continuau să-l scuture mult timp după ce tortura încetase.

Scriind în disperare, a întocmit lista ofițerilor lui T. E. Lawrence, de care își amintea din numeroasele lecturi ale celor *Șapte stâlpi ai înțelepciunii*. A recunoscut că organizase din ordinul personal al lui Lon Nol otrăvirea culturilor și a animalelor de către preoții budiști. Studentul l-a așezat din nou pe grătar, amplficându-i chinurile.

Hansen i-a povestit că ținuse cursuri clandestine despre imperialism și că încurajase difuzarea valorilor burgheze și a virtuților familiei. Studentul a deschis ochii, l-a compătimit și a intensificat încă o dată durerea.

Hansen le-a spus aproape totul. A descris cum aprinsese focuri pentru a dirija bombardierele americane și cum împrăștiase zvonuri referitoare la apartenența lor chineză. Tocmai era pe punctul de a dezvălui că ajutase la dirijarea comandourilor americane către pistele de aprovizionare, dar, din fericire, chiar atunci a leșinat.

Însă tot timpul cât a durat martiriul, Marie i-a rămas mereu în suflet ; ei i-a strigat propria durere, mâinile ei l-au readus la viață când trupul implora sfârșitul, ea l-a învăluit cu o privire plină de iubire și milă. Marie, căreia îi sacrificase sufe-

rința și pentru care își jura să supraviețuiască. Suspendat între viață și moarte, a avut o halucinație : s-a văzut culcat în barca studentului ; îmbrăcată cu tunica ei neagră și aplecată deasupra lui, Marie vâslea contra curentului, ducându-l în paradis. Însă nu era mort. Nu m-au omorât. Le-am spus totul și nu m-au omorât.

De fapt, nu mărturisise nimic. Nu-și trădase colaboratorii, nu pomenise nici măcar de existența radioului. Când l-au târât din nou până la grătar a doua zi, a văzut-o pe Marie stând lângă student și având în fața ei pe masă o copie a mărturisirilor lui.

Părul îi era tăiat iar expresia impenetrabilă.

— Ai luat cunoștință de declarațiile spionului ? a întrebat-o studentul.

— Am luat cunoștință, a răspuns ea.

— Corespund ele exact stilului său de viață, atât cât l-ai putut cunoaște ?

— Nu.

— De ce ? a întrebat studentul, deschizându-și carnetul.

— Sunt incomplete.

— Explică de ce sunt incomplete declarațiile spionului Hansen.

— Spionul Hansen a ascuns un radio ca să comunice cu bombardierele imperialiste. Iar numele pe care le-a indicat sunt inventate. Sunt luate dintr-un cîntec eglezesc burghez, pe care mi-l cânta când se prefăcea că era tatăl meu. În plus, a primit acasă soldați imperialiști, pentru a-i călăuzi în junglă. A omis să precizeze că mama lui era englezoaică.

— Ce altceva a mai omis ? a întrebat studen-

tul cu un aer decepţionat, netezind cu mâna lui mică o pagină nouă.

— În timpul captivităţii s-a făcut vinovat de numeroase încălcări ale regulamentului. A adunat în secret hrană şi a încercat să cumpere colaborarea tovarăşilor pentru un plan de evadare.

— Şi ce a mai omis să spună ? a suspinat răbdător studentul, luând din nou notiţe.

— Şi-a purtat lanţurile în mod nereglementar. Când i se puneau, îşi încorda ilegal muşchii, pentru ca acestea să-i fie mai largi şi să-i permită să scape.

Până în momentul acela, Hansen reuşise să se încredinţeze că Marie juca foarte bine teatru în faţa lor. Acum însă nu mai credea. Jocul devenise realitate.

— E un desfrânat ! a urlat ea în lacrimi. Ne destrăbălează femeile şi le aduce la el ca să le drogheze. Pretinde că încheie o căsătorie burgheză şi apoi o obligă pe soţie să-i tolereze practicile decadente. Se culcă chiar cu fete de vârsta mea ! Pretinde că este tatăl copiilor noştri şi că sângele nostru nu este khmer ! Ne citeşte literatură burgheză în limbi occidentale, ca să ne depraveze ! Ne seduce, invitându-ne în jeep-ul său şi cântându-ne cântece imperialiste !

Hansen nu o auzise niciodată strigând. De fapt, pare-se că nici studentul, care părea jenat. Dar nimic nu o mai putea opri pe Marie. A continuat să-l renege. A povestit apoi că-i interzisese mamei sale s-o iubească. Exprima o ură despre care şi-a dat seama că era sinceră, la fel de puternică şi nemăsurată ca dragostea pe care i-o purta el. O ură de femeie batjocorită, o ură până atunci înăbuşită, care îi scutura întreg corpul şi îi deforma

trăsăturile și în care se citea și rușine. A îndreptat spre el un deget acuzator iar Hansen nu i-a mai recunoscut vocea.

— Omorâți-l ! a urlat ea. Omorâți-l pe acest spoliator al poporului nostru ! Omorâți-l pe corupătorul sângelui khmer ! Omorâți-l pe acest mincinos occidental care ne spune că suntem diferiți unii de alții ! Răzbunați poporul !

Studentul a făcut o ultimă însemnare și a ordonat ca Marie să fie luată de-acolo.

— M-am rugat pentru iertarea ei, mi-a spus Hansen.

Mi-am dat seama că dimineața pătrundea în bungalou. Hansen era în picioare în fața ferestrei, cu privirea pierdută în pâcla mării. Fata era tot culcată pe sofa, cu ochii închiși, cu cutia goală de Coca-Cola lângă ea și cu capul sprijinit pe un braț. Mâna ce-i atârna inertă părea îmbătrânită și obosită. Vocea lui Hansen trăda o anumită tensiune și, pentru o clipă, m-am temut că la venirea dimineții prezența mea avea să-l irite. Dar am înțeles că nu avea nimic cu mine, ci doar cu sine însuși. Retrăia mânia pe care o simțise când îl duseseră legat, dar nu în lanțuri, în țarc ca să doarmă, dacă se putea dormi când în tot corpul avea dureri de moarte iar urechile și nasul îi erau pline de sânge. Își reproșa că îi inoculase atâta ură copilului său.

— Eram totuși tatăl ei, mi-a spus în franceză. Nu i-am reproșat nimic lui Marie, ci doar mie. Măcar dacă aș fi evadat mai repede, în loc să mă bazez pe ajutorul ei. Dacă mi-aș fi folosit propriile forțe pentru a evada, când încă mai puteam, în loc să mă dau pe mâinile unui copil. N-ar fi trebuit niciodată să lucrez pentru voi. Activitățile

mele secrete au pus-o în pericol. V-am blestemat pe toți. Vă mai blestem și acum.

Oare am deschis gura ? Mă străduiam să nu spun nimic, ca să nu-i întrerup povestirea.

— Era atrasă de ei, a rostit el, încercând s-o scuze. Formau poporul ei : luptători din junglă, care aveau un ideal pentru care-și dădeau viața. De ce i-ar fi respins ? Eu eram ultimul obstacol în acceptarea ei de către propriul popor. Eram un intrus și un corupător. De ce să creadă că sunt tatăl ei, când ei îi spuneau că nu eram ?

Stând mai departe întins în țarc, a retrăit ziua când comisarul a îmbrăcat-o în negru, culoarea nupțială. Și-a amintit de scârba manifestată la vederea lui, un spion occidental înspăimântat, zăcând la picioarele ei ca un cerșetor, respingător și plin de sânge. Iar lângă ea frumosul comisar cu banderolă roșie. „Sunt măritată cu Angka. Angka îmi răspunde la toate întrebările“.

— Eram singur, mi-a spus Hansen.

Noaptea s-a lăsat peste lagăr. Bănuia că, dacă voiau să-l omoare, aveau s-o facă spre ziuă. Ideea că Marie va continua să trăiască știind că-și condamnase tatăl la moarte îl consterna. Și-o imagina matură. Cine avea s-o ajute ? Cine avea s-o spovedească ? Cine avea să-i acorde iertarea ? Ideea propriei morți îl îngrozea din ce în ce mai mult. Va fi și moartea ei, și-a spus atunci în gând.

Probabil că la un moment dat a adormit, căci în zori a găsit un bol de orez pe jos în țarc, care cu siguranță că nu existase cu o seară înainte ; oricât ar fi fost de chinuit, tot l-ar fi simțit. Orez, dar nu în bulgări lipiți de piele, ci un morman de orez alb care să-i ajungă pentru cinci zile. La în-

ceput s-a simțit prea obosit ca să se mire. Apoi, întinzându-se pe burtă ca să mănânce, a observat liniștea nefirească din jur. La ora aceea luminișul ar fi trebuit să răsune de freamătul soldaților care se trezeau : voci care cântau și zgomote dinspre râu ale celor care se spălau. Zăngănitul tigăilor și al puștilor, sloganurile scandate sub bagheta comisarului. Dar când Hansen a ciulit urechile, chiar și păsările și maimuțele păreau să fi tăcut și nu se mai auzea nici un zgomot făcut de oameni.

— Plecaseră, i-am auzit vocea de undeva din spatele meu. Ridicaseră tabăra în timpul nopții și o luaseră și pe Marie.

A mai mâncat puțin orez și a adormit la loc. De ce nu m-au omorât ? Marie i-a făcut să-și schimbe părerea. Marie mi-a cumpărat viața. Hansen și-a desfăcut legăturile din peretele țarcului. La căderea nopții, acoperit de răni și de muște, și-a spălat trupul pe malul râului. S-a întors la țarc unde a adormit iar a doua zi dimineața, luând cu el restul de orez, s-a așternut la drum. De data asta, neavând nici prizonieri și nici animale, soldații nu mai lăsaseră urme.

A plecat, totuși, în căutarea lui Marie.

Timp de câteva luni, cinci sau șase, după spusele lui, Hansen a trăit în junglă, mergând dintr-un sat în altul, fără să zăbovească prin ele și nespunând nimănui nimic... și probabil că pe punctul de a-și pierde mințile. Pretutindeni întreba dacă văzuseră unitatea lui Marie, dar fără o descriere amănunțită. Și-a continuat căutarea orbește. A auzit vorbindu-se de unități în care erau și fete luptătoare. A auzit vorbindu-se și de unități exclusiv feminine. Ba chiar a auzit vorbindu-se de

fete ce erau trimise să se prostitueze în orașe, pentru a aduna informații. Și-a imaginat-o pe Marie într-o astfel de situație. Într-o noapte, s-a dus până la fosta lui casă, cu speranța că Marie ar fi putut să se refugieze acolo. Satul fusese ars.

L-am întrebat de radioul îngropat.

— Nu am verificat. Nu mă mai interesa. Vă detestam pe toți.

În altă noapte, s-a dus într-un sat unde locuia o mătușă a lui Marie, care însă l-a întâmpinat aruncând în el cu niște oale și obligându-l să plece. Totuși, încăpățânarea de a-și salva fiica era mai puternică decât oricând, căci știa acum că trebuie s-o salveze chiar și contrar voinței ei. Am crezut că, din păcate, a moștenit gustul meu pentru absolut. Este violentă și încăpățânată iar vina e a mea. Am zidit-o în temnița propriilor instincte. Numai dragostea de tată i-a putut ascunde lui însuși acest adevăr. Acum, însă, reușise să deschidă ochii. A văzut-o pe Marie capabilă de cruzime și neomenie pentru a-și dovedi devotamentul. A văzut-o rătăcind la rândul ei în căutarea tatălui, dar fără disciplina lui intelectuală și religioasă, având ca și el vaga certitudine că faptul de a îmbrățișa un ideal îți permitea să-l și îndeplinești singur.

Mi-a spus foarte puține lucruri despre drumul până la granița thailandeză. S-a îndreptat spre sud-vest, către Pailin. Auzise că acolo exista o tabără de refugiați khmeri. A străbătut munți și mlaștini infestate de malarie. Odată ajuns, a anunțat birourile de investigații și a lipit afișe cu descrierea lui Marie pe toate panourile taberei. Nu știu cum a reușit să facă toate astea fără acte, bani sau relații și păstrându-și, totuși, secretă prezența în Thailanda. Dar Hansen era un agent an-

trenat și călit, chiar dacă o nega. Nu avea cine să-i stea în cale. L-am întrebat de ce nu i-a cerut ajutor lui Rumbelow. A respins ideea disprețuitor.

— Nu eram un agent imperialist. Nu mai credeam în nimic, poate doar în fiica mea.

În biroul unei organizații umanitare, a întâlnit într-o bună zi o americancă. Parcă-și amintea de Marie.

— A plecat, a spus ea prudent.

Hansen a insistat. Marie făcea parte dintr-un grup de șase fete, a explicat doamna. Toate prostituate, având însă statut de soldați. Când nu-i distrau pe bărbați, se țineau deoparte și nu era ușor să tratezi cu ele. Într-o zi au trecut granița. Doamna auzise că poliția thailandeză le arestase. Nu le-a mai văzut niciodată.

Ezita să spună ce o frământa, dar Hansen a obligat-o.

— Ne-am temut pentru ea. Se prezenta sub diferite nume, ne oferea versiuni contradictorii despre drumul până la noi. Doctorii au avut păreri diferite despre integritatea ei mentală. La un moment dat, pe drum, uitase cine este.

Hansen s-a prezentat la poliția thailandeză și, amenințând sau prin simpla lui putere de convingere, a aflat că Marie ajunsese într-o casă a plăcerilor pentru ofițeri. Se pare că nu-l chestionaseră asupra identității sale și că nu i se ceruseră acte. Era un occidental, un *farang*, care vorbea khmera și thailandeza. Marie rămăsese acolo timp de trei luni înainte să dispară. Avea un comportament ciudat, l-a informat cu amabilitate un sergent.

— Cum adică ciudat ? a întrebat Hansen.

— Nu voia să vorbească în engleză.

O altă fată, o prietenă de-a lui Marie, rămăsese mai mult timp și se căsătorise cu un caporal. Hansen i-a obținut numele.

S-a oprit din vorbit.

— Ai găsit-o? am întrebat, după o pauză lungă.

Cunoșteam deja răspunsul. Îl cunoșteam de fapt de la jumătatea relatării, însă fără să-mi dau seama. Stătea la căpătâiul fetei, mângâindu-i părul cu tandrețe. Ea s-a ridicat încetișor, frecându-și ochii cu mâinile mici și îmbătrânite și prefăcându-se că dormise. Cred că ne ascultase toată noaptea.

— Doar asta mai înțelegea, a explicat Hansen în engleză, continuând să-i mângâie părul și referindu-se la bordelul unde o regăsise. Nu mai voia să ia decizii, nu-i așa, Marie? Fără cuvinte frumoase, fără promisiuni, a adăugat, strângând-o la piept. Acum vrea doar să fie admirată. De poporul ei, de noi toți... Toți trebuie să o iubim pe Marie. Este singura ei mângâiere.

Cred că a considerat absența reacției mele ca pe un reproș, căci a ridicat tonul.

— Dorește să fie o persoană inofensivă, ce e rău în asta ? Vrea să fie lăsată în pace, ca toate celelalte. Ar fi bine dacă am fi mai mulți cei care să dorim același lucru. Bombardierele, spionii și cuvintele voastre frumoase nu mai există pentru ea. Nu este fiica lui Kissinger. Vrea doar să ducă o viață simplă și să ofere plăcerea fără să facă vreun rău cuiva. Care e mai urât ? Bordelul ei sau al vostru ? Cărați-vă din Asia ! N-ar fi trebuit să veniți aici niciodată, nici unul din voi. Mi-e rușine că v-am ajutat. Lăsați-ne în pace.

— O să-i spun foarte puțin despre toate astea lui Rumbelow, am rostit, ridicându-mă să plec.

— N-ai decât să-i spui ce poftești.

La ușă m-am întors să-i mai văd o dată. Fata mă privea așa cum cred că îl privise pe Hansen din afara perimetrului prizonierilor, cu o privire fixă, profundă, impenetrabilă. Aveam impresia că-i citesc gândurile. Plătisem pentru ea, dar nu o avusesem. Se întreba dacă nu doream să știu pe ce dădusem banii.

Rumbelow m-a condus la aeroport. Ca și Hansen, aș fi preferat să mă duc singur, dar aveam de discutat.

— *Cât* i-ai promis ? a urlat el îngrozit.

— I-am spus că are dreptul la o alocație de reinstalare, și la maximum de protecție posibilă. Și că o să-i trimiteți un cec la purtător de cincizeci de mii de dolari.

— *Eu* să-i dau *lui* cincizeci de mii de dolari? a explodat el. Dragul meu, o să se îmbete timp de șase luni și o să-și povestească viața în tot Bangkok-ul. Și curva lui cambodgiană ? Pun pariu că știe tot.

— Nu-ți face griji. A refuzat.

Vestea l-a uluit pe Rumbelow, iar indignarea i s-a dizolvat în întregime, rămânându-i în schimb, pe tot restul traseului, o atitudine rezervată de om insultat și rănit în amorul propriu.

În avion am băut prea mult și am dormit prea puțin. La un moment dat, când m-am trezit dintr-un coșmar, m-am simțit colindat de un gând de răzvrătire împotriva lui Rumbelow și a Etajului Cinci. Aș fi vrut să expediez tot acest trib, inclusiv pe Smiley, pe urmele lui Hansen în junglă. Aș fi

vrut să-i văd abandonând totul pentru o pasiune imperfectă și imposibilă, al cărei obiect s-ar fi întors împotriva lor, dovedindu-le astfel că iubirea nu ne răsplătește decât prin propria ei experiență și că nu ne învață nimic, în afară de umilință.

Totuși, eram împăcat, cum sunt și acum când mă gândesc la Hansen. Găsisem ceea ce căutam, un om care să-i semene, dar care, în căutarea unui sens al vieții, ajunsese să descopere o rațiune de a trăi ; un om care plătise un preț scump fără să-l considere un sacrificiu, care continua să-l plătească și care avea să continue până la moarte ; care nu-și făcea griji pentru compromisuri și căruia puțin îi păsa de mândrie, de noi înșine și de ce părere aveam ; care își redusese existența la singurul aspect ce-l interesa și care, în consecință, era un om liber. Rebelul somnolent din mine își găsise eroul. Virtualul amant din mine își găsise măsura cu care să-și evalueze propriile preocupări triviale.

Un an mai târziu, când mi s-a încredințat direcția Casei Rusia, doar ca să-l văd pe agentul meu cel mai prețios cum își trădează patria din iubire, am fost incapabil să-mi exprim indignarea pe care o așteptau superiorii de la mine. Șeful personalului n-a greșit prea mult trimițându-mă apoi la secția de interogatorii.

ZECE

MAGGS, ODIOSUL MEU CRIPTOJURNALIST, încerca să-l facă pe Smiley să se pronunțe asupra lipsei de moralitate a meseriei noastre. Căuta să-l convingă că totul mergea bine atâta timp cât nu erai prins. Cred că dorea, de fapt, să aplice această maximă vieții în totalitatea ei, căci era un tip lipsit de milă și de maniere și i-ar fi plăcut să vadă în activitatea noastră un fel de garanție care să-i permită să se lepede de puținele scrupule ce-i mai rămăseseră.

Dar Smiley nu era dispus să-i ofere această satisfacție. La început a părut că se supără, ceea ce speram și eu. Totuși, s-a abținut. A luat cuvântul, dar s-a oprit din nou, și a ezitat, încât m-am întrebat dacă nu era cazul să punem capăt discuției. Spre marea mea ușurare, și-a revenit și am înțeles că fusese pur și simplu distras de una dintre miile de amintiri personale care îi alcătuiau identitatea ascunsă.

— Vedeți, a explicat el, preferând să răspundă, ca de obicei, mai mult în spiritul întrebării decât în litera ei, într-o societate liberă este esențial ca oamenii din meseria noastră să rămână fermi. E adevărat că suntem obligați să luăm masa cu Dia-

volul, și nu întotdeauna putem să ne folosim de o lingură cu coada lungă. Și, așa cum știe fiecare — o privire fugară în colțul unde era Maggs a declanșat râsul aprobator al auditoriului. Diavolul este adeseori mai cooperant decât Dumnezeu, nu-i așa ? Totuși, obsesia noastră pentru ce e bine nu se clatină. Interesul personal este un principiu extrem de limitativ. Ca și oportunismul.

Mereu cufundat în propriile sale gânduri, a făcut o nouă pauză.

— Ceea ce vreau să vă spun, de fapt, este că dacă din întâmplare sunteți tentați să acționați cu omenie, sper că nu vă veți considera victimele unei slăbiciuni, ci veți acționa în consecință.

Butonii de manșetă, mi-am spus, cuprins de o inspirație subită. George își amintește de bătrân.

Mult timp n-am putut să înțeleg de ce mă urmărea această întâmplare. Mi-am dat seama mai târziu că o descoperisem într-o perioadă de răcire a relațiilor dintre mine și fiul meu Adrian. Acesta spunea că-și abandonează studiile superioare și că are de gând să-și caute o ocupație bine plătită. Pe nedrept i-am considerat neliniștea ca pe o manifestare de materialism iar visele de independență drept lene. Într-o seară, m-am pierdut cu firea și l-am jignit. Timp de câteva săptămâni mi-a fost rușine de ceea ce făcusem. În timpul uneia din acele săptămâni descoperisem și întâmplarea respectivă.

Mi-am amintit apoi că Smiley nu avea copii, ceea ce-i putea explica rolul ambiguu din această afacere. Am fost puțin neliniștit la gândul că el își umplea probabil, un gol interior, restabilind

cumva o relaţie pe care de fapt n-o avusese niciodată.

Mi-am mai amintit că, doar la câteva zile după ce fuseseră descoperite documentele în chestiune, am primit scrisoarea anonimă care îl denunţa pe bietul Frewin drept spion rus. Şi că existau unele afinităţi mistice între Frewin şi bătrân, o chestiune de loialitate nezdruncinată, legată de existenţa anumitor lumi pierdute. Vă spun toate acestea doar ca să vă formaţi o imagine mai clară, dat fiind că personal nu am întâlnit încă nici o afacere care să nu fie constituită din alte o sută.

Iar în cele din urmă, aşa cum mi se întâmplase atât de des în viaţă, am descoperit că Smiley fusese predecesorul meu şi aici. De fapt, deîndată ce m-am instalat în biroul meu de la secţia de interogatorii, i-am găsit urmele peste tot : în arhivele noastre prăfuite, în vechile volume ale jurnalului ofiţerului de gardă şi în surâsurile nostalgice ale secretarelor mai vârstnice, care vorbeau despre el cu respectul siropos al unor vestale ofilite, comparându-l pe rând cu divinitatea, cu un ursuleţ şi, fără să insiste prea mult asupra acestui aspect al personalităţii sale, cu un rechin ucigaş. Îţi arătau chiar ceaşca de ceai din porţelan cumpărată de la Thomas Goode, pe South Audley Street — unde în altă parte ? — şi îţi explicau, cu lacrimi în ochi, că Ann i-o dăruise lui George, care o lăsase moştenire secţiei după comutarea pedepsei şi reabilitarea lui în cadrul Centralei. Este limpede că, aidoma potirului sfântului Graal, nici ceaşca lui Smiley nu putea, spre regretul general, să fie atinsă de buzele unui muritor de rând.

Trebuie să precizez că această secţie este un fel de Siberie a Serviciului. Singura mea conso-

lare a fost să aflu că Smiley fusese exilat aici de două ori : prima oară pentru că avusese tupeul să sugereze Etajului Cinci că acesta încălzea, probabil la sân o cârtiță a Centrului din Moscova, iar a doua oară, câțiva ani mai târziu, pentru că apreciase corect. Secția nu are numai monotonia siberiană, ci și izolarea sa, căci nu se găsește în clădirea principală, ci într-un șir de birouri cavernoase la parterul unui edificiu cu fronton din Northumberland Avenue, la extremitatea nordică a Whitehall-ului.

La fel ca arhitectura nobilă a clădirilor din jur, și secția are un trecut măreț. A fost creată în timpul celui de-al doilea război mondial pentru a strânge mărturiile necunoscuților, a-și apleca urechea la suspiciunile lor, a le calma temerile sau — dacă din întâmplare dădeau peste un lucru de o mai mare importanță — a-i reduce la tăcere prin minciună sau intimidare.

Dacă, de exemplu, seara târziu vi se părea că v-ați zărit vecinul aplecat asupra unui radio ; dacă ați fost surprins de anumite semnale luminoase apărute suspect la o fereastră și vă era jenă sau n-aveați suficientă încredere ca să informați comisariatul de poliție din cartier ; dacă străinul misterios care v-a întrebat despre meseria dumneavoastră în autobuz a reapărut lângă dumneavoastră la cârciuma din colț ; sau dacă iubitul dumneavoastră v-a destăinuit — din motive de singurătate, ca pe o ispravă sau din nevoia disperată de a se face interesant în ochii dumneavoastră — că a lucrat pentru serviciile secrete germane... atunci, după o corespondență cu pseudo-asistentul unui subdirector necunoscut la Whitehall, aveați mari șanse să fiți invitat să înfruntați lumina reflecto-

rului într-o seară de vară și să fiți condus, cu stomacul ghem, de-a lungul unui culoar cu pereții scorojiți acoperiți cu saci de nisip, până la sala 909, unde un maior X sau un căpitan Y, la fel de falși ca o bancnotă de trei dolari, vă invitau curtenitor să vă prezentați întreaga relatare, fără teamă de repercursiuni.

Și, uneori, după cum arată arhivele oculte ale secției, sub aceste auspicii puțin favorabile ieșeau la iveală lucruri mari. La fel se întâmplă și azi, deși este clar că afacerile nu mai sunt ceea ce erau și că o bună parte a activității secției se reduce la operațiuni de rutină : examinarea ofertelor întâmplătoare de a ni se face servicii, denunțurile anonime de genul celui al bietului Frewin și chiar sprijinirea disprețuitelor servicii de securitate la interogatoriile severe din timpul anchetelor.

Erau cele mai urâte operațiuni ale acestei Siberii, la antipodul operațiunilor de mare anvergură ale Casei Rusia, de care nu scăpai decât părăsind definitiv Serviciul.

Totodată, din aceste ofense ai mai multe de învățat decât simpla umilință. Un ofițer de la informații nu înseamnă nimic dacă își pierde calitatea de-a asculta, iar George Smiley, neobositul George, rotofei, neliniștit, încornorat, modest, ștergându-și mereu ochelarii de căptușeala cravatei, respirând gâfâit și suspinând cu un aer mereu distrat, asculta cel mai bine dintre toți.

Asculta cu ochii săi obosiți, cu pleoapele pe jumătate lăsate, cu corpul rotund și aplecat, imobil și cu un surâs înțelegător. Știa să asculte, întrucât, cu excepția soției sale Ann, nu aștepta nimic de la semeni. Nu critica nimic, ierta ce era mai rău la fiecare chiar înainte ca respectivul să măr-

turisească. Era mai eficient decât un microfon, căci mintea sa sesiza imediat datele esențiale. Părea capabil să le repereze chiar înainte de a ști spre ce anume conduceau.

Tot așa ajunse George să-l asculte și pe domnul Arthur Wilfred Hawthorne, care locuia la The Dene, numărul 12, în Ruislip, cu ani în urmă, în aceeași sală 909 unde mă găseam așezat acum, examinând din curiozitate paginile îngălbenite ale unui dosar clasat „Distrugere iminentă", pe care-l găsisem în rafturile din camera blindată a secției.

Mi-am început cercetarea din lipsă de ocupație, ba chiar aș spune din capriciu, ca și cum ai lua un număr vechi din *Tatler* din holul unui club. Mi-am dat seama dintr-odată că toate aceste pagini erau înnegrite de scrisul îngrijit al lui Smiley, atât de familiar cu grafia germană și foarte clară a lui *t*, cu un *e* grecesc ornat și semnate cu legendarul lui simbol. Când era nevoit să intervină personal în dramă, în ciuda dorinței vizibile de-a scăpa prin toate mijloacele din această afacere trivială, se automenționa pur și simplu prin „O. S.", inițialele pentru Ofițer de Serviciu. Or, dată fiind ura lui proverbială pentru inițiale, acest detaliu îi dezvăluie încă o dată natura solitară, dacă nu cumva chiar sălbatică. Descoperirea unui manuscris inedit al lui Shakespeare m-ar fi emoționat mai puțin. Acolo exista tot : originalul scrisorii lui Hawthorne, transcrierea discuțiilor înregistrate, parafată de Smiley în persoană, chiar și chitanțele primite de Hawthorne pentru rambursarea cheltuielilor de călătorie și a celor suplimentare.

Deprimarea îmi dispăruse. Mutarea mea disciplinară nu mai conta, nici liniștea din clădirea mare și goală unde fusesem izolat. Le împărțeam cu

George, așteptând să aud zgomotul pe care îl făceau ghetele devotatului Arthur Hawthorne, escortat de-a lungul culoarului până la biroul lui Smiley.

„Stimate Domnule Ofițer Responsabil cu Informațiile din Ministerul Apărării“, scrisese el. Și, pentru că suntem în Anglia, pagina poartă însemnele clasei sociale — fie și numai prin această curioasă utilizare imperioasă a majusculelor, atât de dragă oamenilor simpli. Mi-am imaginat efortul făcut pentru a scrie, probabil cu dicționarul alături. „Doresc, Domnule, să Solicit o Întrevedere cu Personalul dumneavoastră în legătură cu o Persoană ce a îndeplinit o Activitate Specială la cel mai înalt Nivel pentru Serviciul Britanic de Informații și al cărui Nume are tot atâta Importanță pentru Soția mea și pentru mine câtă poate avea pentru Persoanele dumneavoastră Onorabile, ceea ce nu-mi permite să-l Menționez în această Scrisoare“.

Asta era totul. Semnat „Hawthorne, A.W., Plutonier adjutant Clasa II-a, în retragere.

Cu alte cuvinte, Arthur Wilfred Hawthorne, după cum a reieșit din listele electorale consultate de Smiley, care a întreprins apoi anumite cercetări, examinând dosarele Ministerului de Război. Născut în 1915, consemnase conștiincios Smiley pe fișa biografică detaliată a lui Hawthorne. Înrolat în 1939, servește în armata a 8-a, din Egipt până în Italia. Fostul sergent-major Arthur Hawthorne, rănit de două ori în luptă, cu trei citări pe armată și o medalie ca recompensă a vitejiei sale, demobilizat cu o reputație fără pată ; „cel mai bun exemplu al celui mai bun soldat din lume“, scrisese comandantul său, într-un elogiu entuziast, chiar dacă oarecum exagerat.

Știam că Smiley, ca un bun profesionist, își preluase postul cu mult înainte de sosirea clientului, ca și mine în ultimele luni : în fața aceluiași birou galben din lemn de pin zgâriat, rămas din război, cu marginile înroșite (de teutoni, conform legendei), cu același telefon antediluvian, cu un cadran cu litere și cifre și cu aceeași fotografie colorată de mână a reginei călare, la douăzeci de ani. Parcă-l văd pe George consultându-și ceasul de la mână, încruntând din sprâncene și contemplând apoi dezaprobator dezordinea obișnuită din birou, cu gândul la bătălia grea ce dura de o eternitate, pentru a se afla cine trebuia să curețe în încăpere, ministerul sau noi. Îl văd scoțându-și batista din mânecă — din nou cu prețul unui efort laborios, pentru că orice gest al lui George era însoțit de un efort — îndepărtând praful de pe scaunul său din lemn iar apoi de pe cel destinat lui Hawthorne, de cealaltă parte a biroului. În fine, cum am făcut-o și eu de nenumărate ori, îi face același serviciu și reginei, îndreptându-i portretul și readucând scânteia în ochii ei încă tineri și plini de idealuri.

Căci mi-l imaginam pe George analizând sentimentele subiectului său, cum trebuie să facă orice bun ofițer de informații. De la un fost sergent major trebuia, în definitiv, să te aștepți la o oarecare ordine. Apoi îl văd sosind pe Hawthorne, punctual, aproape la minut și poftit înăuntru de portar. Poartă cel mai bun costum, încheiat până la ultimul nasture, cu bombeurile ghetelor strălucind în semiîntuneric. Descrierea pe care i-o face Smiley pe nota de convorbire este concisă, dar exactă: un metru șaptezeci, păr cărunt, tăiat scurt, proaspăt ras, grijă pentru modul cum arată, ținută militară.

Alte caracteristici : şchioapătă uşor cu piciorul stâng şi poartă ghete.

— Hawthorne, la ordinele dumneavoastră, a rostit el scurt, rămânând în poziţie de drepţi până când Smiley l-a convins cu greutate să ia loc.

În acea zi, Smiley era maiorul Nottingham, după cum o dovedea o frumoasă legitimaţie cu fotografie. Astăzi, în timp ce-i citeam relatarea referitoare la acest caz, aveam în buzunar o legitimaţie identică purtând numele colonelului Ned Ascot. Nu mă întrebaţi de ce Ascot, dar notaţi totuşi că alegerea unei denumiri geografice ca pseudonim însemna copierea inconştientă, o dată în plus, a unora dintre micile obiceiuri ale lui Smiley.

— Cărui regiment îi aparţii, domnule, dacă îmi este îngăduit să întreb ? s-a interesat Hawthorne despre Smiley, în timp ce s-a aşezat.

— Sunt cadru de rezervă, a răspuns Smiley, folosind singura formulă autorizată.

Sunt sigur însă că se simţea stingher, aşa cum m-aş fi simţit şi eu dacă m-aş fi autodescris ca un fel de necombatant.

Ca dovadă a devotamentului, Hawthorne îşi adusese medaliile înfăşurate într-o husă. Smiley le-a trecut în revistă cu amabilitate.

— Este vorba despre fiul meu, domnule maior, a anunţat bătrânul. Trebuie să vă întreb ceva. Soţia mea nu mai vrea să audă deloc vorbindu-se despre asta, spune că el povesteşte multe prostii. I-am spus însă că trebuie să vă întreb, chiar dacă refuzaţi să-mi daţi un răspuns. Altfel, nu mi-aş face datoria faţă de fiul meu, dacă nu aş întreba despre el.

Smiley n-a scos nici un cuvânt, dar tăcerea sa era desigur compătimitoare.

— Ken era unicul nostru fiu, domnule maior, așa că e normal, s-a scuzat Hawthorne.

Smiley însă nu-l grăbea deloc. V-am spus că știa să asculte ca nimeni altul. Putea obține răspunsuri la întrebări pe care nici nu le punea, doar prin sinceritatea cu care asculta.

— Nu căutăm să aflăm secrete, domnule maior. Nu vrem să știm ceea ce nu poate fi știut. Dar doamna Hawthorne se stinge, domnule maior, și trebuie să afle adevărul înainte să dispară.

Își pregătise cu exactitate întrebarea, punând-o la momentul oportun :

— E adevărat că fiul nostru Ken opera în spatele liniilor dușmane din Rusia când a fost acuzat de agitație criminală ?

Trebuie să vă spun că de data asta i-am luat-o înainte lui Smiley, pur și simplu pentru că, după cinci ani petrecuți la Casa Rusia, aveam o idee exactă asupra tipului de misiuni pe care le îndeplinisem în trecut. Simțeam cum mi se conturează un surâs pe buze și cum îmi sporește interesul și așa ridicat pentru această întâmplare.

Sunt sigur însă că pe chipul lui Smiley nu s-a putut citi nimic, dat fiind că nu trăda nici o emoție. Parcă-i văd trăsăturile încremenind într-o imobilitate de mandarin. Poate că se juca distrat cu ochelarii, care întotdeauna păreau că aparțin unui bărbat mai mare decât el. În cele din urmă l-a întrebat pe Hawthorne — cu deplină seriozitate și fără urmă de scepticism — ce-l făcea să creadă acest lucru.

— Ken însuși mi-a spus că a fost, domnule maior, iată de ce.

Şi din nou nimic din partea lui Smiley, decât o uşă permanent deschisă.

— Vedeţi dumneavoastră, doamna Hawthorne a refuzat să-l vadă pe Ken în închisoare. Eu l-am vizitat. În fiecare lună. Ispăşea cinci ani pentru vătămare corporală gravă şi încă trei pentru recidivă. Pe atunci încă exista detenţia preventivă. Pe scurt, suntem în cantina închisorii, Ken şi cu mine, aşezaţi faţă-n faţă la o masă. Şi iată că-şi apropie obrazul de mine şi-mi spune cu o voce gravă : „Să nu mai vii aici, tată. Îmi vine foarte greu. Nu sunt închis propriu-zis, înţelegi. Sunt în Rusia. Au trebuit să mă aducă special pentru ca tu să mă poţi vedea. Operez în spatele liniilor duşmane, dar nu-i spune mamei. Scrie-mi, nu e nici o problemă, o să-mi trimită scrisorile. Şi o să-ţi răspund ca şi cum aş fi închis aici, fiindcă asta încerc să fac ; nu exstă deghizare mai bună ca aceea dintr-o închisoare. Dar, adevărul, tată, este că-mi servesc ţara, aşa cum ai făcut-o şi tu cu Şobolanii Deşertului. De aceea trebuie să existe pe pământ oameni ca noi". Pe urmă, nu am mai cerut să-l văd pe Ken. Simţeam că trebuie să mă supun ordinelor. I-am scris, bineînţeles. La închisoare. Hawthorne şi apoi numărul matricol. După trei luni, îmi răspundea pe hârtia închisorii, dar de fiecare dată era alt Ken. Uneori avea un scris mare şi apăsat, probabil că era furios, alteori scrisul era măurnt şi grăbit, semn că nu avea timp. O dată sau de două ori au existat şi unele cuvinte străine pe care nu le înţelegeam, uneori barate, ca şi cum nu şi-ar fi găsit cuvintele în limba maternă. Sau îmi oferea un indiciu. De pildă : „Mi-e frig, dar totul e bine", sau „Săptămâna trecută am făcut ceva mai mult sport decât era necesar". Nu i-am spus nimic soţiei, întrucât

mi se interzisese. Și apoi, nici nu m-ar fi crezut. Când îi întindeam scrisorile lui Ken, le refuza — o răneau prea tare. Dar când a murit Ken, ne-am dus la morgă să-i recunoaștem cadavrul tăiat în bucăți. Douăzeci de lovituri de cuțit și nici un vinovat. Ea nu a plâns, dar s-a văzut că era distrusă. Întorcându-se acasă cu autobuzul, nu m-am putut abține. I-am spus : „Ken este un erou". Încercam să o aduc la realitate, căci parcă era paralizată. Am tras-o ușor de mânecă, ca s-o fac să mă asculte. „Nu face parte dintre prizonierii aceia ticăloși, i-am spus. Ken al nostru nu este așa ceva. Nu a fost niciodată. Și nu a fost ucis de alți pușcăriași. Cei care au făcut-o au fost rușii roșii". I-am spus și despre butonii de manșetă. Ea mi-a replicat : „Ken ți-a turnat gogoși. Întotdeauna a făcut la fel. Fără să-și dea seama. De-aici ni s-au tras toate necazurile !".

Anchetatorii, ca și preoții și medicii, au un avantaj deosebit când trebuie să-și ascundă sentimentele. Ei pot pune o altă întrebare, ceea ce aș fi făcut și eu dacă aș fi fost în locul lui Smiley.

— Ce butoni de manșetă, domnule sergent major ? a întrebat el.

L-am văzut plecându-și pleoapele lungi, înfundându-și capul între umeri și pregătindu-se încă odată să-l asculte pe bătrânul care și-a continuat povestea.

— Ken mi-a spus : „Nu există medalii, tată. Ar fi prea riscant. Ar trebui să se menționeze în Monitorul Oficial când o primești și în felul ăsta ar afla prea mulți oameni. Altfel, aș avea și eu una, ca tine. Poate chiar mai valoroasă, ca să fiu sincer, ceva gen „Crucea Victoriei", fiindcă ne împing până la limita puterilor iar uneori chiar din-

colo de ea. Dar dacă te achiți bine de obligații, ai dreptul la niște butoni de manșetă, care sunt păstrați într-un dulap special. Iar o dată pe an are loc un mare dineu într-un loc pe care însă nu-l pot dezvălui, cu șampanie și majordomi, nici nu-ți poți imagina. Iau parte toți băieții din Rusia. Ne îmbrăcăm în smoking și ne punem butonii de manșetă, ca pe o umiformă secretă. Și pe urmă vine dineul propriu-zis, cu discursuri și strângeri de mână, o adevărată ceremonie, cum presupun că a existat și când ți s-au oferit ție medaliile. Totul se petrece în locul respectiv, pe care îmi este interzis să-l numesc. Iar la sfârșitul serbării înapoiem butonii în mod obligatoriu, pentru siguranță. Deci, dacă într-o zi voi dispărea sau dacă mi se va întâmpla ceva, scrie-le serviciilor secrete și cere-le butonii de manșetă rusești ai fiului tău Ken. Poate îți vor răspunde că nu au auzit niciodată vorbindu-se despre mine, sau te vor întreba „ce butoni de manșetă ?", Dar poate că vor face o excepție din compasiune pentru tine, arătându-se binevoitori și dându-ți-i. Se mai întâmplă. În acest caz, vei ști că tot ce am făcut rău era de fapt bine, mai mult decât îți poți imagina ; asta fiindcă sunt fiul tatălui meu până la capăt iar butonii de manșetă ți-o vor dovedi. Asta-i tot ce am de spus, e deja mai mult decât îmi este îngăduit".

Smiley a cerut identificarea completă a tânărului : data nașterii, plus detalii despre studii și diplome, care probabil că erau lamentabile. Îl și văd luând un aer liniștit și concentrat în timp ce-și nota toate aceste detalii.

— Kenneth Branham Hawthorne, i-a spus bătrânului soldat. Branham este numele de fată al mamei sale, domnule maior. Îl folosea uneori

pentru așa-zisele activități criminale. Născut la Folkestone, pe 14 iulie 1946, domnule, la douăsprezece luni după ce am revenit de pe front. Eu nu-mi doream copii, dar soția mea da. Nu mi se părea un lucru bun. Doream ca fiul nostru să crească în timp de pace, domnule, cu ambii părinți capabili să-l supravegheze, așa cum consider eu că au dreptul toți copiii, chiar dacă nu întotdeauna se întâmplă cum ar trebui.

Contrar a ceea ce ați putea crede, etapa următoare nu a fost o treabă ușoară pentru Smiley, oricât de greu credibilă ar fi fost povestea lui Kenneth Hawthorne. Smiley nu era omul care să le refuze celor cinstiți, ba nici chiar celor necinstiți, prezumția de nevinovăție. Circul nu dispunea pe atunci de un index central pe care să te bizui. Ceea ce se folosea în locul acestuia era scandalos și adesea voit incomplet, căci fracțiunile rivale își protejau cu grijă sursele și își procurau clandestin datele de la vecini când aveau prilejul.

Desigur, povestea bătrânului era împănată cu lucruri incredibile. Regulamentul făcea efectiv grotescă ideea unui grup de agenți secreți ce participau la un dineu o dată pe an, nesocotind cele mai elementare reguli de păstrare a secretului. Dar putea fi și mai rău în lumea anarhică a agenților ocazionali. Smiley o știa prea bine.

Cu toată ingeniozitatea și insistențele depuse, nu a găsit nici o urmă a lui Hawthorne pe vreo listă : nu era fișat nici ca mesager, nici ca „lampagiu“ sau vânător de scalpuri, nici ca semnalizator și sub nici una din celelalte porecle îndrăgite sub care își ascundeau acești operatori funcțiile.

După ce a epuizat lista colaboratorilor ocazionali, Smiley a trecut la armată, la serviciile de

securitate și la jandermeria regală irlandeză ; toți ar fi putut folosi un delincvent periculos de teapa lui Ken Hawthorne, chiar în scopuri mai modeste decât cele descrise de el.

Căci cel puțin un lucru părea sigur : cazierul judiciar al acestui băiat era de coșmar. Greu de imaginat o traiectorie mai sinistră de agresivitate cronică și adeseori de comportament bestial. Astfel, Smiley a trecut în revistă toată istoria băiatului, de la școala de corecție la închisoare, și se părea că nu existase nici un delict, de la simple găinării până la agresiunile cele mai sadice, la care să nu se fi coborât Kenneth Branham Hawthorne, născut la Folkestone, în 1946.

În fine, la capătul unei săptămâni complete, Smiley a recunoscut, pare-se împotriva voinței sale, ceea ce știuse de fapt de la bun început. Oricât de triste ar fi fost cauzele, Kenneth Hawthorne fusese tipul clasic al monstrului irecuperabil. Își meritase pe deplin moartea provocată de tovarășii de detenție. Notița biografică era acum completă iar faptele sale importante, făcute pentru un ipotetic serviciu britanic de informații, constituiau doar ultimul capitol al efortului lui de o viață de a-și însuși gloria tatălui său.

Era în plină iarnă. Într-o seară cenușie, muiată de zăpada care se topea, bătrânul soldat a străbătut întreaga Londră până la Whitehall, unde a intrat într-o austeră sală de interogatoriu. În acel timp, iluminatul slab făcea ca Whitehall să capete aspectul unei citadele aflată încă în război, chiar dacă tunurile nu mai erau acolo. Locul, impregnat cu o austeritate militară, rece și imperială, se rezuma la voci înăbușite, ferestre camuflate, cu

rare zgomote de pași grăbiți și priviri fugitive. Amintiți-vă că Smiley făcuse și el războiul, deși în spatele liniilor germane. Parcă aud șuieratul intermitent al sobei cu petrol tip Aladin, aprobată cu greu de Circ ca să înlocuiască radiatoarele defecte de la minister. Făcea ca un telegraf manevrat de o mână înghețată.

Hawthorne nu venise singur ca să afle răspunsul maiorului Nottingham. Își adusese și soția. Pot chiar să v-o descriu, căci Smiley o menționează în jurnal iar imaginația mea i-a completat demult portretul.

Avea corpul deformat de boală sub hainele de duminică și purta ca pe o broșă insigna regimentului soțului. Smiley a invitat-o să ia loc, dar ea a preferat să rămână în picioare, la brațul soțului. Smiley stătea de cealaltă parte a biroului, același birou îngălbenit și ars în spatele căruia mi-am petrecut și eu ultimele luni de exil. Îl văd și acum, stând aproape în poziție de drepți, cu umerii încovoiați nefiresc în spate și cu degete groase îndoite pe cusătura pantalonului, după obiceiul militar. Făcând abstracție de doamna Hawthorne, i s-a adresat fostului soldat, ca de la bărbat la bărbat.

— Înțelegeți că nu am absolut nimic să vă spun, domnule sergent major ?

— Da, domnule.

— Nu am auzit vorbindu-se vreodată de fiul dumneavoastră, e clar ? Kenneth Hawthorne este un nume care nu-mi spune nimic, nici mie și nici vreunuia dintre colegii mei.

— Da, domnule.

Privirea bătrânului era fixată reglementar într-un punct deasupra capului maiorului Nottingham. Dar cea a soției era adâncită în ochii lui

Smiley, în ciuda protecției pe care i-o ofereau acestuia ochelarii cu lentile groase.

— Nu a lucrat niciodată pentru guvernul britanic, în nici un serviciu, secret sau de alt gen. A fost un deținut de drept comun. Nimic alceva.

— Da, domnule.

— Neg categoric că ar fi fost vreodată agent secret în serviciul coroanei.

— Da, domnule.

— Înțelegeți, de asemenea, că nu voi mai răspunde la nici o întrebare, nu voi mai da nici o explicație, nu veți mai veni la mine niciodată și nu veți mai fi primit în această clădire în viitor ?

— Da, domnule.

— Înțelegeți, în fine, că nu veți spune niciodată nimănui despre această întrevedere ? Oricât de mândru ați fi de fiul dumneavoastră, înțelegeți că există alții încă în viață care trebuie protejați ?

— Da, domnule. Înțeleg.

Smiley a deschis sertarul biroului nostru și a scos din el o cutiuță Cartier de culoare roșie, pe care i-a întins-o bătrânului.

— Am găsit-o întâmplător în seif, a spus el.

Fără să o privească, bătrânul i-a dat cutia soției, care a deschis-o cu o mână sigură. În ea se afla o pereche superbă de butoni de manșetă din aur, având montat cu finețe în colț un minuscul trandafir englezesc gravat cu mâna. O lucrătură minunată. Soțul ei a continuat să nu se uite. Poate că nici nu era necesar. Poate că nu îndrăznea. Ea a închis cutia, și-a deschis poșeta uzată și i-a dat drumul înăuntru. Apoi a închis-o cu atâta forță, încât parcă ar fi închis capacul de la sicriul propriului ei fiu. Am ascultat înregistrarea de pe bandă, care așteaptă și ea să fie distrusă.

•

Bătrânul a continuat să tacă. Erau prea mîndri ca să-și mai irosească timpul cu Smiley, așa că au plecat.

Și butonii de manșetă ? probabil că vă intrebați. De unde îi avea ? Răspunsul nu mi-a fost oferit de arhivele îngălbenite din Sala 909, ci de Ann Smiley în persoană, într-o seară când am fost invitați întâmplător amândoi la un castel superb de lângă Saltash, în Cornwall. Ann era singură și părea că-și revenise. Mabel avea un turneu de golf. Trecuse mult timp de la afacerea Bill Haydon, dar Smiley tot nu suporta prezența lui Ann. La terminarea mesei, invitații s-au împrăștiat în grupuri mici, dar Ann a rămas lângă mine, probabil neavând curaj să se apropie de George. Și, printr-un fel de intuiție, am întrebat-o dacă îi oferise vreodată lui George o pereche de butoni de manșetă. Ann era strălucitoare când era singură.

— A, da, a făcut ea, ca și cum aproape că-i uitase. Te referi la cei pe care i-a dat bătrânului.

Ann îi oferise butonii lui George la prima aniversare a căsătoriei. După aventura soției lui cu Bill, Smiley decisese să le dea o utilizare mai bună.

* *
*

Dar de fapt de ce acționase George în felul ăsta ? m-am întrebat.

La plecare, răspunsul îmi era limpede. Smiley era bun la suflet. Veteranul războiului rece tocmai își dezvăluise inima rănită.

Dar, ca întotdeauna când era vorba de George, nu puteai fi sigur de nimic.

Poate că era vorba de o răzbunare față de Ann? Sau împotriva celeilalte iubiri infidele, Circul,

într-o vreme când Etajul Cinci se pregătea să renunţe la George ?

Cu timpul am ajuns la o teorie uşor diferită, pe care pot să v-o prezint, căci un lucru este sigur : acela că George nu ne va spune niciodată adevărul.

Ascultându-l pe bătrân, Smiley simţise că trăieşte unul din rarele momente când Serviciul se putea dovedi de real folos unor oameni adevăraţi. De data asta, mitologia spionajului nu servea la camuflarea unuia din numeroasele acte de incompetenţă sau trădare, ci putea să le îngăduie unor soţi în vârstă să-şi trăiască visele. Era o situaţie în care Smiley avea motive să considere, în deplină siguranţă, că o anumită operaţiune e reuşită.

UNSPREZECE

— IAR UNELE INTEROGATORII nu sunt deloc interogatorii, ci mai degrabă o comuniune între suflete încercate, a rostit Smiley, contemplând flăcările jucăușe care înveseleau căminul și încăperea.

Vorbise despre interogarea maestrului în ale spionajului de la Centrul din Moscova, cu numele de cod Carla, căruia îi asigurase dezertarea. Pentru mine însă, aceste cuvinte se refereau exclusiv la bietul Frewin, de care, din câte știu, Smiley nu auzise niciodată.

Scrisoarea care îl denunța pe Frewin ca spion sovietic a ajuns pe biroul meu într-o luni seara : timbrat, cu tarif normal, pusă la poștă vineri în sectorul sud-vestic al Londrei, deschisă luni dimineața la arhivă și marcată cu sigla SSI de către arhivarul adjunct de serviciu, SSI reprezentând curiosul acronim pentru Șeful Secției de Interogatorii. Cu alte cuvinte, era chiar pentru mine. Dacă ar fi să-i credem pe unii, S ar fi trebuit înlocuit cu O, ceea ce ar fi însemnat, după ei, Odihna Sufletelor Istovite. Era ora cinci când furgoneta verde a Centralei a lăsat coletul modest pe

Northumberland Avenue. Aceste apariții tardive erau de obicei lăsate la Secție, până luni dimineața. Eu însă tocmai încercam să schimb obiceiul și, neavând oricum altceva de făcut, am deschis plicul imediat.

Scrisoarea avea prinse cu un ac două formulare roz, pe care se afla o notă scrisă cu creionul. Notele pe care Centrala i le trimitea Secției aveau întotdeauna tonul unor instrucțiuni date unui imbecil. În prima era scris : „FREWIN C, posibil unul și același cu FREWIN Cyril Arthur, ofițer de cifru la Foreign Office", după care urmau referatul de aprobare a lui Frewin și numărul dosarului său curat, o manieră de a-mi indica faptul că în arhivele noastre nu exista nimic împotriva lui. A doua specifica : „MODRIAN S., probabil unul și același cu MODRIAN Serghei", și dădea o listă întreagă de referințe care nu mă interesau. După cinci ani petrecuți la Casa Rusia, Serghei Modrian era pentru mine pur și simplu Serghei, după cum pentru toți ceilalți era bătrânul Serghei, armeanul șmecher, șeful grupului aparținând Centrului din Moscova al ambasadei sovietice de la Londra, cu un personal mult mai numeros decât era nevoie.

Dacă am simțit cea mai mică dorință să-mi amân lectura pentru a doua zi, numele lui Serghei a anulat-o. Poate că scrisoarea conținea doar baliverne, dar mă aflam pe un teren pe care îl cunoșteam.

În atenția Directorului Serviciului
de Securitate,
Foreign Office,
Downing Street, SW.

Stimate domn,

Vă informez prin prezenta că C. Frewin, ofițer de cifru din Foreign Office, cu acces constant și regulat la documente *strict secrete și ultra-secrete*, a intreținut în ultimii patru ani o legătură clandestină cu S. Modrian, prim-secretar al ambasadei sovietice din Londra, fără să semnaleze faptul cu ocazia verificărilor anuale. Au fost predate diplomatului sovietic documente secrete. Nu se cunoaște unde se află acum S. Modrian, având în vedere că a fost recent rechemat în Uniunea Sovietică. Numitul Frewin continuă să locuiască la Sutton, în Chestnuts, Beavor Drive, unde Modrian a fost în vizită cel puțin o dată. C. Frewin duce astăzi *o viață deosebit de izolată.*

Cu sinceritate,
U.N. Patriot

Scris la o mașină electronică, pe hârtie albă obișnuită format A4, fără filigran. Datată, supraîncărcată cu semne de punctuație, cu o ortografie corectă, împăturită cu grijă. Nu exista nici o adresă a expeditorului. Ca de fiecare dată.

Fără să am un program special în seara aceea, am băut două pahare de whisky la Sherlock Holmes, am dat o raită pe la Centrală, unde am făcut câteva verificări la sala de lectură a arhivei și am scos dosarele. A doua zi, fix la orele 10, am luat loc în anticamera cabinetului lui Burr, după ce i-am silabisit numele încântătoarei sale secretare, care părea să nu fi auzit niciodată de mine. Brock, de la secția noastră din Moscova, era la coadă înaintea mea. Am discutat cu aprindere despre cricket până în momentul în care a fost invitat înăuntru, reușind să nu evocăm faptul că lucrase pen-

tru mine la Casa Rusia și foarte de curând în afacerea Blair. După câteva minute, Peter Guillam a intrat cu un pas grăbit, ținând strâns sub braț un teanc de dosare și având o mutră plouată. Fusese numit de curând șeful secretariatului lui Burr.

— Îmi dai voie să mă fofilez înaintea dumitale, nu-i așa, amice ? M-a convocat urgent. Afurisitul ăsta vrea să mă facă să lucrez și când dorm. Tu ce problemă ai ?

— Lepra, am răspuns.

Nicăieri în afara Serviciului, poate doar la Moscova, nu te depersonalizezi atât de ușor de la o zi la alta. În furtuna care urmase după destituirea lui Barley Blair, nici chiar istețul Clive, predecesorul lui Burr, nu reușise să-și mențină echilibrul pe puntea alunecoasă a Etajului Cinci. Ultimele știri ne anunțau că plecase să-și refacă sănătatea ca șef de secție în Guyana. Numai fricosul nostru consilier juridic, Harry Palfrey, părea să fi supraviețuit în felul lui intemperiilor. În momentul în care am intrat în luxosul birou directorial al lui Burr, Palfrey tocmai dispărea discret pe ușa cealaltă, totuși nu suficient de repede ca să nu-mi adreseze un surâs amabil. În ultimul timp își lăsase mustață, ca să câștige în personalitate.

— Ned ! Ce surpriză plăcută ! Trebuie să luăm o dată masa împreună, mi-a șoptit el cu entuziasm, după care s-a făcut nevăzut.

La fel ca biroul său, Burr era un om modern. Antecedentele sale profesionale rămăseseră un mister pentru mine, dar trebuie să mărturisesc că nici eu nu mai eram la curent chiar cu tot ce se întâmpla. Cineva mi-a spus că lucrase în publicitate, un altul în finanțe iar un al treilea în justiție. Un tip spiritual mi-a declarat că nu venea de

nicăieri și că se născuse așa cum îl vedeam, mirosind a *aftershave* și a putere, cu costumul său albastru-închis și pantofii negri de lac cu catarame laterale. Era înalt, destul de greu de urmărit cu privirea și nefiresc de tânăr. Când îi strângeai mâna moale, erai tentat să-i dai repede drumul, de teamă să nu i-o strivești. În fața lui, pe biroul directorial, avea dosarul lui Frewin, cu nota pe care o schițasem noaptea precedentă prinsă de copertă cu o agrafă.

— De unde vine scrisoarea asta ? a întrebat el, înainte să mă fi așezat, cu o voce dominată de inflexiunile tăioase ale celor din nord.

— Nu știu. Este bine documentată. Cel ce a scris-o și-a făcut bine tema.

— Probabil că era cel mai bun prieten a lui Frewin, a declarat Burr, ca și când cei mai buni prieteni ar fi fost recunoscuți pentru așa ceva.

— Datele despre Modrian corespund iar lucrurile la care avea acces Frewin sunt corecte, am remarcat. Și cunoștea procedura de aprobare obișnuită.

— Totuși, nu e chiar o capodoperă, de acord ? Chiar dacă e vorba de cineva de-al casei. Mai mult ca sigur că e unul din colegi sau poate chiar prietena lui. Ce voiai să mă întrebi ?

Nu mă așteptam la o asemenea rafală de întrebări. Cele șase luni petrecute la Secție mă făcuseră să-mi pierd deprinderea de a fi zorit.

— Am vrut să știu dacă îmi încredințezi cazul, am răspuns.

— De ce m-aș opune ?

— Nu intră în câmpul de acțiune al Secției. Dreptul de acces al lui Frewin e impresionant. Serviciul său se ocupă de semnale radio dintre cele

mai delicate la Whitehall. Credeam că preferi să le pasezi cazul celor de la serviciul de securitate.

— De ce ?

— Este de resortul lor. Dacă e ceva adevărat în toată povestea asta, înseamnă o adevărată anchetă de securitate.

— Sunt informațiile noastre, este scrisoarea noastră și deci e dreptul nostru să acționăm ! a replicat el cu o fermitate care mi-a încălzit inima. Să-i ia dracu. Când o să știm despre ce este vorba, o să vedem ce trebuie făcut. Toți acești bigoți din cealaltă parte a Parcului visează numai anchete judiciare și decernări de medalii. Eu adun informații pentru toată trupa. Dacă Frewin e vinovat, l-am putea lăsa să continue și l-am putea face să-și schimbe atitudinea. Ba n-ar fi exclus să ne conducă până la fratele Modrian din Moscova. Cine poate ști ? În orice caz, nu vedetele de la Securitate.

— Presupun atunci că ai prefera să încredințezi afacerea Casei Rusia, am insistat cu încăpățânare.

— De ce aș face-o ?

Îmi imaginasem că-i făcusem o impresie proastă, căci încă era la vârsta când un eșec era considerat un lucru rușinos. Totuși, părea că mă provoacă să-i spun de ce n-ar trebui să conteze pe mine.

— Secția nu este abilitată să inițieze operațiuni, am explicat. Biroul nostru este doar o vitrină iar noi ar trebui doar să-i ascultăm pe cei ce se află în strâmtoare. Nu avem mandat să întreprindem anchete clandestine, să dirijăm agenți sau să urmărim suspecți ce se bucură de un atât de mare acces la secrete ca Frewin.

— Poți monta o stație de ascultare telefonică, nu ?

— Dacă îmi obții o autorizație, da.

— Îi poți instrui pe cei de la filaj ? Mi s-a spus că ai mai făcut-o deja de câteva ori.

— Cu condiția să mă autorizezi personal să o fac.

— Să presupunem că o fac. Secția are puteri depline de a întreprinde verificări. Poți să te dai drept conțopist. Cică te pricepi destul de bine, după cum spune toată lumea. E caz de anchetă, nu ? Iar Frewin a ajuns la scadență cu verificarea, așa e ? Păi atunci, verificați-l.

— În astfel de cazuri, Secția trebuie să aibă aprobarea prealabilă a Securității.

— Consideră că o ai.

— Imposibil, dacă nu o am în scris.

— Ba e foarte posibil. Doar nu ești un scrib oarecare din Serviciu. Ești marele Ned ! Ai încălcat tot atâtea reguli câte ai și respectat. Nu mă contrazice, ți-am citit dosarul și în plus îl cunoști pe Modrian.

— Nu prea bine.

— Cât de bine ?

— Am cinat o dată cu el și am jucat *squash* împreună. Nu se poate spune că-l cunosc.

— Unde ați jucat *squash* ?

— La Lansdowne.

— Cum s-a ajuns la asta ?

— Modrian a fost identificat formal ca ofițer de legătură al Centrului din Moscova la ambasadă. Tocmai atunci încercam să aranjez cu el un târg legat de Barley Blair. Un schimb.

— De ce n-ai reușit ?

— Barley nu a acceptat. Incheiase deja un acord. O voia pe prietena lui, nu pe noi.

— Ce fel de joc face ?

— Viclean din cale-afară.

— L-ai bătut la *squash* ?

— Da.

S-a întrerupt și s-a uitat la mine. Aveam impresia că eram studiat de un copilaș.

— Poți să-ți asumi responsabilitatea acestei afaceri, nu ? Nu ești sub o tensiune prea mare ? Ai făcut treabă bună până acum. Și ai și ceva suflet, ceea ce nu pot spune despre câțiva dintre bobocii din breaslă.

— De ce aș fi sub tensiune ?

Nu mi-a răspuns pe loc. Părea că rumegă un răspuns în spatele buzelor sale cărnoase.

— Cine mai crede în căsătorie în zilele noastre, pentru Dumnezeu ? a întrebat în cele din urmă, cu accentul său regional și mai pronunțat, ca și cum ar fi renunțat la orice reținere. Dacă vrei să trăiești cu fata asta, urmează-mi sfatul și fă-o. Am verificat-o și nu sunt probleme : nu este nici plasatoare de bombe, nici simpatizantă secretă și nici toxicomană. Totul e-n regulă. E o fată cumsecade, duce o viață perfect normală iar dumneata ești un om norocos. Vrei să te ocupi de afacerea asta ? Da sau nu ?

Pentru un moment n-am găsit răspunsul. Nu era deloc surprinzător că Burry știa despre legătura mea cu Sally. În lumea noastră, declari aceste lucruri înainte de a-ți fi cerute iar eu o făcusem deja la confesiunea obligatorie din fața șefului personalului. Nu capacitatea lui Burr de a da un caracter personal conversației noastre și viteza cu

care se insinuase în intimitatea mea erau de vină pentru faptul că mi se tăiase răsuflarea.

— Dacă mă acoperi și îmi asiguri mijloacele, bineînțeles că vreau.

— Păi atunci, la treabă. Ține-mă la curent, dar nu exagera. Și nu-mi îndruga prostii, când sunt vești proaste spune-mi-le direct. Cyril al nostru este un om fără calități. Cred că l-ai citit pe Robert Musil, nu ?

— Din păcate, nu.

A deschis cu vârful degetelor dosarul lui Frewin. Spun „cu vârful degetelor", căci mâinile sale fragile dădeau impresia că nu făcuseră niciodată ceva : ia să vedem cum se deschide acest dosar și să ne ocupăm de acest obiect ciudat care se cheamă creion.

— Nu are pasiuni, poate doar muzica. Nu-i plac femeile, nu are prietenă, rude, probleme bănești și nici măcar pofte sexuale mai deosebite, bietul de el, a suspinat Burr, frunzărind dosarul și trecând la alt pasaj.

Mă întrebam când avusese timp să-l citească. Dimineață la prima oră, probabil.

— Cum naiba e posibil ca un om cu experiența ta, cu o activitate legată de civilizația modernă, cu relele ei, să se poată lipsi de înțelepciunea lui Robert Musil, a reluat el. Iată o întrebare la care te voi ruga să-mi răspunzi când vom fi mai liniștiți, a adăugat, umezindu-și degetul ca să întoarcă o nouă pagină. Este unul din cei cinci.

— Credeam că era singur la părinți.

— Nu vorbesc de frați și de surori, blegule, ci de colegi. Sunt cinci ofițeri de cifru cu care el are același birou sinistru. Toți au acces la aceleași documente, toți au același grad, funcționează după

același program și se gândesc la aceleași porcării.

M-a privit drept în față, ceea ce nu făcuse până atunci.

— Și el e autorul, ce motiv ar fi avut ? a continuat. Expeditorul scrisorii nu ni le dezvăluie. Nostim. În principiu, așa se face. Din plictiseală, ce zici ? Plictiseala sau lăcomia, acestea sunt singurele motive rămase valabile în zilele noastre. Și răzbunarea, care este eternă, a declarat el înainte de a se întoarce din nou la dosar. Cyril e singurul celibatar, ai observat ? Mai e și pederast. Și eu și dumneata, toți suntem pederaști. Totul depinde de care aspect al personalității fiecăruia învinge. E chel, ai văzut ?

Am văzut cu coada ochiului o fotografie a lui Frewin pe care Burr mi-o vânturase prin fața ochilor, continuând cu o energie formidabilă.

— În fine, nu-i o crimă să fii chel, după părerea mea. Oricum, nu mai mare decât să fii însurat. Pot s-o spun în cunoștință de cauză, sunt însurat a treia oară și nu mi-am spus ultimul cuvânt. Nu-i un denunț oarecare, nu găsești ? De aceea ești aici. Autorul acestei scrisori știe ce spune. Nu crezi că ar fi Modrian, nu ?

— De ce ar fi făcut-o ?

— Eu pun întrebările, Ned, nu face pe șmecherul cu mine. Nu lucrez decât cu idei năstrușnice. Poate Modrian a vrut să ne lase o bombiță cu explozie întârziată când s-a întors la Moscova. Când își pune în gând ceva, e abil ca o maimuță acest Modrian. I-am citit și dosarul.

Dar când ? m-am întrebat din nou în gând. Când ai avut timp ?

Timp de alte douăzeci de minute mi-a întors lucrurile și pe față și pe dos, lansând fel de fel de

ipoteze, ca să vadă cum reacționez. Când am ieșit în cele din urmă epuizat în anticameră, am dat din nou peste Peter Guillam.

— Cine dracu este Leonard Burr, ăsta ? l-am întrebat, încă amețit.

Peter s-a mirat de ignoranța mea.

— Burr ? Dar, dragul meu, Leonard a fost ani de zile prințul moștenitor al lui Smiley. George l-a salvat de la un destin mai rău ca moartea.

Despre Sally, aventura mea extraconjugală, ce-aș putea să vă spun ? Era o femeie liberă ; libertatea ei l-a atras pe captivul de mine. Monica evolua în aceeași lume cu mine. Și ea aparținea Serviciului, legată și despărțită de mine prin același regulament. Pentru Sally, însă, nu eram decât un funcționar de vârstă medie care nu se distrase niciodată. Decoratoare și dansatoare de ocazie, era pasionată de teatru și, în rest, totul i se părea ireal. Era înaltă, blondă, destul de înțeleaptă și uneori cred că îmi amintise inconștient de Stefanie.

— Să mă întâlnesc cu dumneavoastră, domnule căpitan ? a strigat Gorst la celălalt capăt al firului. Pentru o clarificare în privința dragului de Cyril ? Cu mare plăcere, domnule.

Întrevederea noastră a avut loc a doua zi la Foreign Office, într-o încăpere rezervată discuțiilor. Cu acea ocazie, eram căpitanul York, un ofițer oarecare specializat în verificări de rutină, care se deplasa din loc în loc ca toți ceilalți. Gorst era șeful secției de cifru unde lucra Frewin, cunoscută mai bine sub denumirea de „Rezervorul". Era un desfrânat în haine de țârcovnic, se legăna,

se sclifosea, se agita iar gura lui minusculă se răsucea ca un vierme. Când se așeza, își ridica pulpanele hainei, dorind parcă să-și arate rotunjimile corpului iar apoi, ca o dansatoare din corpul de balet, întindea un picior durduliu și îl încrucișa peste celălalt într-o poziție sugestivă.

— Sfântul Cyril, așa îi spunem noi domnului Frewin, m-a informat el vesel. Nu bea, nu fumează, nu înjură, virginitate garantată. Cam atât se găsește în interviul de verificare.

Și-a scos o țigară dintr-un pachet de zece, i-a bătut capătul cu unghia degetului mare iar apoi a umezit-o cu limba.

— Muzica este singura lui slăbiciune, a reluat el. Adoră opera. Merge la operă cu regularitatea unui ceasornic. În ce mă privește, nu dau doi bani pe ea. Întotdeauna îmi pun întrebarea dacă sunt actori care cântă sau cântăreți care joacă într-o piesă.

Și-a aprins țigara. Respirația sa încă mai amintea de berea pe care o băuse la prânz.

— Ca să fiu sincer, nu prea îmi plac nici grăsanele, a declarat el. Mai ales când îmi urlă în urechi.

Și-a dat capul pe spate și a scos niște rotocoale de fum, pe care le savura ca pe veritabile embleme ale propriei autorități.

— Pot să te întreb cum se înțelege Frewin cu restul personalului ? am zis, jucând rolul profesionistului conștiincios și întorcând o nouă pagină a carnetului.

— De minune, înălțimea voastră. Per-fect.

— Cu arhiviștii, cu cei de la registratură, cu secretarele, nici o problemă ?

— Nici una.

— Lucrați cu toții în aceeași încăpere ?

— Într-o sală mare, iar eu șeful titular. Foarte titular, într-adevăr...

— Parcă am înțeles că era puțin misogin, am întrebat la întâmplare.

— Cyril ? a făcut Gorst cu un râs strident. *Misogin ?* Pe dracu. Este total alergic la femei. În afară de bună ziua, nu le adresează nici un cuvânt. Nu participă la serbarea de dinaintea Crăciunului, dacă o poate evita, de teamă că trebuie să le sărute sub vâsc.

Și-a încrucișat din nou picioarele, indicând astfel că s-a decis să facă o declarație.

— Cyril Arthur Frewin, zis „Sfântul Cyril", este un funcționar din vechea școală, un om de mare încredere, extrem de conștiincios, chel ca-n palmă, funcționar din școala veche și teribil de plicticos. Sfântul Cyril, deși exigent până la absurd, a ajuns, zic eu, la pragul maxim al avansării, ținând cont de firea lui, de țara în care trăiește și de domeniul în care lucrează. Ține la tabieturi. Ce face, face bine, sută la sută. Amin.

— Și din punct de vedere politic ?

— La mine nu există așa ceva, mulțumesc.

— Nu se dă înapoi de la treabă ?

— Am spus eu asta ?

— Nu, dimpotrivă, citam din dosar. Dacă e treabă în plus, Cyril e gata să-și suflece mânecile, să rămână la birou în pauza de prânz, chiar și seara, și așa mai departe. Așa e și acum, nu-i așa? Nu i-a scăzut entuziasmul ?

— Cyril al nostru este dispus în orice moment să ajute, să le dea o mână de ajutor celor ce au o familie, o soție sau o altă ființă importantă la care ar dori să se ducă. Asigură permanența dis-de-di-

dineață, sau în timpul prânzului, face de gardă seara, cu excepția bineînțeles a zilelor de operă. Nu se menajează. Mărturisesc că nu s-a prea omorât cu munca în ultimul timp, dar desigur că e o modificare temporară a ritmului. Scumpul nostru Cyril are și el mici toane. Cine nu are, eminența voastră ?

— Deci, o anumită destindere în ultimul timp, cam așa ceva, nu ?

— Nu în activitate. Cyril a muncit întotdeauna ca un sclav. Nu, pur și simplu nu mai este atât de dispus să se lase exploatat de colegii care se poartă mai normal decât el. Acum, începând cu ora 17 și 30 de minute, Sfântul Cyril își strânge lucrurile și se duce acasă în același timp cu noi. De exemplu, nu se mai oferă să înlocuiască echipa de seară, să rămână *solo incommunicado* până la 9 seara și să închidă prăvălia, ca înainte.

— Mi-ai putea indica data când s-a produs această schimbare de atitudine? am întrebat cât mai natural cu putință, întorcând coștiincios o nouă pagină în carnețel.

Destul de curios, dar Gorst putea s-o facă. Și-a țuguiat buzele. S-a încruntat. A ridicat din sprâncenele efeminate și și-a vârât bărbia în gulerul unsuros al cămășii. Pe scurt, un mic spectacol de concentrare. Și în cele din urmă și-a amintit.

— Ultima oară când Cyril Frewin l-a înlocuit pe tânărul Burton în seara de gardă a acestuia a fost de Sfântul Ion. Eu țin un jurnal, înțelegeți. Chestie de siguranță. Și am și o memorie impresionantă, ceea ce nu țin să arăt întotdeauna.

Sincer să fiu, eram impresionat, dar nu de Gorst. Mă gândeam că, la trei zile după plecarea lui Modrian la Moscova, Cyril Frewin încetase să mai

lucreze seara târziu. În capul meu se îmbulzeau o mulțime de întrebări. „Rezervorul“ era dotat cu mașini de scris electronice ? Lucrătorii de la cifru aveau acces la ele ? Dar Gorst ? Mi-era însă teamă să nu-i trezesc bănuielile, așa că am continuat.

— Vorbeai despre dragostea lui pentru operă. Ai putea să-mi spui ceva mai mult despre asta ?

— Nu, nu pot, pentru că nu ne este permis să dăm prea multe detalii. Și nici nu cerem. Dar în zilele de operă vine în costum de culoare închisă bine călcat, când nu-și aduce smokingul în valiză și lasă impresia că se găsește în ceea ce eu aș numi o stare de excitare febrilă, chiar dacă o ascunde. Aş compara-o cu alte forme de excitare pe care nu le numesc.

— Dar are un loc anume, de exemplu, un abonament ? Doar de curiozitate. Cum bine spui, în afară de asta i-ar mai trebui și puțină destindere și odihnă.

— Din păcate, după cum cred că v-am spus, opera și cu mine suntem paraleli ca șinele de la cale ferată. Știți ce scrieți în fișă „amator de operă“ și cu asta ați completat rubrica „destindere și timp liber“.

— Ai dreptate, mulțumesc, am aprobat, întorcând o nouă pagină. Și chiar nu vă vine în minte nici un eventual dușman ? l-am întrebat, stând cu creionul suspendat deasupra carnetului.

Gorst a redevenit serios. Efectele berii se risipeau.

— Îl ironizăm pe Cyril, domnule căpitan, de acord, dar nu se supără. Nimeni nu-l antipatizează.

— Nimeni n-ar spune ceva rău despre el, de exemplu ?

— Nu văd nici cel mai mic motiv ca cineva să spună ceva rău despre Cyril Arthur Frewin. Funcționarul britanic o-fi ursuz, dar nu e rău intenționat. Cyril își face datoria ca noi toți. Pe corabia noastră totul se desfășoară bine. Nu mi-ar displăcea să vă notați și asta.

— Din câte-am înțeles, anul acesta de Crăciun s-a dus la Salzburg. Ca și în ceilalți ani, este adevărat ?

— Absolut. Cyril își ia întotdeauna concediu de Crăciun. Merge la Salzburg ca să asculte muzică. Este singurul lucru pentru care nu înțelege să facă nici cea mai mică concesie oricăruia dintre cei de la „Rezervor". Există câteva tinere care încearcă să protesteze, dar nici nu vreau să aud. „Cyril vă răsplătește în alt mod, le spun. Cyril e mai mare în grad, își adoră sejurul muzical de la Salzburg, are micile lui manii și nu se pune problema să i le schimbăm".

— Când pleacă în vacanță, lasă vreo adresă unde poate fi găsit ?

Gorst nu știa, dar la întrebarea mea a telefonat serviciului personal și a obținut-o. În ultimii patru ani, am reflectat, amintindu-mi de scrisoare. Patru ani la Salzburg, patru ani cu Modrian, iar după aceea *o viață extrem de solitară.*

— Ai vreo idee despre vreun eventual prieten care-l insoțește ?

— Cyril n-a avut nici un prieten în viața lui, domnule căpitan, a spus Gorst cu un căscat. Oricum, nu unul pe care să-l ia în vacanță, asta-i sigur. Vreți să prânzim împreună data viitoare ? Am auzit că aveți niște fonduri de protocol substanțiale, când vă puneți în gând să-i măguliți puțin pe cei de sus.

— Când se întoarce obişnuieşte să povestească despre călătoriile la Salzburg ? Să spună cum a petrecut, ce muzică a ascultat, lucruri de genul ăsta ?

Datorită lui Sally, cred, am învăţat că oamenii sunt făcuţi ca să se distreze în viaţă. Prefăcându-se câteva clipe că reflectează, Gorst a clătinat din cap.

— Dacă Cyril se amuză, domnule cavaler, o face fără să ne spună nimic, a zis el cu un ultim surâs şiret.

Nu era nici o legătură între felul de-a se distra al lui şi cel al „sfântului Cyril".

Din biroul meu de la secţie, am cerut un fir sigur cu Viena şi am vorbit cu Toby Esterhase care, datorită infinitei sale capacităţi de-a supravieţui, tocmai fusese numit şef de secţie.

— Aş vrea să treci prin ciur localul *Weisse Rose* din Salzburg, Toby. Cyril Frewin, cetăţean britanic. Şi-a petrecut acolo fiecare Crăciun, timp de patru ani. Vreau să ştiu când a venit, cât timp a rămas acolo, dacă mai venea şi înainte, cu cine, cât cheltuia şi ce punea la cale. Bilete de concert, excursii, mese, femei, prieteni, aniversări... Tot ce poţi afla. Dar indiferent ce faci, nu trezi bănuielile localnicilor. Dă-te drept consilier în probleme de divorţ, ceva în genul ăsta.

Toby s-a arătat năucit, cum era de aşteptat.

— Ned, ascultă-mă. E absolut imposibil. Eu sunt la Viena, înţelegi ? Salzburg e la celălalt capăt al pământului. Aici e o agitaţie ca într-un stup de albine. Îmi trebuie mai mulţi oameni, Ned. Trebuie să vorbeşti cu Burr. El nu înţelege tensiunea

de aici. Îmi obții încă doi oameni și facem ce dorești, fără probleme. Îmi pare rău.

Mi-a cerut o săptămână, i-am acordat trei zile. A promis că va încerca să facă tot ce era posibil. L-am crezut. Mi-a spus că auzise zvonuri cum că eu și Mabel ne despărțiserăm. Am negat.

După cum îmi amintesc, cei de la filaj se simt mai la largul lor în casele condamnate din apropierea drumurilor destinate autobuzelor și aeroportului. Monty își alesese un palat impresionant din epoca edwardiană în Baron's Court pentru a-și instala cartierul general. O scară maiestuoasă din piatră se încolăcea pe cinci etaje întunecoase, pornind dintr-un hol pătrat până la un luminator din sticlă colorată. În timp ce urcam treptele, ușile se deschideau și se închideau ca într-o farsă franțuzească, în timp ce trupa pestriță a lui Monty, aflându-se în diferite stadii de schimbare a îmbrăcămintei, se precipita de la vestiare la cafenea sau de la cafenea la sala de instructaj, evitând privirea necunoscutului care eram. Am ajuns la un pod ce servise drept atelier de pictură. Undeva, niște femei jucau un dublu de ping-pong, făcând mult zgomot. Mai aproape, două voci masculine cântau sub duș „ierusalimul“ lui Blake.

Nu-l văzusem pe Monty de mult timp, dar nici anii și nici promovarea la rangul de șef al filajului nu-l îmbătrâniseră. Doar câteva șuvițe cărunte și adânciturile din obraji ceva mai pronunțate. Nu era vorbăreț din fire și am pierdut câteva minute ca să ne savurăm ceaiul.

— Deci, Frewin, a zis el în cele din urmă.

— Da, Frewin.

Asemenea unui trăgător de elită, Monty se pricepea să-şi crecze un perimetru de linişte în jur.

— Frewin e un tip ciudat, Ned. Nu e normal, Mă rog, nici noi nu prea ştim ce înseamnă normal. În orice caz, nu în cazul lui Cyril ; în afară de ceea ce spicuim de ici de colo, din auzite. Poştaşul, lăptarul, vecinii, ca de obicei. Toată lumea se informează de la un spălător de geamuri, o să te miri. Sau de la un inginer de la British Telecom care zăboveşte ceva mai mult la instalarea unei cutii de racord. Doar de două zile ne ocupăm de afacere. Ţine cont.

Când Monty vorbea astfel, nu-ţi rămânea decât să ciuleşti urechile şi să te stăpâneşti, aşteptând momentul potrivit.

— Şi două nopţi, bineînţeles, a adăugat el. Dacă punem la socoteală şi nopţile. Cyril nu doarme, asta-i sigur. Mai degrabă se învârte ca un leu în cuşcă, dacă ne luăm după ferestrele camerei lui şi ceştile de ceai golite dimineaţa următoare. Şi după muzică. Una dintre vecine intenţionează să facă o plângere. N-a făcut-o până acum, dar de data asta probabil că o va face. „Dar ce crede ? Händel la micul dejun mai merge, dar Händel la trei noaptea !". Părerea ei este că totul se datorează vârstei. Spune că şi la bărbaţi e la fel ca la femei. N-avem de unde şti, nu-i aşa ?

I-am zâmbit. Şi am continuat să aştept momentul.

— Ea în schimb *ştie* ceva, a reluat el, pe un ton gânditor. Soţul a părăsit-o, plecând cu o profesoară suplinitoare de la colegiu. Nu e deloc sigură că se va întoarce. Era cât pe ce să-l violeze pe tinerelul care venise să citească contorul. *À-propos*, ce mai face Mabel ? m-a întrebat deodată.

Mă întrebam dacă auzise și el ceva; mi-am zis însă că în acest caz nu mi-ar fi pus întrebarea.

— Foarte bine, am răspuns.

— Cyril obișnuia să-și ia un ziar în tren. *Daily Telegraph*, de la sine înțeles. Nu-i simpatizează pe laburiști. E de părere că nu au nimic deosebit. Acum însă nu mai cumpără nici un ziar. Stă liniștit pe scaun, cu ochii pierduți în gol. Asta-i tot. Ieri, băiatul nostru a trebuit să-i dea un ghiont când au ajuns la gara Victoria. Cyril visa cu ochii deschiși. Atât și nimic mai mult. Ieri seara, când se întorcea acasă, a interpretat, bătând cu degetele pe geantă, o întreagă piesă muzicală. După părerea lui Nancy, era Vivaldi, ea se pricepe. Îl mai ții minte pe Pauli Skordeno?

Am răspuns că da. Aceste diversiuni erau tipice pentru Monty. „Ce mai face Mabel?", de pildă.

— Pauli ispășește șapte ani în Barbados pentru ceva legat de o bancă, m-a informat Toby. Ce naiba îi apucă, Ned? N-a comis nici cel mai mic fals când era la urmărire. N-a întârziat niciodată, nu a adus niciodată note de cheltuieli prea supărătoare, memorie impresionantă, spirit de observație deosebit, multă perspicacitate... Am făcut descinderi împreună, cu zecile. Londra, comitatele din jurul Londrei în centrul Angliei, la băieții de la drepturi civile, la militanții pentru dezarmare, la partid, la diplomații necinstiți, peste tot. A fost prins vreodată? Niciodată. Dar imediat ce acționează pe cont propriu, nu-și mai dă seama și se laudă primului intrat în bar. Cred că își doresc să fie prinși, așa mi se pare. Cred că simt nevoia să fie recunoscuți, după atâția ani petrecuți în umbră.

A luat o înghițitură de ceai și a continuat:

— Cealaltă pasiune a lui Cyril, pe lângă mu-

zică, este propriul aparat de radio. Își adoră radioul. E doar un receptor, după câte știu. Dar este unul din aparatele germane de lux, cu un acord fin excelent și niște difuzoare enorme, ca să-și asculte concertele. L-a cumpărat aici, dar în ziua în care s-a defectat, magazinul din colț l-a trimis la Wiesbaden. Reparația a durat trei luni și a costat o avere. Nu are mașină, e împotriva ei. Își face cumpărăturile cu autobuzul, sâmbăta. Este foarte sedentar și stă mereu în casă, cu excepția sărbătorii Crăciunului, când merge în Austria. Nu are animale de casă, este puțin sociabil. Nici vorbă să ofere mese acasă. Fără musafiri în trecere, sau pe care să-i găzduiască, fără corespondență, cu excepția facturilor, pe care le achită regulat ; nu votează, nu merge la biserică, nu are televizor. Menajera spune că citește mult, în special cărți groase. Vine doar o dată pe săptămână, în general când el nu este acasă, și nu am îndrăznit să ne apropiem de ea. O carte groasă în accepțiunea ei înseamnă tot ce depășește grosimea unei cărticele de rugăciuni. Facturile pentru telefon sunt modeste, a investit șase mii de lire într-o societate imobiliară, și-a cumpărat casa și are un cont bancar echilibrat, care oscilează între șase sute și o mie patru sute de lire, excepție făcând perioada Crăciunului, când scade la aproximativ două sute de lire din cauza vacanțelor.

Predilecția lui Monty pentru conveniențe i-a impus o nouă paranteză, de data asta pentru a vorbi despre copii. Fiul meu Adrian tocmai câștigase o bursă pentru studiul limbilor moderne la Cambridge, i-am spus. Monty s-a arătat foarte impresionat. Fiul său tocmai își luase diploma în drept cu rezultate excepționale. Am ajuns amândoi

la concluzia că viața fără copii nu merită să fie trăită.

— Și Modrian ? Serghei ? am întrebat, după ce formalitățile au fost din nou încheiate.

— Îmi amintesc foarte bine de acest domn, Ned. De altfel, nu sunt singurul. Erau zile când îl urmăreau 24 de ore din 24. Bineînțeles, cu excepția Crăciunului, când se întorcea în țară în concediu... Te gândești la ce mă gândesc și eu ? Toți ne luăm concediu de Crăciun ?

— M-am gândit și eu la asta, am rostit.

— Nu ne-am obosit să jucăm teatru cu Modrian, după un timp te saturi. Ah, îți scăpa printre degete ca un pește. Erau momente când i-aș fi dat cu plăcere niște palme, te asigur. Într-o zi, Pauli Skordeno era atât de furios pe el, încât i-a dezumflat cauciucurile în fața muzeului „Victoria and Albert", în timp ce se afla înăuntru ca să se ocupe de o ascunzătoare secretă. N-am făcut raport, nu mi-a venit.

— Mă înșel dacă afirm că și Modrian era amator de operă, Monty ?

A făcut ochii mari. Rareori am avut plăcerea să-l văd surprins.

— O, Doamne, Ned ! a exclamat el. Doamne, Dumnezeule ! Ai dreptate... Serghei avea abonament la Covent Garden, bineînțeles, ca și Cyril. L-am condus și l-am luat de acolo, știu eu, cel puțin de vreo zece ori. Ar fi putut lua un taxi, dacă i-ar fi fost cât de cât milă de noi, dar n-a făcut-o niciodată. Îi plăcea să ne vadă cum ne treceau toate nădușelile în aglomerația aia de mașini.

— Dacă am putea ști la ce reprezentații a asistat și unde ședea, dacă ai reuși să afli toate astea,

am putea încerca să comparăm cu ce știm despre Frewin.

Monty s-a cufundat într-o liniște teatrală. Și-a încruntat sprâncenele și s-a scărpinat în cap.

— Nu ți se pare, Ned, că totul devine prea simplu pentru noi ? Mi se pare întotdeauna dubios când totul se încadrează perfect într-un model. Ție nu ?

— Nu vreau să fac parte din modelul tău, îmi spuse Sally cu o seară înainte. Modelele sunt făcute pentru a fi distruse.

— *Cântă* tot timpul, Ned, a murmurat Mary Lasselles, așezând într-un borcan de murături lalele albe pe care i le oferisem. Își petrece tot timpul cântând, zi și noapte, n-are importanță! Cred că și-a ratat vocația.

Mary avea un ten palid ca al unei infirmiere de noapte și era la fel de devotată. O bunătate evidentă îi lumina fața nefardată și ochii senini. Peste părul tuns scurt, o șuviță albă lăsa impresia unei văduvii temporare.

Dintre toate profesiunile ce gravitează în jurul imensei lumi a spionajului, nici una nu cere atâta abnegație ca cea a femeilor de la ascultare. Bărbații nu fac doi bani în acest domeniu. Doar femeile sunt capabile să îmbrățișeze cu atâta pasiune destinul altcuiva. Exilate în pivnițe fără geam, îngropate sub kilometri de cablu gri și mormane de magnetofoane de tip rusesc, ele locuiesc în adâncurile infernului, populate de fantome, pe care le cunosc mai bine decât pe cei apropiați sau decât propriile familii. Nu-și văd deloc clienții, nu-i întâlnesc niciodată, nu-i ating și nu dorm niciodată împreună. Cu toate acestea, întreaga energie a fi-

ințeí lor se concentrează asupra acestor iubiri secrete. La microfon sau la telefon, îi aud cum se dezmiardă, îi aud când plâng, știu când fumează, când mănâncă, îi aud certându-se și făcând dragoste. Știu când gătesc la bucătărie, când râgâie, când sforăie și când sunt îngrijorați. Suportă copiii, socrii și doicile, ca și emisiunile preferate de la televizor, fără să spună nici un cuvânt. În zilele noastre, au ajuns să se urce chiar cu ei în mașină, îi însoțesc la cumpărături, la cafenea sau în sălile de bingo. Acestea sunt confidentele secrete ale meseriei noastre.

Mary mi-a dat o cască, iar apoi și-a pus și ea una. Cu mâinile sub bărbie, a închis ochii ca să se poată concentra mai bine la ceea ce asculta. Am descoperit astfel pentru prima dată vocea lui Cyril Frewin, care cânta o arie din *Turandot*, în timp ce Mary Lasselles, cu ochii închiși, zâmbea de plăcere. Vocea era caldă și mi-a încântat urechile de necunoscător, ca și pe cele ale lui Mary. M-am îndreptat brusc de spate pe scaun. Cântecul încetase. Am auzit o voce de femeie pe un fond sonor, apoi pe cea a unui bărbat. Vorbeau rusește.

— Mary, cine dracu sunt ăștia ?

— Profesorii, dragul meu, Olga și Boris, de la Radio-Moscova. Cinci zile pe săptămână, la șase fix. Asta e de ieri dimineață.

— Vrei să spui că învață limba *rusă* ?

— În orcie caz, ascultă lecțiile de la radio, dragule. Cât reușește să-și bage în cap, nimeni nu știe. În fiecare dimineață la șase, Cyril îi urmărește pe Olga și Boris. Astăzi vizitează Kremlinul, ieri au făcut cumpărături la Gum.

L-am auzit pe Frewin mormăind inteligibil în baie, strigându-și mama în timpul nopții și agitân-

du-se în somn. Frewin Ella, decedată, mi-am adus aminte, mama lui Frewin Cyril Arthur, conform dosarului. N-am înțeles niciodată de ce arhivele se încăpățânează să deschidă un dosar personal despre părinții decedați ai unui presupus spion.

L-am auzit pe Frewin discutând aprins cu serviciul tehnic de la British Telecom după cele douăzeci de minute de așteptare pentru obținerea convorbirii. Vocea îi era iritată și în ceea ce spunea se auzeau niște accente neașteptate.

— Ei bine, data *viitoare* când veți dori să identificați o *defecțiune* pe firul meu, v-aș fi extrem de recunoscător dacă ați avea amabilitatea să mă informați și *pe mine*, abonatul dumneavoastră, *înainte* de a mă vizita acasă atunci când aici se află *menajera* mea, înainte de a lăsa resturi de *cablu* pe covor și urme de *pași* pe *pardoseala* bucătăriei...

L-am auzit apoi telefonând la Covent Garden ca să anunțe că nu-și va ocupa locul de abonat în vinerea aceea. Tonul său era de data asta plângăreț, explicând că este suferind. Amabilă, doamna de la celălalt capăt al firului a spus că nu era singurul.

L-am ascultat vorbind cu măcelarul, în legătură cu vizita mea, pe care Foreign Office-ul o fixase pentru a doua zi la el acasă.

— Domnul Steel ? Bună dimineața, aici domnul Cyril Frewin. *Nu* voi putea veni la *dumneavoastră sâmbătă*, pentru că am o întâlnire la *mine* acasă, v-aș fi extrem de *recunoscător* dacă mi-ați aduce patru cotlete *frumoase* de miel vineri seara, când treceți spre casă. Se poate, domnule Steel? Și un borcan din *sosul* cu mentă. Nu, am jeleu de coacăze, mulțumesc. Vă rog să puneți și *nota* de plată.

Pentru auzul meu prea ascuțit, semăna cu un marinar ce se pregătește să părăsească nava.

— Aș vrea să mai aud conversația cu tehnicienii, Mary. Te rog.

După ce l-am ascultat de două ori pe Frewin plângându-se pe un ton autoritar la British Telecom, am sărutat-o distrat pe Mary și am ieșit în aerul proaspăt al nopții. Sally îmi spusese : „Vino pe la mine", dar nu aveam dispoziția necesară să petrec o seară întreagă declarându-i dragoste și nici să ascult un gen de muzică pe care în sinea mea îl detestam.

M-am întors la secție. Laboratoarele Serviciului terminaseră analiza scrisorii anonime. Mașină electronică tip Markus, model cutare, numărul cutare, probabil de fabricație belgiană, nouă sau puțin utilizată, cam atât au putut să sugereze. Credeau că ar fi în stare să identifice un alt document scris la aceeași mașină. Aș putea procura unul ? Asta era sfârșitul. Laboratoarele continuau să analizeze caracteristicile mașinilor din noua generație.

I-am telefonat lui Monty în bârlogul său din Baron's Court. Îmi răsuna încă în ureche vocea lui Frewin reclamându-i pe tehnicieni, pauzele de intonație, virgulele greșit puse, folosirea adverbului *extrem*, obiceiul de a folosi cel mai neașteptat cuvânt ca să obțină un efect vindicativ.

— Monty, nu cumva băieții tăi au observat o mașină de scris acasă la Cyril, când i-au reparat binevoitori telefonul ? am întrebat.

— Nu, Ned. Nu exista nici o mașină de scris. În fine, n-au văzut așa ceva, dacă vrei.

— Ar fi putut să le scape ?

— Foarte ușor, Ned. Au mers ca pe ouă. N-au deschis nici birouri, nici dulapuri, n-au făcut fotografii, n-au discutat prea mult cu menajera, pentru a evita ca după plecare să intre cineva la idei. Consemnul era : „Vedeți ce se poate vedea, retrageți-vă rapid și asigurați-vă că n-ați lăsat urme care ar putea să vă dea de gol".

Mi-a trecut prin cap să-i telefonez lui Burr, dar n-am făcut-o. Spiritul posesiv de care dădeam dovadă ca ofițer de caz trecuse pe primul plan și să mă ia naiba dacă doream să-l împart pe Frewin cu cineva, nici măcar cu cel care mi-l încredințase. În capul meu se făceau o sută de conexiuni : de la Modrian la Gorst, la Boris și Olga, la Crăciun, la Salzburg și la Sally. În cele din urmă, i-am scris lui Burr o notă în care-i semnalam o mare parte din ceea ce descoperisem și-i confirmam că „voi face o primă recunoaștere" la Frewin în dimineața următoare, interogându-l pentru verificarea de rutină.

Să mă întorc acasă ? Să merg la Sally ? „Acasă" însemna un mic apartament de serviciu oribil din Saint-James, unde se presupunea că mă refac... Era totuși ultimul lucru pe care-l face un bărbat singur, în fața unei sticle de whisky și a unei reproduceri din „The Laughing Cavalier", care oscilează între visele de libertate și înclinația pentru situații care-l subjugă. Sally reprezenta un fel de a doua viață, dar mă simțeam deja prea înrădăcinat ca să mai pot sări zidul și să o întâlnesc.

Preferând deci să rămân la birou, m-am dus să-mi iau un whisky din fișet și am răsfoit dosarul lui Modrian. N-am aflat nimic nou, dar voiam să-l am proaspăt în minte. Serghei Modrian, profesionist încercat și verificat al Centrului din Mosco-

va. Un armean încântător, destul de bun dansator, foarte prietenos, surâzător și bun de gură. L-am simpatizat și m-a simpatizat. În profesiunea noastră, în care ne putem simpatiza reciproc până la un anumit punct, le putem ierta multe celor care au farmec.

Telefonul direct a început să sune. Pentru moment am crezut că era Sally, dat fiind că, nesocotind regulamentul, îi dădeam numărul. Era însă Toby și părea mulțumit de el. Ca întotdeauna. Nu l-a menționat nici pe Frewin, n-a pomenit nici de Salzburg. Mi-am dat seama că suna de-acasă ; eram convins că se afla în pat și că nu era singur.

— Ned ? Omul tău e un năzdrăvan. Își rezervă o cameră cu un pat pentru două săptămâni, sosește, plătește dinainte, face cadouri de Crăciun personalului, îi mângâie pe copii, spune lucruri plăcute tuturor și a doua zi dimineață dispare. În fiecare an la fel. Ned, mă auzi, Ascultă, tipul este un smintit. Nu dă nici un telefon, o singură masă, două pahare cu suc de mere, nici o explicație, un taxi până la gară. Păstrați-mi camera, nu o dați nimănui, poate revin mâine sau peste câteva zile, nu știu. După douăsprezece zile, iată-l din nou, fără explicații, alte bacșișuri personalului, toată lumea-i fericită. Toți îi spun „fantoma". Ned, trebuie să-i faci curte lui Burr pentru mine. Îmi datorează un serviciu acum. Spune-i : Toby se spetește muncind. O mare vedetă ca tine față în față cu un tânăr ca Burr ? Te va asculta, nu te costă nimic. Am nevoie aici de unul sau doi băieți în plus. Spune-i, Ned, mă auzi ? Salut.

Îmi fixasem privirea pe acel perete, pe care nu-l puteam escalada. Mă uitam la dosarul lui Modrian, gândindu-mă la preceptul lui Monty des-

pre cazurile prea simple. Brusc, am dorit-o teribil pe Sally și am cochetat cu ideea că, descifrând misterul lui Frewin, îmi voi transforma eternele mici elanuri de libertate într-un salt mare și curajos. Dar în momentul în care am întins mâna spre telefon ca s-o chem pe Sally, acesta a sunat din nou.

— Totul corespunde, a spus cu o voce plată Monty, care reușise să verifice prezențele lui Frewin la operă. De fiecare dată au fost și Serghei și Cyril. Când se ducea unul, mergea și celălalt, când unul lipsea, lipsea și celălalt. Poate de aceea „unul" nu s-a mai dus deloc. Ai înțeles ?

— Și locurile ? am întrebat.

— Alăturate, iubitule. La ce te așteptai, unul în spatele celuilalt !

— Mulțumesc, Monty.

Mai este nevoie să vă spun cum mi-am petrecut noaptea aceea nesfârșită ? Nu vi s-a întâmplat niciodată să-i telefonați fiului dumneavoastră, să-i ascultați tristele destăinuiri și să vă amintiți că vă aparține ? Sau să-i vorbiți deschis unei soții care vă înțelege defectele, deși nu știți deloc care sunt acestea ? Nu vi s-a întâmplat niciodată să vă grăbiți spre iubită, să-i spuneți „te iubesc", și să rămâneți buimac în fața satisfacției ei plină de seninătate, înainte de-a o părăsi din nou, pentru a rătăci pe străzile Londrei ca într-un oraș străin ? Nu ați reușit niciodată să identificați printre celelalte zgomote ale dimineții gunguritul ironic al coțofenei, care să vă urmărească toată viața, în timp ce stați lungit cu ochii larg deschiși în patul de o persoană ?

Am sosit la Frewin la ora nouă și jumătate, într-o ținută cât mai sobră posibilă. A fost o experiență absolut neplăcută, căci sunt incapabil de

cea mai simplă cochetărie vestimentară, chiar și atunci când mă străduiesc, în ciuda tuturor ideilor convingătoare ale lui Sally despre modul în care ar putea să-mi îmbunătățească stilul. Mă înțelesesem cu Frewin pentru ora zece, dar m-am hotărât să introduc un element surpriză. Poate că adevărul era că aveam nevoie de compania lui. O furgonetă poștală era parcată ceva mai încolo pe stradă iar în spatele ei se afla un camion echipat cu o antenă, ceea ce dovedea că oamenii lui Monty erau la post.

Nu-mi amintesc în ce lună era, dar știu că era toamnă, atât în viața mea particulară, cât și în această fundătură străjuită de case înalte din cărămidă. Căci revăd discul alb al soarelui suspendat în spatele castanilor retezați ce dăduseră locului acest nume, și simt și astăzi în aerul toamnei mirosul focului de lemn, care mă îndemna să părăsesc Londra, să părăsesc Serviciul și să mă dedic lui Sally și unei vieți adevărate. Îmi mai amintesc și zgomotul aripilor păsărelelor ce-și luau zborul de pe firul telefonic al lui Frewin spre alte zări mai bune. Și de o pisică din grădina de alături, care se înălța pe labele din spate, încercând să prindă un fluture somnoros.

Am lăsat să cadă zăvorul porții și am traversat micuța grădină pe o alee frumoasă, acoperită de un pietriș care scârțâia sub pași, până la acea casă de basm, cu ferestre din sticlă groasă verde și cu pridvorul acoperit cu paie. Chiar în momentul în care am luat mâna de pe sonerie, ușa s-a deschis în fața mea. Era o ușă striată, ornată cu buloane decorative, care a fost trasă brusc înapoi ca de explozia unei bombe, aspirându-mă aproape și pe mine în vestibulul întunecat și pardosit cu dale. Apoi ușa a înțepenit din nou iar lângă ea se afla

Frewin, ca un centurion chel ce-și apără cetatea asediată.

Era cu un cap mai mare decât îmi imaginam și arăta ca un luptător. Umerii săi puternici erau pregătiți să primească asaltul meu, iar în ochii fixați asupra mea se citea o ostilitate înspăimântată. Totuși, în acest prim moment al întâlnirii noastre, nu am simțit nici urmă de agresivitate, ci doar un fel de vulnerabilitate eroică, pe care silueta sa masivă o făcea tragică. Am intrat în casă și mi-am dat seama că făcusem de fapt o nebunie. Am avut acest sentiment toată noaptea. Disperarea ne face uneori să ne simțim aproape de cei ce nu au mintea întreagă. O știm de foarte mult timp.

— Căpitanul York ? A, da. Bun venit, domnule. Fiți binevenit. Cei de la personal *au avut* bunătatea să mă prevină asupra vizitei dumneavoastră. Nu se întâmplă întotdeauna, dar de data asta au făcut-o. Intrați, vă rog. Aveți o misiune de îndeplinit, domnule căpitan, așa cum o am și eu pe a mea.

Mâinile sale mari și umede s-au întins să-mi ia mantoul, dar păreau incapabile să-l apuce. Au întârziat deasupra gâtului meu, ca și cum ar fi vrut să mă sugrume sau să mă îmbrățișeze, în timp ce Frewin continua să vorbească.

— Părerea mea e că suntem de aceeași parte a baricadei cu toții și nu avem ce să ne reproșăm. Personal, eu asemăn munca dumneavoastră cu cea a securității din aeroporturi, presupune aceiași parametri. Dacă nu mă controlează pe *mine*, nu-i controlează *nici* pe răufăcători, nu-i așa ? După mine, este singurul mod logic de abordare a problemei.

Dumnezeu știe ce model uitat de vreme își imagina că imită recitând aceste fraze atât de bine pregătite, dar cel puțin l-au scos din toropeală. În fine, mâinile lui au ajuns pe mantoul meu și m-au ajutat să-l scot. Îmi amintesc și astăzi respectul din mișcările acelor mâini, ca și când ar fi dezvăluit o comoară ochilor noștri mirați.

— Călătoriți des cu avionul, nu-i așa, domnule Frewin ?

Mi-a aranjat mantoul pe un umeraș pe care l-a agățat într-un cuier oribil. Aștepta un răspuns, dar acesta n-a venit. Mă gândeam la călătoriile sale cu avionul la Salzburg și mă întrebam dacă și el se gândea la același lucru, dacă în conștiința sa se mai făcea auzită și o altă voce, sub efectul tensiunii cauzată de venirea mea. M-a condus cu un mers marțial în salon unde, la lumina ce strălucea prin ușa cu carouri mici, l-am putut examina în voie, căci își pregătea deja etapa următoare a planului de ospitalitate impusă : de data asta un filtru electric de cafea plin, dar neconectat la priză. Doriți lapte, zahăr sau amândouă, domnule căpitan ? Laptele să fie cald sau rece ? Și ce-ați spune și de un biscuit de casă, domnule căpitan ?

— Chiar i-ați preparat singur ? l-am întrebat, luând unul de pe o farfurioară.

— Orice prost care știe să citească, știe să gătească, a declarat Frewin cu un zâmbet plin de superioritate. Am înțeles imediat de ce-l detesta Gorst.

— Ei bine, eu știu să citesc, dar habar n-am să gătesc, am replicat, dând din cap cu aerul unui om dezamăgit.

— Care este prenumele dumneavoastra, domnule căpitan ?

— Ned, am răspuns.

— Vezi, Ned, asta pentru că eşti însurat. Aşa cred. Soţia ţi-a răpit autonomia. Am întâlnit asta foarte des în viaţă. Cum apare o femeie, cum dispare independenţa. Pe mine mă cheamă Cyril.

Şi eviţi să-mi răspunzi la întrebarea despre deplasările cu avionul, mi-am spus, refuzând să-i permit această tentativă de incursiune pe domeniul meu personal.

În timp ce turna cafeaua, a continuat să vorbească peste umăr :

— Dacă aş conduce eu această ţară, deşi am *fericirea* să spun că nu se va ivi *niciodată* ocazia — vocea lui a reluat ritmul didactic al conversaţiei cu tehnicienii — aş face o lege *absolută* ca *toată lumea*, fără deosebire de rasă, sex şi religie, să fie obligată să înveţe *să gătească* pe durata şcolarizării.

— Bună idee, am remarcat, acceptând o ceaşcă de cafea. Foarte judicioasă, am adăugat, înainte de-a mă servi cu zahăr din borcanul galben în formă de stup, care stătea ca un proiectil în mâna sa umedă.

Frewin s-a întors brusc cu totul spre mine. Ochii săi fără gene şi fără vreo altă protecţie mi-au aruncat o privire ce exprima o inocenţă radioasă şi entuziastă.

— Faci vreun sport, Ned ? s-a interesat el cu o voce calmă, lăsând capul într-o parte, pentru mai multă intimitate.

— Puţin golf, Cyril, am minţit. Dar tu ?

— Ai vreun hobby, Ned ?

— Ei bine, în vacanţă mă dedic cu plăcere

acuarelei, am răspuns, împrumutând iar una din plăcerile lui Mabel.

— Mergi și cu mașina, nu-i așa, Ned ? Cred că toți cei de-acolo trebuie să vă pricepeți la fel de fel de chestii, nu ?

— Doar un Rover vechi.

— Zău ? Din ce an ? Ce producție, Ned ? Găina bătrână face supa bună.

Spunându-i ce-mi venise mai întâi în minte, mi-am dat seama că energia sa nu se limita la propria persoană, ci era impregnată în fiecare obiect din universul său : în harnașamentele false din alamă care străluceau ca nasturii de la uniformă lustruiți cu grijă ; în vatra șemineului, în dușumeaua ceruită și în suprafața ca o oglindă a mesei sale din sufragerie ; chiar și în fotoliul în care ședeam sorbind în liniște cafeaua, căci brațele erau acoperite cu huse din pânză atât de bine călcate și imaculate, încât nu îndrăzneam să le ating cu mâinile. Și știam fără să-mi spună că, făcând abstracție de menajeră, se ocupa singur de toate astea, fiind în același timp sclavul și dictatorul lor, în regatul fără margini al energiei sale risipite.

— Și unde locuiești, Ned ?

— Eu ? Păi la Londra, de fapt.

— În ce parte, Ned ? În ce cartier ? Într-un loc cochet sau undeva într-o zonă discretă, din cauza profesiunii ?

— Ei bine, mă tem că nu prea avem voie să spunem.

— Ești născut la Londra, nu-i așa ? Eu la Hastings.

— Mai degrabă în suburbie. Pinner, să spunem.

— Trebuie să fii discret, Ned. Întotdeauna. Discreția înseamnă demnitate. Nu lăsa pe nimeni să te descoase. Discreția înseamnă integritate profesională. Ține minte asta. Ar putea să-ți fie de folos.

— Mulțumesc, voi ține cont ! am zis eu, schițând un prefăcut surâs timid.

Mă devora din ochi. Îmi amintea de cățelușa mea Mizzie când mă privea, așteptând să-i fac un semn, încremenită și gata să sară.

— Bun, putem începe ? a zis el. Vrei să dai semnalul de pornire ? Când începem să discutăm oficial, spune-mi-o. „Cyril, ai liber !" Atât îmi trebuie.

Am râs, dând din nou din cap, cu admirație.

— Sunt simple întrebări de rutină, Cyril. Ce Dumnezeu, sunt întrebări pe care le știi pe de rost după atâția ani. Te deranjează dacă fumez ?

Mi-am aprins cu grijă pipa și am pus chibritul în scrumiera pe care mi-a vârât-o sub nas. Apoi am continuat să-i examinez încăperea. De-a lungul pereților se aflau rafturi improvizate, pline cu cărți tipice unui autodidact, pe fiecare existând câte o carte de referință : *Cei 100 de oameni iluștri ai omenirii*, *Comori ale literaturii universale*, *Marile epoci ale muzicii* în trei volume. Alături, aranjate pe compartimente, discurile, numai muzică clasică. Iar într-un colț, gramofonul, un splendid instrument din lemn de teck cu atâtea butoane încât un nepriceput ca mine n-ar fi știut să-l manevreze.

— Dacă tot îți place acuarela, Ned, de ce nu încerci și cu muzica ? mi-a sugerat, urmărindu-mi privirea. Muzica bună și frumos interpretată, este

cea mai mare mângâiere din lume, dacă știi să alegi. Pot să te îndrum, dacă vrei.

Am rămas un moment pe gânduri, trăgând din pipă. Pipa este o armă admirabilă, care te ajută să-l calmezi pe adversarul grăbit.

— De fapt, Cyril, nu cred că am ureche muzicală. Am mai făcut uneori eforturi, dar nu știu, îmi pierd curajul...

Aceste cuvinte, eretice, nu trebuie să o recunosc, și extrase din discuțiile mele sterile cu Sally, l-au făcut să-și piardă răbdarea. A sărit în picioare, pe fața lui putându-se citi groază și îngrijorare când a apucat farfurioara cu biscuiți și mi-a vârât-o sub nas, ca și cum numai mâncarea ar mai fi putut să mă salveze.

— Nu, Ned, nu-i *adevărat*, dă-mi voie să-ți spun. O *persoasă* care să nu aibă ureche muzicală, *nu există* așa ceva ! Mai ia doi, hai, mai sunt destui în bucătărie.

— Rămân la pipa mea, dacă nu te deranjează.

— Faptul că ești afon, Ned, e doar un *termen*, o expresie, ba chiar un *pretext*, menit să ascundă, să acopere o rezistență pur *trecătoare* și *psihologică* ce și-o impune cineva, o rezistență față de o lume în care mintea ta conștientă îți refuză accesul ! Doar teama de necunoscut e cea care te *reține*. Dă-mi voie să-ți citez exemplul unor persoane pe care le cunosc...

Și-a continuat tirada și nu l-am întrerupt. Își agita spre mine degetul agresiv, strângând cu cealaltă mână la piept farfurioara cu biscuiți. Îl ascultam și mă extaziam când era cazul. Mi-am scos carnețelul negru și i-am desprins elasticul negru care îl prindea, pentru a-i da de înțeles lui Frewin că eram gata să încep dar el și-a continuat

expunerea fără să-mi dea vreo atenție. Mi-am imaginat-o pe Mary Lasselles în ascunzătoarea ei, surâzând visătoare în timp ce protejatul ei îmi dădea lecții. Iar afară, în furgonetele de supraveghere, pe oamenii de la ascultare ai lui Monty, care probabil îl blestemau pe Frewin, căscând plictisiți și așteptând schimbul. Ba chiar și pe Burr, după câte țin minte. Cu toții prizonieri ai povestirii fără sfârșit a lui Frewin despre un cuplu de soți care-i erau vecini la Surbiton și pe care îi făcuse să-i împărtășească gustul pentru muzică.

— În fine, le voi putea spune șefilor mei de la CGAA că muzica este încă marea ta iubire, am sugerat cu un zâmbet, după ce și-a încheiat pledoaria.

CG înseamnă Cartier General iar AA — anchetă de Aprobare, după cum nu mă îndoiesc că ați înțeles. Rolul meu de animal de povară exploatat cerea girul unei autorități superioare. Am deschis carnetul pe genunchi, i-am netezit paginile și, cu un creion obișnuit din lemn, oferit de stat, am scris în susul paginii din stânga : Frewin.

— Ah, Ned, dacă vorbești de *iubire*... ai putea spune că muzica *a fost* marea mea iubire. Și, ca să-l citez pe Shakespeare, muzica este *hrana* iubirii. Totuși, aș *prefera* să spun că aceasta depinde de modul în care *definim* iubirea. Ce *este* iubirea ? Iată adevărata întrebare, Ned. *Definește iubirea.*

Coincidențele divine sunt uneori de un prost gust greu de suportat.

— Ei bine, personal aș da o definiție destul de generală, am spus precaut, cu creionul tot în aer. Cum ai defini-o *tu* ?

A clătinat din cap și a început să amestece ener-

gic în cafea, degetele sale groase strângând coada unei lingurițe decorată cu figura unui apostol.

— Apare undeva în dosar ? a întrebat el.

— Posibil. Depinde de tine.

— Angajare, iată definiția *mea* pentru iubire. Mulți oameni vorbesc despre ea ca despre un fel de *nirvana*. Or nu este așa. Crede-mă că știu. Iubirea nu este *separată* de viață. Ea nu este *dincolo* de viață și nici *superioară* ei. Iubirea este chiar *în interiorul* vieții. Face parte *integrantă* din viață, și ceea ce *reții* din ea depinde de diferitele căi și mijloace prin care îți investești *energia* și sinceritatea. Dumnezeu ne-a învățat *foarte* clar acest lucru. Nu că aș fi eu însumi un credincios, eu sunt un raționalist. Iubirea înseamnă *sacrificiu*, este o încercare dură. În *plus*, iubirea înseamnă sudoare și lacrimi, la fel cum trebuie să însemne și marea muzică ca să-și merite acest nume. În această perspectivă, da, recunosc, Ned, muzica este marea mea dragoste, dacă mă înțelegi.

Îl înțelegem prea bine. Mă antrenasem în discuție crezând pe jumătate în concepții împărtășite și de Sally, pe care iată că le-am văzut măturate printr-un simplu gest al mâinii. Mai știam că sufletul său de animal hăituit nu putea concepe vreo întrebare fără rost și cu atât mai puțin un răspuns fără rost. A continuat în același mod și cu mine, în ciuda tacticilor mele de disimulare, perfecționate în comparație cu ale sale.

— Nu cred că o să consemnez chestia asta, am spus. Mai degrabă o s-o consider în contextul general, cum se zice.

Însoțindu-mi vorbele cu anumite gesturi, am notat două-trei cuvinte în carnet, ca să nu le uit

şi ca să-i dau de înţeles că începeam să ne ocupăm de partea oficială a discuţiei.

— Bine. Să începem cu esenţialul, am sugerat, altfel CGAA o să mă acuze din nou că tărăgănez lucrurile. Ai aderat la Partidul Comunist din momentul când ai fost abordat ultima oară de reprezentanţii noştri, Cyril, sau ai reuşit să te abţii ?

— Nu, a zis el, cu un surâs afectat.

— Nu ai aderat sau nu te-ai putut abţine ?

— Prima a făcut el, cu un zâmbet şi mai larg. Îmi placi, Ned. Îmi plac mult oamenii de spirit, întotdeauna mi-au plăcut. Nu pot spune că sunt mulţi acolo unde lucrez eu. În materie de spirit, la „Rezervor" e lipsă totală.

— Nu există grupuri de simpatizanţi, de pacifişti, de tovarăşi de drum ? am continuat, prefăcându-mă decepţionat. Ai devenit cumva de curând membru al vreunui club al homosexualilor sau al altor perverşi ? Ai făcut vreo pasiune secretă pentru vreun băiat din corul de copii ?

— Nici una, nici alta, mulţumesc, a spus Frewin, având acum un surâs limpede.

— Nici datorii mari, care să te determine să trăieşti peste mijloacele de care dispui ? Nici vreo roşcată frumoasă pe care s-o întreţii la un nivel cu care nu este obişnuită ? Nici un Ferrari cumpărat pe credit ?

— Nevoile mele rămân la fel de modeste ca înainte, mulţumesc. Nu sunt nici materialist şi nici un desfrânat prin natură, după cum ai putut constata. Am oroare de materialism, ca să fiu sincer. În zilele noastre îl întâlneşti prea des. Mult prea des.

— Acelaşi răspuns negativ şi pentru restul ?

— Pe toată linia.

Nu încetasem să mâzgălesc și să fac însemnări, în vederea unei liste imaginare de probleme.

— Deci, nu ai vinde secrete pentru recompense financiare, am comentat, întorcând o pagină și adăugând alte câteva cuvinte. Și probabil că n-ai încercat să urmezi un curs de limbi străine fără să ai acordul prealabil al departamentului care te-a angajat, nu ? am continuat, cu creionul rămas din nou în aer. Sanscrita ? Ebraica ? Urdu ? Sârbo-croata ? Rusa ? am sugerat apoi, pe același ton.

Era în picioare, nemişcat şi cu ochii fixaţi asupra mea, dar m-am făcut că nu observ.

— Hotentota ? am adăugat glumind, Estona ?

— De când este și *asta* pe listă ? mi s-a adresat Frewin pe un ton agresiv.

— Care anume, hotentota sau estona ? am întrebat mieros.

Apoi am așteptat.

— Limbile străine. A cunoaște o limbă nu este un defect. E o calitate. Un talent ! Nu e nevoie să faci o listă cu toate talentele doar ca să fii declarat curat !

Mi-am dat capul pe spate, încercând să-mi aduc aminte de ceva.

— *Adenda* la Procedura controlului de rutină, din 5 noiembrie 1967, am recitat. E un lucru pe care-l țin minte foarte bine. Ziua focurilor de artificii. Circulară specială către toate serviciile coordonatoare, inclusiv al vostru, cerând ca orice intenție de a urma un curs de limbi străine să facă obiectul unei comunicări scrise. La recomandarea Comisiei de examinare a legilor și cu aprobarea Cabinetului.

Mi-a întors spatele.

— Consider această întrebare ca fiind cu totul deplasată și refuz să răspund sub o formă sau alta. Poți să-ți notezi.

Am pufăit de câteva ori din pipă.

— Am zis să notezi !

— În locul dumitale, Cyril, n-aș spune așa ceva. N-o să le placă.

— Treaba lor !

— Mai bine ascultă cum mi-a prezentat lucrurile Cartierul General : „Ce pregătește Cyril cu prietenii lui, Boris și Olga ? Pune-i această întrebare și vezi ce-ți răspunde".

Stătea tot cu spatele la mine și se plimba indignat prin cameră, luîndu-și lumea aceea cizelată ca martor la blasfemia pe care o comisesem. Așteptam explozia, eram sigur că avea să se producă. Dar n-a fost să fie. S-a întors în schimb spre mine și m-a privit cu un aer de reproș rănit : *noi suntem prieteni, părea că-mi spune și tu-mi faci una ca asta !* În măsura în care un creier obosit poate jongla cu o multitudine de imagini în același timp, l-am văzut în fața mea nu pe Frewin, ci pe o dactilografă pe care o interogasem mai demult la ambasada noastră din Ankara : aceasta își suflecase mâneca hainei și își întinsese brusc brațul către mine, ca să-mi arate urmele supurânde ale arsurilor cu țigara pe care și le făcuse singură în noaptea precedentă întrevederii noastre. „Nu credeți că m-ați făcut să sufăr destul ?" mă întrebase ea. Totuși, nu eu o făcusem să sufere, ci diplomatul polonez de douăzeci și cinci de ani pentru care își sacrificase toate secretele pe care le deținea.

Mi-am scos pipa din gură și i-am adresat lui Frewin un zâmbet liniștitor.

— Deci, Cyril, Boris şi Olga nu sunt două din-personajele cursului de limba rusă pe care îl urmezi în secret? Care îşi pun tapet în casă împreună şi care se duc să-şi petreacă vreo câteva zile la vila mătuşei Tania ? Urmezi regulat cursul de limba rusă de la Radio-Moscova, 5 zile din 7, la şase fix, asta mi-au spus şi mi-au cerut să te întreb despre Boris şi Olga şi de ce înveţi limba rusă în secret. Deci, te întreb, asta-i tot.

— Nu-i treaba lor dacă urmez cursul ăsta a bombănit el, luptând în continuare cu implicaţiile întrebării mele. Scormonitori împuţiţi. Era o chestie personală. O opţiune personală şi o activitate personală. Să se ducă-nvârtindu-se. Şi tu la fel.

Am început să râd, dar totodată eram în încurcătură.

— Ei hai, n-o lua aşa, Cyril. Cunoşti regulile la fel de bine ca mine. Nu eşti omul care să le încalce. Şi nici eu. Limba e limba rusă, un raport e un raport. Eu doar consemnez ce-mi spui tu. Nu eu am inventat regulamentul. Primesc instrucţiuni, ca toată lumea.

Îi vorbeam din nou spatelui său. Se refugiase după geamul uşii şi contempla dreptunghiul grădinii.

— Cum îi cheamă ? a întrebat.

— Boris şi Olga, am repetat răbdător, ceea ce a avut darul să-l înfurie.

— Pe ăia care-ţi dau instrucţiuni, imbecilule ! Voi face plângere împotriva lor ! Asta înseamnă să-ţi bagi nasul peste tot. Şi este ruşinos pentru timpurile astea. Te consider şi pe tine vinovat, ca să fiu sincer. Cum îi cheamă ?

Am continuat să nu-i răspund, preferând să-l las să se umple de venin.

— Numărul unu, a spus el, ridicând tonul și privindu-și în continuare peticul de pământ. Scrii toate astea ? Numărul unu, nu urmez un curs de limbi străine în sensul înțeles de lege. A urma un curs de limbi străine înseamnă a merge la o școală sau într-o clasă, a sta în bancă alături de o grămadă de secretare smiorcăite și urât mirositoare și a suporta un profesor bădăran. Numărul doi, ascult, *într-adevăr* la *radio*, dat fiind că îmi face plăcere să mă *plimb* tot timpul pe frecvențe în căutarea unei emisiuni originale sau ezoterice. Scrie și asta și semnez. Și cu asta basta, da ? Atunci, pleacă. Nu mai am ce discuta cu tine, mulțumesc, mi-ajunge. Nu pe tine sunt supărat, ci pe ei.

— Deci, așa i-ai găsit pe Boris și Olga ? am sugerat îngăduitor, notând din nou. Am înțeles. Ai parcurs undele și ai dat întâmplător de ei. De Boris și Olga. Nimic rău în asta, Cyril. Continuă cu seriozitate și s-ar putea chiar să obții o indemnizație de studiu, dacă reușești la test. Bănuiesc că nu e cine știe ce, dar oricum e mai bine să intre în buzunarul tău decât în al lor.

Am continuat să scriu, dar lent, ca să poată auzi scârțâitul exasperant al creionului pus la dispoziție de serviciu.

— Ceea ce-i supără cu adevărat este că nu-i informezi, i-am destăinuit, ca pentru a le scuza slăbiciunile șefilor mei. „Dacă nu ne-a vorbit despre Boris și Olga, cine știe ce ne mai ascunde ?" Nu cred că trebuie să te superi pe ei. Este în joc atât cariera lor, cât și a noastră.

Am întors pagina. Am lins ușor vârful creionului și am mai notat ceva. Începusem să simt plăcerea hărțuielii. Dragostea înseamnă angajare,

spusese el ; înseamnă o integrantă a vieții, înseamnă strădanii și sacrificii. Dar pentru cine ? Am tras o linie apăsată și am întors pagina.

— Putem trece la Cortinele tale de Fier, Cyril ? am întrebat, cât mai plictisit cu putință. La Cartierul general sunt neiertători când e vorba de Cortinele de Fier. M-am gândit că poate mai cunoști alte nume pentru listă, în afara celor indicate în ultimii an. Ultimul... am continuat, căutând la sfârșitul carnetului. Of, Doamne, parcă a trecut o veșnicie. Un domn din Germania de Est, membru al unei corale locale din care făceai parte și tu. De altcineva nu-ți mai amintești ? Îți mărturisesc că șefii ți-au cam luat urma, după ce au aflat că nu i-ai informat despre cursul de limbi străine.

Decepția lui față de mine aluneca din nou spre furie. Prin urmare, a început iar să accentueze unele cuvinte la care nu mă așteptam și a căror rostire echivala cu o lovitură. Dar de data asta parcă m-ar fi lovit pe mine.

— Vei găsi lista *tuturor* contactelor mele de dincolo de Cortina de Fier, trecute și prezente, perfect la *zi*, completată *corect* și prezentată superiorilor mei, conform regulamentului. *Dacă* te-ai fi ostenit să-ți *procuri* aceste date de la serviciul personal al Foreign Office-ului *înaintea* acestei întrevederi... și mă întreb de altfel de ce mi-au trimis un nătărău ca tine...

M-am hotărât să i-o retez scurt. Nu vedeam de ce eram obligat să-l las să-și bată joc de mine și să mă facă să par cât mai mic, când de fapt mă aflam în serviciul unei autorități superioare. Am rupt o foaie de hârtie de la sfârșitul carnetului.

— Iată-i, i-am găsit. Toate Cortinele de Fier pe o singură pagină. Au fost cinci cu totul, în douăzeci de ani de serviciu. Verificați cu toții și de Cartierul general. Mă rog, asta se face automat, numai să le dai de știre..., am rostit, în timp ce aranjam foaia la loc în carnet. Și zici că nu mai ai pe nimeni de adăugat ? chiar pe nimeni ? Gândește-te, Cyril. Nu te grăbi. Colegii mei cunosc o mulțime de lucruri. Uneori mă uluiesc. Ia-o încetișor.

S-a gândit și s-a tot gândit. În cele din urmă, s-a decis să adopteze un ton auto-compătimitor.

— Eu nu sunt *diplomat*, Ned, s-a plâns el cu o voce de-abia perceptibilă. Nu ies să chefuiesc în fiecare seară la Belgravia, Kensington sau St. John's Wood, cu decorații și cravată albă, împreună cu lumea bună. Sunt un simplu funcționar. Nu fac parte din genul ăla de oameni.

— Ce fel de oameni, Cyril ?

— O distracție mică la o ocazie, n-am nimic împotrivă. Dar prefer să am un prieten.

— Știu, Cyril. Și Cartierul general o știe.

S-a lăsat din nou cuprins de furie, pentru a masca panica ce punea stăpânire pe el. I-am remarcat elocința prin gesturi : strângea din pumnii mari și își ridica brațele.

— Nici un *nume* de pe lista aceea nu mi-a *apărut* în drum după ce am menționat *persoanele* respective. Aceste nume corespund *doar* unor întâlniri absolut *întâmplătoare*, care nu au avut nici *cea mai mică* urmare.

— Dar poate că au apărut oameni noi de atunci ? am intervenit răbdător. Nu trece peste ei, Cyril. După cum vezi, nici eu nu trec. Ce rost are să-ncerci să-i eviți ?

— Dacă *ar fi fost* vreunul de adăugat, vreun contact oricât de mărunt, chiar şi o felicitare de Crăciun din partea cuiva, puteţi fi *siguri* că aş fi fost primul care s-o fac. Gata. Am terminat. Te rog altă întrebare.

Diplomat, am notat. *De la el. Crăciun. Salzburg.* Am devenit şi mai minuţios.

— Îmi pare rău, dar şefii aşteaptă altceva de la tine, Cyril, am spus, continuând să notez. Sincer vorbind, asta seamănă cam prea mult a ducere cu zăhărelul. Ei vor un „da", un „nu" sau un „dacă da, cine ?". Vor un răspuns direct şi nu se mulţumesc doar cu vorbe. „Nu a pomenit nimic de cursul de limbi străine, de ce n-am crede atunci că are interesul să-şi ascundă Cortinele de Fier ?". Aşa judecă, Cyril. Şi asta o să-mi spună şi mie. Iar la urmă ouălele o să se spargă în capul meu, l-am avertizat, oprindu-mă din scris.

Din nou am simţit că atmosfera apăsătoare a discuţiei îl chinuia. Măsura camera cu pasul, legănându-şi braţele şi pocnindu-şi degetele. Mormăia, îşi contracta fălcile cu un aer ameninţător şi bombănea nemulţumit, fiindcă mai trebuiau date şi alte nume. Dar eu eram prea ocupat cu scrisul în carnet ca să observ toate astea. Eram Ned cel cumsecade, emisarul sârguincios al lui Burr, care îşi făcea datoria faţă de cartierul general.

— Ce zici de asta, Cyril ? am spus în cele din urmă, ridicându-mi carnetul ca să-i citesc cu voce tare. „Eu, Cyril Frewin, declar în mod solemn că în ultimele douăsprezece luni nu am făcut cunoştinţă, nici măcar în treacăt, cu vreun cetăţean sovietic sau din blocul de răsărit, în afară de cei semnalaţi deja de mine. Datat şi semnat Cyril."

Mi-am aprins din nou pipa și am cercetat-o atent, ca să mă asigur că trăgea bine. Am pus iar chibritul ars în cutie și cutia în buzunar. Debitul meu verbal, și-așa destul de lent, ajunsese acum la viteza melcului.

— În schimb, dacă într-adevăr *există* o asemenea persoană în viața dumitale, Cyril, sfatul meu este că acum e momentul să mi-o spui. Și să le-o spui și lor. O să păstrez secretul în privința spuselor tale. La fel și ei, în funcție de ce le raportez, iar eu nu le spun întotdeauna totul, departe de mine. Nimeni nu e sfânt, la urma urmelor. Iar dacă ar fi, cartierul general l-ar trece imediat pe lista suspecților.

Cu sau fără intenție, atinsesem un punct sensibil. I-am oferit pretextul pe care-l aștepta.

— Sfânt ? Cine vorbește de *sfânt* ? Fir-ar să fie, nu-mi mai spune și *tu* așa, îți interzic ! Sfântul Cyril, așa mi se zice, știai ? Bineînțeles că știai, îți bați joc de mine !

Încrâncenat. Cu fața convulsionată. Biciuindu-mă cu cuvnite. Frewin în ring, gata să boxeze cu tot ce se apropia de el.

— Dacă ar fi existat o astfel de persoană, ceea ce nu este cazul, *nu* ți-aș fi spus-o nici ție și nici bandei de scormonitori de la cartierul general. Aș fi raportat în *scris*, cum o cere regulamentul, serviciului personal al...

Pentru a doua oară, mi-am permis să-l întrerup. Nu-mi plăcea să-l văd preluând inițiativa dialogului nostru.

— Dar de fapt nu există nimeni, nu ? am întrebat, cu insistența pe care mi-o permitea rolul meu pasiv. Absolut nimeni ? Nu ai mers la recepții, serate, sărbători sau întruniri, oficiale sau ne-

oficiale, la Londra sau în altă parte, chiar în străinătate, la care ar fi putut chiar tangențial să asiste și vreun cetățean din țările din est ?

— Și continui să-ți spun nu ?

— Doar dacă răspunsul nu este da, am replicat cu un zâmbet pe care nu l-a apreciat.

— Răspunsul este nu. Nu, nu, nu și nu. Încă o dată, nu. Priceput ?

— Mulțumesc. Pot deci să scriu *nici unul*, de acord ? Ceea ce înseamnă nimeni, nici măcar un rus. Și tu semnezi. E bine așa ?

— Da.

— Da-ùl ăsta înseamnă cumva „nu" ? am sugerat, făcând o nouă glumă proastă. Îmi pare rău, Cyril, dar trebuie să fim foarte clari, ca apa de izvor, altfel cei de la cartierul general ne scalpează. Uite-aici, am scris totul în locul tău. Semnează.

I-am întins creionul iar el a semnat. Vroiam să-l obișnuiesc cu ideea. Mi-a înapoiat carnetul cu un surâs compătimitor. Mă mințise și avea nevoie de ajutorul meu în nefericirea lui. I l-am acordat, o mărturisesc, doar ca să-l pot ataca din nou imediat. Mi-am pus carnetul în buzunarul din interiorul hainei, m-am ridicat și m-am întins ca să-mi dezmorțesc oasele, ca și cum aș fi anunțat o pauză din discuție, după ce tocmai rezolvaserăm o problemă spinoasă. Mi-am masat ușor spatele înțepenit, semn că începusem să îmbătrânesc.

— Ce vrea să însemne groapa pe care ai săpat-o afară, Cyril ? Îți construiești un adăpost atomic ? După părerea mea, în timpurile de azi nu prea mai ai ce face cu el.

Privind dincolo de el, ochii mei s-au îndreptat spre niște grămezi de cărămizi noi, înghesuite

într-un colț plin de noroi al grădinii și acoperite cu o prelată. Un șanț neterminat, adânc de aproape un metru, traversa peluza înspre cărămizi.

— *Construiesc* un *bazin*, a replicat Frewin, bucuros să se agațe de această deviere a discuției. *Întâmplător*, ador apa.

— Un bazin cu peștișori de aur, Cyril ?

— Un bazin *ornamental* ?

Buna dispoziție îi revenea. S-a destins și a surâs iar eu m-am trezit că-i răspund la zâmbetul cald și firesc.

— Ce vreau eu să fac, Ned, a început el, apropiindu-se prietenos de mine, este să construiesc trei planuri de apă diferite, începând de la doi metri deasupra solului și coborând până la șanț, pe paliere de patruzeci și cinci de centimetri. Apoi, voi lumina fiecare bazin în partea sa de jos cu niște lămpi ascunse. Voi pompa apa cu o pompă electrică. Iar noaptea, în loc să trag perdelele, îmi voi putea contempla micul spectacol propriu de bazine și cascade luminate.

— Și să asculți muzică ! am strigat, răspunzând entuziasmului său. Mi se pare formidabil, Cyril. Genial. Sunt într-adevăr impresionat. Aș vrea ca soția mea să vadă asta. Că veni vorba, cum a fost la Salzburg ?

S-a clătinat la propriu. Asta a fost impresia pe care am avut-o când i-am văzut capul întorcându-se în partea cealaltă. Chestie de tactică : îl lovesc, se clatină și aștept să-și revină ca să-l lovesc din nou.

— Mi s-a spus că te duci la Salzburg să asculți muzică. Am auzit că e un fel de Mecca a voastră, a melomanilor. Sunt spectacole de operă și în tim-

pul sărbătorilor de Crăciun sau te duci acolo numai pentru colinde și muzică religioasă ?

Probabil că au blocat deja strada, mi-am spus, nemaiauzind nici un fel de zgomot. Mă întrebam dacă și Frewin, continuând să-și contempleze grădina, se gândea la același lucru.

— Ce te privește ? a răspuns el. Ești ignorant în materie de muzică. Singur ai spus. În plus, ești un individ care își bagă nasul peste tot.

— Verdi ? Am auzit de Verdi. Mozart ? Era austriac, nu-i așa ? Am văzut filmul. Pot să pariez că de Crăciun o să vă cânte din Mozart. Așa se cade. Problema e ce anume ?

Din nou liniște. M-am așezat și m-am pregătit iar să scriu după dictare.

— Te duci singur ? am întrebat.

— Bineînțeles.

— Întotdeauna ?

— Bineînțeles.

— Și ultima oară ?

— Da !

— Îți petreci singur toată ziua ? am întrebat.

— Eu ? a exclamat el, izbucnind într-un hohot de râs. Glumești ! Deloc ! Sunt niște dansatoare care mă așteaptă în cameră când sosesc. Le schimbă zilnic.

— Dar asculți muzică seară de seară, așa cum îți place ?

— Și cine decide ce îmi place ?

— Iar asta timp de paisprezece zile la rând. Mă rog, douăsprezece, dacă luăm în considerare deplasarea.

— Poate douăsprezece, poate paisprezece. Poate treisprezece. Ce importanță are ?

Era încă sub şoc. Vocea sa părea că vine de departe.

— Deci, pentru asta te duci acolo. La Salzburg. Şi pentru asta plăteşti. Da ? Aşa-i, Cyril ? Fă-mi un semn, te rog, Cyril. Am tot timpul impresia că pierd contactul cu tine. Şi tot pentru asta te-ai dus şi de Crăciunul trecut ?

A aprobat din cap.

— Concerte, seară de seară ? Operă ? Colinde de Crăciun ?

— Da.

— Singura problemă este, dacă-ți vine să crezi, că oamenii mei de la cartierul general sunt de părere că ai rămas acolo o singură noapte. Ai sosit în prima seară, aşa cum ți-ai propus, şi-ai plecat din nou în dimineața următoare. Ai plătit camera pentru toată perioada, în total două săptămâni, dar nu ți s-a văzut mutrița în hotel în intervalul dintre ziua a doua şi până la terminarea vacanței, când ai revenit. Recunoaşte, aşadar, că băieții au motive întemeiate să afle unde dracu ai fost, i-am spus, înainte de a-i aplica cea mai îndrăzneață lovitură de la începerea jocului. Şi cu cine, am continuat. Ei se întreabă dacă există cineva în viața ta. Ceva gen Boris şi Olga, dar în carne şi oase.

Am mai dat două-trei pagini în carnet iar în liniştea aceea adâncă zgomotul pe care îl produceam avea efectul căderii unor cărămizi. Teroarea pe care o simțea mă cuprindea şi pe mine, ca un rău contagios. De adevăr ne separa doar o foiță de țigară şi totuşi, acesta părea să-i inspire tot atâta groază bărbatului ce dorea să-l ascundă, cât şi mie, care încercam să-l scot la suprafață.

— Nu trebuie decât să aşternem toate astea pe hârtie, Cyril. După aceea, vom încheia capitolul.

Doar câteva lucruri, negru pe alb, ca să terminăm povestea, crede-mă. Nu-i o crimă să ai un prieten. Fie el și un străin, atâta timp cât numele lui e consemnat undeva. Chiar dacă *este* străin, nu? Simt că ai o ușoară ezitare. Înseamnă că nu este un prieten oarecare, dacă ai sacrificat toată această muzică doar ca să-l întâlnești.

— Nu este nicăieri. Nu există. A dispărut. Îi stăteam în drum.

— În orice caz, n-a dispărut în timpul Crăciunului, nu-i așa? Nu, doar ați fost împreună. Era austriac, Cyril?

Frewin a rămas inert. Un mort cu ochii deschiși. Îl lovisem prea tare și prea des.

— Bine, atunci e francez, am sugerat, cu o voce mai puternică, încercând să-l smulg din introspecție. Era un cocoșel galic prietenul tău, Cyril ? Pe băieți nu i-ar deranja să fie francez, chiar dacă nu-i iubesc. Hai, Cyril... poate un yankeu ? N-ar putea spune nimic împotriva unui yankeu!

Nici un răspuns.

— Doar nu era irlandez? Sper că nu, ar fi în interesul tău.

Am început să râd în locul lui, dar nimic nu reușea să-l scoată din apatie. Rămas în fața ferestrei, își îndoia degetul mare iar acum îl apăsa pe frunte, ca și cum ar fi încercat s-o sfredelească și să facă o gaură de glonte. Murmurase oare ceva?

— N-am auzit bine, Cyril.

— E deasupra tuturor acestor lucruri.

— Deasupra naționalității?

— Da, deasupra ei.

— Vrei să spui că e un diplomat?

— N-a *venit* la Salzburg, ai răbdare, ce dracu! a urlat el, învârtindu-se în jurul meu. Te-ai țicnit,

ţi-a mai spus-o cineva? Să lăsăm cu răspunsurile, nu te pricepi nici măcar să *întrebi* corect. Nu-i de mirare că se duce ţara de râpă. Unde ţi-ai pierdut bunul simţ ? Şi puterea de înţelegere sau omenia?

M-am ridicat din nou. Încet. Ca să-l oblig să mă privească. Mi-am masat iarăşi spatele. Am traversat liniştit camera. Pe urmă am clătinat din cap, lăsând să se înţeleagă că nu eram mulţumit cu ce auzisem.

— Încerc să te ajut, Cyril. Dacă ai mers la Salzburg ca să-ţi petreci vacanţa, e una. Dacă însă de acolo ai plecat în altă parte, e cu totul alta. Să presupunem că prietenul tău este italian. Dacă pretinzi că ai plecat la Salzburg şi de fapt te-ai dus, ştiu eu, poate la Roma sau la Milano, sau chiar la Veneţia, ei bine, asta e cu totul altceva. Dar nu pot să tot vorbesc în locul tău. Nu e corect iar cartierul general nu mi-ar mulţumi dacă aş face-o.

Cu ochii holbaţi, şi-a transferat nebunia în contul meu, el rămânând omul întreg la minte. Mi-am umplut din nou pipa, operaţiune căreia i-am acordat toată atenţia, în timp ce am continuat să vorbesc.

— Eşti greu de satisfăcut, Cyril, am zis, apăsând tutunul cu degetul arătător. Eşti un provocator, dacă vrei să ştii. „Nu mă atinge aici, ia-ţi mâna de-acolo, poţi să faci asta, dar o singură dată". Aş vrea şi eu să ştiu despre ce mi se permite să vorbesc, la urma urmelor ?

Am aprins un chibrit, l-am apropiat de pipă şi l-am surprins pe Frewin ascunzându-şi ochii cu degetele ca să scape de atmosfera din cameră. M-am făcut că nu observ.

— Bine, să nu mai vorbim de Salzburg. Dacă

Salzburg este un punct sensibil, îl lăsăm deoparte şi revenim la Cortina de Fier. Da? De acord ?

Mâinile i-au alunecat încet de-a lungul feţei. Nici un răspuns şi nici un refuz categoric. Am continuat să vorbesc. Oare asta dorea ? Simţeam că se sprijină pe cuvintele mele ca pe o punte suspendată între lumea reală şi propriul său infern interior. Simţea nevoia ca eu să vorbesc pentru amândoi. Am înţeles că tot eu trebuia să fac şi destăinuirea în locul lui, de aceea am decis să joc cea mai periculoasă carte.

— Să presupunem deci, ca simplă ipoteză, Cyril, că am adăuga numele lui Serghei Modrian pe această listă ca să terminăm povestea, am sugerat pe un ton detaşat, de-abia pronunţând cuvintele ca să nu par ameninţător. Ca să fim liniştiţi, am adăugat vesel. Ce zici ?

Capul i-a rămas plecat, cu faţa întoarsă. Continunâd vioi, am dezvoltat această ultimă sugestie menită să-i satisfacă pe cei de la cartierul general.

— „Bine“, le spunem, „luaţi-l pe amărâtul ăsta de Modrian. Nu vă mai jucaţi cu noi, suntem cuminţi şi cu mâinile curate. Luaţi-l şi dispăreţi. Ned şi Cyril au de lucru“.

Frewin dădea impresia că atârnă în ştreang, cu un rictus de spânzurat. În liniştea adâncă ce se lăsase asupra cartierului, aveam sentimentul că-mi aud cuvintele răsunând pe acoperişuri, pe când Frewin aproape că nu le percepea.

— Vor mărturisiri despre Modrian, Cyril, am continuat pe un ton măsurat. Aşa mi-au spus. Dacă îl confirmi pe Modrian — şi dacă eu îi notez numele, ceea ce fac acum, cu permisiunea ta şi observând că nu mă opreşti, nu-i aşa? — atunci

nimeni nu ne poate acuza că nu suntem sinceri cu ei. „Da, sunt un prieten al lui Serghei Modrian, și vă dau dracului pe toți". Ce zici? „Ba mai mult, m-am dus cu el în cutare loc, am făcut cutare lucru, ne-am hotărât să mai facem și alte lucruri și am petrecut momente plăcute împreună ; sau poate că nu. Și apoi, la ce bun tot *glasnost*-ul ăsta dacă încă mi se interzice să mă întâlnesc cu un rus extrem de civilizat? Crezi că merge ? Nu-ți face griji pentru locurile goale, le vom umple mai târziu. Și-apoi, după părerea mea, cartierul general o să claseze dosarul pentru încă un an și o să putem să ne bucurăm cu toții de week-end.

— De ce ?

M-am prefăcut că nu pricep.

— De ce ar clasa dosarul în acest caz ? a întrebat el, cuprins de bănuieli. După ce s-au purtat cum s-au purtat ? N-o să-și schimbe atitudinea nici n-o să spună : „La urma urmei, de ce ?" Nimeni nu face așa ceva. În orice caz, nu după o asemenea atitudine. Rămân la fel. Nu se schimbă. Nu pot să se schimbe.

— Să nu exagerăm, Cyril !

Era adâncit în gânduri și era greu să-l scoți din transă.

— Cyril ! Mă asculți ?

— Ce-i ? Ce se întâmplă? Nu țipa.

— Și mă rog, ce dacă e rus? Cartierul general ar fi *mult* mai neliniștit dacă Serghei ar fi francez! Când am sugerat francez, a fost doar o capcană. Îmi pare rău acum, îmi cer scuze. Cât despre ruși, în zilele noastre... pentru Dumnezeu, nu mai discutăm doar ca națiuni prietene, ci ca parteneri ! Numai că-i știi pe cei de la cartierul general. Sunt mereu în urmă. La fel și Gorst. Rolul nostru este

să arătăm care este direcția spre care se tinde. Mă asculți, Cyril ?

Atunci, pentru un moment, am crezut că pierdusem partida și odată cu ea și complicitatea lui Frewin, dependența de mine, încrederea pe care se străduise să mi-o acorde. A trecut pe lângă mine ca un somnambul și s-a postat din nou în fața ușii, contemplându-și bazinul săpat pe jumătate și visele realizate tot pe jumătate, știind acum cu siguranță că vor rămâne pentru totdeauna neîmplinite.

Apoi, spre marea mea ușurare, a început să vorbească. Nu despre ceea ce făcuse și nici despre parteneri. S-a apucat să-mi spună de ce.

* *
*

— Nici nu-ți poți imagina ce înseamnă să stai închis o zi întreagă cu atâția cretini.

Am crezut la început că se plânge de ceea ce-l așteaptă, dar am înțeles până la urmă că vorbea de „Rezervor".

— Să le asculți glumele obscene toată ziua, să fii asfixiat de fumul țigărilor și de mirosul fiecăruia. Tu n-ai avut parte de așa ceva, tu ești un privilegiat, chiar dacă vrei să pari umil. Zi de zi, să-i asculți rânjind la povești despre sâni, chiloți, ciclu și alte chestii de genul ăsta? „Hai, Sfântule, spune-ne o glumă decoltată, să ne mai înveselim! Pun pariu că știi o grămadă, Sfântule! Ce-ai dedesubt azi? Chiloți de sport? Dar nu te mănâncă ? Și, mă rog, ce fantezie își oferă Sfântul sâmbătă seara ?"

Își regăsise întreaga energie și odată cu ea, spre marea mea surpriză, un nebănuit talent de imitator. Îmi vorbea afectat, interpretând rolul prima-

donei de la music-hall, cu figura spână deformată de un surâs neghiob.

— „Hei, Sfântule, o știi pe-aia cu cercetașii și căutătoarele? Na-ți-o că ți-am făcut-o! Grozavă, nu? Este că nu te-ai prins?" „Ia spune, Sfântule, o mai scoți la aer din când în când? O mai iei nițel în mână ca să vezi dacă nu s-a ofilit? Vezi că poți să orbești din cauza asta, știai? Până la urmă se usucă și cade. Pariez că e mare, nu-i așa? Ca la măgar, coboară de-a lungul piciorului și-o fixezi de jartieră..." Tu n-ai avut parte de așa ceva, nu-i așa? Toată ziua la birou, la cantină. Ești un gentleman. Dacă ai ști ce mi-au dat de 1 aprilie! O corespondență strict secretă venind de la Paris, mesaj personal pentru Frewin, cu descifrare manuală, ha, ha. *Procedură prioritară,* ai înțeles gluma? Eu nu, pe moment. Deci, merg în cabină, iau cărțile de coduri și descifrez. Manual. Toți erau cu nasul în hârtii. Nimeni nu râdea. Nu se dădeau de gol. Descifrez primele șase grupe, numai porcării și glume deocheate despre un prezervativ. Gorst aranjase totul. El trimisese mesajul expres prin băieții de la ambasada din Paris, ca să-mi facă o farsă. „Ușor, Sfântule, fii calm, ia să-ți vedem zâmbetul. E doar o glumă, Sfântule, ce naiba, nu mai știi de glumă?" Asta mi-a spus șeful personalului când m-am dus să mă plâng. Sunt doar niște glume copilărești, atât și nimic altceva. Festele sunt bune pentru moral. Ia-le ca pe un compliment, mi-a mai zis. Arată că ai în tine un sâmbure de sportiv. Dacă nu aș fi avut muzica, m-aș fi sinucis demult. M-am gândit serios la asta, nu ți-o ascund. Problema e că n-aș fi putut să le văd mutrele când ar fi descoperit consecințele propriilor fapte.

Ca să fii trădător îţi trebuie două lucruri, îmi spusese Smiley cu amărăciune, într-o zi, în perioada când Haydon trădase Circul: să iubeşti pe cineva şi să urăşti pe cineva. Frewin tocmai îmi vorbise de cei pe care îi ura. Acum a început să vorbească despre cel pe care îl iubea.

— În noaptea aceea făcusem turul lumii — Porto Rico, Capul Verde, Johannesburg — şi nu-mi plăcuse nimic. În principiu, îi prefer pe amatori, pe diletanţi. Au mai mult spirit iar asta îmi place, cum ţi-am spus deja. Nici măcar nu mi-am dat seama că se făcuse dimineaţă. Perdelele de sus sunt groase şi valorează trei sute de lire, fiindcă sunt cu fir dublu. Mâncarea şi băutura au darul să mă liniştească când mă întorc de la „Rezervor".

Arbora acum un alt fel de surâs, ca al unui băieţel care-şi serbează ziua de naştere.

— „Bună ziua, prietene Boris," zice Olga. „Cum te mai simţi în dimineaţa asta ?" Apoi reia totul în rusă, iar Boris răspunde că se simte puţin deprimat. Da, Boris este adeseori deprimat. Asta-i sufletul slav... Olga are grijă de el, de fapt. I se întâmplă să-l tachineze, dar niciodată cu răutate. Uneori se mai şi ceartă. În fine, este foarte normal, ţinând cont că fac totul împreună. Dar întotdeauna se împacă până la terminarea programului. De la o zi la alta dispare orice supărare. Olga nici n-ar fi capabilă să rămână supărată ca să fim sinceri. Cu Olga spargi buba şi uiţi total de ea. După aceea îi apucă pe amândoi râsul. Asta-i felul lor. Constructivi. Prietenoşi. Politicoşi şi melomani, evident, aşa cum sunt toţi ruşii. Nu-l apreciam cu adevărat pe Ceaikovski până nu i-am auzit pe ei. După aceea, mi-am schimbat părerea. Boris are gusturi

muzicale foarte rafinate ; Olga din contră, este ca marele public pe care îl mulțumești mai ușor. Totuși, cred că sunt doar niște actori care își citesc textul. Dar ascultându-i ca să le înveți limba, ajungi să uiți acest lucru. Începi să crezi în ei.

Și le trimiți temele, a spus după aceea.

Pentru a fi corectat gratuit și pentru a primi sfaturi, a adăugat.

După primul contact nu mai este nevoie să scrii la Moscova. Au un număr de căsuță poștală la Luxemburg.

Tăcerea în care se cantonase era ciudată, dar nu anunța nici o primejdie. Cu toate acestea, am început să mă tem că starea de transă s-ar putea încheia prea devreme. Am ieșit din câmpul lui vizual și m-am așezat într-un colț mai întunecat, în spatele lui.

— Ce adresă le-ai dat, Cyril ?

— Asta, bineînțeles. Ce altă adresă aș fi putut să le dau ? O casă la țară în Shropshire ? O vilă la Capri ?

— Ți-ai dat numele adevărat?

— Bineînțeles că nu. Mă rog, doar Cyril. Oricine se poate numi Cyril.

— Bine jucat. Cyril și mai cum?

— Nemo, a anunțat el cu mândrie. Domnul C. Nemo. În latină asta înseamnă „nimeni", dacă nu știai.

Dl. C. Nemo, la fel ca Dl. U. N. Patriot, mi-am spus în gând.

— Ți-ai precizat ocupația ?

— Nu pe cea adevărată. Iar faci pe prostul.

— Atunci ce le-ai spus că ești ?

— Muzician.

— Te-au întrebat ce vârstă ai ?

— Evident. Era obligatoriu. Trebuie să știe dacă ai împlinit vârsta la care poți primi premiul, dacă ajungi vreodată să-l obții. Nu-l pot oferi unor minori, nu ? Nu se pune problema.

— Și starea civilă ? Căsătorit sau celibatar ? Le-ai spus și asta ?

— Obligatoriu, pentru că premiul nu-l pot obține decât *perechile*. N-au cum să decerneze un premiu soțului și s-o neglijeze pe soție, nu ar fi politicos.

— Ce fel de temă ai trimis — prima dată, de exemplu — îți mai aduci aminte ?

A preferat să se indigneze încă o dată de prostia mea.

— Cap sec ! Ce crezi că le-am trimis ? Niște logaritmi afurisiți ? Scrii, primești formulare, te înscrii, obții numărul căsuței poștale, primești cartea și te integrezi grupului. După aceea, urmezi instrucțiunile lui Boris și Olga din timpul emisiunii, pricepi ? „Completați exercițiul de la pagina nouă. Răspundeți la întrebările de la pagina doisprezece". Tu n-ai dat niciodată pe la școală ?

— Am înțeles că erai bun. Cartierul general spune că ai o minte enciclopedică, atunci când o pui la contribuție. Sunt propriile lor cuvinte.

Începusem să-mi dau seama că era sensibil la lingușiri.

— De fapt, eram *mai mult* decât bun, mulțumesc cartierului general. Dacă *vrei* să știi, aproape că eram *cel mai bun elev* al lor. Unii *profesori* mi-au trimis niște *caracterizări* dintre care unele erau de-a dreptul *elogioase*, a adăugat el cu un surâs lacom, pe care îl afișa când i se făceau complimente. Dacă ești curios, am fost deosebit de emo-

ționat când am sosit într-o luni dimineața la „Rezervor“ cu una din micile lor *caracterizări* în buzunar, fără să spun nimic. V-aș zice eu vreo două dac-aș avea chef, mi-am spus. Dar n-am făcut-o. Am preferat să păstrez secretul. Să-mi păstrez secretul. Să-mi păstrez prietenii. N-aș fi vrut să le aud pe animalele alea făcând comentarii obscene despre Olga și Boris. Nu, mulțumesc.

— Și le-ai răspuns acestor profesori ?

— Doar cu numele de Nemo.

— Dar, separat de asta, ai jucat cinstit cu ei? l-am întrebat, încercând să descopăr ce fel de restricții își impusese, dacă își impusese vreuna când se lansase în această primă poveste de iubire ilicită. Vreau să spun, dacă ți-au pus o întrebare directă, le-ai dat un răspuns direct ? Din câte știu, nu erai un timid.

— Nu, *nu* eram un timid. Nici n-aveam de ce! Aveam grijă să fiu la fel de politicos ca și profesorii mei. Unii erau universitari, academicieni. Le eram *recunoscător* și mă *străduiam*. Atâta meritau și ei, având în vedere că nu se plătea nimic și că făceau o muncă voluntară, în interesul înțelegerii între popoare.

Vânătorul din mine se trezise din nou. Îmi imaginam tacticile pe care le folosiseră pentru a-l manevra în continuare. Mă gândeam cum aș fi procedat eu cu el, dacă Circul ar fi conceput un plan atât de bine pus la punct.

— Îmi imaginez că, după ce ți-au văzut progresele, ați trecut împreună de la exercițiile din carte la lucruri mai ambițioase... compuneri, eseuri?

— Când consiliul profesoral din Moscova a apreciat că eram copt, da, mi-a permis să trec la exprimarea în scris.

— Îți amintești ce fel de subiecte?

— Crezi cumva că aș fi putut să le uit? a exclamat el cu un râs superior. Cinci nopți la fiecare subiect și cu dicționarul! Două ore de somn în cel mai bun caz ! Gândește-te, Ned.

Am schițat un zâmbet trist, scriind iar după dictare.

— Prima mea compoziție se intitula „Viața mea". Le-am vorbit despre „Rezervor", fără să dau nume, bineînțeles și fără să pomenesc de natura muncii mele. Trebuie să mărturisesc însă că am strecurat o undă de critică socială. Am considerat că acest consiliu avea dreptul să știe, mai ales că *glasnost*-ul începuse să opereze iar destinderea generală câștiga teren în folosul omeniri.

— Care a fost următorul subiect ?

— „Casa mea". Le-am vorbit despre planurile pentru bazin. Le-a plăcut mult. Le-am spus că fac și bucătărie. Unul dintre ei e un bucătar renumit. După aceea, am abordat o altă temă — „Cum îmi place să-mi petrec timpul", ceea ce putea fi cam pretențios, dar n-a fost.

— Ai vorbit de dragostea pentru muzică, presupun.

— Eroare.

Răspunsul pe care mi l-a dat îmi sună și astăzi în urechi, ca o acuzație, ca un strigăt de compasiune al unui tovarăș de suferință, o rugăciune oarbă lansată cerului de un om care, la fel ca mine, simțea nevoia disperată de iubire, cât încă nu era prea târziu.

— Am ales „Relațiile interumane" ca modalitate preferată de petrecere a timpului liber, dacă vrei să știi cu adevărat ! a spus el, cu surâsul acela nestăpânit ce i se întipărea imediat pe față. Am

arătat că, deși nu am avut prea mulți oameni apropiați în viață, aceasta *nu* m-a împiedicat să savurez rarele ocazii care mi-au ieșit în cale.

Părea să fi uitat că tocmai vorbise, căci a continuat în niște termeni care m-au trimis cu gândul la Sally : „Avem sentimentul că am *renunțat* în viață la ceva pe care *acum* doream să-l regăsesc".

— Au admirat nivelul superior al activității tale ? Au fost impresionați ? am întrebat, notând conștiincios.

A afișat din nou surâsul acela afectat.

— Într-o oarecare măsură, da. Relativ. Mai mult sau mai puțin. Cu anumite rezerve, bineînțeles.

— De ce crezi asta ?

— Pentru că, spre deosebire de alții, au avut eleganța și generozitatea să-și arate aprecierea. Iată de ce.

Și o arătaseră, a spus apoi Frewin, fără să fi fost nevoie să mai insist. I-o arătaseră prin intermediul unui oarecare Serghei Modrian, prim-secretar cu probleme culturale la ambasada sovietică din Londra, în calitatea sa de emisar fidel al postului Radio-Moscova, trimis să-i împlinească rugăciunea lui Frewin.

Ca orice înger bun, Modrian a sosit la ușa lui Frewin fără să anunțe, într-o sâmbătă cețoasă de noiembrie și cu brațele încărcate de cadouri, pe măsura înaltei sale funcții : o sticlă de vodcă Moskovskaia, o cutie de caviar Sevruga și o carte de artă, prost tipărită, prezentând baletul de la Balșoi. Mai avea și o scrisoare dactilografiată superb care-l declara pe C. Nemo student onorific al Universității de stat din Moscova, ca o recunoaștere a progreselor excepționale făcute în studiul limbii ruse.

Dar cel mai frumos cadou a fost însăși personalitatea magică a lui Modrian, obișnuit să închege exact genul de relații umane care fuseseră prezentate de Frewin cu atâta sensibilitate în compunerea premiată de consiliu.

Ajunseserăm la destinație. Frewin era calm și triumfător. Chiar dacă era vorba de o stare provizorie, Frewin era satisfăcut din plin. Avea o voce eliberată de orice piedică iar fața sa obișnuită era luminată de zâmbetul unui om care cunoscuse adevărata iubire și dorește cu ardoare să-și împărtășească norocul și altcuiva. Dacă ar fi existat în lume o ființă căreia să-i pot surâde la fel, aș fi fost un alt om.

— *Modrian*, Ned? Serghei Modrian ? Oh, Ned, știi acum vorbim de vârfuri. Am înțeles dintr-o privire. Mi-am zis : aici nu mai e loc pentru jumătăți de măsură. Aveam același simț al umorului, a fost evident de la început. Caustic. Lucid. Aceleași orientări, inclusiv în materie de compozitori. Apoi a adăugat, încercând în zadar un ton mai detașat : În viață, vorbesc din experiență proprie, se întâmplă extrem de *rar* ca două ființe umane să se afle într-o perfectă armonie din toate punctele de vedere... dacă excludem femeile. În acest domeniu, experiența lui Serghei o depășea cu mult pe a mea. Atitudinea lui față de femei — a spus el, străduindu-se să-și marcheze dezaprobarea — era greu de acceptat; dacă ar fi fost vorba de altcineva care s-ar fi comportat în felul ăsta, mi-ar fi fost greu să-l aprob.

— Ți-a prezentat și ție femei, Cyril ?

Figura sa a luat dintr-o dată o expresie de dezgust profund.

— Absolut deloc, mulțumesc. Nu i-aș fi permis. Și de altfel, nici el n-ar fi considerat că astfel de întâlniri ar intra în cadrul relațiilor noastre.

— Nici în călătoriile făcute împreună în Rusia? am încercat încă o întrebare, cu gândul la încă un pas important înainte.

— Nici aici, nici în altă parte, mulțumesc. De fapt, așa ceva ar fi distrus totul, ar fi echivalat cu răsturnarea hârdăului.

— Deci tot ce se spune despre cuceririle lui Serghei sunt simple vorbe-n vânt?

— Deloc. Serghei mi-a vorbit chiar el despre asta. Serghei Modrian avea o atitudine brutală față de femei. Mi-au confirmat-o confidențial colegele sale. Brutală, ăsta-i cuvântul.

Ajunsesem să mă minunez de abilitatea psihologică a lui Modrian ; sau era a stăpânilor lui ? Între Modrian, nemilosul Don Juan și Frewin, nemilosul misogin, exista de fapt o legătură naturală.

— Deci, i-ai întâlnit și colegii, am spus. Presupun că la Moscova. De Crăciun.

— Doar pe cei în care avea încredere. Respectul acestora față de el era incredibil. Sau la Leningrad. Nu mi-a fost greu. Eram invitatul de onoare. Am acceptat tot ce se pregătise pentru mine.

Nu mi-am ridicat ochii din carnet. Dumnezeu știe ce mai scriam. Vorbe de clacă. Au existat pasaje întregi pe care am fost incapabil să le descifrez după aceea.

— Și toate astea în onoarea remarcabilelor tale calități lingvistice, Cyril ? L-am întrebat, pe cel mai neutru ton posibil. Sau îi făceai deja servicii lui Modrian ? De exemplu, furnizându-i informații sau traducându-i anumite texte și așa mai departe. Am înțeles că mulți fac asemenea lucruri. Deși nu

sunt autorizați, bineînțeles. Dar, în fine, nu le poți reproșa oamenilor că doresc să ajute *glasnost*-ul, dacă tot a apărut. Îl așteptăm de atâta timp. Numai că trebuie să aflu adevărul în povestea asta, Cyril. Altfel, mă jupoaie de viu.

Nu îndrăzneam să ridic ochii, mulțumindu-mă să înnegresc hârtia. Am întors pagina și am scris: *continuă să vorbești, continuă să vorbești, continuă să vorbești*. Și nu mi-am ridicat deloc privirea spre el.

L-am auzit murmurând ceva greu de înțeles și mormăind : „Nu-i *adevărat*. N-am făcut asta. Niciodată n-am făcut asta". Apoi l-am auzit protestând cu un glas mai puternic : „Să nu mai *spuneți* asta, ați înțeles? Nici tu și nici cartierul ăla general. Să-i dau informații, ce înseamnă asta ? Nu accept asemenea lucruri. *Cu tine vorbesc, Ned !*

Am ridicat ochii, trăgând din pipă și zâmbind.

— Zău, Cyril ? A, da, cu mine vorbești. Iartă-mă. Ca să fiu sincer, ești al șaselea client al meu în săptămâna asta. Toți sunt acum în plin *glasnost*. Așa-i moda. Încep să simt greutatea anilor.

S-a hotărât să mă îmbărbăteze. S-a așezat. Nu în fotoliu, ci pe marginea lui. Și-a luat un aer patern, vorbindu-mi ca de la prieten la prieten și amintindu-mi de directorul din școala primară.

— Ești de formație liberală, nu-i așa, Ned ? Cel puțin așa pari, chiar dacă te cam guduri pe lângă cartierul general.

— S-ar putea spune că, în felul meu, sunt un liber cugetător, am acceptat. Dar trebuie să am grijă să nu-mi compromit pensia.

— Absolut. Ești partizanul unei economii mixte, nu-i așa ? Nici ție nu-ți plac sărăcia celor mulți și bogăția celor puțini. Oamenii deasupra ideolo-

giilor, crezi și în asta? Să oprești trenul capitalismului care distruge totul în calea sa? Bineînțeles, trebuie să crezi! Probabil că te preocupă și mediul înconjurător. Castorii, balenele, mantourile de blană, centralele electrice. Și trebuie să ai și o anumită viziune asupra participării, atât timp cât nu vor exista repercusiuni. Frați și surori merg împreună spre scopuri comune, cultura și muzica pentru toți! Libertatea de mișcare și alegerea regimului. Pacea! Cam asta ar fi.

— Mi se pare corect, am spus.

— Nu ești destul de bătrân ca să fi trăit în anii treizeci și nici eu. Dacă aș fi trăit în anii aceia, n-aș fi împărtășit ideile de atunci. Suntem oameni *cumsecade*, asta suntem. *Oameni rezonabili*. La fel și Serghei. Dumneata și Serghei — și ți se citește pe față, Ned, nu încerca s-o ascunzi, sunteți din același aluat. Așa că nu mă picta pe mine în negru iar pe tine în alb, pentru că în fond gândim la fel. Uniți împotriva necinstei, a lipsei de cultură și a gunoaielor. „Noi suntem aristocrația nerecunoscută", așa spunea Serghei. Avea dreptate. Și tu faci parte din ea, asta-i ce vreau să-ți spun. Altcineva mai bun nici nu-mi vine-n minte. Cine ne poate oferi o alternativă la tot ce vedem în jurul nostru zilnic, la degradare, risipă și necuviință? De cine să ascultăm sus în pod, noaptea, jucându-ne cu butoanele? Desigur, nu de cei norocoși. Nici de banda celor de la putere care trăiesc ca-n rai — ce ne pot oferi? Nici de cei care te învață să câștigi mai mult, să cheltuiești mai mult; nu ne sunt de nici un ajutor. Nici de cohorta de destrăbălați. Și nici nu avem de gând să dăm fuga și să ne convertim la islamism, atâta timp cât aceste țări nu se înțeleg în-

tre ele și se otrăvesc reciproc. Bine, dar atunci care este alternativa pentru un om sensibil, un om cu conștiință, acum când rușii își abandonează responsabilitățile în stânga și în dreapta și-și pun cenușă-n cap ? Cine ne va scoate din situația asta ? Ce au devenit idealurile ? Într-ajutorarea ? Prietenia ? Cineva trebuie să umple golul. Nu putem fi lăsați să ne prăbușim și mai ales nu după ce l-am cunoscut pe Serghei, Ned. Fără el aș muri. Pentru mine, Serghei a fost omul care a contat cel mai mult din toată lumea. Serghei a fost totul pentru mine, băutura, mâncarea și bucuria. Doar el mi-a dat un sens vieții. Ce se va întâmpla deacum, asta vreau să știu.. Cred că s-ar putea să cadă niște capete. Serghei a avut o ideologie. La tine nu văd așa ceva — cel puțin așa mi se pare. Întrevăd un lucru vag, o dorință pasageră, dar nici măcar nu sunt atât de sigur. Nu știu dacă ai stofă.

— Pune-mă la încercare, am replicat.

— Nu știu dacă ai inteligența și elanul necesar. La asta m-am gândit când ai intrat. Te-am comparat în mintea mea cu Serghei și trebuie să spun că lași destul de mult de dorit. Serghei nu a intrat trăgându-și picioarele, ca un om sfârșit ; m-a luat cu asalt. A sunat, a intrat ca la el acasă și s-a așezat în locul tău, dar cu mai mult aplomb — deși nu stătea niciodată prea mult într-un loc, se mișca neîncetat, chiar și la operă. Apoi mi-a zâmbit ștrengărește și și-a ridicat paharul cu vodcă. „Felicitări, domnule Nemo. Sau pot să-ți spun C. ? Ai câștigat întrecerea, iar eu sunt premiul întâi".

Frewin s-a șters la gură cu dosul palmei și am băgat de seamă că-și mascase un rânjet.

— Da, a reluat apoi. Era un adevărat acrobat Serghei.

A început să râdă și i-am ținut isonul. Mă gândeam că Modrian reprezenta petru el imaginea unei false libertăți, așa cum era Sally pentru mine.

— Nici măcar nu și-a scos mantoul, a continuat el. A mers direct la țintă. „Acum primul lucru pe care trebuie să-l discutăm este ceremonia", mi-a spus. „Nu e nimic deosebit, domnule Nemo, doar doi sau trei prieteni de-ai mei, printre care se numără și Boris și Olga, apoi unul sau doi înalți demnitari din consiliu și o mică recepție pentru câțiva dintre numeroșii tăi admiratori de la Moscova".

— „La ambasada voastră ? am zis. Nu pot să vin. Cei de la mine din serviciu m-ar omorî. Nu-l cunoști pe Gorst".

„Nu, nu, domnule Nemo ! mi-a răspuns. Nu, nu, domnule C. Nu vorbesc de ambasadă... dă-o-ncolo de ambasadă ! Vorbesc despre facultatea de limbi străine a Universității de stat din Moscova și de investitura dumitale oficială ca student de onoare, cu tot ce i se poate acorda unui civil".

„La început am crezut că murisem. Am avut impresia că nu-mi mai bătea inima. Deși lucram la Foreign Office, nu călătorisem niciodată mai departe de Dover, darămite în Rusia..." Să merg la Moscova ?. Ești nebun ! Păi eu sunt ofițer de cifru, nu un amărât de lider sindical bolnav de ulcer. Nu pot să merg la Moscova așa, cum ai bate din palme. Chiar dacă e vorba de un premiu, de Olga și de Boris, nerăbdători să-mi strângă mâna, de un titlu de student și mai știu eu de ce ! Înseamnă că nu-ți dai seama deloc de situație. Lucrez într-un domeniu foarte delicat. Colegii mei

nu sunt prea delicați, dar munca mea este. Am acces constant și regulat la documente strict-secrete și ultra-secrete. Nu sunt un fitecine care poate să ia avionul spre Moscova, fără să-l observe nimeni. Parcă am și pomenit de asta în temele scrise, în fine, în unele dintre ele".

— „Atunci vino la Salzburg, a propus el. Cheltuiala nu contează. Ia un avion pentru Salzburg. Spune că te duci să asculți muzică și ne întâlnim direct la Viena. Eu o să iau biletele de avion — sigur, e vorba de Aeroflot, dar durează doar două ore. Nici o problemă cu pașapoartele la sosire, facem ceremonia în familie, nimeni nu va ști nimic". Apoi mi-a întins un fel de act, ca un sul de pergament cu colțurile înnegrite, invitația oficială, semnată de întreg consiliul, cu textul atât în engleză, cât și în rusă. Am citit versiunea engleză, nu mă jenez să o spun. N-aveam chef să consult dicționarul sub privirea lui timp de o oră. Aș fi avut aerul unui idiot, tocmai eu, strălucitorul student la limbi străine.

S-a întrerupt un moment, cu un aer care mi s-a părut ușor rușinat.

— Iar atunci i-am spus și cum mă cheamă, a mărturisit pe urmă. Știu, n-ar fi trebuit, dar mă săturasem să mai fiu Nemo. Voiam să fiu eu.

Acum mă tem că o să mă cam pierdeți, așa cum l-am pierdut și eu pe Cyril. Până atunci reușisem să-i urmăresc firul relatărilor. Pe unele din ele îndrăznisem chiar să le anticipez. Însă dintr-odată și-a dat drumul și am făcut eforturi ca să țin pasul cu el. Ajunsese deja în Rusia, spre deosebire de mine. Nu mă prevenise că vom ajunge și acolo. Povestea despre Boris și Olga, dar nu mai vorbea

despre vocile lor de la radio, ci despre felul cum arătau. Povestea că Boris îl îmbrățișase și că Olga îl sărutase rusește, direct dar sincer. În general, nu-i plăceau săruturile, Ned, dar cele ale rușilor nu aveau nimic de-a face cu săruturile despre care vorbea Gorst, nu erau impudice. Am ajuns chiar să ne înțelegem, Ned, căci totul făcea parte din ceea ce rușii considerau camaraderie. Frewin părea cu douăzeci de ani mai tânăr. Povestea ce însemna să fii înconjurat de atenție, după toate zilele de naștere care nu-i fuseseră sărbătorite niciodată. Olga și Boris în carne și oase, Ned. Foarte simpli, foarte naturali, ca în timpul lecțiilor.

— Ea mi-a spus : „Felicitările mele pentru progresele absolut fenomenale în învățarea limbii ruse, Cyril". În fine, erau acolo și câțiva interpreți. Evident, nu eram chiar atât de avansat, cum de fapt i-am și spus. Boris m-a luat de umeri și mi-a zis : „Suntem mândri că te putem ajuta, Cyril. Mulți dintre studenții noștri abandonează pe parcurs, ca să fim sinceri, dar ceilalți compensează această situație".

În sfîrșit, reușisem să recompun scena pe care mi-o schițase în linii mari : primul său Crăciun în Rusia și, fără nici o îndoială, primul Crăciun plăcut din viața lui, cu Serghei Modrian făcând pe maestrul de ceremonii alături de el. Erau cu toții într-o încăpere mare, undeva la Moscova, cu candelabre, discursuri și premii, cincizeci de figuranți din trupa Centrului din Moscova, aleși pe sprânceană, iar Frewin era în al nouălea cer, exact așa cum dorea Modrian.

Apoi, la fel de brusc cum evocase această amintire, Frewin a dat-o uitării. Scânteia din ochii săi

s-a stins, capul i s-a lăsat într-o parte și și-a încruntat sprâncenele, ca și cum și-ar fi analizat propria conduită. L-am readus cu grijă în prezent.

— Și unde e ? l-am întrebat. Unde-i pergamentul pe care ți l-a dat ? Aici ? Pergamentul, Cyril. Cel prin care ți s-a decernat premiul. Unde-i ?

M-a privit cu un aer mirat, ieșind treptat din toropeală.

— Am fost obligat să i-l restitui lui Serghei. Mi-a spus : „Când o să ajungem la Moscova, Cyril, o să-l ții agățat pe un perete al camerei, într-o ramă de aur. Aici însă, nu. Nu vreau să ai dificultăți". Se gândea la toate Serghei și pe bună dreptate, ținând cont de acei oameni ca dumneata și cei de la cartierul general, care mă spionează zi și noapte.

Nu mi-am permis să-l întrerup sau să-mi schimb în vreun fel vocea, nici măcar ca să par mai dezinvolt. Am lăsat încă o dată ochii în jos, căutând ceva în buzunarul interior. Eram candidatul pe care singur îl alesese ca să-l înlocuiască pe Serghei și făcea manevre de apropiere. Îmi arăta trucurile lui secrete, cerându-mi să-l iau în grija mea. Instinctul îmi spunea să-l exploatez și mai mult. Am apelat din nou la carnet, vorbind pe tonul cu care i-aș fi cerut să-mi spună numele bunicului din partea mamei.

— Și când ai început să-i transmiți lui Serghei secretele importante ale englezilor ? l-am întrebat. Mă rog ce numim noi secrete. Evident, ceea ce era secret acum câțiva ani, nu mai este astăzi, nu-i așa ? Doar n-am câștigat războiul rece datorită politicii de păstrare a secretului, corect ? L-am câștigat prin deschidere. *Glasnost*.

Era pentru a doua oară că făceam aluzie la livrarea de secrete, dar de data asta, după ce am trecut Rubiconul pentru el, mi s-a alăturat, însă fără să-și dea seama că-l trecuse.

— Într-adevăr, așa l-am câștigat. Și de altfel, Serghei nici măcar n-a avut nevoie la început de secretele mele. „Secretele, nu mă interesează, Cyril. În această lume în schimbare în care trăim, o spun cu toată convingerea, ele sunt doar un drog în plus pe piață. Aș prefera ca prietenia noastră să rămână într-un cadru neoficial. Dacă într-o zi aș avea nevoie de asemenea informații, fii sigur că o să-ți dau de știre". Mi-a spus că între timp ar fi absolut suficient dacă i-aș face câteva rapoarte oficiale despre calitatea emisiunilor de la Radio-Moscova, pentru a le face plăcere șefilor lui. De exemplu, despre modul în care era recepționat postul. Oi fi crezând că erau deja la curent, dar nu este așa. Ca să fiu sincer, cu rușii nu știi niciodată când dai peste un domeniu în care sunt ignoranți. Asta nu-i o critică, ci un adevăr. Și mi-a cerut părerea despre curs, despre nivelul de învățământ în general, plus eventuale sugestii pe care le-aș putea face pe viitor lui Boris și Olga, dat fiind că, în felul meu, eram un elev mai neobișnuit.

— Și-atunci ce a determinat schimbarea ?

— Care schimbare ? Fii mai clar, Ned, te rog. Nu sunt un oarecare. Nu mai sunt domnul Nemo. Sunt Cyril.

— Ce a schimbat reticența lui Serghei față de aflarea secretelor ?

— Ambasada. Conservatorii. Barbarii. Ca întotdeauna. Ei au prevalat și au refuzat să urmeze cursul istoriei. Au preferat să rămână ca niște tro-

glodiți în grotele lor și să-și continue prostia aia de război rece.

I-am spus că nu-l înțeleg și că mintea mea nu poate pricepe.

— Mă rog, nu mă miră. Hai să pornim altfel. În primul rând, în această ambasadă, sunt mulți cei care nu vedeau cu ochi buni și nu găseau nici un rost prieteniilor culturale. Exista o rivalitate internă între cele două tabere iar eu eram spectrul neputincios. *Porumbeii* erau, evident, în favoarea culturii și mai presus de toate pentru *glasnost*. Ei considerau că vidul rămas după încetarea ostilităților ar putea fi umplut de cultură. Serghei mi-a dat această explicație. Dar șoimii, *printre care* și ambasadorul, din păcate, doreau să-l vadă pe Serghei concentrându-se asupra continuării vechilor obiceiuri, cel puțin cele care mai rămăseseră ; adică să adune informații, să acționeze în general într-o manieră agresivă și să comploteze fără să țină seama de modificarea climatului mondial. Conservatorilor din ambasadă nu le păsa nici cât negru sub unghie că Serghei era un idealist. Și era normal ; de altfel, și Gorst adoptase aceeași atitudine. Serghei era într-o poziție foarte delicată ; trebuia să împace și capra și varza. La fel și eu, era de datoria mea. Ne cultivam împreună, ne ocupam puțin de rusă, puțin de artă sau de muzică, iar apoi, ca să fim pe placul șoimilor, ne mai ocupam puțin și de secrete. Trebuia să ne justificăm în ochii tuturor ; ca și tine față de cartierul general, ca și mine față de „Rezervor".

Treptat se îndepărta de subiect și eram pe cale să-l perd. A trebuit să accelerez.

— Atunci *când* ? am întrebat nerăbdător.

— Când ce ?

— Nu face pe naivul cu mine, Cyril, te rog. Trebuie să scriu toate astea. Uită-te cât e ceasul. *Când* ai început să-i transmiți informații lui Serghei Modrian, am continuat. Ce fel de informații, pentru ce și pentru cât ? Când ai încetat și de ce, când totul putea să continue perfect ? Aș vrea să-mi iau un weekend Cyril, dacă nu te deranjează. La fel și soția mea. Mi-ar plăcea să mă instalez confortabil în fața televizorului. Nu sunt plătit ca să fac ore suplimentare, știi asta. Muncesc la bucată, iau ce mi se oferă. Un caz este asemănător cu un altul, nu-mi aduce un câștig în plus la plată. Trăim într-o epocă în care rentabilitatea primează, cred că ai observat. S-ar putea să ne și destitue, dacă nu suntem atenți.

Nu m-a auzit, n-a vrut să mă audă. Corpul și mintea îi rătăceau în căutarea unei diversiuni, a unui loc în care să se ascundă. Mânia mea nu era în întregime simulată. Începusem să-l urăsc pe Modrian. Eram supărat văzând cât de mult depindeam de credulitatea unor inocenți pentru a supraviețui. Mă îmbolnăveam văzând că un escroc de tipul lui Modrian reușise să transforme singurătatea lui Frewin în trădare. Mă simțeam amenințat de ideea iubirii ca antiteză a datoriei.

M-am ridicat în grabă. Mânia acționa în favoarea mea. Frewin stătea cocoțat nepăsător pe un taburet arthurian sculptat, pe spătarul căruia era brodată insigna Marinei Regale.

— Arată-mi jucăriile, i-am ordonat.

— Ce jucării ? Sunt om mare, nu copil, te rog. Sunt la mine acasă și nu primesc ordine de la nimeni.

Mi-a revenit în minte tehnica lui Modrian, materialul pe care îl folosea, modul în care își echipa

agenții. Îmi aminteam și de propria-mi tehnică, din vremea când conduceam colegi de-ai lui Frewin împotriva sovieticilor, chiar dacă nu aveau mintea la fel de sucită ca a lui. Îmi imaginam cum aș fi tratat oferta spontană de serviciu a unui funcționar ca Frewin, cu un grad de abilitate mai ridicat și o sănătate mintală precară.

— Vreau să-ți văd aparatul de fotografiat, ai ceva împotrivă ? l-am întrebat cu arțag. Emițătorul ultrarapid, înțelegi, Cyril ? Tabelul de semnale. Carnetele de cod cu utilizare unică. Galenele. Indigoul alb pentru scrisoarea secretă. Ascunzătorile. Vreau să le văd pe toate, Cyril. Vreau să le am în servietă până luni, când mă întorc acasă ca să văd meciul Arsenal-Manchester United. Poate că nu-ți convine, dar important e să-mi convină mie. Așa că hai să facem niște pași înainte și să terminăm cu prostiile, *te rog !*

Nebunia sa începuse să ia sfârșit, o simțeam. Era stors, la fel și eu. Cu capul plecat și cu genunchii depărtați, își privea fix mâinile, cu un aer posomorât. Smțeam cum se înfiripă în el începutul sfârșitului, acel moment când vinovatul începe să obosească din cauza confesiunii și a emoțiilor pe care aceasta i le-a provocat.

— Cyril, îmi pierd răbdarea, i-am spus.

Și cum a continuat să tacă, m-am îndreptat cu pași mari spre telefonul pe care falsul tehnician al lui Monty îl pusese sub ascultare permanentă. Am format numărul direct al lui Burr și am auzit vocea fermecătoarei sale secretare, chiar cea care îmi uitase numele.

— Draga mea mai durează doar o oră, dacă totul merge bine. Ce să fac, de-abia se mișcă. De,

de acord, știu, îmi pare rău. Am spus că sunt dezolat. Da, nici o problemă.

Am închis telefonul și i-am aruncat lui Frewin o privire acuzatoare. S-a ridicat încet și m-a condus la etaj. Podul servea drept cameră pentru musafiri. Avea acoperișul înalt. Radio receptorul se găsea sub o masă în colț, un aparat german exact cum spusese Monty. L-am deschis sub privirea lui Frewin și am auzit o voce în limba rusă, o femeie indignată care rostea acuzații împotriva mafiei de la Moscova.

— Dar *de ce* fac asta ? a izbucnit Frewin, uitându-se la mine, ca și cum eu aș fi fost vinovat. Rușii. De ce își critică țara tot timpul ? Înainte n-o făceau. Erau mândri de ea. La fel și eu. Toate câmpurile pline cu grâu, absența barierelor între clase, campioni de șah, cosmonauți, balet, atleți. Era raiul pe pământ până când au început să critice totul. Au uitat și ce există bun la ei. E scandalos, pentru numele lui Dumnezeu ! I-am spus-o și lui Serghei.

— Atunci de ce continui să-i asculți ?

Avea lacrimi în ochi, dar m-am făcut că nu observ.

— Din cauza mesajului, de-aia.

— Hai, grăbește-te, Cyril.

— Mesajul care îmi va spune că voi fi reactivat. Că mă vor din nou. „Revino", Cyril. Totul se iartă. Cu prietenie. Serghei". Asta-i tot ce vreau să aud.

— Cum vor transmite acest mesaj ?

— Vopsea albă.

— Continuă.

— „A picat niște vopsea albă pe câine, Olga"... „Avem nevoie de puțină vopsea albă pentru eta-

jeră, Boris"... „O, Doamne, Olga, uită-te la pisică, cineva i-a muiat coada în vopsea albă. Detest cruzimea", spune Boris. De ce nu-mi spun asta când îi ascult ?

— Să rămânem la procedură, vrei ? Bine, auzi mesajul la radio, Olga sau Boris spune „vopsea albă". Sau spun amândoi. Ce faci *după aceea* ?

— Mă uit în tabelele de semnale.

— Să ne grăbim, am zis, întinzând mâna cu un pocnet autoritar din degete.

S-a grăbit. A luat o perie de cap din lemn, i-a desprins din montură partea ce susținea perii, și-a vârât degetele în scobitură și a scos de-acolo o bucată de hârtie subțire și neignifugată, pe care erau indicate orarele din dreptul benzilor de frecvență. Mi-a întins-o sperând că mă voi mulțumi cu atât. I-am luat-o din mână fără să arăt vreo satisfacție și am pus-o în carnet, aruncând o privire și la ceasul de la mână.

— Mulțumesc, am spus sec. Mi-ajunge, Cyril. Îmi trebuie un carnet de coduri și un emițător. Să nu-mi spui că nu ai, n-am chef de glumă.

A pus mâna pe o cutie de pudră de talc, trăgând de partea de jos. Încerca disperat să-mi facă pe plac. Golind-o într-un lighean, a început să vorbească nervos.

— Vezi, Ned, mă respectau. Asta nu mi s-a întâmplat prea des. Sunt trei galene. Olga și Boris îmi spun pe care s-o utilizez, ca și în cazul vopselei albe, dacă nu au înscrise pe ele numele compozitorilor. Ceaikovski este numărul trei, Beethoven numărul doi și Bach numărul unu. În ordine alfabetică, pentru a-mi putea aminti mai ușor. Prietenia o întrezărești uneori, dar în principiu n-o întâlnești niciodată. Mă crezi ? Afară de

cazul în care dai peste Serghei sau peste altul ca el.

Golise tot talcul și ținea în palmă cele trei galene, un minuscul carnet de coduri și o lupă.

— Serghei a avut tot ce aveam și eu. I-am dat totul. Când începea să vorbească, cuvintele lui îmi umpleau existența. Când eram deprimat, mă readucea imediat la normal. Mă înțelegea. Citea în mine ca într-o carte deschisă. Aveam astfel impresia că sunt cunoscut iar asta îmi făcea mare plăcere. Acum, totul s-a sfârșit. A fost rechemat la Moscova.

Delirul său verbal mă speria, ca și dorința lui febrilă de a mă calma. Dacă ar fi trebuit să-l spânzur, ar fi avut grijă să se descheie singur la guler.

— Emițătorul, am zis pe un ton tăios. La ce bun o galenă și un carnet de coduri dacă nu poți transmite, pentru numele lui Dumnezeu ?

Cu aceeași grabă, și-a aplecat corpul impozant și a întors un colț al covorului Wilton cu peri lungi.

— Nu am cuțit, Ned, a mărturisit el.

Nici eu nu aveam, dar nu îndrăzneam să-l las pe Frewin singur, nu voiam să risc să nu mai am nici un ascendent asupra lui. M-am aplecat lângă el. Se uita cu o privire nesigură la o placă mobilă de lemn, montată pe parchet, încercând să o scoată cu vârful degetelor groase. Am închis pumnul, am lovit puternic un capăt al plăcii și, spre satisfacția mea, am văzut cum celălalt capăt s-a ridicat.

— Servește-te, l-am invitat.

Ar fi trebuit să bănuiesc că o aparatură depășită, ce-și pierduse orice valoare pentru ei : o serie de cutii de culoare gri, un emițător extraplat

și un cordon de racord adaptabil receptorului său. Totuși, el mi-a întins cu mândrie tot ce era acolo.

În privire i se citea o teamă teribilă.

— Vezi, Ned, astăzi mi se pare că nu mai exist, mi-a explicat apoi. Nu vreau să par morbid, dar sunt lipsit de substanță. Nici această casă nu mai există. Mi-a fost tare dragă. Avea grijă de mine așa cum aveam și eu de ea. Unul fără celălalt nu am fi putut exista, casa asta și cu mine. Cred că îți este greu să înțelegi ce înseamnă o casă dacă ești căsătorit. S-ar interpune între voi. Între tine și casă, vreau să spun. Soția ta. Tu și el, Modrian L-am iubit, Ned. La nebunie. Adeseori îmi spunea : „Lucrezi prea mult, Cyril. Mai potolește-te. Destinde-te. Ia-ți o vacanță. Ai început s-o iei razna". Dar nu puteam. Vacanțele mele erau Serghei.

— Aparatul de fotografiat, i-am ordonat.

Nu a înțeles imediat. Modrian îl obseda. Se uita la mine, dar îl vedea pe Modrian.

— Nu te purta așa, a zis, fără să înțeleagă.

— Aparatul de fotografiat, i-am ordonat.

— Nu te purta așa, a zis, fără să înțeleagă.

— Aparatul ! am urlat. Pentru numele lui Dumnezeu, Cyril, știi ce înseamnă un week-end ?

Era în picioare în fața dulapului ale cărui uși aveau ornamente sculptate în lemn de stejar sub forma unor săbii medievale.

— Aparatul foto ! am urlat din nou, văzând că încă ezita. Cum vrei să-i strecori în mână prietenului tău la operă un film, dacă nu ai fotografiat mai înainte dosarele ?

— Ia-o ușor, Ned. Calmează-te te rog.

Cu un surâs arogant, și-a vârât mâna în dulap. Nu mă pierdea însă din ochi, având aerul că spune : „Acu-i acu, ai să vezi". A pipăit în interior și, cu un surâs enigmatic, a scos un binoclu pentru operă pe care l-a îndreptat spre mine, mai întâi în sensul normal, apoi cu spatele în față. În cele din urmă, mi l-a întins ca să procedez la fel. Deîndată ce l-am luat în mână, i-am simțit greutatea neobișnuită. Am întors rondela de potrivire până când s-a declanșat. Frewin aproba din cap, mă încuraja și-mi spunea : „Da, Ned; asta e". A luat o carte cu ilustrații de pe etajeră, *Cele mai mari dansatoare din lume*, și a deschis-o la mijloc. O fetiță executa un *pas de chat*. Și Sally urmase dansul clasic. A desfăcut bucla bandulierei și am văzut că porțiunea ajustabilă ținea loc de telemetru. Mi-a luat binoclul, l-a reglat pe carte, a măsurat distanța și a întors rondela până la declanșare.

— Vezi ? a zis el cu mândrie. *Comprenez-vous ?* E confecționat special. Pentru mine. Pentru serile de operă. Serghei personal a conceput modelul. Există mulți lasă-mă-să-te-las în Rusia, dar Serghei era un perfecționist. Rămâneam seara târziu la „Rezervor", fotografiam toate documentel ce soseau în săptămâna aceea, dacă aveam chef, și-i dădeam pelicula lui Serghei când ajungeam în fotoliul de orchestră. În general, i-o dădeam în timpul unei arii, devenise felul nostru de-a glumi.

Mi-a dat binoclul și a traversat camera cu un pas indiferent, trecându-și degetele peste capul rotund și chel, ca și cum și-ar fi mângâiat pletele bogate. Apoi a întins mâna, cu gestul pe care-l faci când vrei să verifici dacă plouă.

— I-am dat lui Serghei tot ce aveam mai bun în mine, Ned, iar el a dispărut. Asta-i viața. Asta-i viața. Acum, tu hotărăști. Ai curajul s-o faci ? Ai inteligența necesară ? De aceea ți-am scris. Trebuia să o fac. Mă simțeam golit de tot. Nu te cunoșteam, dar aveam nevoie de tine. Doream un om bun, care să mă înțeleagă. Un om în care să am din nou încredere. Depinde de tine, Ned. Profită de ocazie. Ieși din tine și trăiește-ți adevărata viață, cât mai ai timp. Din câte mi-ai spus, soția ta pare destul de tiranică. Mai bine i-ai spune să-și trăiască propria viață, decât să o trăiască pe a ta. Ar fi trebuit să dau un mic anunț, nu ?, a întrebat, continuând cu un zâmbet ciudat: „Celibatar, nefumător, meloman, spiritual..." Uneori îmi arunc privirea pe mica publicitate, ca toată lumea. Îmi imaginez și răspunsul, dar n-aș ști cum să procedez dacă aș vrea să renunț, în cazul că nu ar merge. Atunci ți-am scris. Într-un fel, a fost ca și cum i-aș fi scris într-un fel lui Dumnezeu, până când ai venit cu mantoul tău jerpelit și mi-ai pus o grămadă de întrebări-capcană, pregătite fără îndoială de cartierul general. A venit momentul să-ți iei soarta în propriile mâini, Ned, ca mine. Ești timorat, asta-i problema ta. După părerea mea, soția ta are o parte din vină. Am auzit cum te scuzai față de ea și nu prea mi-a plăcut. Nu ești genul care să profite de ocazii. Dar cred că aș putea face ceva pentru tine și că și tu poți face ceva pentru mine. Ai putea să mă ajuți să-mi sap bazinul. Eu îți ofer cunoștințe din domenul muzicii. E un târg cinstit, nu ? Nimeni nu este insensibil la muzică. Am făcut ce-am făcut din cauza lui Gorst.

Deodată, a scos un strigăt îngrozit.

— *Ned !* Nu te atinge de asta, te rog. Ia-ți mâinile lacome de pe lucrurile mele, Ned. *Imediat !*

Îi atinsesem cu degetele mașina de scris Markus, ascunsă sub un teanc de cămăși în dulap, unde își ținea binoclul de operă. Semnat U.N. Patriot, mi-am spus. „U.N.", adică „Uite-l, Nu-i". Uite-l, nu-i — mistuit de dragoste. Ghicisem și-mi explicase deja și el, dar vederea mașinii de scris ne-au galvanizat pe amândoi, căci simțeam că ne apropiem de sfârșit.

— Atunci de ce-ai terminat cu Serghei ? l-am întrebat, jucându-mă cu claviatura.

De data asta însă nu s-a mai lăsat păcălit de lingușirea mea.

— Nu eu, el a făcut-o. Nimic nu s-a terminat, de altfel, dacă o să-i iei tu locul. Pune mașina la loc. Acolo unde ai găsit-o, mulțumesc.

M-am executat și am ascuns obiectul.

— Și ce-a spus ? am întrebat pe un ton detașat. Cum te-a anunțat ? Sau ți-a lăsat un bilet înainte de-a pleca ?

Mă gândeam din nou la Sally.

— Nu mare lucru. N-ai nevoie de prea multe cuvinte când unul din noi e imobilizat la Londra iar celălalt se află la Moscova. Tăcerea spune multe.

S-a îndreptat spre aparatul de radio și s-a așezat în fața lui. M-am luat după el, pregătit să-l opresc.

— Vrei să-l deschidem ? a propus el. Să ascultăm în liniște. Încă mai am șanse să aud un „Întoarce-te Cyril". Nu se știe niciodată.

L-am privit cum își instalează emițătorul iar pe urmă cum deschide larg fereastra cu carouri metalice și cum își scoate antena lungă, ca o un-

diță cu plumbi, dar fără cârlig. Cu ochii pe tabelul de semnale, a bătut un SOS, apoi și-a privit indicatorul pe înregistratorul extraplat, l-a racordat la emițător și, cu un șuierat, și-a trimis mesajul în eter. A repetat operațiunea de mai multe ori înainte de a trece pe recepție, dar nu a primit nimic, așa cum de fapt se aștepta. Voia pur și simplu să-mi arate că nu avea să mai vină nimic. Niciodată.

— Mi-a *spus* că s-a sfârșit, a precizat el, cu privirea fixată pe cadran. Nu-i reproșez nimic. Mă *prevenise.*

— *Ce* s-a sfârșit ? Spionarea ?

— O, nu, nu spionarea. Asta nu se va termina niciodată, nu-i așa ? Comunismul. Mi-a spus că acum comunismul a devenit o nouă religie minoritară, chiar dacă nimeni nu-și dă încă seama de asta. „A venit momentul să ne agățăm mănușile în cui, Cyril. Ar fi mai bine să nu te refugiezi în Rusia ; dacă ești demascat, ai putea avea încurcături în climatul actual. S-ar putea să fiu nevoit să te predau autorităților țării tale, măcar așa de formă. Nu mai suntem utili, tu și cu mine, înțelegi ? Centrul de la Moscova a decis. Ceea ce contează te-acum încolo sunt devizele libere. Au nevoie de toate lirele sterline și dolarii pe care-i pot primi. Deci, mi-e teamă că suntem pe tușă amândoi. Suntem *de trop* [1] și oarecum *déjà vu* [2], ca să nu mai spun că suntem incomozi în ochii tuturor celor în cauză. Moscova nu-și poate permite să fie surprinsă dirijându-i pe ofițerii de cifru de la Foreign Office care au acces la documentele strict-secrete și ultra-secrete. Deci, tu și cu mine sun-

[1] — De prisos (n. tr.).
[2] — Cunoscuți (n. tr.).

tem mai degrabă un handicap decât un atu, motiv pentru care am fost chemat în țară. Sfatul meu, Cyril, este să-ți iei o vacanță plăcută și lungă. Să consulți un medic și să te odihnești la soare căci, fie vorba între noi, dai impresia că ești gata să-ți iei câmpii. Am dori să te răsplătim pentru tot ce-ai făcut, dar ca să fiu sincer, suntem cam strâmtorați cu devizele. Dacă îți convine suma modică de două sau trei mii de lire sterline, sunt sigur că o vom putea depune într-o bancă elvețiană. Sume mai mari nu sunt disponibile până la noi ordine". Ca să nu-ți ascund nimic, Ned, când îmi vorbea astfel parcă era alt om, a continuat el, pe un ton nedumerit. Am trăit toată această frumoasă prietenie și acum nu mă mai voia. „Nu lua lucrurile în tragic, Cyril", mi-a spus. Îmi repeta tot timpul că trăiesc sub presiune și că mă gândesc la prea mulți oameni. De fapt, cred că are dreptate. Nu am trăit viața pe care ar fi trebuit s-o trăiesc, asta-i tot. Dar uneori îți dai seama prea târziu, nu găsești ? Crezi că ești cineva, dar de fapt ești altcineva, ca la operă. În fine, nu-ți face griji. Trebuie să lupți zi de zi. Să nu-ți spui că lupta e zadarnică. Profită de tot. Asta-i.

Și-a îndreptat umerii căzuți și și-a bombat pieptul, arborând ținuta unei persoane stăpână pe situație.

— Am făcut-o și pe asta, a spus, după care ne-am întors în salon, cu pas vioi.

Terminaserăm. Mai aveam doar câteva răspunsuri care lipseau și un inventar complet al informațiilor pe care Frewin i le furnizase dușmanului.

Terminaserăm, dar eu și nu Frewin eram acel care nu se putea decide să facă ultimul pas. Așezat pe brațul canapelei, și-a întors fața luminată de

un surâs forțat și și-a întins gâtul, gata de execuție. Aștepta o lovitură pe care refuzam să i-o dau. Și-a îndreptat capul rotund și chel și s-a depărtat de mine, parcă spunându-mi : „Fă-o acum, lovește-mă aici !“ Dar nu eram în stare. Nu m-am apropiat de el. Aveam în mână carnetul și suficiente note pe care să le semneze și astfel să se distrugă singur. Totuși, nu am făcut nici un gest. Ca un prost, trecusem de partea lui și nu a lor. Dar oare ce parte era asta ? Era iubirea o ideologie ? Era devotamentul un partid politic ? Nu cumva, în graba noastră de a împărți lumea, o împărțiserăm greșit, fără să observăm că adevărata luptă se dădea între cei ce căutau încă și cei care, pentru a domina, își reduseră într-atât vulnerabilitatea încât nu le mai rămăsese ca punct slab decât fondul comun de indiferență față de toți ? Distrusesem un om din cauza iubirii. L-am condus la picioarele propriului eșafod, sub pretextul amăgitor că fac cu el o simplă plimbare duminicală.

— Cyril ?

A trebuit săi repet numele.

— Ce este ?

— Trebuie să obțin o declarație semnată de la tine.

— Poți să le spui celor de la cartierul general că am contribuit la înțelegerea dintre marile națiuni, a răspuns el binevoitor.

Aveam sentimentul că, dacă ar fi avut posibilitatea, le-ar fi spus-o el în locul meu.

— Spune-le că astfel am fi pus capăt ostilității absurde și incredibile pe care am remarcat-o în numeroșii ani petrecuți la „Rezervor“. Asta ar trebui să le-nchidă gura.

— De fapt, am și bănuit că de așa ceva era vorba. Numai că nu cunoști toate implicațiile.

— Notează că doresc o nouă numire. Vreau să părăsesc „Rezervorul" și să ocup, până la pensionare, un post unde nu se mai lucrează cu secrete. Sunt gata să fiu retrogradat, m-am hotărât. Nu mă zgârcesc la un șiling sau doi. Nu sunt mândru. Mai bine o schimbare a postului decât o concediere, după părerea mea. Unde pleci, Ned ? Closetul este în partea cealaltă.

Mă îndreptam spre ușă. Mă îndreptam spre o lume mai sănătoasă, spre evadare. Mi se părea că universul meu se redusese la dimensiunile acestei camere înspăimântătoare.

— Mă întorc la birou, Cyril. Îmi trebuie cam o oră. Nu pot să redactez declarația în locul tău printr-un simplu gest cu bagheta fermecată, știi doar. Trebuie făcută ca lumea. Nu contează că mi-am ratat sfârșitul de săptămână. Oricum, ca să fiu sincer, nu mi-au plăcut niciodată week-end-urile. Sunt ca niște găuri în univers, dacă vrei să știi.

De ce adoptasem oare felul său de a vorbi ?

— Stai liniștit, Cyril. Nu mă conduce. Odihnește-te un pic.

Voiam să plec înainte de venirea lor. Aruncând o privire pe fereastră, pe deasupra capului lui Frewin, i-am zărit pe Monty și pe doi oameni de-ai lui ieșind dintr-o furgonetă și o mașină neagră de poliție și parcând în fața casei, dat fiind că, mulțumesc lui Dumnezeu, Serviciul nu poate elibera mandat de arestare.

Dar Frewin a început din nou să vorbească, așa cum o fac muribunzii când crezi că de fapt sunt deja morți.

— Nu mă poţi lăsa singur, Ned. Niciodată de-acum înainte. Nu pot să explic unui străin tot ce-am făcut, Ned, nu mai pot repeta încă o dată; mi-e imposibil.

Am auzit un zgomot de paşi pe pietriş iar apoi soneria. Frewin şi-a ridicat privirea care i s-a încrucişat cu a mea. Am văzut în ea o licărire de înţelegere, care s-a prefăcut rapid în neîncredere. Am deschis uşa, urmărindu-l cu privirea tot timpul. Palfrey era alături de Monty. În spatele lor, doi ofiţeri de poliţie în uniformă şi un individ pe nume Redman, cunoscut mai bine sub numele de Bedlam[1], care conducea echipa psihiatrică a Serviciului.

— Formidabil, Ned! mi-a murmurat scurt Palfrey, în timp ce ceilalţi treceau prin faţa noastră spre salon. O adevărată lovitură de maestru. Vei primi o decoraţie, voi avea grijă de asta.

I-au pus cătuşele lui Frewin. Nu m-am gândit nici o clipă că vor proceda astfel. I le-au pus la spate, ceea ce l-a obligat să-şi ridice capul. L-am însoţit până la furgonetă şi l-am ajutat să urce. Însă între timp îşi regăsise o anumită demnitate şi nu-l mai interesa ce mână îl sprijinea.

— Nu oricine se poate lăuda că a demascat un om aflat în solda lui Modrian în intervalul dintre micul dejun şi prânz, a comentat Burr cu o satisfacţie măsurată.

Am cinat în linişte la Cecconi, unde ţinuse să mă invite chiar în seara aceea.

— Prietenii noştri dragi din partea cealaltă a Parcului sunt nebuni de furie, turbaţi, indignaţi şi plini de invidie, ceea ce nu e deloc rău, a adăugat

[1] — Casă de nebuni (n. tr.).

el, vorbindu-mi însă despre o lume de care temporar mă despărţisem.

— S-a demascat singur, am spus.

— Nu vreau să aud asta, Ned, a replicat Burr, privindu-mă tăios. Nu am văzut pe nimeni care să acţioneze atât de bine. Ai fost un ipocrit ; trebuia să fii. Toţi suntem nişte ipocriţi. Ipocriţi care plătesc. M-am săturat de melancolia ta. M-am săturat să te tot văd căzut pe gânduri, stând acolo în Northberland Avenue, înnegurat ca un nor de furtună şi prins între ştiu eu câte femei. Dacă nu poţi lua o decizie, lasă-i pe alţii s-o facă. Părăseşte-ţi ultima iubire şi întoarce-te la Mabel, dacă vrei un sfat, ceea ce m-ar mira. Săptămâna trecută m-am întors şi eu la nevastă-mea şi a fost un adevărat coşmar.

Fără voia mea, m-am trezit râzând.

— Aşadar, iată ce am hotărât, a continuat Burr, servindu-se cu încă o porţie zdravănă de macaroane. Vei înceta să-ţi duci viaţa îmbufnat şi vei părăsi secţia de interogatorii în care, după umila mea părere, ţi-ai petrecut destul timp studiindu-ţi reflexia narcisistă. Te vei instala la Etajul Cinci, unde îl vei înlocui pe Peter Guillam în calitate de şef al secretariatului meu, ceea ce va conveni de minune naturii tale calviniste şi mă va scăpa de un ofiţer cât se poate de leneş.

Am făcut ce mi-a cerut. Absolut tot. Nu pentru că îmi ceruse el, ci pentru că vorbele lui îşi găsiseră efectiv ecoul. În seara următoare, i-am comunicat lui Sally hotărârea iar situaţia penibilă mi-a permis să-l uit pe Frewin. Timp de câteva luni, la cererea lui Sally, am continuat să-i scriu de la Tunbridge Wels, lucru care devenise pentru mine

la fel de dificil ca trimiterea de scrisori acasă, pe vremea internatului. Sally a încheiat seria a ceea ce Burr numea micile mele iubiri. Probabil că îmi închipuisem că, adunându-le pe toate la un loc, s-ar fi putut întrupa în marea iubire.

DOISPREZECE

— AŞADAR, S-A SFÂRŞIT, a conchis Smiley.

Licărirea jăratecului lumina lambriurile bibliotecii şi arunca reflexe aurii pe rafturile încărcate cu cărţi de călătorie şi aventuri prăfuite, lăsând ici şi colo printre ele câte un loc liber, pe pielea îmbătrânită şi crăpată a fotoliilor, pe fotografiile îngălbenite ale fostelor batalioane de ofiţeri în uniformă şi cu baston şi pe toate figurile noastre întoarse către Smiley, care trona pe locul de onoare. Patru generaţii ale Serviciului se aflau în încăpere, dar vocea calmă a lui Smiley şi norul fumului de ţigară păreau să ne unească într-o singură familie.

Nu-mi amintesc să-l fi invitat şi pe Toby să ni se alăture, dar era evident că personalul îl aştepta; chiar şi cei care serveau la popotă se grăbiseră să-l salute la sosire. În haina cu revere late din mătase moarată şi vesta cu brandemburguri [1] balcanice incarna tipul clasic de *Rittmeister* [2].

Burr venise direct de la aeroportul Heathrow, îmbrăcându-se în grabă în smokhing din respect pentru George, aşezat în spate în Rover-ul său cu şofer. Intrase discret, cu pasul său elastic de dan-

[1] — Ornamente ale tunicilor militare (n. tr.).
[2] — Ofiţer de cavalerie (n. tr.).

sator, care pare atât de natural la bărbații corpolenți. Apoi fusese zărit de Monty Arbuck, care se ridicase imediat spre a-i oferi locul. Burr devenise de curând primul bărbat care obținuse postul de Coordonator înainte de a fi împlinit treizeci și cinci de ani.

Iar la picioarele lui Smiley era așezată ultima mea promoție de studenți: fetele cu rochii multicolore parcă erau o grădină de flori, băieții se arătau totuși ageri și entuziaști, chiar și după antrenamentul fizic epuizant de la terminarea stagiului la Argyll.

— S-a sfârșit, a repetat Smiley.

Oare chiar calmul lui subit ne-a neliniștit? Vocea schimbată? Sau această atitudine aproape sacerdotală și încordarea corpului robust, care denotau fervoare sau determinare? N-aș fi putut să vă spun nici atunci, și nu-mi dau seama nici acum. Dar la aceste cuvinte, fără nici un fel de schimb de priviri cu ceilalți, am simțit că o anumită tensiune a străbătut auditoriul, ca și cum Smiley ne-ar fi chemat la arme — chiar dacă discursul său ne invita ba să le luăm, ba să le depunem.

— S-a sfârșit și sfârșit sunt și eu. Complet sfârșit. E timpul să tragem cortina peste soldatul care a participat la războiul rece de ieri. Și vă rog să nu mă mai invitați. La timpuri noi, oameni noi. Greșeala cea mai mare pe care o puteți comite este să ne imitați.

Cred că inițial intenționase să se oprească aici, dar, în cazul lui George, e preferabil să ne obținem de la previziuni. Din câte știam, își învățase discursul de încheiere pe de rost înainte de a veni aici, îl șlefuise și îl repetase cuvânt cu cuvânt. Ori-

cum, tăcerea noastră îl obliga acum să continue, ca și setea noastră de ceremonial. Într-adevăr, ne subjugase în asemenea măsură încât, dacă ar fi părăsit dintr-odată încăperea, fără să ne mai spună vreun cuvânt, decepția ne-ar fi transformat iubirea în venin.

— Nu m-a interesat niciodată altceva decât omul, a declarat Smiley. Cu șiretenia sa obișnuită, începuse cu o enigmă, așteptând câteva momente înainte de a o explica. Mi-am bătut întotdeauna joc de ideologii, a continuat el, cu excepția celor care frizau nebunia sau erau răufăcătoare. Nu am considerat niciodată instituțiile demne de membrii lor, nu am văzut niciodată în liniile politice decât alibiurile destinate să ascundă sentimentele. Omul și nu masa de oameni se găsește în centrul activității noastre. *Omul* este cel care a pus capăt războiului rece, în caz că nu ați observat. Nici armele, nici tehnologia, nici armatele sau bătăliile ci, pur și simplu *omul*. Nici chiar occidentalii, ci dușmanii noștri neîmpăcați din Est care au coborât în stradă, înfruntând mitralierele și ciomegele și exclamând : am îndurat destul. Împăratul *lor* și nu al nostru a fost cel care a avut curajul să urce în tribună pentru a recunoaște că era gol. Iar ideologiile s-au târât în urma acestor evenimente inimaginabile, precum condamnații la moarte ; așa cum se întâmplă întotdeauna când ideologiile și-au trăit traiul. Căci ideologiile nu au o inimă a lor. Ele sunt îngerii și târfele eurilor noastre frământate. Poate că va veni o zi când Istoria ne va spune cine a fost marele învingător. Dacă se construiește o Rusie democratică, ea este cea care va fi repurtat victoria. Iar dacă Occidentul se lasă sufocat de materialism, el va fi învinsul. Istoria își păstrează

secretele mai mult timp decât majoritatea dintre noi. Dar, totuși, doresc să vă împărtășesc unul în această seară : uneori nu există nici un învingător iar alteori nu e nevoie de un învins. Mi-ați cerut să vă spun ce trebuie să credem despre Rusia actuală.

Oare chiar îi cerusem așa ceva ? Ce altceva l-ar fi putut determina să-și schimbe optica? Era adevărat că evocaserăm destrămarea imperiului sovietic și meditaserăm asupra ascensiunii rapide a Japoniei și a fluctuațiilor istorice ale puterii economice. Și când ne-am mișcat încoace și încolo după dineu, evocaserăm într-adevăr trecerea mea la Casa Rusia și puseserăm câteva întrebări referitoare la Orientul-Mijlociu și la activitatea lui Smiley în cadrul Comitetului pentru drepturile pescarilor care, datorită lui Toby, era de-acum încolo de notorietate publică. Nu cred însă că George se hotărâse să răspundă la vreuna din aceste întrebări.

— M-ați întrebat dacă vom putea vreodată să ne încredem în Urs. Ideea că am putea dialoga cu rușii ca simple ființe omenești și că am putea să facem corp comun în multe domenii, a părut în același timp să vă amuze și să vă stânjenească puțin. Vă voi da imediat mai multe răspunsuri.

Primul este: nu, nu vom putea niciodată avea deplină încredere în Urs. Din simplul motiv că Ursul însuși nu are încredere în el. Ursul se simte amenințat, se teme și se descompune lent. Ursul este dezgustat de propriul trecut, scârbit de prezent și îngrozit de viitor. Ursul e lefter, puturos, nestatornic, incompetent, alunecos, periculos de orgolios, periculos de înarmat, uneori genial, adeseori incult. Rămas fără gheare, ar deveni un oa-

recare membru anarhic al lumii a treia. Dar nu și-a pierdut ghearele, mai e mult până atunci. Și nici nu-și poate chema de la o zi la alta trupele din alte țări, pentru simplul motiv că nu dispune de mijloace de cazare, nu le poate hrăni, nu le poate oferi de lucru și, în plus, nu are încredere în ele. Serviciul nostru fiind păzitorul oficial al neîncrederii naționale, dacă am slăbi un moment vigilența, ar însemna să nu ne facem datoria, fie că este vorba de Urs sau de ursuleții săi răzvrătiți. Acesta este primul meu răspuns.

Al doilea este : da, putem să-i acordăm toată încrederea Ursului care niciodată nu a meritat-o ca acum. Ursul dorește să intre în rândul nostru, să scape de propriile probleme aruncându-le în curtea noastră, să ne încredințeze contul său în bancă, să-și facă cumpărăturile pe străzile noastre comerciale și să fie acceptat ca membru deplin, cu acces în pădurile noastre ca și în ale sale — cu atât mai mult cu cât societatea și economia sa evoluează în dezordine, resursele sale naturale sunt pustiite iar conducătorii neașteptat de incompetenți. Ursul are atâta nevoie de noi încât, sub acest aspect, ne putem încrede în el. Ursul ar dori să poată întoarce cursul îngrozitoarei lui istorii, pentru a ieși din întunericul ultimilor șaptezeci sau șapte sute de ani. Noi suntem lumina în mijlocul unui ocean de întuneric.

Problema este că noi, ceilalți occidentali, nu considerăm firesc să avem încredere în Urs, fie el alb, roșu sau bicolor, așa cum este astăzi. Poate că e pe punctul de-a naufragia dacă nu-i dăm ajutor, dar mulți dintre noi considerăm că asta și merită. La fel ca în 1945, când unii declaru că Germania învinsă ar trebui să rămână pe veci un deșert plin de moloz.

•

Smiley s-a întrerupt, întrebându-se parcă dacă vorbise destul. Mi-a aruncat o privire, dar am evitat-o. Liniştea în care audienţa aştepta l-a încurajat, fără îndoială, să continue.

— De acum înainte, viitorul Ursului este în mâinile noastre şi avem mai multe motive să facem ceva pentru el. Primul este din pură binefacere. După ce ai ajutat un om închis pe nedrept să evadeze din temniţă, cel mai simplu lucru este să-i oferi o farfurie de supă şi posibilitatea de-a se integra din nou în lumea liberă. Al doilea mi se pare atât de evident încât aproape că mă irită faptul că trebuie să-l explic. Rusia, chiar şi deposedată de cuceriri şi sateliţi, este un teritoriu vast şi foarte populat, situat într-un punct strategic al globului. Şi-atunci, să-l lăsăm pe Urs să piardă? Să-i purtăm pică şi să facem din el o naţiune înapoiată şi supraînarmată, în afara lumii noastre occidentale? Sau să-l transformăm într-un partener dintr-o lume care-şi schimbă faţa în fiecare zi?

Şi-a luat paharul rotund şi l-a contemplat cu un aer gânditor, agitând restul de coniac de pe fund. Îmi dădeam seama că îi era mai greu să ne părăsească decât crezuse.

— Ei, da, a murmurat apoi, ca şi cum ar fi vrut să se apere de propriul mod de a gândi, ci şi acest stat modern şi omnipotent, pe care l-am construit ca pe un bastion care să ne protejeze de o ameninţare care nu mai există. În numele libertăţii, am renunţat la prea multe libertăţi. Acum trebuie să le recucerim.

A schiţat un zâmbet timid şi am înţeles că încerca să destrame însăşi vraja sub care ne ţinea.

Prin urmare, când vă veţi afla pe teren ca să vă îndepliniţi cu devotament datoria faţă de stat,

oferiți-mi această plăcere: umblați-i și la temelii din când în când. Are tendința în ultimul timp să-și dea prea multă importanță. Ar fi bine să-i mai retezați din avânt. Ned, am încetat să devin plictisitor. E timpul să mă trimiți acasă.

S-a ridicat brusc, ca pentru a se elibera de niște lanțuri imaginare. Apoi, pentru ultima oară, și-a rotit privirea peste întregul auditoriu, fixând-o pe vechile fotografii și trofee de pe vremea lui, dornic fără îndoială să și le imprime în memorie. A adresat astfel un ultim salut locului ocupat până atunci, înainte de a-l încredința moștenitorilor. Pe urmă s-a lansat într-o căutare frenetică a ochelarilor, fără să-și dea seama că-i avea pe nas. În fine, trăgându-și umerii în spate, s-a îndreptat cu un pas sigur spre ușa pe care doi studenți s-au grăbit să i-o deschidă.

— Bun. Perfect. Noapte bună. Și mulțumesc. A, Ned, să nu uiți să le spui că trebuie să spioneze atent și stratul de ozon. E teribil de cald la St. Agnes pentru acest sezon.

A ieșit fără să se mai uite înapoi.

TREISPREZECE

CHIAR DACĂ RITUALURILE care însoțesc ieșirea la pensie din cadrul Serviciului presupun că nu sunt mai triste ca în altă parte, ele respiră, totuși, o emoție deosebită. În primul rând sunt ceremoniile amintirii: dejunurile cu fostele legături, cocteilurile din birou, strângerile de mână cu secretare de direcție înlăcrimate, vizitele de curtoazie la serviciile prietene. Urmează ceremoniile uitării, unde progresiv te desparți de privilegiul de a cunoaște ceva cu totul special, privilegiu de care nu se bucură orice muritor. Pentru cel care și-a petrecut toată viața în Serviciu, dintre care trei ani la secretariatul personal al lui Burr, ceremoniile ajung să fie lungi și stereotipe, chiar dacă secretele pe care le deții au încetat să mai aibă vreo importanță cu mult înainte. Închis în biroul prăfuit al lui Palfrey, consilierul nostru juridic, de cele mai multe ori după un prânz excelent, a trebuit să semnez o renunțare la fiecare episod din trecutul meu, să repet supus după el scurtul jurământ de o pudoare pur britanică și să-l ascult de fiecare dată cum debitează fără convingere aceleași amenințări cu represalii dacă voi fi tentat să nu-mi respect cuvântul, din motive de orgoliu sau pentru bani.

V-aș minți, și m-aș minți și pe mine, dacă aș pretinde că povara dobândită cu prilejul acestor ceremonii nu ajunge să-mi apese greu pe umeri. Ajunsesem să doresc chiar ca data execuției mele să poată fi devansată sau și mai bine, să constituie un fapt împlinit. Căci,din zi în zi, aveam tot mai mult sentimentul că sunt un om care acceptă ideea propriei morți, dar care trebuie să-și consacre ultimele forțe ca să-i consoleze pe cei ce-i vor supraviețui.

A fost deci o imensă ușurare când, găsindu-mă încă o dată în bârlogul blestemat a lui Palfrey, la numai trei zile de la punerea mea în libertate, sau mai degrabă de la încarcerarea mea definitivă, am primit o convocare urgentă din partea lui Burr.

— Am o treabă pentru tine. N-o să-ți placă, m-a asigurat el, înainte de a închide brutal telefonul.

Fierbea încă de mânie când am intrat în biroul său de un modernism costisitor.

— Citește dosarul acestui tip, du-te la el la țară și discută cu el. Nu trebuie să-l jignești, dacă însă îi sucești gâtul din greșeală, n-o să mă supăr prea tare.

— Cine este?

— O relicvă din timpul lui Percy Alleline. Un magnat din City, cu burta plină de bere și cu care îi place lui Percy să joace golf.

Am aruncat o privire pe coperta primului volum, unde am citit: „BRADSHAW, Sir Anthony Joyston“. Iar dedesubt, cu litere mici, „garantat“ ceea ce însemna că subiectul era considerat un aliat al Serviciului.

— Te ploconești în fața lui. E un ordin. Apelezi la bunele lui sentimente, a precizat Burr cu

același ton acru. Faci să vibreze coarda sensibilă a marelui om de stat. Și-l aduci la noi în țarc.

— Din ordinul cui?

— Al preasfințitului Foreign Office, al cui crezi?

— De ce nu binevoiesc să-și facă singuri treaba? am replicat, aruncând o privire curioasă asupra rezumatului carierei sale de pe pagina întâi a dosarului. Parcă de-asta sunt plătiți.

— Au încercat. Ba chiar au trimis la el un secretar de stat cu căciula în mână. Dar Sir Anthony este imun la lingușiri. Și apoi știe prea multe lucruri. Poate să dea nume și să pună sub acuzație. Sir Anthony Bradshaw, a început Burr, ridicând tonul cu o indignare aprigă, tipică celor din nord. Sir Anthony *Joyston* Bradshaw, s-a corectat apoi, este tipul de căcănar englez care, pretinzând că aduce servicii patriei, a adunat mai multe informații privind activitățile dubioase ale guvernului Majestății Sale, decât cele furnizate aceluiași guvern privind activitățile dubioase ale dușmanilor. Cu ajutorul lor, la ora asta ține în șah guvernul. Misiunea ta este ca, fiind cât se poate de îndatoritor, să-l determini să-și slăbească nițel strânsoarea. Armele de care beneficiezi în această misiune sunt părul tău alb și afabilitatea ta evidentă, pe care am observat că nu te dai în lături să le utilizezi uneori cu perfidie. Te așteaptă astăzi la orele 17 și îi place punctualitatea. Kitty ți-a eliberat un birou în anticameră.

Nu mi-a trebuit mult timp ca să-mi explic de ce s-a simțit Burr ofensat. Nimic sau aproape nimic nu era supărător în meseria noastră decât să fii obligat să te lupți cu lucrurile neplăcute și lăsate nerezolvate de predecesori; or, Sir Anthony Joyston Bradshaw, comerciant de curaj și magnat

din City, era un astfel de exemplu trist. Alleline se imprietenise cu Bradsaw la club, unde altundeva? Îl recrutase și-l susținuse într-o serie de tranzacții suspecte, de o utilitate cu totul discutabilă pentru ceilalți, dar nu și pentru Sir Anthony. În plus, se vehiculau niște insinuări jenante, conform cărora Alleline ar fi luat un comision. Când scandalul amenința să izbucnească, Alleline îl luase pe Sir Anthony sub umbrela discretă a Circului. Și mai neplăcut era faptul că multe din ușile deschise de Alleine lui Bradshaw păreau să nu se fi închis, pentru simplul motiv că nimănui nu-i trecuse prin cap să le închidă. Tocmai pe una din aceste uși pășise acum Bradshaw, spre marea indignare a Foreign Office-ului și a unei jumătăți din Whitehall.

Am împrumutat o hartă de la biblioteca Serviciului și un Ford Granada din garaj. M-am așternut la drum la ora două și jumătate, cu dosarul Bradshaw bine întipărit în minte. Uneori te trezești că ai uitat cât de frumoasă e Anglia. Am trecut prin Newbury și am urcat o colină pe un drum șerpuit, străjuit de fagi ale căror umbre alungite brăzdau miriștea galbenă ca niște tranșee. Mirosul ierbii de pe terenurile de criket a inundat mașina. Am ajuns în vârful unei creste, unde m-au întâmpinat castele de nori albi. Probabil că mi-am adus aminte de copilărie căci am simțit brusc dorința să intru direct în ei, lucru la care visasem adeseori când eram copil. Mașina a coborât din nou, simțindu-se liberă și, dintr-odată în față s-a deschis o vale largă, presărată cu cătune, biserici, câmpuri și păduri.

Am trecut prin fața unei cârciumi și imediat după aceea m-am apropiat de două porți mari,

aurite și închise, flancate de stâlpi de piatră și având deasupra lor niște lei sculptați. Alături se înălța o casă albă și cochetă, aparținând paznicului și având un acoperiș nou de paie. Un tânăr robust și-a apropiat obrazul de geamul lăsat al mașinii și m-a examinat cu o privire de inchizitor.

— Am venit să-l văd pe Sir Anthony.

— Numele dumneavoastră, domnule?

— Carlisle, am răspuns, folosind un pseudonim pentru ultima oară.

A dispărut în casă. Poarta s-a deschis, pentru ca să se închidă la loc de îndată ce mașina a trecut de ea. Parcul era mărginit de un perete înalt de cărămizi, lung de câțiva kilometri. Cerbi lopătari se odihneau la umbra castanilor. La capătul aleii, în pantă, era așezată casa. Era minunată, imaculată, imensă. Corpul principal data din epoca lui William și Mary. Aripile păreau mai recente, dar nu cu mult. În față se întindea un lac iar în spate grădini de legume și sere. Fostele grajduri fuseseră transformate în birouri, legate ingenios prin scări exterioare și galerii din sticlă. Un grădinar stropea plantele în sera cu portocali.

Aleea care ocolea lacul m-a dus până în fața platformei din fața clădirii. Două iepe arabe și o lama mă priveau pe deasupra gardului ce împrejmuia manejul. Un majordom tânăr, în pantaloni negri și vestă de in tocmai cobora scările peronului.

— Îmi permiteți să vă parchez mașina în spatele casei după ce vă anunț, domnule Carlisle? Sir Anthony vrea ca fațada să fie degajată pe cât se poate, domnule.

I-am dat cheile și am urcat scările largi în urma lui. Erau nouă trepte. Nu știu de ce le-am numărat, poate doar pentru că ne învățau astfel

de lucruri la cursurile pentru formarea spiritului de observaţie la Sarratt; în ultimele săptămâni viaţa mea îşi pierduse continuitatea, recompunându-se într-un mozaic de epoci şi experienţe trecute. Dacă Ben ar fi venit spre mine ca să-mi strângă viguros mâna, nu aş fi fost foarte surprins. Dacă Monica sau Sally ar fi apărut dintr-odată ca să mă acuze, aş fi avut răspunsuri pregătite.

Am intrat în imensul vestibul, de unde o superbă scară dublă urca la etaj. Portrete ale căror strămoşi nobili, cu toţii bărbaţi, mă priveau fix, dar am avut impresia stranie că nu aparţineau aceleiaşi familii, sau că n-ar fi putut trăi mult timp în acest loc fără soţii. Am străbătut o sală de biliard şi am observat că masa şi tacurile erau noi. Dacă înregistram totul cu atâta claritate, era fără îndoială pentru că trăiam fiecare experienţă ca şi cum ar fi fost ultima. Majordomul mergea în faţa mea, traversând un salon maiestuos, apoi o sală transformată în hol cu oglinzi şi o a treia, menită să ofere mai multă intimitate, cu un televizor la fel de mare ca tricicleta cu îngheţată care apărea când ieşeam de la şcoala primară, în unele după-amiezi la fel de însorite ca aceasta. Am ajuns în faţa unei uşi duble impozante iar majordomul a ciocănit. Am aşteptat un răspuns care nu venea. Am continuat să aşteptăm... Dacă Bradshaw ar fi arab, m-ar lăsa să aştept aici ore în şir, mi-am spus, amintindu-mi de Beirut.

În cele din urmă, s-a auzit o voce masculină care a rostit tărăgănat : „Intraţi" iar majordomul a făcut un pas în cameră şi a anunţat: „Domnul Carlilse de la Londra, Sir Anthony".

Nu-i spusesem că vin de la Londra.

S-a dat la o parte, permițându-mi să-mi văd în fine gazda, în timp ce aceasta a mai lăsat să treacă vreo câteva clipe până să-l privească pe domnul Carlisle.

Bradsahw era așezat în fața unui birou lung de patru metri, cu încrustații din alamă și picioare arcuite. Peretele din spatele lui era împodobit cu tablouri contemporane în ulei reprezentând niște copii răsfățați. Corespondența umpluse câteva tăvițe din piele cusută artistic pe margini. Era un bărbat înalt, bine hrănit și evident un tip foarte muncitor, căci nu purta nimic deasupra cămășii albastre cu un guler mic, alb și tare, cu excepția unei perechi de bretele roșii. De altfel, părea prea ocupat ca să-mi observe prezența. Și-a citit mai întâi corespondența, folosindu-se de un stilou de aur pentru a urmări rândurile. Apoi a semnat-o, folosindu-și stiloul de aur. După aceea a căzut pe gânduri; cu fața aplecată deasupra hârtiilor și cu privirea fixată pe penița aceluiași stilou din aur, pentru a medita cât mai profund. Butonii de manșetă, tot din aur, erau de mărimea vechilor piese de un penny. În cele din urmă, și-a pus stiloul jos și și-a ridicat privirea cu un aer ofensat și chiar acuzator, descoperindu-mă iar apoi apreciindu-mă după niște criterii pe care urma să mi le clarific mai târziu.

În aceeași clipă, — natura potrivește uneori bine lucrurile — o rază de soare razantă ce pătrunde prin ușa cu geam s-a oprit pe fața lui, permițându-mi să-l studiez și eu: tristețea înduioșătoare a ochilor ascunși deasupra unor pungi de grăsime, care cerșeau compătimire pentru că posesorul lor era atât de bogat, gura mică și dreaptă, cu buze subțiri, ale căror colțuri lăsate se pier-

deau în cutele bărbiei duble, aerul de siguranţă amestecată cu slăbiciune, un aer de puşti bănuitor nimerit din greşeală printre adulţi. La patruzeci şi cinci de ani, acest copil ghiftuit nu-şi potolise foamea, părând că acuză un părinte absent că-l răsfăţase prea tare.

Brusc, a început să înainteze spre mine, fără să-mi dau seama dacă pasul lui era suplu sau apăsat. În zilele noastre există în Anglia un mers caracteristic oamenilor puterii, care combină mai multe elemente, dintre care încrederea în sine şi un dinamism nonşalant. Dar şi o nuanţă de ameninţare, de nerăbdare, de aroganţă insolentă, care însoţesc acest fel de a-ţi ţine coatele îndepărtate pentru a nu permite altcuiva să treacă, de a-ţi umfla umerii ca un boxer şi de a-ţi îndoi genunchii cu supleţe. Chiar cu mult înainte de-a strânge mâna unui asemenea om îi poţi ghici refuzul de-a avea de-a face cu o întreagă categorie a societăţii, de la lumea artei la cea a transportului în comun. Şi sunteţi rugaţi din privire să păstraţi distanţa, dacă aparţineţi cumva acestei categorii.

— Eşti unul din băieţii lui Percy, mi-a spus, în caz că nu ştiam, strângându-mi mâna şi părând dezamăgit. Aşa, care va să zică, a continuat. Nu ne-am văzut de mult. De cel puţin zece ani. Chiar mai mult. Bea ceva. Un pahar de şampanie. Ce-ţi pofteşte inima. Summers, a ordonat apoi. Adu-ne o sticlă de şampanie, o frapieră, două cupe şi cară-te! Şi arahide! a strigat după o clipă. Nuci. Alune americane. Tone de nuci. Îţi plac nucile? m-a întrebat brusc, cu o familiaritate dezarmantă.

Am răspuns că da.

— Perfect. Şi mie. Le ador. Ai venit să-mi

dai la fund, nu? Fă-ți datoria, atunci. M-am prins din prima.

Când s-a apropiat de ușile cu geam și le-a deschis ca să-i pot admira domeniile, a adoptat un alt mers, mai marțial, legănând mai mult brațele în ritmul unei fanfare militare imaginare. După ce-a deschis ușile, a rămas pe loc, întors cu spatele, cu brațele încrucișate și cu palma sprijinită pe tocul ușii, ca un martir în așteptarea săgeții fatale. Am observat atunci și tunsoarea tipică pentru City: cu chică pe ceafă și cu șuvițe scurte deasupra urechilor. Într-un decor de aur, de maro și de verde, valea se pierdea lin în zare. O doică și un copilaș se plimbau printre căprioare. Ea purta o pălărie cu boruri ridicate și o uniformă maro ca cea a asociației cercetașelor. Peluza era amenajată pentru crichet.

— Vă solicităm pur și simplu cooperarea, Sir Anthony, i-am explicat. Vă mai cerem un serviciu, ca și cele pe care i le-ați făcut lui Percy. În fond, Percy a fost cel care v-a obținut titlul de noblețe, nu-i așa?

— Să se ducă dracului Percy! E terminat, nu? Nu datorez nimănui nimic, mulțumesc. Mă descurc și singur când am nevoie de ceva. Ce vrei? Dă-i drumul. Am avut deja parte de o predică. Găliganul de Savoury, de la Foreign Office. La școală era într-una din clasele mai mici și puneam nuiaua pe el. Cârpă atunci, cârpă și acum.

A rămas cu brațele ridicate, cu spatele drept și cu o expresie agresivă. Aș fi putut să vorbesc, dar aveam strania impresie că nu știam cum s-o fac. Cu trei zile înainte de pensionare, începusem să simt că nu mai cunoșteam aproape deloc lumea reală. Summers a adus sticla de șampanie, a des-

făcut-o și a umplut două cupe pe care ni le-a oferit pe o tavă din argint. Bradshaw a luat o cupă și a ieșit în grădină. L-am urmat, mergând până la mijlocul unei alei cu iarbă, străjuită de garduri înalte de azalee și rododendroni. La capătul celălalt, în mijlocul unui bazin de piatră, apa țâșnea dintr-o fântână.

— Ați obținut titlul cumpărând conacul? am întrebat considerând că îndrugarea unor banalități avea să-mi dea timp să-mi revin.

— Și ce-i cu asta? mi-a replicat Bradshaw, căruia pricepusem că nu-i plăcea să i se amintească faptul că achiziționase domeniul, fără a fi intrat în posesia lui ca moștenitor.

— Sir Anthony? am întrebat.

— Ce e?

— E vorba de relația dumneavoastră cu o societate belgiană numită Astrasteel.

— N-am auzit niciodată de ea.

— Dar sunteți asociat la ea, nu-i așa? am insistat zâmbind.

— Nu sunt și nici n-am fost vreodată. I-am spus și lui Savoury.

— Dar dețineți acțiuni la Astrasteel, Sir Anthony, am obiectat răbdător.

— Zero. Absolut nimic. Ai greșit adresa. Cântă la altă masă. I-am spus-o și lui.

— Dar, totuși, dețineți întreg capitalul unei societăți pe nume Alimetal Limited din Birmingham, Sir Anthony. Iar Allmetal are o filială pe nume Eurotech Funding & Imports Limited în Bermude, nu-i așa? Iar Eurotech din Bermude a concesionat societatea Astrasteel din Belgia, Sir Anthony. Deci, am putea considera că există o oarecare legătură între dumneavoastră, pe de-o parte,

şi compania care are în posesie societatea dumneavoastră, pe de alta.

Am continuat să zâmbesc şi să discut cu el, încercând să-l conving pe un ton cât mai jovial cu putinţă.

— Nu deţin acţiuni, nu primesc dividende şi nu am nici o influenţă asupra afacerilor lui Astrasteel. Nu am de-a face cu ei. I-am spus şi lui Savoury, ţi-o spun şi ţie.

— Totuşi, când Alleline v-a cerut — ştiu că a fost demult, dar nu *chiar* aşa demult — să furnizaţi unele produse unor ţări care oficial nu figurau pe lista posibililor destinatari ai respectivelor produse, v-aţi folosit de Astrasteel. Iar Astrasteel a executat ce i-aţi cerut. Dacă n-ar fi fost aşa, Percy nu vi s-ar fi adresat, sunteţi de acord? Nu i-aţi fi fost nici de folos.

Simţeam cum îmi îngheaţă zâmbetul pe buze.

— Noi nu suntem *poliţişti*, Sir Anthony, şi nici *perceptori*. Eu nu fac decât să vă semnalez unele legături care, sigur o să spuneţi, se situează în afara legii şi s-au realizat datorită ajutorului lui Percy.

Discursul meu mi s-a părut atât de greşit structurat şi atât de imprecis încât mi-am zis la început că Bradshaw nici nu-l va lua în considerare. Într-un fel am avut dreptate, căci el s-a mulţumit să ridice pur şi simplu din umeri şi să spună:

— La dracu, ce fel de legături?

— Ei bine, de fapt chiar foarte multe, am spus, simţind cum mi se urcă sângele la cap, fără să pot să fac ceva. Vă cerem să renunţaţi, am continuat. Să vă opriţi. Aţi primit titlul, sunteţi posesorul unei averi frumoase şi aveţi o datorie

față de patrie, ca și acum doisprezece ani. Deci, retrageți-vă din Balcani și încetați să produceți agitație în Serbia și în Africa Centrală, nu le mai furnizați arme cu duiumul și pe credit și nu mai încercați să vă îmbogățiți de pe urma războaielor care n-ar fi avut loc niciodată dacă dumneavoastră și alții ca dumneavoastră nu ar fi avut de profitat de pe urma lor. Sunteți englez. Aveți mai mulți bani în buzunar decât ar primi unii dintre noi muncind o viață întreagă. Opriți-vă, puneți punct. Asta vă cerem. Vremurile s-au schimbat. Nu mai mizăm pe asemenea jocuri.

Am crezut pentru moment că l-am impresionat, căci și-a întors privirea stinsă spre mine și m-a examinat ca și cum aș fi fost o persoană pe care ar fi meritat să o asculte. Apoi interesul a dispărut și deznădejdea s-a instalat la loc.

— Îți vorbește propria țară, Bradshaw, am spus, de data asta sincer mâniat. Pentru numele lui Dumnezeu, omule, *ce* mai vrei ? Nu mai ai nici un dram de conștiință ?

Vă voi reda răspunsul lui Bradshaw așa cum l-am transcris, căci la cererea lui Burr îmi strecurasem un reportofon în buzunarul hainei iar inflexiunile nazale și cântate ale lui Bradshaw au permis o înregistrare perfectă. Voi încerca să-i redau și tonul vocii cât mai exact posibil. Își vorbea limba maternă ca pe o limbă străină. Cum spune fiul meu Adrian, acest mod de a vorbi era o lălăială „leneșă“. Era, de fapt, un fel de cockney al cartierelor aristocratice gen Belgravia, care înghițea jumătate din fiecare cuvânt. *Mice* se pronunța la fel ca *mouse* și se elimina aproape complet pronumele. Acest mod special de a vorbi își are evident un vocabular propriu : nu se spune a

„îmbunătăți“ ci a „optimiza“, un program nu se „aplică“, ci se „implementează“, uneltele sunt sistematic „performante“ și nu se mai spune „te sui“ sau „te urci“, ci „escaladezi“. Se fac, de asemenea, greșeli din exces de pedanterie, în scopul deosebirii de plebe, dar ajungându-se la perle de genul : „În ceea ce mă și te privește“. Chiar dacă nu aș fi avut magnetofonul, îmi place să cred că mi-aș fi amintit fiecare cuvânt, căci vorbirea sa îmi suna în urechi ca ultimul strigăt de război al unei lumi crepusculare, pe care eu tocmai o abandonam.

— Sunt dezolat, a început el, mințind de la bun început. Dacă am înțeles bine, ai apelat la *conștiința* mea ? Foarte bine. Perfect. Să fac o declarație care să fie pusă la dosar. Ceva împotrivă ? Declarația începe acum. Punctul unu. De altfel, nici nu *există* un al doilea. *Mi se rupe*. Diferența între mine și ceilalți traficanți este că eu *recunosc* că vând arme. Dacă o bandă de negrotei (da, am spus bine *negrotei*), dacă acești negrotei își găuresc pielea până la unul cu jucăriile mele și asta îmi aduce un oarecare câștig, este perfect. Căci dacă nu le vând eu marfa, alt furnizor nu se va jena să o facă. Guvernul înțelegea asta, înainte. Dacă s-a ramolit, cu atât mai rău pentru el. Punctul doi. Întrebare : ce fac producătorii de tutun azi ? Își plimbă mahorca hipertoxică în fața aborigenilor spunându-le că le-ntărește scula și vindecă răcelile. Se sinchisește vreunul de efectele tutunului ? Îl doare pe vreunul capul din cauza cancerului la plămâni pe care îl cauzează băștinașilor ? Li se fâlfâie. Fac marketing creator și basta. Drogul, de exemplu. Personal nu folosesc, nu am nevoie. Nu contează. Dacă persoana dispu-

să să vândă face afaceri cu cumpărătorul dispus să cumpere, sfatul meu e să nu ne băgăm nasul, să-i lăsăm să se omoare între ei, și vânt la pupa. Dacă drogul nu-i omoară, o va face poluarea, sau vor sfârși pe grătar din cauza efectului de seră. Ai spus *englez*. Sunt mândru de asta. Și de *școala* pe care am făcut-o. Imperialist. Tradiția mi le-a lăsat moștenire. Când oamenii mi se așează în drum, îi distrug sau mă distrug ei pe mine. Disciplina este o problemă individuală. Lucrul cel mai important e să accepți responsabilitățile clasei din care faci parte, ale educației primite și să-l bați pe străin cu propriile lui arme. Credeam că era una din ideile pe care vi le-ați însușit și voi. Pare-se că nu e chiar așa. Eșec în modul de comunicare. Ceea ce contează este calitatea vieții. A *acestei* vieți. *Valorile*, de fapt. Mă consideri retrograd ? De acord, sunt. Sunt încrezut ? De acord, sunt și încrezut. Să te ia dracu. Sunt un faraon, bine ? Chiar dacă trebuie să dispară câteva mii de sclavi pentru ca eu să-mi construiesc piramida, asta-i legea junglei. Iar dacă ei mă pot distruge pe mine ca să-și ridice blestemata lor de piramidă, cu atât mai bine pentru ei. Știi ce am în pivniță ? Inele din fier. Ruginite, prinse în perete când am construit această casă. Știi la ce serveau ? Erau pentru sclavi. Asta-i tot legea junglei. Primul proprietar, cel care a *construit* casa, cel care a *plătit-o*, cel care și-a trimis arhitectul în Italia ca să învețe meserie, omul ăsta avea sclavi iar locul în care își duceau viața sclavii era pivnița acestei case. Crezi că nu mai există și astăzi sclavi ? Crezi că azi capitalul nu se *bazează* pe sclavi ? Doamne, pe ce lume trăiești ? Nu sunt filozof din fire, dar nici nu accept predici. Nu ține figura. Nu, mul-

ţumesc. Mă supără. Nu mă enervez uşor, ba chiar sunt cunoscut pentru sângele meu rece. Dar am o anumită imagine despre lume ; le ofer de lucru oamenilor şi îmi iau partea mea.

N-am răspuns nimic, cum de altfel se poate constata pe bandă.

Ce poţi spune în faţa unui asemenea om ? Toată viaţa mă ridicasem împotriva răului instituţionalizat. Purtase un alt nume şi de multe ori avusese o patrie de adopţiune. Servise un scop colectiv şi avusese un rezultat colectiv. Dar flagelul pe care îl aveam astăzi în faţa mea era un copil distructiv, care crescuse printre noi şi faţă de care deveneam şi eu copil, dezarmat, fără glas, abandonat. Pentru un moment, am avut sentimentul că îmi irosisem viaţa luptând cu un fals duşman. Apoi am simţit că Bradshaw mi-a furat personal roadele propriei victorii. Mi-am amintit aforismul lui Smiley referitor la cei buni care pierd războiul rece şi la cei răi care îl câştigă, şi m-am gândit să i-l spun lui Bradshaw ca pe un fel de insultă. Dar aş fi vorbit în vânt. Am vrut să-i mai spun că după ce am învins comunismul, ar trebui să învăţăm să învingem şi capitalismul, dar nu la asta mă gândisem cu adevărat : răul nu se afla în sistem, ci în om. Mai mult, Bradshaw se pregătea deja să-mi propună să rămân la masă. L-am refuzat politicos, înainte de a-mi lua rămas bun.

Până la urmă, m-a invitat Burr şi-mi face plăcere să spun că nu-mi prea amintesc multe din seara aceea. După două zile, mi-am predat legitimaţia la Centrală.

Îţi priveşti chipul. Aparţine unui necunoscut. Te întrebi ce-ai făcut cu iubirea, ce-ai descoperit, ce cauţi. Îţi vine să spui : „Am înfrânt balaurul,

am făcut ca lumea asta să fie mai sigură“. Numai că în ziua de azi nu mai poţi să spui aşa ceva. Şi cine ştie, de fapt, dacă ai putut vreodată.

Mabel şi cu mine avem o viaţă plăcută. Nu vorbim despre lucruri care nu se mai pot schimba. Nu ne certăm. Suntem oameni civilizaţi. Ne-am cumpărat o cabană pe malul mării, cu o grădină în jur pe care îmi place să o îngrijesc : să plantez pomi, să amenajez un dig. Lucrez benevol la un club de bărci cu pânze pentru copiii nevoiaşi : îi aducem aici de la Hackney şi le place foarte mult. Încerc să intru în Consiliul municipal. Mabel se ocupă de treburile parohiei. Din când în când merg în Olanda, unde mai am câteva cunoştinţe.

Se întâmplă uneori să ne viziteze Burr, ceea ce îmi face plăcere. Se înţelege bine cu Mabel. Era de prevăzut. Nu încearcă să ne dea sfaturi. Ea îi vorbeşte despre acuarelele pe care le pictează. Nu face aprecieri. Deschidem o sticlă, frigem un pui. Burr îmi spune ultimele noutăţi, apoi se întoarce la Londra. Nu mai ştiu nimic despre Smiley, dar asta a fost dorinţa lui. Detestă nostalgia, chiar dacă şi el face parte din nostalgia altora.

De fapt, pensionarea nici nu există cu adevărat. Ceea ce există uneori este sentimentul că ai o grămadă de cunoştinţe şi că nu poţi să faci mare lucru cu ele. De vină e numai vârsta, sunt sigur. Mă gândesc mult. Îmi diversific lecturile. Vorbesc cu oamenii, iau autobuzul. Sunt un nou venit în lumea obişnuită, dar învăţ din mers.

JOHN LE CARRÉ

TAINICUL PELERIN

NICI UN SERVICIU DE SPIONAJ NU ESTE MAI BLÂND DECÂT ALTUL.

FIE CĂ TRĂIESC ÎN MAREA NEAGRĂ, ÎN MEDITERANĂ, ÎN PACIFIC ORI ATLANTIC, RECHINII, MARI SAU MICI, AU ACELEAȘI REFLEXE.

JOHN LE CARRÉ ESTE MAESTRUL INCONTESTABIL AL ACESTEI MĂRI ADÂNCI ȘI PERICULOASE CARE ESTE LUMEA SERVICIILOR SECRETE.

EDITURA ELIT COMENTATOR

LEI 3800